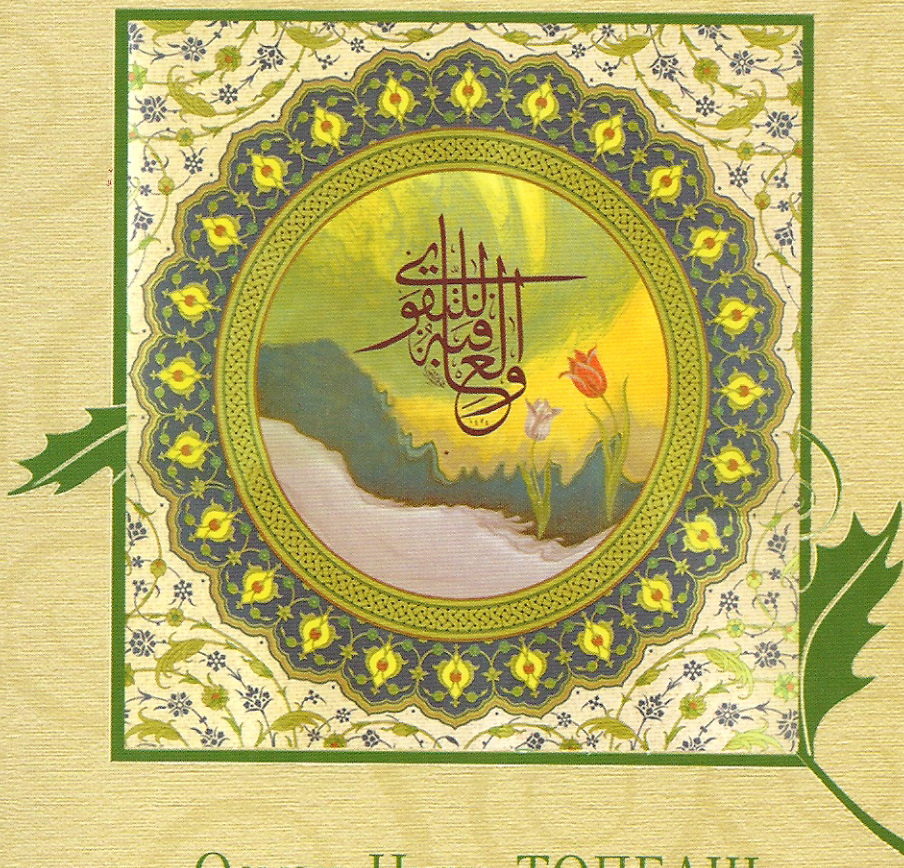

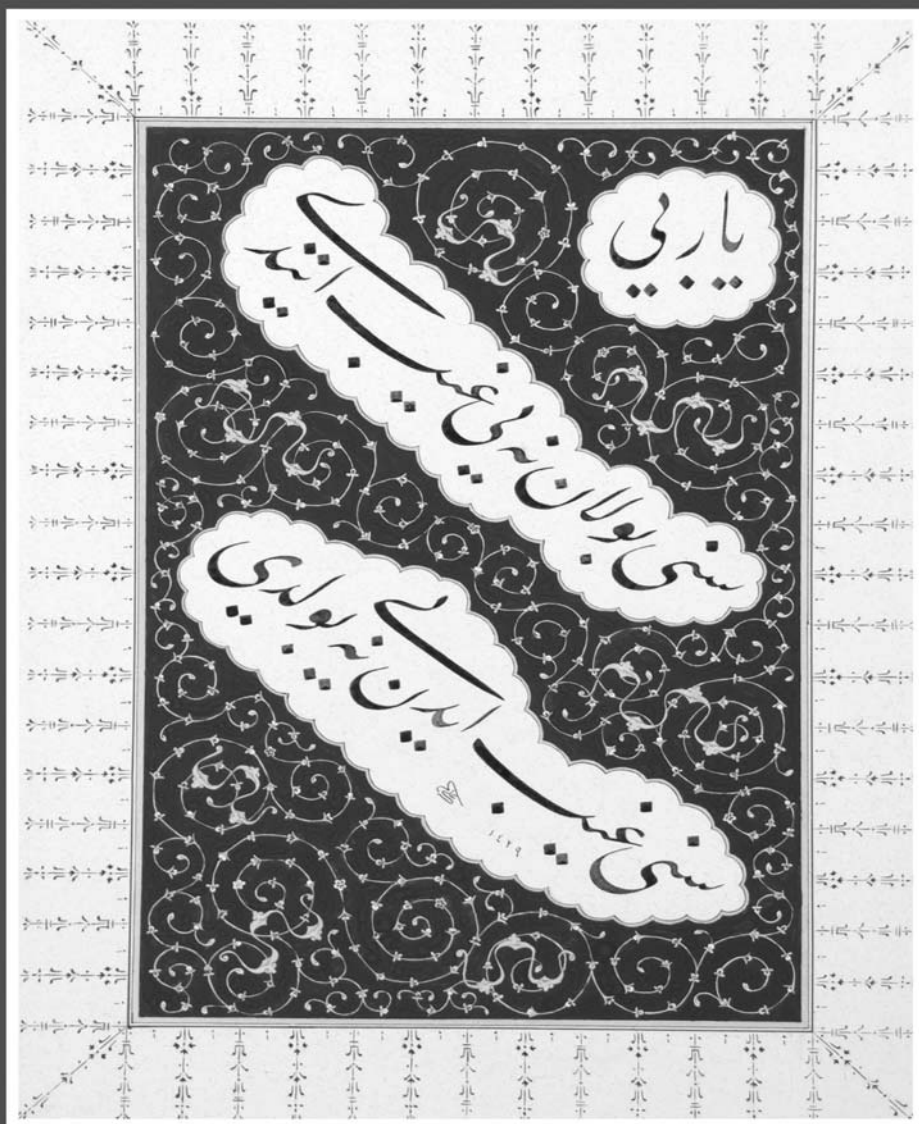
Ақидада, ғибадатта және мәміледе

ЫҚЫЛАС пен ТАҚУАЛЫҚ

Осман Нүри ТОПБАШ

Уа, Раббым!
Сені тапқан не жоғалтыпты?

Сені жоғалтқан не тауыпты?
(Хикмет-и Атайиядан)

Итиқадта, ғибадатта және мұамәләтта
ЫҚЫЛАС пен ТАҚУАЛЫҚ

Осман Нұри ТОПБАШ

Мазмұны

Алғы сөз.....	9
---------------	---

БІРІНШІ БӨЛІМ:

МӘҢГІЛІК ҚАУЫШУ ЕСІГІ – ТАҚУАЛЫҚ

Ықылас пен тақуалық I.....	25
Ықылас пен тақуалық II.....	45
Ықылас пен тақуалық III.....	71
Ықылас пен тақуалық IV.....	97

ЕКІНШІ БӨЛІМ:

КЕМЕЛДІКТІҢ АЙНАЛАРЫ

Кәміл адам және қызмет.....	117
Тәфәккур кеңістігіндегі адам.....	147
Қадірі білінбейтін нығмет – бос уақыт.....	169
Ақырзаман қарсаңында келешегімізге дайындық.....	187
Мешіттерден Жәннат сарайларына.....	203
Рамазан тақуалық мектебі, айт оның рухани дипломы.....	229

ҮШІНШІ БӨЛІМ:

РАСУЛҰЛЛАҒТЫ ТАНУ

Ол мағфират, ол мәңгілік рахмет себепкері.....	251
Хақ достары Оны қалай танушы еді?.....	273
Олар осылай жақсы көрген еді I.....	295
Олар осылай жақсы көрген еді II.....	315
Халіміз Оның халіне ұқсай ма? I.....	335
Халіміз Оның халіне ұқсай ма? II.....	353
Сөз соңы.....	373

АЛҒЫ СӨЗ

Хамд-мақтауларымыз барлық тіршілік иелерін махаббатымен жаратқан, оның ішінде адамды ұлы шеберлігінің керемет туындысы ретінде иләһи мағрифатпен безендірген, оған ықылас пен тақуалықты аян етіп, мәңгілік сапардың жолаушысы еткен Хақ Тағалаға болсын!

Салауат пен сәлеміміз жаратылуымыздың себепкері, махаббат шырағының білтесі, һидаят күніміз бен мағфират жұлдызымыз, ықылас пен тақуалықтың жарық шамы – Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға, Оның отбасына және асхабына болсын!

Өмір бір ағынмен ағып өте барады. Міне, сол өмірдің қалай өтетіндігі маңызды. Ал өмірді мағыналы қылатын ең үлкен сипат – **«ЫҚЫЛАС ПЕН ТАҚУАЛЫҚ»** болса керек.

Өйткені,

«МӘҢГІЛІК БАҚЫТТЫҢ ЕСІГІ — ТАҚУАЛЫҚ».

Өйткені ықылас пен тақуалық – өмірдің өзегі, өмірдің мәні.

Өйткені Хақ Тағала ақидада, ғибадатта және мәмілелеріміз бен қарым-қатынастарымызда, яғни өміріміздің әр сәтінде, әрбір демімізде тақуа иесі болуымызды қалайды. Тақуалы болу – Аллаһ Тағаламен дос болу, Оның кеңшілігімен жәннәтқа қол жеткізу, әлемдегі иләһи құдірет пен ұлылықтың ағысынан үлес алуға лайықты жүрекке осы дүниеде ие болу деген сөз.

Басқа сөзбен айтқанда **«Ықылас пен тақуалық»** – **«Нәпсісін тазартқан күмәнсіз құтылды»** (Алә, 14) аятының сырын ұғына отырып, ішкі дүниемізді тәрбиелеу. Сол арқылы жүрегімізді иманға, құлшылық пен Аллаһ Тағаланың ризалығына сай келетін істерімізден ләззат алатын күйге жеткізу.

Және де **«Ықылас пен тақуалық»** – құлдың Раббысымен өз жүрегінде табысуы. Яғни, ұлылар ұлысы Аллаһтың мейірім, шапқат, кешірімділік, жұмсақтық сияқты жамал сипаттарының құл жүрегіне шағылысуы деуге де болады. Яғни, барлық жағдайда құл өзінің әр ісінде, әрбір алған демінде Хақтың ризашылығын іздеуі.

Жаратқан Аллаһ Шәмс сүресін жеті рет ант етіп бастаған. Аллаһ Тағала күллі әлемнің ең негізгі құбылыстарына, яғни күн мен айға, күн мен түнге, аспан, жер және адамның нәпсісіне назар аударта отырып, ант берген соң, адамның ішкі дүниесіндегі күрес пен қақтығыстар жайында айта келе, жанымызды құтқарудың жолын көрсетеді:

«... Нәпсімен және оған бірнеше қабілеттер беріп, жақсылығы мен жамандығын аян Етушімен серт:

Нәпсісін жамандықтардан пәк тұтқан (заттық, рухани кірден тазартқан) сөзсіз құтылды. Ал оны жамандықтарға көмген әлбетте зиянға ұшырады». (Шәмс сүресі, 7-10)

Осы аяттарда баяндалғандай адам баласының нәпсісінде бір жағынан нәпсінің құмарлықтары мен күнәға бейімділігі тұрса, екінші жағынан **тақуалық** бар. Бір жағынан балшыққа аунағысы келіп тұратын нәпсі, екінші жағынан көкке қанат жайып самғағысы келетін таза рух бар.

Осы тұрғыда ой толғаған Мәуләнә Жәләләддин Руми:

«Ей, Хаққа сапар шеккен жолаушы! Шындықты білгің келсе Мұса да, Перғауын да өлген жоқ. Бүгін олар сенің ішінде тіршілік етуде. Олар сенің тулғаңда жасырулы, сенің көңіліңде өз шайқастарын жалғастыруда. Сондықтан бір-біріне дұшпан осы екі тулғаны өз бойыңнан іздеуің керек!» – деген.

Әбу Зәрр радиаллаһу анһу мынаны риуаят қылған:

Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм бір күні:

– *Мен бір аят білемін. Егер де адамдар сол бойынша өмір сүретін болса, бәріне де сол жеткілікті болар еді»,* – деді. Асхабы:

– О, Расулаллаһ! Ол қандай аят?» – десті.

Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм оларға:

– **«...Кім тақуалыққа ие болса, Аллаһ Тағала оның жолын ашып береді»,** – деген аятты оқып берді» (Талақ, 2; Ибн Мәжә, Зүһд, 24).

Бір кісі Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға келіп:

– Я, Расулаллаһ! Жолға шығып барамын, маған дұға қылып беріңізші!» – деп өтінді.

Расул Әкрәм:

– *Аллаһ саған тақуалықты нәсіп етсін*», – деді.

Өлгі кісі:

– Тағы да біраз, я, Расулаллаһ! – деп қиылған соң:

– *Аллаһ күнәларыңды кешірсін*, – деді. Сахаби:

– Ата-анам саған пида болсын я, Расулаллаһ! Тағы да айтыңызшы! – деді.

Әлемнің мақтанышы Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

– *Аллаһ Тағала барған жеріңде қайырлы іс жасауыңды оңайластырсын!* – деп дұға қылады. (Термези, Дә’уат, 44/3444).

Хазіреті Пайғамбардың бұл дұғаларының дені **«ықылас пен тақуалық»** төңірегінде болды. Ол өзінен дұға жасауын өтінген кісіге бірінші Аллаһтан тақуалық сұрады, содан кейін күнәларының кешірілуін және қайда барса да қайыр іс жасауын оңайластырсын деп дұға қылды. Өйткені көңілде тақуалық болса, мұның бәрі де болады. Егер тақуалық болмаса, күнәлардың кешірілуі де, қайыр іс істеу де мүмкін емес. Мына риуаят халық арасында көп тараған:

Бір күні Имам Ағзам Әбу Ханифа киіміндегі кішкентай ғана кірді тазалаумен әлек болып жатқан еді. Оны көргендер:

– Уа, имеке! Сіз жуып жатқан дақ сіздің пәтуаңыз бойынша намазға кедергі болмайды емес пе? Неге сонша әуре-сарсаңға түсіп жатырсыз?» – деп сұрайды. Ұлы Имам салмақты дауыспен мына жауабын береді:

– Ол – пәтуәсі болатын, бұл – тақуасы!..

Міне, бұлар Исламның «Кемелдік айналары». Мінезі де, ілімі де салмақты адамдар тәрбиелеп шығару үшін осы айналарды түсініп, әсіресе **«Кәміл адам және қызмет»** ұғымын дұрыс түсініп, өміріміздің мақсаты етіп алуымыз керек. Себебі бүгінгі нәсілді құтқару және кәміл дәрежеде тәрбиелеп шығару бәрімізге парыз болып отыр. Иманды, Отанын сүйетін, Аллаһтан қорқатын, ұлтының тағдырына алаңдайтын ұрпақ тәрбиелеу – келешегіміз үшін ең маңызды іс. Сондықтан да балаларымызды (әсемдікке) модаға құл болған пікірлерден, пайдасыз ағымдар мен толқындардан қорғаштап, «мәдениетсіздік» мәдениетінің құнсыз әрі пайдасыз өлшемдерімен емес, ең кәміл дәрежелер мен өлшемдерді мақсат тұтып тәрбиелеуге міндеттіміз. Әйтпесе батыс өз жастарын қалай жоғалтып алса, біз де солай күнәнің, сатанизмнің, есірткінің т.с.с. атын біз білмейтін сан түрлі жамандықтардың жетегіне ілестіріп, жастарымызды қолдан жіберіп аламыз.

Қоғамды қолдарында нық ұстайтын оның ұлы, кәміл адамдары екендігін ұмытпайық!

Сол ұлы адамдар тәфәккур кеңістігінде тәрбиеленеді.

Өйткені Хақ Тағала Хазіреті Пайғамбарымыз бен өзге пайғамбарлар алып келген тәухид төңірегіндегі иләһи ақиқаттарды ескерте отырып адам баласынан сұрайды:

«Ойланбайсыңдар ма?» (Һуд сүресі, 30; Мүминун сүресі, 85)

«Ақылға салмайсыңдар ма, ақылдарынды қолданбайсыңдар ма?» (Һуд сүресі, 51; Мүминун сүресі, 80)

Себебі тәфәккур кеңістігінде өмір кешетін адам мұны жақсы ұғына отырып, өз ақылына сұрақ қоюмен тіршілік етеді:

– Бұл дүниеге не үшін келдің?

– Не үшін өмір сүресің?

– Кімнің меншігісің?

– Ризығыңды беріп отырған кім?

Осылайша ол өзіне берілген қысқа ғана ғұмырды ең көркем түрде пайдалану мүмкіншілігіне ақылын жеткізе алады. Шынында өмірдің осынша қысқа болуын елемей **«Қадірі білінбейтін нығмет – бос уақыт»**.

Бұл шындыққа назарамызды аудармақ болған Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Екі нәрсе бар. Оларға келгенде адам баласы алданып қалады. Ол – денсаулық пен бос уақыт», – деп ескерткен. (Бұхари, Рикақ, 1)

Махшардағы ахуалды, мәңгілік өмір үшін не тауып, не жоғалтып жатқанымыз жайында тәфәккур қылатын болсақ, босқа жұмсайтын бір секунд уақыт жоқ екендігін ұғынамыз. Әр демімізде **«Ақырзаман қамымен келешегімізге дайындық»** жайын ойлаймыз. Мынаны жақсы білеміз:

Құран мен Пайғамбардың айтқандарына көңіл бөлуіміз, оларды өмірімізде амалға асыруымыз шарт. Тек сол кезде ғана ақырзаман қамы үшін келешегіміздің қырманын дайындаған боламыз. Өйткені бұл фәниден кейінгі шын дүние осы фәни дүниенің қырманында әзірленеді. Раббымыз аятында осыған орай:

«Ей, иман келтіргендер! Аллаһтан қорқындар! Және бәрің ертеңің үшін не әзірлегендеріңе қараңдар!» (Хашр, 18).

Өмірлері осы аяттың сырына қанық болып өткендердің көңілдері мешіт төрлеріне ілініп тұрады. Олардың мәңгілікке сапарлары **«Мешіттерден Жәннәт сарайларына»** қарай болады. Олар мешіттерді намаздарымен көркейтеді. Бүкіл өмірлері Рамазандай болып көркем түрде өтеді. Өйткені олар үшін **«Рамазан тақуалық мектебі, айт – оның рухани дипломы»** іспеттес. Олардың жалғыз мақсаты дүниедегі емес, ахиреттегі мәңгілік айт мейрамына жету.

Мұндай ұлы мақсатқа жету үшін мәңгілік жолбасшымыз **«ӘЛЕМ МАҚТАНЫШЫ ПАЙҒАМБАРДЫ ТАҢУ»** әрбір мүминнің дүниетанымының көкжиегі болса игі. Өйткені екі дүниеімізге де **«Ол – мағфират пен мәңгілік Рахметтің дәнекері..»** болып, былай дейді:

«Құлақ салыңдар! Мен көзімнің тірісінде сендердің амандықтарыңның дәнекерімін. Қайтыс болғаннан кейін де қабірімде «Уа, Раббым, ұмметім, ұмметім!..» – деп, алғашқы сур ұрленгенге дейін сұраумен боламын..». (Әли әл-Мұттақи, Көнзүл-ұммал, XIV-том, 414-б.)

«Менің тірі болғаным сендер үшін қайырлы. Менімен сөйлесесіңдер және сендерге келгенді (иләһи уахи мен үкімдерді) менен естіп отырасыңдар. Қайтыс болуым да сендер үшін қайырлы. Амалдарың маған көрсетіледі. Көркем амалды көрген кезімде Аллаһқа хамд айтамын. Жаман амалдарыңды көргенімде сендер үшін Аллаһтан истиғфар тілеймін». (Хәйсәми, IX, 24)

Одан өнеге ала білуіміз үшін Оны жақсы тануымыз керек. Оған ең көркем түрде ұксау – Оны ең көркем түрде танығандардың, Хақ достарының ғана қолынан келеді. **«Хақ достары Оны қалай таныды екен?»** – деген сұрақтың жауабы мына риуаятта анық беріледі:

Әлем Нұры, Ғаламның мақтанышы Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Исра және Миғраж оқиғаларын Құрайыштың мүшріктеріне айтар кезінде:

– Ей, Жәбірейіл! Қауымым маған сенбейді!» – дегенінде.

Жәбірейіл Оған:

«Сенің сөзіңді Әбу Бәкір растайды. Ол сыддық», – деп жұбатты. (Ибн Сағд, I, 215)

Сахабалар Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің әлемдерге рахмет болып жіберілгендігін саналарына жақсылап құйып, Ол үшін өз жандарын қуана-қуана бере салатындай дәрежеде қатты жақсы көрген болатын. Сол себепті Оған тиісті нәрсенің бәрін, Одан қалған кішкене ғана дүниенің бәрін үлкен құрметпен тәбәрруқ (тәбәрік) етіп алуға тырысушы еді. Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм бұған қарсы болмайтын.

Хазіреті Әнәс радияллаһу анһу айтады:

«Пайғамбарымыз (сүт анасының сіңілісі болған анам) Үммү Сүләйімнің үйіне баратын. Сол жерде қайлулә (түс мезгіліндегі) ұйқысын ұйықтап алатын. Бірде сол үйге барып, ұйықтап жатқанда адамдар Үммү Сүләйімге:

«Пайғамбарымыз үйінде ұйықтап жатыр», – деп айтады.

Үммү Сүләйім үйіне келгенде Пайғамбарымыздың терлеп жатқанын көреді. Дереу бір мата әкеліп терін сүртіп, кесеге сыға бастады. Пайғамбарымыз оянып кетіп:

– *Ей, Үммү Сүләйім! Не істеп жатырсың?»* – деп сұрайды. Ол:

– *Ей, Аллаһтың Елшісі! Мынау балаларымызға береке болсын деп алып жатырмын!»* – дейді.

Бұған Пайғамбарымыз:

– *Дұрыс істедің,* – деп жауап қатады. (Мүслим, Фәдаил, 84)

Мінеки, **«Олар Оны осылай жақсы көрген еді»...**

Ахмед бин Ханбәлдің ұлы Абдұллаһ былай деп риуаят етеді:

«Әкем Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің шаштарынан бір қыл алып, оны ерініне апарып өбетін, кейде оны көзінің үстіне қойып қоятын. Кейде Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің шашын суға батырып алып, сол суды ішетін. Сол сумен тәбәррук болсын деп Аллаһтан шипа тілейтін. Бір күні Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің су ішкен кесесін алып, шелектің ішіне салып жуды да, сол судан ішті». (Зәһәби, Сияру А'ләмин-нүбәлә, Бейрут, 1986-1988, XI, 212).

Мінеки, «Олар Оны осылай жақсы көрген еді».

Иман мен һидаят жолындағы ең маңызды мәселе – Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің ұлы болмысындағы керемет қасиеттерден өз нәсібімізді алып, бойымызға дарыта білуде. Өйткені иманымыздың, ахлағымыздың және таңдаған жолымыздың дұрыс және игі болуы сол нәсіпке байланысты.

Ол нәсіпке жете алған көңіл Сол мәңгілік Күнінің айы болып қалқиды. Ол нәсіпке жете алған ақыл иләһи уахиды толық, шын түсініп, бейне бір жұлдыздарға айналады. Алайда бұл нәсіпке жете алмаған көңілдер көзсіз және көрегенсіз қара тас сияқты болып қалады. Оған жете алмаған ақыл, ақымақтықтың шырмауында оралып кетеді.

Айналып келгенде, адам үшін иманның да, ирфанның да (парасат), жердің де, көктің де, миғраждың да, мағрифатұллаһтың және ләдун (бұл әлемнен тыс, рухани) ілімінің есігі Хазіреті Пайғамбардың ұлы болмысынан неғұрлым өз нәсібін алған болса, сол ғұрлым ғана ашылады. Бұл айнымас ақиқат.

Сансыз шүкір, Оның үмметі болу абыройына ие болдық, бірақ, шіркін-ай,

«Халіміз Оның халіне ұқсай ма?».

Халі Оның халіне ұқсамайтындардың түсінігі, ақылы мен жан дүниесі тарылып кете бармақ. Оны түсіне алмағандардың, Оны жалғандағанның бәрі шын мәнінде Одан нәсіп ала алмаған байғұстар болып қалмақ. Өйткені Әбу Жәһілдің өзі Оған «Сен Мұхаммедүл Әминсің (барынша сенімдісің)» дейтін. Сөйте тұра Оның халінен бір тамшы нәсіп бұйырмағандықтан имансыз күйінде тозақтың отына айналды.

Олай болса, өміріміздің соңына дейін Оның ұлы халіне ұқсаумен күн кешуіміз керек. Мұның өлшем бірлігі ретінде Құран Кәріммен арамызды таразылап көруіміз керек. Біздің Құранмен арамыз Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмдікінен қаншалықты нәсіп алыпты! Оның рухани байлығынан алған үлесіміз қаншалықты?

Осы сұрақты өмірімізді жайлаған барлық мәселеде сұрауымыз қажет:

«Халіміз Оның халіне ұқсай ма?»

Аз да болса, ұқсағаны қандай бақыттымыз! Сәйри ақынның сөздерімен айтқанда:

**Бауыр етер Құдайым, һидаят дүлдүліне,
Аз да болса ұқсаса, халіміз Оның халіне!..**

Хақ Тағала сол халді бәрімізге нәсіп етсін.

Әмин!

Қымбатты оқырмандарымыз!

Жоғарыда қысқаша айтылып өткен мәселелер, бір жағынан осы «Ықылас пен тақуалық» атты ықшамды еңбегімізде орын алған мақалалардың тақырыбы болып табылады. Бұл мақалар түрлі журналдарда жарық көрген мақалалардың жиынтығы. Жалпы айтқанда қаламгермен жасалған бірнеше сұхбаттың қағаз бетіне түсірілген күйі деуге болады.

Сондықтан, кітаптың жарық көруіне еңбегі сіңген бауырларымызға шын көңілмен жасаған қызметтері үшін алғыс білдіре отырып, бұл еңбектерінің садақа жәрия болуын Хақ Тағаладан сұраймыз. Раббымыз Хақ және Хақиқат жолында жазылған әр сөзге әсерлілік қуатын, әр қызметке ықылас пен береке дарытып, ары қарай жалғаса беруін нәсіп етсін!

Иләһи!

Таяқтың сабындай қысқа ғана ғұмырымызда әрбір басқан қадамымызды Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің халімен берекелендіргейсің. Адамгершіліктің ең шыңына жету жолында құштарлықпен қызмет еткендердің қатарына қоса гөр. Бізді тәфәккур кеңістігінде өмір сүретін кәміл адам дәрежесіне жеткізгейсің. Бір сәтімізді де босқа өткізбей, ықылас пен тақуалық өлшемдеріне сай түрде өмір сүріп өтуге жігер сыйлағайсың, Раббым!

Әмин!..

Осман Нұри ТОПБАШ

01.02.2010

ЫСТАНБҰЛ

Қальбү сәлим нығметі

Ықылас пен тақуалық – I

Тақуалық құлдың өз жүрегінде Раббысымен қауышуы, яғни мәрхамат, шапқат, кешірімділік, биязылық секілді көркем сипаттардың жүректе көріне бастауы. Құлдың әр ісінде, барлық жағдайда, тіпті әрбір сәтінде Раббысының ризалығын іздеп тұруы.

“Шынында нәпсісін тазартқан адам құтылды”

(А'лә, 14).

Қальбү сәлим нығметі Ықылас пен тақуалық – I

СЫНАҚ ӨМІР

Раббымыз өзі жаратқан миллиондаған тіршілік иелері арасынан сүзіп таңдап, тек қана адам баласын ахсану тақуим түрде, яғни ең жақсы түрде, махлуқаттың ең абыройлысы етіп жаратты. Оны ақыл, сана, түсінік секілді көптеген сипаттармен безендірді. Оған көп артық және ерекше қасиеттер берумен басқалардан артық қойды.

Сосын, сынау үшін адам баласын осы дүниеге аттандырды. Адам аләйһиссәләмнан бастап бүгінге дейін миллиондаған адамның дүние есігін ашуы қашан да сол бір ғана мақсатпен, сынақ мақсатымен болып келеді. Дүниеге келіп-кеткен әрбір құл осы сынақтан өтіп кетті.

Ал қазір, дәл қазір кезек бізде. Біз де бұрынғылар өткен сынақтардан өтеміз.

Мынаны ұмытпайық:

Адамзат тарихы бойынша бұл сынақтардың мәні адамның өз бойындағы жақсылыққа да, жамандыққа бейім бола алатын ақыл, сана және түсінік секілді адами ерекшеліктерін қалай қолданатынына байланысты болып келді. Әрбір адамның ең әуелгі міндеті дүние атты осы үлкен сынақ дәрісханасының ішінде өмір бойы Хақ Тағалаға лайықты құл болып өту сынағынан сүрінбей өту болды.

Бұл ауыр сынақта Хақ Тағала бізді бетімізбен жіберіп, оңаша қалдырған жоқ. Өзінің құзырынан бізге бұл сынақтан дұрыс өтуімізге көмектесетін кітаптар жіберді. Сөздердің ішіндегі сенімдісі, ең көркем мәнерлісі, адамды тура жолға бастайтын Құран Кәрімді тарту етті.

Сонымен қатар, Аллаһтың бізге білдіргісі келген хабарларын бізге жеткізіп, баяндап беруі үшін, сондай-ақ бізге тікелей үлгі болулары үшін ең ұлы адам тәрбиелеушілері пайғамбарларды өз кеңшілігінің дәлелі етіп біздің игілігіміз үшін жіберді. Ешбір ақы өтемесек те, бізге Хазіреті Мұхаммед саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға үммет болу нығметін қоса тарту етті. Қаншама шүкірлік айтсақ та, бәрі-бір жеткіліксіз.

Сондықтан да шүкірлікті білдіруде де, өмір сынағында да табысқа жетуіміз біз үшін ең маңызды іс. Хақ Тағаламыз бұл мақсатта табысқа жетудің жалғыз жолы ретінде Құран Кәрімде бізге өмір сүрудің ең керемет тәрізін үйретуде.

ТАҚУАЛЫҚ ӨМІРІ

Аллаһтың құлы, пендесі үшін өмірдің мәні мен мағынасы тақуалықта жатыр. Тақуалық өмір – Хақ Тағаламен дос болу, жәннәтқа лайық болу, жәннәт әсемдіктерін, иләһи сый-құрметтің қадірін түсінетін жүрекке осы дүниеде ие болу деген сөз. Олай болса тақуалықтың ақиқаты жүректі мөлдір қылып тазартып, оны қальбү сәлим/тап-таза жүрек, қальбү мұниб/Аллаһқа бет бұрған жүрек халіне жеткізу болмақ. Өйткені адам тек сол арқылы ғана Раббысына жол тауып қауышады.

Тақуалық әрі дүниедегі әрі ахиреттегі бақытымыз үшін ең маңызды құрал. Аллаһ Тағала Құран Кәрімде 258 аятта ішкі жан дүниемізге тақуалық жайында үндеу салып, түрлі мысалдармен тақуа болудың үлгілері туралы өмірлерін баян етеді. Қорыта айтқанда, Хақ Тағала ақидада, ғибадатта, мұамәләтта (мәмілелер мен қарым-қатынастар), яғни өмірдің әр жағдайында, тіпті әрбір алған демімізде тақуа болуымызды қалайтынын білдіреді.

Тақуалық дегеніміз не?

Тақуалықты Хақ достары әртүрлі сипаттайды. Тақуалықтың **сөздіктегі мағынасы** – сақтану, аулақ болу, барлық жаманшылықтан қорғау, қорғаштау дегенді білдіреді. Мұның мәні «Хақ панасына кіру».

ХАҚ ПАНАСЫНА КІРУ

Тақуалықтың **терминдік мағынасы** – тыйымдарынан безініп, әмірлерін орындай отырып Аллаһ Тағаланың панасына кіру, жан-тәніңмен тәсілім болу (берілу) деген сөз. Ұлы Аллаһтың азабынан және қаһарынан қорқып, рахметінің көлеңкесіне бас сауғалау деген сөз. Мұндай дәрежеге жету үшін нәпсілік қалаулар тізгінделіп, рухани кемелділік сипаттар күшеюі керек.

Басқаша айтсақ,

Екі дүниедегі бақытымыз бен байлығымыз Құран мен Сүннеттің отбасылық өмір, кәсіптік өмір, қоғамдық өмірге қатысты ұлы әмірлерін түгелдей өмірімізге енгізу.

Немесе:

Діннің үкімдерін рухани бір құмарлықпен, толқумен орындауға деген құштарлық. Яғни Аллаһ Тағаланың әмірлері мен тыйымдарына бағынуға барынша мұқияттылық танытып, әсіресе күнәлардан оттан қашқандай безу.

Немесе:

«**Шынында нәпсісін тазартқан құтылды**» (А'лә, 14), – деген аяттағы сырға сәйкес ішкі дүниемізді тәрбиелеу. Осылайша жүректеріміздің иман, ғибадат және мұамәләт мәселелерінің бәрінде Хақтың ризалығына сай әрекет жасаудан көңілі жай тауып, рахаттанатын күйге келуі.

Немесе:

Құлдың өз жүрегінде Раббысымен қауышуы, яғни

мәрхамат, шапқат, кешірімділік, биязылық секілді көркем сипаттардың жүректе көріне бастауы. Құлдың әр ісінде, барлық жағдайда, тіпті әрбір сәтінде Раббысының ризалығын іздеп тұруы.

Немесе:

Құлдың шын ықыласпен тәубе сезімдеріне еріп, тілі мен жүрегі үнемі бірге истиғфар халінде болуы.

Немесе:

Жүректің махаббатқа толуы, Хақ Тағаланың иләһи ұлылығы алдында қорқыныштың, жүрек үрперісінің артуы.

Немесе:

ЖҮРЕКТІҢ ПӘКТІГІН ҚОРҒАУ

Тәжірибемен келген білім адамның ақылына даналық қосады. Алайда жүректің пәктігін сақтап қалатын негізгі қасиет – тақуалық қасиеті. Сол себепті нағыз иман тілімен айтқанда ойша бекіту емес, жүрекпен бекіту арқылы орнығады деп айтылған. Өйткені білімнің өмірлік тәжірибеге енуі және Аллаһ Тағала разы болатындай түрде іске асырылуы көркем тақуалыққа толы жүрек арқылы ғана мүмкін болады.

Былай қарағанда тақуалық – Алаһтан алыстататын барлық нәрседен жүректі қорғау. Сонымен қатар Аллаһқа жақындататын барлық нәрсені жүрекке жақындатып, оларға деген махаббатты жүрекке орнықтыру.

Бұл тұрғыдан тақуалық – Аллаһ Расулына үлкен ынтызарлықпен және махаббатпен беріліп, барлық махлұқатқа Жаратушы Тәңірдің назарымен мәрхамат пен мейіріммен қарайтын махаббат сезімдерімен толып тасу. Әлбетте, жек көруге лайық болғандарды жек көру, яғни жүрекке зиянын тигізетін барлық іс-әрекеттерден аулақ болу.

Өйткені тақуалық – жүректің Аллаһтан ұзақтастыратын нәрсенің барлығынан жиіркенуі арқылы да көрініс береді.

Сол себепті тақуалық – нәпсілік қалауларды тізгіндеп, Хақ Тағала адамның табиғи болмысына, фытратына сыйлаған рухани қабілеттерін дамытып, күшейту.

Тақуалық – жүректің мөлдір дәрежеге дейін тазартылуы. Бұл істе табысты болғандардың бұдан табатын баға жетпес қазынасы кіршіксіз таза жүрек.

КІРШІКСІЗ ТАЗА ЖҮРЕК

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм кейде қасындағы сахабаларына сұрақтар қойғанды жақсы көретін. Осылайша ол жамағатының назарын өзіне аудартып, айтатын сөзіне құлақ салдыратын. Сондай бір сұхбаттасып отырған кездерінің бірінде Расулұллаһ сахабадан:

– *Әбу Дәмдәм деген кім?»* – деп сұрады.

Сахабалары:

– Әбу Дәмдәм деген ат естіген жоқпыз. Я, Расулаллаһ!
Бұл айтып отырған Әбу Дәмдәм дегеніңіз кім болды екен?»
– десті.

Әлем мақтанышы Пайғамбарымыз оларға:

– *Әбу Дәмдәмдай бола алмағандарың ба? Әбу Дәмдәмдай болуға күштерің жетпегені ме?*» – деп, тағы да жұмбақтап сөйледі.

Сахабалардың ол жайында естуге деген қызығушылықтары одан ары арта түсті:

– Я, Расулаллаһ! Әбу Дәмдәмнің кім екенін, оның қандай ерекше сипаттарға ие болғанын айтып беріңізші! – деп өтінді.

Пайғамбарымыз сонда:

– *Әбу Дәмдәм – өткен қауымдарда өмір сүрген бір мұмин жан еді. Күнде таң ата орнынан тұрып: «Я, Раббым! Мені ғайбат еткендерді, маған қарсы болғандарды, менің сыртымнан сөз айтып, жамандағандарды Өзің кешіре гөр!» – деп айтатын,* – деп, ол туралы айтып берді. (Әбу Дәуіт, Әдеп, 36).

Мінеки, үлкен тақуалықтың үлгісі.

Мінеки, кіршіксіз таза жүрек!

Хақ досы Халлаж Мансур да өзін таспен ұрып атқылағандар үшін қолын көкке жайып:

«О, Раббым! Бұлар білмейді ғой! Менен бұрын мені таспен ұрып жатқандарды кешір!» – деп жалбарынған болатын.

Тақуалық сондай ұлы бір қазына, оған ие болған адам Расул Әкрәмға жақындай береді. Хазіреті Әнәс риуаят етеді:

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға бір сахаби келіп:

«О, Расулаллаһ! Мұхаммедтің отбасы мен асхабы деген кімдер?» – деп сұрады. Аллаһтың ең тақуа құлы Пайғамбарымыз:

«Барлық тақуа құлдар Мұхаммедтің отбасы мен асхабы», – деп жауап қайтарды.

Міне, тақуалықтың кәмілдікке жетуі мүминді Пайғамбарымыздың отбасының мүшесі халіне жеткізеді екен, сондай ұлы бір атаққа лайық етеді екен.

Алайда тақуалықтың мәртебелері мен дәрежелері де бар. Сол мәртебелеріне жету үшін мына тақуалықтың үш дәрежесінен өту керек:

ТАҚУАЛЫҚТЫҢ ҮШ ДӘРЕЖЕСІ

1) Тыйымдардан қашу.

2) Әмірлерді орындау. Бұл екі дәреже күллі мүминдердің бойынан табылуы тиіс жалпыға арналған тақуалық талабы.

3) Үнемі Хақ Тағаламен бірге болу сезімімен жүру. Бұл дәреже тақуалықта дараланып, ерекшеленген жандар үшін тақуалықтың ең жоғарғы дәрежесі болып табылады.

Бізге **«Біз адамға күре тамырынан да жақынбыз..»** (Қаф, 16), – деп хабар берген және құлдарына **«Қайда болсаңдар да Ол сендермен бірге»** (Хадид, 4), – екендігін баян еткен Аллаһ Тағаламен бірге болу, Онымен бірге болуды жүрегімізбен сезіне білу және Оның көркем сипаттарын өз бойымызға шағылыстыра білу де – тақуалық.

Осылайша тақуалық киімін киінген жүректің бойында дұрыс пен бұрысты сыбырлап тұратын илһәм (аян) пайда болады. Ондай адам табиғаттың хақиқатын түсіне бастайды. Құран бізді Аллаһқа жақындату үшін жіберілген сондай ұлы бір иләһи туынды. Адам баласы өзінің барлық дертінің дауасын Құран жән Аллаһ Расулының Сүннетінен тауып, жанына тыныштық алады.

Өйткені адам жайындағы шынайы жалғыз кітап – Құран. Адамның бойында не бар болса, соның бәрі Құранда бар. Құранда бар нәрсенің бәрі адамда бар. Ал Құран жайындағы шынайы кітап – мына ғаламның өзі. Адам баласы тақуалықтың шыңына өрлеген сайын Құран мен ғаламды тереңірек түсіне береді. Ғаламның тереңіндегі сырлар мен хикметтерге куәгер болады. Құстардың, сайрауында, гүлдер мен өсімдіктердің күлімсіреуінде, ағын сулардың жанға рахат сыйлар ағысында және ғаламның әрбір нақышында өзіне арналған иләһи қамқорлықты көреді. Әулие Юнус Әмрәнің күйіне еніп, сары гүлмен тілдесе, онымен түсінісе бастайды. Сырлардың тілмәшына айналады.

Негізінде тақуалық – Аллаһты тапқандықтың нышаны. Бұл жөнінде сыр шерткен Атаұллаһ әл-Искәндери Хазіреті тақуалыққа жетіп, кіршіксіз таза жүрекке (қальбү сәлим) ие болған мүминнің халін қандай керемет бағалайды:

«О, Раббым! Сені тапқан не жоғалтыпты? Сені жоғалтқан не тауыпты?».

Сондықтан да әрбір мүмин міндетті түрде мына әмірді орындауға мұқият болуы керек:

«ӘРҚАШАН ТАҚУАЛЫҚТЫ ҰСТАН!»

Бұл дүниеде жақсылық пен жамандық алма кезек жүреді.

Кейде басымызға аштық, жоқшылық төнсе, кейде молшылық пен кең заман орнап жатады. Кейде қиындық пен қайғы-қасірет жайлап, кейде өмірімізде қуаныш пен тыныштық орнап жатады.

Міне, осы белестердің қай-қайсысына тап болса да мүмин адам бір ғана халінен айнымай, сыр бермеуі керек. Ол хал жайында Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

«Қиындықта да, молшылықта да тақуалықтан айырылма!» – деп айтқан.

Яғни Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм тақуалықтың тек қана белгілі жағдайларда емес, кез-келген халде бойымыздан кетпеуі керек екендігін айтады.

Хазіреті Мәуләнә:

«Қуанышқа да қайғыға да алданба. Өйткені сенің жүрегің қонақ үйіндей, соны ұмытпа. Қуаныштар мен қайғылар келіп-кететін қонақтарың ғана», – деп айтқан.

Қиындық кезінде жүректің тазалығын бұзбай, сабырмен Аллаһ Тағаланың көмегіне сыйыну керек.

Дәл сол сияқты молшылық пен қуаныш сәттерде де шүкіршілік етіп, сол қуаныштарға алданбау керек. Өйткені шаттық сәті адамға көп нәрсені ұмыттырып жібереді. Яғни рахат өмірді қуалап, нәпсімізге еріп өмірді зая қылмау керек. Молшылық кезінде шүкір етіп, таршылық кезінде Аллаһқа мұң айтуға болмайды. Бұл құлға жараспайды.

Молшылықта үнемі Хақ Тағалаға хамд сезімінде болып, иләһи қамқорлықтың шүкіршілігін өтеуге тырысу керек. Қиындық сәттерде сабырмен Аллаһ Тағалаға бет бұрып: «Мен үшін қайырлысы осы шығар!» – дей білу керек. Тақуалықтың өлшемдері осылар.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм Меккені алған күні ұлы жеңіске жеткеніне мастанбай:

«*Шын өмір ахиреттегі өмір*», – деп, мұның бәрі Аллаһ Тағаланың әрі кеңшілігі, әрі сынағы екендігін ұмытпай, асхабын шүкіршілік етуге шақырған болатын. Хәндәк соғысында да жеңістің алдындағы бастан кешірген қиын күндеріне мойымай:

«*Шын өмір ахиреттегі өмір*», – деп, асхабын сабырлыққа шақырған болатын.

Осы өлшемдерді жақсылап ұғынуымыз үшін Құран Кәрім Аллаһ Тағаланың өз құлдарынан қандай тақуалықты қалайтынын біздерге аят-аятымен түсіндіреді.

Өйткені Құран Кәрім –

ТАҚУАЛАР ҮШІН ЖОЛ КӨРСЕТУШІ

Еш күмәнсіз, Құран Кәрім біз үшін өте үлкен сый, береке және рухани сырлардың көзі. Жаратушы Хақ:

«Рахман (Аллаһ) Құранды үйретті. Адамды жаратты. Оған баянды (тіл қабілетін) дарытты» (Рахман, 1-4), – деген аятпен адамның Құран арқылы өмірге келгендігін, тірілгендігін баян етеді.

Аллаһ Тағала Құранның ішкі мазмұнының мықтылығын былай сипаттайды:

«Бұл – онда (Аллаһ тарапынан жіберілгендігінде) ешқандай шөк-шүбө жоқ , тақуалар үшін тура жолдың нақ өзі болған кітап». (Бақара, 2)

Осы аяттың шындығы арқылы өзімізді былай таразылап көрелік:

Қабіріміздегі, ахиреттегі жағдайымыз қалай болады? Қияметтің сол қорқынышты күнінде бүкіл ғаламның жағдайы қыл үстінде болатын сол бір сәтте біздің халіміз не болады?

Қияметтің қорқынышты сәттері біз үшін амандық пен қуаныш сәттері болуы үшін осы дүниедегі өміріміз қандай болуы керек?

Омар бин Абдүләзиздің: «Ахиретіңнің қандай болуын қаласаң, осы дүниеде соған қарай дайындық жаса!» – деген насихаты біздің ойымызда бар ма?

Міне, Құран Кәрім осы сұрақтар төңірегінде мәңгілікке жасайтын сапарымыз жайында бізге жол көрсетіп, әр сұрақтың жауабы мен шешімін көрсететін жолбасшы, яғни тақуалықтың жолбасшысы.

Құл тақуалыққа қаншалықты қол жеткізсе, жүректе Құранның терең сырларына есіктер соншалықты ашыла бастайды. Сезімдер жіңішкеріп, нәпсілік құмарлардың ауылы алыстап, ал құл Аллаһқа жақындай бастайды.

Сөйтіп Аллаһ Тағала оның *«көретін көзі, еститін құлағы, толға-натын жүрегі»* болады.

Мұндай құлдар тәфәккурде тереңге бойлап, жайнаған гүлдердің, сайраған құстардың, иілген ағаштардың – барлығының тілін түсіне бастайды. Олардың бойындағы жіңішкелікті, әсемдікті рухани өмірлеріне көшіре бастайды. Гүлдер сияқты жіңішке рухты, жеміс ағаштарындай жомарт болады.

Міне, бұлар Аллаһ Тағаланың Құран Кәрімде мақтаумен баян еткен тақуа құлдары.

Олар зиянсыз аққан өзендер іспеттес, ұзақ жылдар бойы мыңдаған жан-жануарға, ағашқа, гүлге, балыққа, құсқа өмір сыйлап, ағып тұрады. Барып құятын жері Хақ Тағаланың мәңгілік мекенінің мәңгілік өмір дариясы.

Сондықтан да тақуалық – Хаққа жақындаудың ал-

ғашқы қадамы. Құран Кәрімде тақуа иелеріне былай деп бұйырылады: «Жақындауға уәсилә іздеңдер!»

ЖАҚЫНДАУҒА УӘСИЛӘ ІЗДЕҢДЕР

Аят кәримәда былай делінген:

«Ей, иман келтіргендер! Аллаһтан қорқыңдар, Оған (күлшылық және салих амалдар арқылы жақындадатын, ризалығы мен сауабына кенелтетін) дәнекер, жол қарастырыңдар, Оның жолында (Исламды өз өмірлеріңе үстем қылу үшін) күресіңдер. Сонда ғана (дүние мен ахирет азабынан) құтыласыңдар». (Мәидә, 35).

Ал Хақ Тағалаға жақындаудың жолдары қандай?

Олар – нәпсіні тәрбиелеу, жүректі тазарту, итағат, ғибадат, жүректегі Аллаһқа махаббатты еселеу мен Аллаһтың ұлылығы алдындағы қорқынышымызды, тақуалығымызды арттыру.

Аллаһ Тағала бізге осы уәсиләлерді (дәнекерлерді) іздеуімізді бұйырады. Өйткені шын мәніндегі көңіл бөлу-ді қажет ететін нәрсе осылар екендігін, шынайы болашақ ахиретте екендігін де ескертеді. Өйткені бұл дүние шетсіз де шексіз, тұңғиық дарияның бір тамшысындай ғана.

Құран Кәрім махшар алаңына барғанымызда бізден «Жасап келген ғұмырыңды сипаттап бер» – деп сұрала-тынын, сонда біз **«Бір кеш мезгіліндей, әлде бір сәске уақытындай ғана»** – деп жауап беретінімізді хабар береді. Қияметтен бұл дүниеге қарағандағы сөзіміз осы болмақ.

Хақ Тағала бізді бір тамшыдай ғана өмірімізде тақуалыққа зейін қойып, ахиреттің мол да шексіз дариясынан құр қалмауға шақырады.

Тақуалыққа қаншалықты зейін қоюымыз керек?

Аллаһ Тағаланың бізден қалайтын тақуалық мөлшері Аллаһтың ұлылығына сай болатындай дәрежеде болуы керек. Яғни лайықты түрде...

«ЛАЙЫҚТЫ ТҮРДЕ!»

Аят кәрімәда былай делінеді:

«Ей, Иман келтіргендер! Аллаһтан шынайы (Оның тәңірлік абырой-данқына лайық боларлықтай) қорқындар..»
(Әлү Имран, 102).

Яғни, «Хақ Тағалаға жақындау үшін иманда, ғибадатта, мұамәләт пен барлық істерінде барлық күш-жігерлеріңді салындар..» делінген.

Ең кішкентай бөлшектің ақиқатының өзін толықтай санамызға сыйдыра алмайтын біздер, Аллаһтың иләһи ұлылығына лайықты болатын мөлшерді тура орындауымыз да, әрине, мүмкін емес. Сонда да күшіміздің жеткенінше ынталануымыз керек.

Ал аяттың жалғасында **«мұсылман болған халдерінде ғана өліңдер!»** – деген иләһи әмір келеді.

Дүниеде дүниелік себептермен түрлі мәртебелерге жетіп, түрлі атақтар алып жатамыз. Сол атақтар мен дәрежелер өмір бойы жалғасуы мүмкін. Алайда рухани өмірде мұндай кепілдік жоқ. Құран Кәрім Бәлғәм бин Баура сияқты, Қарун сияқты, Аллаһ сақтасын, соңғы сәтте аяғын шалыс басқандар жайында баян етеді.

Қарун Мұса аләйһиссәләмнің кезінде ғұмыр кешкен, Тауратты ең жақсы тәфсірлей білетін адам еді. Хақ Тағала сынақ үшін оған көп мал берген, ол сол малды иемденіп, «Менікі» деген сезімге берілді. Малының көптігіне сеніп, «Мен өзім таптым, менің малым», – деп Мұса аләйһиссәләмға мінезін көрсете бастады. Соңында жаны құрдымға кетіп тынды. Аллаһ Тағала оны сенген қазынасымен қоса жердің астына батырып жіберді. Жердің түбіне түсіп бара жатқан кезінде сол малы өзіне ешқандай пайда келтірген жоқ.

Бәлғәм бин Баура да сол сияқты әуелі рухани жағынан жоғары абыройға ие болғаннан соң нәпсісіне беріліп, өзімшілге айнала бастады. Өзінің ілімін жаманға пайдаланды. Ол да түбінде құрдымға кетіп тынды.

Қарун мал-мүлкіне, Бәлғәм іліміне сеніп, Аллаһтың күдіретінен қорықпағандықтан осылай жаман аяқтады.

Сол себепті, Аллаһ Тағала тақуалықты қалқан қылып қорғануымызды бұйырып, **«Яқин (ажал) жеткенге дейін Раббыңа құлшылық қыл!»** (Хижр, 99) – деп бұйыра отырып, ақтық демімізге дейін тақуалыққа оранып құлдық сезімімізді жоғалтпауымыз керектігін ескертеді.

О, Раббым! Дүниеде жүрегімен барлық нәрседен сытылып, тек Өзіңе және де тақуалық өлшемдермен ғана бет бұруды нәсіп еткейсің. Ақтық демімізге дейін құлшылықты жалғастыруымызға көмектес. Өз құзырыңа да тек мұсылман болған күйде ғана баруды жаза гөр!

Әмин!..

Қальбү сәлим нығметі

Ықылас пен тақуалық – II

Мейірімді мұмин әр саладағы қызметтерін құштарлықпен және сүйіспеншілікпен атқаруды білетін, үміт және иман қазынасы. Өйткені қызмет жан дүниеңді иләһи құзырда бағалы мәртебелерге жеткізетін ерекше баспалдақ. Қызметтің рухын және құлшынысын бойына сіңірген мұмин қызмет жасаудың жолдары мен мүмкіншіліктерін жақсы біледі.

Қальбү сәлим нығметі Ықылас пен тақуалық – II

БАҚЫТҚА КЕНЕЛУДІҢ СЫРЫ

Хақ Тағала маңызды бір мәселеге біздің назарымызды аудару үшін ұлы Құранның кейбір аяттарында ант ету әдісімен үндеу салады. Өзі жаратқан керемет бір жаратылысты, немесе бір мәселенің өзіне біздің назарымызды аударуға тырысады. Кейбір сүрелерде мәселенің маңыздылығына байланысты ант етілген заттардың саны да арта түседі.

Мысалы, Аллаһ Тағала Шәмс сүресін толық, дәл жеті рет ант ете отырып бастайды.

Жаратылыс кереметтері күн, ай, жұлдыз, күндіз, түн, аспан, жер және нәпсіге бақандай жеті иләһи ант бере отырып басталатын аяттарда Хақ Тағала бізге ішкі жан дүниеміздегі құбылыстар мен болып жататын күрестерді баян

етіп, Аллаһтың кәрінен құтылып, бақытқа кенелудің сырын ашып берген:

«... Нәпсімен және оған бірнеше қабілеттер беріп, жақсылығы мен жамандығын аян Етушімен серт:

Нәпсісін жамандықтардан пәк тұтқан (заттық, рухани кірден тазартқан) сөзсіз құтылды. Ал оны жамандықтарға көмген әлбетте зиянға ұшырады». (Шәмс сүресі, 7-10)

Аяттарда айтылғандай адам баласының нәпсісінде бір жағында нәпсілік құмарлықтар болса, екінші жағында **тақуалық** сезімдер де жатады. Бір жағында батпаққа аунағысы келетін нәпсі, ал екінші жағында көктерге қанат ашып самғағысы келетін рухы бар.

Бұл мәселе жайында Мәуләнә Жәләлүддин Руми былай деп ой айтқан:

«Ей, Хақ жолаушысы! Шындықты білгің келсе Муса да, Перғауын да өлген жоқ. Бүгін де олар сенің ішінде тірі, сенің бойыңда жасырылған, сенің жан дүниеңде олар өз күрестерін жалғастыруда. Сол себепті бір-біріне дұшпан бұл екеуін өз жан дүниеңде ізде!».

Міне, адам баласының ішінде жасырынған бұл дұшпаннан қорғанудың жолы болып табылатын тақуалық өмірі әр қайсымыздың өміріміздің әр сәтінде болуы тиіс.

Әлем мақтанышы Пайғамбарымыздың өзі де үмметіне мысал ретінде дұғаларында Аллаһ Тағаладан өзіне тақуалық беруін сұрап жалбарынушы еді:

«Аллаһым! Нәпсіме тақуалығын бер және оны жаман-

шылықтардан тазарт! Сен оны өте жақсы істей аласың. Оның қамқоршысы да, Иесі де бір Өзіңсің!». (Мұслим, Зікір, 73)

Мүмин нәпсісімен күрескен кезінде шайқасын тек бір майдан шебінде емес, барлық шептерде жүргізетін болса ғана жеңіске жете алады. Яғни иманнан бастап, ғибаттарына дейін, өміріміздің негізін құрайтын барлық мәселелерде тақуалық өлшемдерге сай түрде ғұмыр кешуіміз керек.

Олай болса бәрінен бұрын біз үшін дінімізде ең қажетті нәрсе –

ИМАНДАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Егер иман қамыры тақуалықпен қосылып иленбесе адамның амалдары көп ұзамай бұзыла бастайды. Иман әлсіреп, пайдасыз күйге түсіп қалады. Соңында надандық пен бұзықтыққа екі қолын көтеріп жеңіле салады. Олай болса, ең қажетті нәрсе – иманда тақуалық.

Иманның тақуалығы ең алдымен тәухид сенімін сақтаудан басталады. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм *«Кімнің соңғы демі тәухид кәлимасы болатын болса, жәннәтқа кіреді»*, – дейді. (Хаким, Мүстәдрәк, I, 503)

Олай болса тәухидті қалай қорғау керек?

Ол үшін ең әуелі тәухид кәлимәсін жақсылап ұғынып алуымыз керек. Яғни «Лә иләһә» деген кезде жүрегіміздегі барлық тәңір пұттары шығарылып, жүректе Аллаһтың Жамал сипаттары көрініс табуы керек. Өйткені жүрек бұзық күйде, тат басқан пікір қоқыстары үйіндісінің астында

көміліп жатқан кезінде, бос және мағынасыз фәлсафаның тырнағы астында тұрғанда Жамал сипаттар көрініс таппайды. Сондықтан алдымен жүректен болымсыз сезімдер, болымсыз мінездер мен болымсыз әдеттерден арылу шарт.

Хақ Тағала: «(Расулым!) **Өз ойы мен әуесін тәңір етіп алғандарды көрдің бе?..**» (Фұрқан, 43), – дей отырып, жүректе орнығып алатын болымсыз сезімдер мен әуестіктерге құл болып кетудің қауіптілігін ескертеді.

Жан дүние тазалығының және нәпсіні тазартудың осыншалықты маңызды болуының себебі жүректің иман орталығы, иман шаңырағы болуында жатыр. Яғни иманның орны – жүрек. Өйткені иманның өзегі жүректің топырағында ғана өсіп-өнеді. Сондықтан да иманның жүректе орнығуы қажет. Сол себепті де иман келтірген кезде ауызбен айтқан нәрсені зейінмен емес, жүрекпен бекіту талап етіледі. Өйткені ғаламдағы сырлар ақылмен емес, жүректің сезімталдығына байланысты аңғарылады. Терең ақиқаттар жүрек арқылы ғана ашылады. Хазіреті Мәуләнә айтады:

«Діннің шексіз тереңдігіне бойлау мүмкін емес. Оған тек ояу көңілмен қайран қалу ғана қолдан келеді».

Мың бір ақиқаттың сырын аңғаруға терезе болып айқара ашылатын жүректердің өзі шын мәнінде сырларға толы тұтас әлем. Жүректің бір күйден екінші бір күйге өте білетін қабілетінің себебінен діндегі ең қиын мәселе – иман, сенім мәселесі болған. Жүректің бұл ерекшелігі жайында Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

«Жүрек желдің айдауымен шөлде біресе оңға, біресе

солға ұшырылған құстың ұлпасы сияқты күйден күйге еніп отырады», – дейді. (Ибн Мәжә, Мұқаддимә, 10; Ахмет бин Ханбәл, IV, 408, 419)

Өйткені жүрек қателессе иман зардап шегеді.

Сондықтан да иманды сақтау үшін жүректі қорғау қажет. Оны қорғау үшін көңіл аударуымызды қажет ететін басты бір мәселе –

ДІНИ ҮКІМДЕРДІ ЖЕҢІЛДЕТІП, ТЕРІС ІС-ӘРЕКЕТКЕ ЕРМЕУ

Қандай болмасын, діни үкімдерді жеңілдетіп, пасықтар мен имансыздардың жолына түсу – имандылыққа сай келмейтін жағдай. Өйткені жүрек қалауы бойынша жақсы көрген адамдарының жетегінде кетеді. Хақ Тағала **«Абайландар, залымдарға бүйректерің бұрмасын. Әйтпесе от сендерге тиеді..»** (Һуд, 113) – дей отырып, мүмин адамның көңілі залым және пасық адамдарды жақсы көрген жағдайда жүрегіне үлкен зияны тиетінін ескертеді.

Имам Ғазали:

«Ғайрү мұслимдермен ой жүзіндегі туыстық уақыт өте келе жүрек туыстығына айналады. Ал жүрек туыстығы құрдымға кетуіне себеп болады», – дейді.

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің бұл жөніндегі ескетулері де өте мағыналы:

«Пасық адам мақталған кезде Хақ Тағала ашуланады және сол себепті ғарьш сілкінеді». (Бәйхаки, Шұаб, IV, 230)

«Мүнәфиққа «Мырза!» деп айтпаңдар. Егер оны мырза деп санайтын болсаңдар, Әзіз де Жәлил Раббыларыңның ашуын өздеріңе тартқан боласыңдар». (Әбу Дәуіт, Әдеп, 83, Ахмет, V, 346)

Бұл жөнінде мына хадис шәриф негізгі қағиданы үйретеді және сонымен қатар үлкен ескерту жасайды:

«БІР ҚАУЫМҒА ҰҚСАҒАН – СОЛАРДЫҢ БІРІ»

(Әбу Дәуіт, Либәс, 4/4031)

Имандағы тақуалық пен жүректі қорғау мәселесінде назар аударуды қажет ететін бұл ақиқаттың маңыздылығы соншалық, Пайғамбарымыз Мұхаррам айының 10 - күнінің оразасында мүминдерге сол күні ораза ұстайтын Исраилұлдарына ұқсамау үшін қосымша бір күн бұрын немесе бір күн кейін ораза ұстауды бұйырған.

Осылайша Пайғамбарымыз Ислами тұлғалық пен ұстаным орнатып, сол ұстанымды жалғастыруымызды бұйырған. Бұл бұйрыққа бағыну иманымыздың, жүрек күйіміздің бағасына тең міндет.

Сондықтан иманды қорғауда тақуалыққа аса көңіл бөлеміз. Жүректің дұрыс жолынан тайып, қателік жасауы пышақпен нан тураған адамның байқаусызда пышағы тайып білек тамырын кесіп кеткенімен бірдей болады. Егер дер кезінде көмек көрсетілмесе, ол адам қанын жоғалтып, өліп кетеді. Жүрек те бұзық адамдармен рухани байланыста болып, сезім бөлісетін болса, ондай жағдайға кедергі жасалмаса, жүрегі тазалығын жоғалтып, қараңғылыққа батып өледі.

Денедегі ең еркін ағза – жүрек. Әрбір адам өз ағзасына үкімін жүргізе алады, бірақ жүрек ондай емес. Өйткені жүректе барлық үкімді тыңдайтын жігер жоқ.

Олай болса сырттан келетін жағымсыз әсерлерден жүрегімізді қорғау – өте маңызды іс. Хақ Тағала Тәубе сүресінің 119-шы аятында **«Ей, иман келтіргендер! Аллаһтан қорқындар..»**, – деп бұйырған соң, жағымсыз әсерлерден қорғанудың жолын мына иләһи жарғысымен білдірген:

САДЫҚТАРМЕН БІРГЕ БОЛЫҢДАР!

Инсан (адам баласы) деген сөз «үнс және үнсият (байланыс, сүйіспеншілік тб.)» – деген сөздермен түбірлес болып келеді. Сондықтан адам атаулы жан бұл дүниеге келіп о дүниеге озуына дейінгі өмірінде айналасымен үнемі байланыста болатын тіршілік иесі. Олай болса, кімдермен байланыста болып, кімдердің қандай болымды не болымсыз ықпалында қалатындығымызды ояу көңілімізбен ақыл таразысына салып отыруымыз керек. Өйткені айналаның әсеріне абай болмау жүректе пайда бола бастаған тақуалықты әлсіретіп қана қоймай, жойылуына да себеп болады.

Тақуалықты қорғап қалу үшін адам теріс қуаттан жүрегін қорғап, үнемі оң қуатпен күш беріп отыруы қажет. Өйткені жүректен жүрекке баратын жолдар болады. Көздің өзінде назар деп аталатын бір сәуле, қуат тасымалы бар. Ал жүректің қуаты әлдеқайда күштірек..

Адам физиканың бірлескен ыдыстар заңдылығындағыдай садықтармен бірге болса садыққа айналып, залымдармен бірге болса, залымға айналып кете береді. Сол үшін бойдағы садықтық (шыншылдық) сезімді қорғау тек садықтармен бірге болу және олармен бірлесу нәтижесінде ғана болады.

Баязид Бистамиге келіп жүгінген бір дәруіш:

«Мені Аллаһқа жақындастыратын бір амалды айтшы!» – деп өтінеді. Хазіреті Баязид оған былай деп насихат айтады:

«Аллаһтың әулие құлдарын жақсы көр! Сен жақсы көрсең, олар да сені жақсы көреді. Олардың көңілінен орын табуға тырыс. Өйткені Аллаһ ол арифтердің жүректеріне күніне 360 мәрте назар салып тұрады. Олардың бірінің жүрегінде сенің орның бар екенінді көргенде, сені кешіреді!...»

Сахабаларды сахаба еткен олардың әрдайым Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің сұхбатында болып, Оның мүбәрак көңіл әлемінен рухани нәр алып, Нәби руханиятының берекесінен нәсіп алулары еді. Сахаба мен сұхбат сөздерінің өзі де түбірлес сөздер. Осы екі мағынаны да өз бойына енгізген ардақты сахабалар физикалық және рухани түрде бірге болуларының арқасында Пайғамбарымыздың жүрегінен өз жүректеріне қуат алып, адамзаттың үлгілі қауымына айналып, адамгершіліктің көркем мәдениетін сол дәуірден қазіргі таңға дейін жеткізген ерекше тұлғалар болып, тарихқа өшпес аттарын қалдырды.

Садықтармен бірге болудың адамға не беретіндігі жайында Сағди Ширази былай жырлайды:

«Асхабү Кәһфтің иті садықтармен бірге болғаны үшін үлкен абыройға ие болды. Сол үшін оның аты Құран Кәрімнен орын алды. Сөйтіп, тарихта өшпес атақ қалдырды».

Хазіреті Мәуләнә да осыған қатысты:

«Сол ит Асхабү Кәһфпен дос болуды таңдап, олармен бірге болудан жаны рахат алғаны үшін үңгірдің аузында қияметке дейін ыдыс-аяқсыз халде рахмет суынан ішіп, мейірім асынан жеп жатады», – деп керемет айтан.

Алайда адам бұл жіңішкелікті ұғына алмай, садықтармен бірге болудан бас тартып қашса немесе пасықтарға жақындаса жүрегі көрге айнала бастайды. Осындай адамдардан тұратын топтың ішінен біреу болса да, ақылды да көреген адам шықпайды. Лут аләйһиссәләм өзі пайғамбар бола тұра қауымының көргенсіздігінен туындаған болымсыз қуатқа қарсы мүшкіл жағдай кешіп, олардың ішінен Пайғамбар сөзін тыңдайтын бірде-бір адам таба алмай, ақыры **«Араларыңда парасатты, ақылынан адаспаған бірде-бір адам болмағаны ма?»** (Һуд, 78) – деп қынжылған еді.

Сондай-ақ Тахрим сүресінің 10-шы аятында Хазіреті Нухтың жұбайы мен Хазіреті Луттың жұбайы күйеулеріне емес, пасықтарға бүйрек бұрып, солармен көңілдері жарасқандықтан жәһәннәмдық болып кеткендіктері баяндалады. Яғни оларды пайғамбар жұбайлары болудың өзі азаптан құтқара алмады. Көріп отырғанымыздай садықтармен бірге болу ит екеш иттің өзінің Құранда атын қалдырса, керісінше, пайғамбар жұбайларының өзі құрдымға кетуі әбден мүмкін екен.

Бұл тұрғыдан зейін салып қараса, имандағы тақуалық

садықтар барынша азайған мынау ақырзаманда бұрынғыдан да маңызды мәселеге айналып тұр. Өйткені ақырзаман қарсаңында иманды сақтау...

АЛАҚАНҒА ШОҚ ҰСТАУМЕН БІРДЕЙ

Хадис шәрифте былай делінген:

«Барлық қорқынышымен жақындап келе жатқан фитнәнің кесірінен адамдардың халі қандай мүшкіл (болады). Адамдар мұмин болып таңды атырады да, кешке кәпір болып шыға келеді. Көптеген адамдар діндерін кішкентай ғана бір дүниелік пайдаға айырбастай салады. Міне, сондай бір заманда дініне берік болған адам алақанына шоқ ұстаған адаммен бірдей болады». (Ахмет, II, 390; Мұслим, Иман, 186)

Құран Кәрімнің көп жерінде иманмен қатар міндетті түрде салих амалдар айтылып өткен. Өйткені иман нұрының шамы ғибадаттар. Сол себепті тақуалықтың екінші дәрежедегі маңызды мәртебесі –

ҒИБАДАТТАҒЫ, ӘСІРЕСЕ НАМАЗДАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Жаратылуымыздың себебі болып табылатын Аллаһқа құлшылық міндетіміз қаншалықты ояу көкірекпен орындалатын болса, тақуалыққа соншалықты жақын болмақпыз. Адамды тек ғапылдықтан аулақ және Хақтың ризалығын табу құштарлығымен орындалған құлшылықтар ғана кәмілдікке жетелей алады.

Мысалы, намаздың қалай орындалатынын қимыл

жүзінде білеміз. Бірақ намаздың негізгі хикметі Хақ Тағаламен жүздесу ғой. Ол Аллаһ Тағаладан материалдық және рухани мұқтаждықтарымызды сұрауымыз үшін сыйға берілген жүздесу.

Ләкин біздің намазымыз қаншалықты дәрежеде Хақтың қалауына және үйреткеніне сай орындалуда? Бір аятта;

«..Намаз арсыздықтан, жағымсыздардан және жамандық атаулыдан тыяды..» деп айтылған. (Анкәбут, 45)

Біздің намазымыз, шіркін-ай, осындай ма екен?!

Аллаһ Тағала құлының маңдайы сәждеге бара жатқанда жүрегінің Өзіне қарай жақындап келуін мұрат етіп: **«Сәжде қылғын да жақындағын!»** – деп бұйырады. (Аләқ, 19)

Сәжделеріміз осыған қаншалықты сәйкес?

Отбасылық өміріміз, кәсіп-тіршілігіміз, жеке өміріміз біздің намаздарымыздың қандай екендігін рентген суретіндей етіп көрсетеді. Егер намазымыз пайда бермей жатса, жүрегіміз қателіктерге толы болса, Аллаһ Тағала ондай адамдар жайында: **«Қандай өкініш анау намаз оқығандарға!»** деп айтады. (Ма'ун, 4)

Сондай-ақ Құран Кәрім үнемі намазды қорғау, намазды тастамау және намазды ықыласпен өтеуге назарамызды аударады. Қимыл жүзінде намазды бастамай тұрып, дәрет алу секілді материалдық дайындықтар жасайтынымыз секілді жүректің де дайындығы керек.

Хұшуғ деген ұғым бар... Ол жүректің сезімталдық халіне келуі. Кімнің алдында тұрғанымызды біліп тұру

десек те болады. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм былай дейді:

«.. Аллаһ Тағала хұшуг халіндегі, мұңлы, мейірімді адамдарға қайырды үйретіп, оларды Аллаһқа бойсұнуға шақыратын барлық жүректерді жақсы көреді». (Дәйләми, I, 158)

Тағы бірде Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм намаз үстінде сақалымен ойнаған адамды көрген кезінде:

«Қараңдаршы, егер мына адамның жүрегі хұшуг халінде болғанда, ағзалары да хұшуг ішінде болар еді», – деп, хұшудың маңыздылығын тағы бір ескерткен болатын. (Әли әл-Мұттаки, VIII, 197/22530)

Ғибадаттағы тақуалықтың тағы бір мысалы –

ОРАЗАДАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Ораза дегеніміз дене мен рухтың тәрбиесі, яғни халалдарды ең аз мөлшерде пайдалану халі. Мүмин жарты тәулік бойы өзін халалдардан тыяды.

Оразадағы тақуалық өлшемі оразадағы жан-күйді бүкіл өмірдің әдетіне айналдыру арқылы болады. Яғни өмір бойы дене мен рух тәрбиесінде болып, асқазанды, дене ағзаларын және ойды харамдар мен күмәнді нәрселердің өзінен таза ұстап жүру арқылы болмақ..

Ораза адам баласына жарты кесе суға, бір тілім нанға мұқтаж пенде екендігін есіне салады. Аллаһ Тағаланың қамқорлығына мұқтаж екендігін адамға тағы бір рет ескертеді.

Фибадаттағы тақуалыққа жеткен адам оразадан осыларды ұғады. Жаратушы Иеміздің берген нығметтерінің қадірін түсініп, мұқтаждарға мейірім жасаудың, ашыққандарды тамақтандырудың оларға қандай қуаныш сыйлайтындығын жан-тәнімен ұғынады. Осылайша оның кеудесінде инфәққа деген құштарлық оянады. Шын көңілден инфақ жасауға... Инфақта да қабыл болуының шарты не екендігін ол жақсы біледі. Ол шарт:

ИНФӘҚТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Адам инфәқ жасамас бұрын, малын жұмсамас бұрын ол малдың кімдікі екендігін санасына қондыруы керек. Сөйтіп, мақлұқатқа Жаратушының назарымен, рақыммен, мейірім көзімен қарай білетін күйге жетуі керек.

Инфәқтағы тақуалық осы болса керек.

Коммунисттер «мал қоғамдікі», ал капиталисттер «мал оны тапқан адамдікі» – десе, Ислам: «мал мен мүлік Аллаһтікі. Құл тек аманатқа алушы ғана. Барлық нәрсе оған уақытша ғана ұстай тұруы үшін берілген», – дей отырып, ақиқатты орнына қояды. Олай болса оны аманатқа алған адам баласы ысырап жасауға да, сараңдық көрсетуге де қақысы жоқ.

Инфәқтағы тақуалықтың талабы – **«...Садақаларды Аллаһ алады..»** (Тәубе, 104) деген аяттың мағынасын естен шығармай. Ешкімнен ілтипат, алғыс айтып желпілдеуін күтпей, атақ іздемей, нәпсіні араластырмай **«ЛИЛЛӘһ / Я Раббым, Сенің ризаң үшін»** деген оймен бере білу керек.. Міне, садақа мен зекеттегі тақуалықтың өлшемі.

Құлдарынан инфәқтағы тақуалық пен адамгершілікке мұқият болуды қалайтын Жаратушы Иеміз аят кәрімәсында:

«..Садақаларыңды міндетсіп немесе ренжітіп беріп, текке жібермендер!» (Бақара, 264) – деп бұйырады.

Бұл бұйрықтың мағынасы – Аллаһ Тағаланың инфәк жасаған адамдардың берген садақаларына емес, оны беру әдебі мен жүректегі пейіліне қарайтындығы жайында.

Хазіреті Әбул-Ләйс Самарқанди айтады:

«Инфәк мәселесінде негізінде берген адамның алған адамға алғыс білдіруі дұрыс болатын шығар. Өйткені берген адам алған адамның арқасында дүние мен ахиреттің көптеген сынағынан, апаттардан және қиындықтардан құтылған болады. Ең маңыздысы – ол Аллаһтың ризасын тауып жатыр».

Осы түсінікпен күн кешкен құрметті әкем марқұм Мұса Топбаш, Аллаһ рақым қылсын, садақа мен инфәк мәселесінде әдеппен беруге соншалықты көңіл бөлетін және садақасын алған адамдардың қысылмауы үшін қағаз құтыға салып, сыртына;

«Құрметті мырза! Қабыл алғаныңыз үшін рахмет», – деп жазатын, осылайша өзіне Аллаһ ризашылығын алуға себеп болғаны үшін ол адамға шын көңілден алғысын білдіретін. Аллаһ Тағала инфәк әдебіндегі осындай тақуалық халді бәрімізге бұйырған болсын, әмин...

Бұдан бұрын бір сөзімде айтып өткенімдей тақуалық –

барлық құлшылықтың қамырында болуы керек ашытқы секілді. Сондықтан әр ғибадаттың басында, төрінде сол тұруы керек.

Зекеттен кейінгі мал-мүлік арқылы жасалатын құлшылықтардың бірі қажылық та дәл солай, тақуалық өлшемдерге сай өтелген жағдайда қабыл және берекелі болады. Сондықтан әрбір қажының қаржылай байлығынан бөлек рухани байлығы да болғаны жөн. Ол байлық – дене қиындықтарын көріп, ихраммен шектеліп жүрген кезінде көңілдің Хақтың ризалығын табу үшін ықылас пен тақуалыққа орануы.

ҚАЖЫЛЫҚТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Қажылық – әрі малмен, әрі денемен жасалатын машақатты құлшылыққа жатады. Алайда тақуалы құл қажылыққа барғанда денесі мен малынан бөлек, рухы да сол жерде болып, бір олжа алып қайтуы керек.

Кебінге ұқсайтын ихрамды киюмен өткен сол бірнеше күннен кейінгі күндерде шынайы кебінді киетін күнді естен шығармауы керек болады.

Шайтанға тас лақтырып жатқанда Хазіреті Ибраһим аләйһиссәләмның пидагершілігін ойда ұстауы керек. Содан соң өміріміздің әр сәтінде салих амалдарымыз арқылы әрдайым шайтанды таспен атқандай атқылап отыру керек. Сонда «Әғузу билләһи минәш-шайтанир-ражим» сөзіндегі хикметті өмірімізге шағылыстырған боламыз.

Сондай-ақ **«Қажылықта рафас, пасықтық пен жаға-**

ласу жоқ!» – деп бұйырылады. Яғни, қажылық жасаған адам пасық істерден, Аллаһтан алыстататын әрбір істен, жағаласып, салғыласудан бойын тазартады. Егер осы істердің нәтижесі бүкіл өмірімізге шағылысып жатса, демек, қажылықтағы тақуалық құсын қолымызға қондырғанымыз.

Қажылықта бір көк ағаштың бұтағын үзуге де, аң аулауға да, тіпті аңшыға аулайтын аңын тауып беруге де болмайды. Осылай қажылық күндері адамды сезімтал, мейірімді, биязы да әдепті болуға және осыларды өмірде де әдеттенуге тәрбиелейді.

Сондықтан да намазда болсын, оразада болсын, зекет пен қажылықта болсын, барлық құлшылықтарда тақуалық түсінігіміз, ықылас пен хушуғымыз белгілі бір уақытта ғана емес, өмір бойы жүрегімізде табылатын айнымас сипат болып қалыптасуы керек.

Бұлай болмаған жағдайда жүрек тақуалық белесін бағындырмаған деп саналады.

Онда құл өз бойындағы тақуалық шыңына шығуына кедергі болатын нәпсісін есепке тартуы қажет.

ТАҚУАЛЫҚҚА КЕДЕРГІ БОЛАТЫН ҮШ БӨГЕТ

Бірінші бөгет – тәкаппарлық, менмендік сезімі. Аллаһ бойымызға дарытқан рухани қасиеттерді, қабілеттерді өзімізнен деп білу. Яғни шайтан құсап, Перғауын құсап, Қарун құсап «Мен, мен!..» – деп айту.

Қажы Байрам Уәлидің сөзімен айтқанда бұл төкаппарлық белге байланған тас сияқты. Онымен ұша да алмайсың, жүзе де алмайсың.

Екінші бөгет – сараңдық пен жалқаулық. Уақыт бөлуге келгенде, күш жұмсауға келгенде және қызмет жасау, жәрдем етуге келгенде сараңдық таныту, жалқаулану. Біле білсеңіз: *«Жәннәт жомарттардың, ал жәһәннәм болса сараңдардың баратын орыны»*. (Хазіреті Әли)

Үшінші бөгет – ақымақтық. Адамның ахиретті тастап, дүниені таңдау ғапылдығына түсуі, яғни мәңгілікті беріп, уақытша жалған дүниені сатып алуы – барып тұрған ақымақтық.

Тақуалықтың тоқырауына байланысты Пайғамбарымыз саллаллаһу әләйһи уә сәлләм айтқан мына хадис өте мағыналы:

«Сондай бір күндер туады, мына үш нәрседен бағалы нәрсе болмай қалады:

Біріншісі – адал табыс.

Екіншісі – шын көңілді бауыр.

Үшіншісі – амал етілерлік сүннет амалдар». (Хәйсәми, I, 172)

Адал табыс табу да, шын көңілді бауырлық та, амал етілерлік сүннет те табылмайтын күндер туса, мұамәләтта (қарым-қатынастарымызда) тақуалықтың жойылғаны дей беруге болады. Алайда иманды сақтап қалу үшін ғибадатқа қалай мұқтаж болсақ, ғибадаттың нәтижесін көру үшін мұамәләтымызда тура және әділ болуға солай мұқтажбыз.

Сондықтан да тақуалықтың келесі мәртебесі –

МҰАМӘЛӘТТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Мұамәләттағы тақуалық мұминнің жеке және қоғам ішіндегі бақыты үшін қажетті барлық мәселелерде ең жақсы қарым-қатынасты өте мұқиятты ұстануы.

Мысалы, **мейірімдегі тақуалық.**

Мейірім – өзінде бар нәрсені одан махрум қалған адамға ұсынуың.

Немесе мейірім – басқалардың жоғына қарайласып, жәрдем етіп, көмек көрсету.

Мейірім дүниеде мұминге ар-ұяты мен ождан тыныштығын сыйласа, ахіретте мәңгілік бақыт болып өзіне оралады. Жанашыр адам Аллаһтың ұлы сыйына бөленеді. Өйткені біреуге жаның ашу – мейірімнің жемісі. Жаны ашыған адам ғана жомарт, кішіпейілді, қызметсүйер және ар-ұятты бола алады.

Ойлап қарасақ «мен сап-саумын, ал ол неге мүгедек, немесе жетім, немесе мақрұм?».

Мұның жауабы:

«Аллаһ Тағала оны саған аманат етіп берді. Сені ол арқылы сынайды. Өйткені мұмин мұминге қамқор және дос». Түсінгенге Ислам осы.

Сол себепті құл үнемі «мен қаншалықты мейірімдімін?» – деп, өзіне-өзі есеп беріп отырғаны абзал.

Өйткені мейірім – иманның ләззаты. Хақ Тағала Құран Кәрімдегі көркем есімдерінің ішінде Өзінің Рахман және Рахим деген есімдерін көбірек ескертіп, пенделерінен де мейірім сипатын бойларына дарытып, кәмілдік дәрежесіне жетуін қалаған.

Хазіреті Мәүләнә адам баласының мейірім жасау және мейірім іздеу тұрғысындағы халін хадис шәрифтерден шабыт ала отырып былай деп таразылайды:

«Өзіңнен төмендерге мейірімді бол, сонда сенен жоғарыдағылар да саған мейірімді болады».

Әлемнің Рахмет Пайғамбары саллаллаһу әләйһи уә сәлләм:

– Нәпсімді құдірет қолында ұстап тұрған Аллаһқа ант етейін, бір-біріңе мейірімді болмайынша жәннәтқа кіре алмайсыңдар, – деді.

Айналасындағы сахабалар өз отбасылары мен жақындарына деген мейірімділіктері жайында айтып тұрғанын ойлап:

– Я, Расулаллаһ! Бәріміз мейірімдіміз, – десті.

Бұған Аллаһтың Расулы:

– Мейірім сендер ойлағандай тек қана бір-бірлеріңе мейірімді болумен бітпейді. Барлық махлуқатты қамтуы керек, иә барлық жаратылғандарды құшағына алуы керек!

(Хақим, IV, 185/7310)

Шын мәнінде Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Меккені алатын күні жорыққа кетіп бара жатқанда күшіктерін емізіп, бауырына басып жатқан итті көріп, оған жаны ашып, әскерді түгелдей иттен айналып басқа жолмен өтуге бұйырған болатын. Ал өртенген құмырсқа илеуін көргенде жүрегі қан жылап, *«Бұл илеуді кім өртеді екен? Өртеу тек Аллаһқа ғана тән!»* деген болатын. (Әбу Дәуіт, Жихад, 112).

Көңілде мейірімнің жақсы орныққанының белгісі –

ИСАР МӘРТЕБЕСІ

Мейіріммен бірге келетін мәртебе – исар мәртебесі, яғни өзіңнен қиып, басқаға бере білу сезімі. Хақ Тағала құлының бойынан мұндай қасиетті көргенді ұнатады. Өйткені мүһәжирлерді өздерінен артық сыйлап, ерекше бір исар үлгісін паш еткен ансарлықтардың жайын Аллаһ Тағала Құран Кәрімде мақтаумен ескерген болатын:

«Бұрын Мәдинаны қоныстанған және көңілдеріне иманды орнықтырғандар өздеріне көшіп келгендерді жақсы көріп, оларға бөліп бергендеріне еш қынжылған жоқ. Өздері мұқтаж болса да оларды өздерінен артық қойды. Кім нәпсісінің сараңдығынан сақтанса, міне, солар ахіретте құтылатын болады». (Хашр, 9).

Мейірім мен исардағы тақуалық адамды осындай ұлы ілтипаттарға лайық ете алады. Хақ достарының да ең басты қасиеттерінің бірі өзінен гөрі мейіріммен өзгенің қамын ойлап, нәпсінің тұзақтарынан сақтанулары және осы тұрғыда тақуалық жолды ұстанулары болған.

Хазіреті Ұбайдұллаһ Ахрар айтады:

«Бір кісі келіп:

«Қарным аш, тамақ берші», – деді. Сол кезде менің де қарным ашып тұрған еді. Бірақ қолымда оған көмектесетін ақшам жоқ еді. Ол кедейді қасыма ертіп алып, бір асханаға аяңдап бардым:

«Ақшам жоқ. Бірақ мынау басымдағы сәлдем тап-таза. Бір кәдеңе жаратып, ыдыстарыңды сүртуге қолдануыңа болады. Осы сәлдені алып, мына аш кісіге бір үзім нан берші», – дедім. Ол бір табақ тамақ ұсынды. Мен қасында қарап тұрдым. Өзім аш болғанымға шыдап, оның қарнын тойдырдым. Сосын сәлдемді алып асшыға бердім. Ол алғысы келмеді, бірақ:

«Мен саған сөз бердім ғой, мынау сәлдені ал!» – деп, жанын қоймай беріп кеттім.

Кейін Аллаһ менің кәсібімде жолымды ашып, мен байып кеттім. Менің егіс алқабымда жалдамалы екі мың адам жұмыс істейтін болды. Сол кезде де екі-үш науқасқа қарайласып, оларды емдеуді мойныма алдым. Оларға қарап жүргенмін. Бір күні олар бұттарына сиетін болды. Мен бірнеше құман су әкеліп, олардың астын жуып жүрдім. Сосын сол ауру маған да жұқты. Мен сонда да оларға қызмет етуімді жалғастырдым...».

Қандай керемет исар мен мейірім үлгісі!..

Олар **«Ихсан етіндер!»** (Бақара, 195) деген Құран әміріне сәйкес өмір сүрген, барлық махлуқаттармен қарым-қатынастарында тақуалықтан айнымаған, ихсан ету мәртебесіне жеткен кәміл адамдар.

Міне, қарым-қатынастағы тақуалықтың өзегі:

ИХСАНДА ТАҚУАЛЫҚ

Аллаһ Тағала Құран Кәрімде 190-нан астам жерде түрлі сөздермен «ихсан» жайында айтып, мүмин адамның жан дүниесінің, жұмысының, мамандығының, барлық халі мен әрекеттерінің, қысқасы барлық нәрсесінің ихсанмен болуын, ең көркем түрде болуын мұрат еткен.

Ихсанның тағы бір мағынасы;

Құлдың иләһи көздер өзінің қарсы алдында тұрып өзін бақылап тұрғанын көріп тұрғандай құлшылық жасау. Ихсандағы тақуалық басқан әрбір қадамды осы сезіммен баса білуде жатады.

Олай болса, мүмин адамның барлық халі «ең жақсы, ең кәміл және ең көркем» өлшемде болуы керек.

Ол үшін тәуекел мен Аллаһқа бойсұнуда тақуалық болуы керек.

Тәуекел мен бойсұнуда тақуалық дегеніміз мүминнің осы дүниеде фәнилерге берілу мен Аллаһ Тағалаға берілудің арасын ажырата білуінде. Өйткені Хақ Тағала мүмин жүрегінің қандай болуын қалайтындығы жөнінде былай дейді:

«Мүминдер сондай жандар, Аллаһты еске алғанда жүректері лүпілдейді. Оның аяттары өздеріне оқылған кезде, олардың имандарын арттырады. Олар тек қана Раббыларына тәуекел етеді». (Әнфәл, 2)

Я, Раббым!

Иманымызды да, барлық амалдарымызды да тақуалықпен күшейткін! Тақуалығымызды Өзің риза болатын дәрежеге жеткізгейсің! Есімің аталғанда жүректері қобалжып, аяттарың имандарын арттыратын және тек Саған тәуекел қылатын мүмин құлдарыңның қатарынан айла!

Әмин!..

Қальбү сәлим нығметі

Ықылас пен тақуалық – III

Әрбір ықыласты мұминнің өмір бойы қиялы мен мақсаттары, ақылын толғандыратын барлық дерті, жан дүниесіндегі сезімдері, тіпті алған әрбір тынысы Аллаһ Тағаланың ризалығына сай болуы керек.

Қальбү сәлим нығметі Ықылас пен тақуалық – III

РИЗАЛЫҚТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Адам тағдырында түрлі жағдайлар мен оқиғалар болып тұрады. Сыртқы және ішкі сипаттарымен алып қарағанда олардың жақсылығы мен жамандығы төрт түрлі болады:

1) Іші де, сырты да жақсылық болып табылатын оқиғалар:

Бір адам жақсы бір жұмыс істеп, тапқан ақшасын жақсылыққа жұмсаса. Үнемі інфақ жасау құштарлығымен өмір сүрсе. Қолымен де, тілімен де, болмысымен де, адамға болсын, жан-жануарларға болсын, барлық махлуқаттарға жақсылық істеумен болса. Харам мен халалға өте қатты мұқият болса. Күмәнді нәрселерден де бойын аулақ ұстауға тырысып бақса, ал жүрегі әрдайым ықылас пен тақуалыққа толы болса.

2) Сырты да, іші де жамандық болып табылатын істер:

Қай жағынан алып қарасаң да Аллаһ тыйым салған, харам үкімі бойында табылған оқиғалар осы түрге жатады. Дүниелік өмірде нәсіпсіз және күнәһар адамдардың халі осындай. Бұлар өздерінің надандығын көрегендік деп ойлайды. Алайда олардың ақыреттері де, осы дүниелері де қасіретте.

3) Сырттай қарағанда қайыр, ал іші жамандық болып табылатын оқиғалар:

Кейбір оқиғалар сырттан қарап отырсаң, жақсылық сияқты болып көрінеді. Бірақ олардың ішіне қарай көкірек көзімен үңіліп қарайтын болсаңыз, үлкен жамандық екендігін көресіз. Мысалы, көп дүниесі бар адам өзінің ғана қара басының қамын ойлап өмір сүретін болса.

Яғни бір қарағанда байлығы көп адамның байлығы ол үшін қанша жерден пайдалы болып көрінгенімен, шын мәнінде сараң және ысырапқор болуы ол үшін екі дүниеде де азабын тарттыратын жамандық болып табылады. Мұның ең айқын мысалы Қарун мен Сәғләбөнің тағдыры. Екеуі де байлықтары өздеріне қайырлы болады деп ойлап, Аллаһтың тағдырынан тыс байлыққа құмарланды. Міндетті түрде бай болуым керек деген құштарлыққа тұтқын болды. Өз пайғамбарларының ескертулеріне құлақ аспай, өз қалауларының жамандық екендігін аңғара алмады. Ақыры, екеуі де үлкен жамандықтың тырнағына ілініп, оның құрбаны болып кете барды. Олардың дүниелері де ахиреттері де қирады.

Адамның бұл халі жайында аятта былай делінеді:

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ {١٥}
وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ {١٦}

«Адам баласы Раббысы өзін сынау үшін бір сыйға бөлеп, мол нығмет берген кезінде «Раббым маған берді», – деп айтады».

«Ал оны сынау үшін ризығын тарылтса, «Раббым мені ұмытып кетті», – дейді». (Фәжр, 15-16).

Байлықты да, кедейлікті де беретін Аллаһ. Ол біздің тағдырымызға нені жазса, соны көреміз. Бай болсақ бай адамның міндеттерін, кедей болсақ кедей адамның міндеттерін орындап қана жүруіміз керек. Сонда олар бізге қайырлы болмақ. Ал егер біз ол тағдырға разы болмай, оның сыртына қарай қырсыға ұмтылатын болсақ, онда жамандыққа жолығуымыз әбден мүмкін.

Өйткені Хақ Тағала Құран Кәрімде айтқанындай:

وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ
تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ {٢١٦}

«.. Сендердің жақтырмайтын кейбір нәрселерің өздеріңе қайырлы болуы мүмкін, ал сендер жақтыратын кейбір нәрсе сендерге зиянды болуы мүмкін. Аллаһ біледі, сендер білмейсіңдер». (Бақара, 216).

Таңдаулы құлдар – әрбір алған демінде осы ақиқатты санасынан шығармаған құлдар. Адамзаттың ең абзал тұлғалары пайғамбарлардың ең үлкен ерекшеліктері жақсы құл бола білгендерінде.

Сүлеймен аләйһиссәләм дүниені жүрегінің сыртында ұстап, көңіл шөлмегін алтын мен күмістің әмиянына айналдырмаған жан еді. Соншама байлық пен салтанаттың ішінде шалқып отырса да Хақ Тағаланың **«Ол қандай жақсы құл!»** – деген ілтипатына қол жеткізген кішіпейіл ғана пенде еді. Әйюб аләйһиссәләм да денсаулығынан, малы мен балаларынан мақрұм болып, ұзақ жылдар бойы ауыр сынақтарды басынан кешірсе де тек қана шүкірлік, сабыр мен ризашылық халінде тіршілік жасаған. Сөйтіп ол да Аллаһ Тағаланың **«Ол қандай жақсы құл!»** – деген ілтипатына қол жеткізді.

4) Сырттай қарағанда жамандық болып көрінгенімен іші қайырлы болып келетін оқиғалар:

Адам бір ауыруға ұшырап, денсаулығынан айрылса, бұл оқиға сырттай қарағанда жамандық секілді болып көрінетіні сөзсіз. Алайда ол адам сол аурудың таттырған азабынан денсаулығы бар кезіндегісінен көбірек Раббысына жалбарына бастаса, онда ол істің іші қайырға толы болғаны.

Абдұллах бин Мәсғуд радияллаһу анһу айтады:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің құзырына бардым. Өзіне қатты ықылық тиіп сырқаттанып қалыпты. Оған:

– Ей, Аллаһтың Елшісі! Шын мәнінде сізге қатты ықылық тиіп қалыпты ғой! – дедім.

– *Иә, сендерден екі адам әрең шыдайтындай қиындық көріп жатырмын», – деді.*

– (Бәлкім) Екі есе сауап табуыңыз үшін шығар», – дедім.

– *Иә, солай. Аллаһ аяғына кірген тікен немесе басына төнген одан да үлкен қиындық арқылы мұсылманның күнәларын кешіреді. Ол мұсылманның күнәлары ағаш жапырақтарындай болып төгіледі», – деді». (Бұхари, Мәрда, 3, 13, 16; Мұслим, Бирр, 45)*

Осы ақиқаттардың аясында салих мұмин сынақ дүниесінде басына келген барлық нәрсені жаңағы төрт негіз бойынша қарастырып, іштей олардың қайырлы тұстарын ойлап жүруі керек. Барлық мәселеде ең алдымен истигфар, хамд, шүкіршілік пен ризашылық халінің қандай дәрежеде екендігін таразылап отыруы қажет.

Өйткені әрбір ықыласты мұминнің өмірі бойы қиялы мен мақсаттары, ақылын толғандыратын барлық дерті, жан дүниесіндегі сезімдері, тіпті алған әрбір тынысы Аллаһ Тағаланың ризалығына сай болуы керек.

Өйткені ризашылық – махаббаттың ең шыңындағы жемісі.

Бұл тұрғыда ең жақсы түрде орын тапқан ризашылық құлдың өз нәпсісі риза болатын нәрселерден сытылып,

Раббысы разы болатын нәрселерге ұмтылуы болмақ.

Жарайды делік, бірақ мұндай жоғары дәрежелі ризашылық халіне қол жеткізуіміз үшін жақсылық пен жамандықты қалай ажырата аламыз?

Бұл сұрақтың бір ғана жауабы бар –

ҚАЙЫР ТЕК АЛЛАҒТА ҒАНА

Хилми Әфәнді «Ағмақы хаяль» атты еңбегінде мынадай ақиқатты баян етеді:

«Ражи Айналы Баба атты ойшылдың сыбызғының сүйемелдеуімен оқыған өлеңін тыңдап отырып терең ойға кетті. Қиялында өзінің бір мәжілісте отырғанын көрді. Ол жерде пайғамбарлардан фәлсафашыларға дейін неше түрлі адамдар жиналған екен. Сол жерге барша адамзаттың атынан келіп отырған Пенде атты біреу олардан нағыз бақыт жайында көз жасын төгіп отырып сұрап жатыр екен:

– Маған айтыңдаршы, мейірім жасаңдаршы. Өмірді жек көремін, бірақ одан айрылғым да келмейді. Өтінемін, маған айтыңдаршы, бақыт деген не өзі?

Сол мәжілісте отырған адамдар бұған өз жауаптарын бере бастады:

Конфуций:

– Бақыт дегеніміз бір қазан күріш палауына барлық ләззаттарды сыйдыру.

Платон:

– Үнемі ұлылықтарды ойлап жүру.

Аристотель:

– Ойлау, бақыт дегенің сол!

Зәрдүшт:

– Қараңғылықта қалмау.

Брахма:

– Бақыт деймісің? Барлығы оны не деп ойласа, ол соның керісіншесі!

Будда ашуланып атып тұрды:

– Ей, пенде! Бақыт дегенің жоқ болудың көркем есімдерінің бірі. Нирвана сенің бақытың, нирвана!

Бұл сөздерді тыңдап отырған пенденің басы қатып кетті:

– Сендер өздеріңе де пайдалы бола алмадыңдар. Өмірден бақыттан жүрдай болып өтіп кеттіңдер. Айтып отырғандарыңның ішінде бақыттың иісі де жоқ сияқты!

Сол кезде бір әулие мұсылман орнынан тұрып, былай деді:

– Ақылды жандар үшін ол иләһи әсемдіктерді тамашалау, ал надандар үшін шәһуәт пен тамақ!

Бұдан кейін пайғамбарлар сөз алды. Ең соңында мәжілістің төрағасы Әлем Мақтанышы орнынан тұрып жауап берді:

– Ей, Пенде! Бақыт деген өмір қандай да болса, солай деп қабылдау, ауыртпалықтары мен қиыншылығына ризашылық білдіріп, түзетілуі үшін күш жұмсау. Яғни қальбұ сәлим иесі (таза жүректі) болу.

Сонда ғана Пенде іздеген жауабын тауып, орнынан тұрып, былай деді:

– Ей, Әлем Мақтанышы! Ей, ұлы Пайғамбар! Пенденің дерттерін түсініп, дертіне дауа тапқан жалғыз Сен болдың!..»

Жоғарыда айтылған сөздер төңірегінде өмірді ең керемет түрде талдап, анықтама берген және қайырдың тек қана Аллаһтан екендігін жақсы ұғынған көңілдердің көсемі Хазіреті Мәуләнә айтады:

«Сен Аллаһтың бергендеріне разы болмайынша рахаттану, қиындықтан құтылу үмітімен қайда қашсаң да, алдыңнан бір бәле, бір апат шығып сені тауып отырады.

Дүниенің қай бұрышы болса да жануарсыз, тұзақсыз емес. Хақты көңіліңнен тауып, Оның қамқорлығына сыйынып, Оның ұлы құзырында ғұмыр кешуден басқа құтылу жолы жоқ.

Құтылудың шарасы табылмайтын дүние атты зынданның тегін бастырып қоятын, зындан таяғынан аман қалатын бұрышы жоқ.

Аллаһтың атына ант етейін, тышқанның тесігіне барып тығылсаң да бір мысықтың тырнағына ілінесің.

Тек қана ықыласты құл болып, Аллаһпен бірге бола алсаң мәселе басқа.

Сонда Әзіз Аллаһ сені жұбаттып, саған қамқор болады. Сонда жыландар мен шаяндардың арасында болсаң да қорғауда боласың.

Жыландар да, шаяндар да саған жолдас болады».

Дәл солай Жаратушының назарымен мақлұқатқа қарай білуді үйренген Абдүлқадир Гәйләниге бір жын жылан болып келіп, кетерінде дос болып қайтқан екен. Бұл оның бойындағы иләһи махаббат пен ризашылық халінің бір берекесі.

Олай болса, мәңгілік бақытты қалайтын әрбір құл күпірлік пен адасушылықтан өзге барлық халге ризашылықта тақуалық өлшемдерге жетуі керек. Сонда оның өмірі де қайырлы, өлімі де қайырлы, өлімнен кейінгісі де қайырлы, махшардағы жағдайы да қайырдан өзге ештеңе болмайды.

Осындай тақуалыққа жете алу үшін әр-түрлі себеппен тәубеге жармасып, өзгелерге де кешірімді бола білу керек.

КЕШІРІМ МЕН ТӘУБЕДЕГІ ТАҚУАЛЫҚ

Тәубенің шарты – істегеніңе шын ықыласпен өкіну. Тәубедегі тақуалықты табу арқылы жабысқақ, кетпес күнәлардан арылып, Хаққа баруға болады. Тәубедегі тақуалықтың негізі тәубені салих амалдармен бекіту болып табылады.

Құл ғапылдық пердесін түріп тастауға күші жетсе, істеген күнәларының ауырлығын ожданында сезіне алады. Жүрегінде сақтаулы тұрған рухани сезімдері оянады. Жүрек үлкен өкінумен шын көңілден көз жасын төге отырып, Раббысының қамқорлығына сыйынады. Міне, осы көз жастары мен өкініштері тәубе деп аталады. Яғни, Раббыңа оралуың.

Сондықтан да тәубе Аллаһ пен құл арасындағы кедергілерді өкініш көз жастарымен жуып шаю деген сөз.

Тәубенің сыры болса кешірімді болу арқылы өтпек. Кешіре білген адам ғана кешірімге лайық бола алады. Яғни, тәубедегі тақуалықтың бір тірегі өзіне Аллаһтан кешірім сұраған адамның басқаларды кешіруі жөнінде өз-өзін есепке алуы. Кешіре-кешіре кешірілуге лайық болу ынтасымен өмір сүруі.

Хазіреті Әли өзі әкім етіп тағайындаған бір кісіге мынадай терең мағыналы өсиеттер айтқан екен:

«Адамдарға жануардың үйіріне қарағаныңдай қарама! Жүрегіңде оларға деген сүйіспеншілік, мейірім және ізгілік сезімдері болсын. Өйткені барлық адамдар түгелдей не дін бауырың, не болмаса бір Адам атадан тараған теңің.

Адамдар қате істеуі мүмкін. Бастарына іс түсуі мүмкін.

Жығылғанның қолынан ұстап тұрғыз. Өзің үшін Аллаһтың кешірімін қаласаң, сен де адамдарды кешіре біл, оларға жақсы қара және айыптарын кешір!

Аллаһқа қарсы істі бастама (Оның әмірлеріне қарсы ешқандай келіспеушілік және бас көтеру жасама!) Кешіргеніңе еш уақытта өкінбе! Берген жазаңа еш уақытта қуанба!».

Сахаба Әбуд-Дарда Шамда қазылық қызмет атқарып жүргенінде бір күні халық бір күнәһарға айқайлап, жерден алып, жерге тығып жатқандарын естиді. Оларға:

– Сендер құдыққа түсіп кеткен адам көрсеңдер не істер едіңдер? – деп сұрады.

Ондағылар:

– Жіп түсіріп құтқаруға тырысар едік, – дейді. Сонда Әбуд-Дарда оларға:

– Олай болса, күнә құдығына түсіп кеткен мына адамға неліктен жіп түсіріп сыртқа шығаруға тырыспайсыңдар? – деп сұрады.

Әлгілер сасып қалып:

– Сен бұл күнәһарды жек көрмес пе едің? – десті.

Ал Хазіреті Әбуд-Дарда былай деп жауап берді:

– Мен оның өзіне емес, күнәсіне ғана дұшпанмын.

Бұл мысалда Әбуд-Дарда радиаллаһу анһүдің мүмин көңілдерге орнықтырғысы келген терең хикметтер бар. Бұл хикметтер Хақ Тағаланың әмірі мен ризалығы және Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің ұлы ахлақынан үмметінің бойына шағылысқан ұлы шуақты сәулелер.

Өйткені бұл фәни өмірдің шексіз ләззатын алуымыз Расул Әкрәм саллаллаһу аләйһи уә сәлләм секілді көңіл бақшаларынан кешірім мен мейірімнің иісін табу арқылы мүмкін болады.

Қандай оқиғаға тап болмасын, жүрегіміз иләһи қам-қорлығын шақырып тұратын мекенге айналып, кешірім, биязылық, кішіпейілділік, қанағат, шапқат, мейірім, нәзіктік және адамгершіліктің барлық қасиеттерімен безенсе, көңіл бақшаларымыздан жәннәт иістері аңқып тұрмақ.

Бұл көркем тақуалық ахлақ басқаларының да қамын ойлауды қажет етеді. Аллаһ Тағаланың ең жақсы көретін қасиеті – басқаларға пайдасы тиетін адам болу және басқалар үшін күйіп-пісу.

Сондықтан

ӘМРҮ БИЛ МАҒРУФ, НӘҺЮ АНИЛ-МҮНКӘР

Бұл жақсылықты үгіттеп, жамандықтан тыйылуға шақыру.

Мүмин адамның ең маңызды ерекшеліктерінің бірі осы.

Мұны да орындаудың тақуалық дәрежесі бар. Оның тақуалығы – жақсылыққа үгіттеп, жамандықтан тыюды тек тілмен ғана емес, іс-әрекет, амалдарыңмен жасап, өз ба-
сыңмен үлгі-өнеге бола білуінде.

Егер жақсылыққа шақырып, жамандықтан тыятын еш-
кім болмаса, қоғам бүлініп, түрлі бәлелерге душар болады.

Зейнеп бинтү Жахш әңгімелейді:

«Пайғамбарымыздан бірде:

«Уа, Аллаһтың Елшісі! Арамызда салих құлдар тұрған
кезде бізге Аллаһтан апат келуі мүмкін бе?» – деп сұрадым.

Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм былай деді:

«Пасықтық пен күнәлар жайлаған кезде, иә, мүмкін!».

(Бұхари, Әнбия, 7)

Сондықтан да жақсылыққа шақырып, жамандықтан
тыю ісі иләһи қаһардан аман болудың жалғыз жолы.
Сондықтан әрбір мұттақи (тақуа) құлдың жақсылыққа
тәрбиелеуші және жамандықтан тыйып, сақтандыру мінде-
ті қоса жүреді.

Бұл міндетті және оның қажеттіліктерін орындау
барысында әрине негізгі өлшеміміз Құран Кәрім мен
Пайғамбар Сүннетіне жүгіну және сенімді білім иелерімен
ақылдасу болмақ.

Хазіреті Әли өзі уәли етіп тағайындаған адамға айтқан
екен:

«Жоқшылықты есіңе салып, жомарт болуыңа кедергі болатын сараңды, ұлы істер атқаруыңа сенімсіздік салатын қорқақты және көзін дүние пердесі көлегейлеген дүниеқұмарларды ақылдасу мәжілісіңе алма!».

«Бір істі шеше алмайтыныңды ұқсаң оны Аллаһқа және Расулына тапсыр. Аллаһқа тапсыр дегенім – Оның кітабына, Расулына тапсыр дегенім – Оның сүннетіне жүгін дегенім».

Өйткені **«ең қайырлы үммет»** деп аталғандардың қатарында болуға лайықты болуымыз үшін Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм сияқты мағруфты, ізгілікті және қайыр жасауды басқаларға үгіт етіп, өзіміз де ұмытпауымыз және жамандықты тастап, басқаларға да соны үгіттеуіміз керек-ақ.

Ол үшін Аллаһ жолында қызмет жасау құлшынысы тұла бойымызды билеп тұруы керек. Өйткені Аллаһ жолында қызметке деген құштарлығымыз болмай хақ пен жақсылықта үгіттесу талпынысымыз да болмайды.

Олай болса бұл мәселеде негізгі нәрсе қызметке деген құлшыныс.

АЛЛАҒ ЖОЛЫНА ҚЫЗМЕТ ҚЫЛУДАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Ислам ахлағының негізі – Жаратушы Аллаһқа ғашықтықпен және ықыласпен берілу, ал оның ең айқын белгісі – Аллаһ үшін дінге, елге, отанға қызметтен көрініс табатынында еш шүбә жоқ.

Мұндай қызметтің адамдары көктегі ай мен күнге ұқсайды. Олардың арқасында жабайы өсімдіктер дағы гүлдеп жатады. Айналасына нұр шашқан сайын өздерінің де нұры арта түседі.

Шынайы, ықыласпен жасалған қызметтер жүректің жетілгендігінің белгісі.

Қызмет табысты болуы үшін ілім, ақыл, лайықты мінез, салмақтылық және мәрттілік болуы қажетті. Яғни қызмет қылатын адамның көңілі құнарлы топырақтай болуы керек. Ол топырақтың үстімен жүрген жан-жануарлар оны шайнап, оттап, кейін қажеттерін де соның үстіне тастап кете береді. Бірақ топырақ ол нәжістің бәрін алып, тазартып, қайтадан әсем құлпырған өсімдік күйінде қайта өсіріп, мақлұқатты асырап отырады.

Сондықтан жеткілікті білімге ие болмаған, тәжірибесіз, ахлақи және рухани дамуды елең санамайтын, бұған лайықсыз адам лайықты түрде дұрыс қызмет жасай алмайды. Сондай-ақ көркем ахлақпен жүрегі жұмсармаған қатыгез, дөрекі және ренжітетін түрде жасалған қызметтерден де қайыр күтуге болмайды. Яғни, көңіл дүниесінен шықпаған қызмет шөлге төгілген бір шелек судай. Басқаша айтсақ, құраған далаға егілген тұқым тышқандарға ғана жем болуға жарайды. Ал, көңілмен жасалған қызмет тұқымдары болашақ шынар ағаштары болып жайнамақ.

Осы өлшемдер аясында адамдарға қызмет жасалатын болса, адамдардың мәңгілік болашағы үшін ең үлкен жәрдем болады. Адамдардың болашағына қызмет деп отырғанымыз оны мәңгілікке жетелейтін тура жолға жетектеп түсіріп жіберу. Мұны тек Құран берекесімен қарулану және

Құран ахлағына орану арқылы ғана іске асыруға болады.

Қызметке өмірін атаған адамдар Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің мына жалбарынысын тілдері мен көкейлерінен тастамай жүрсе екен:

«Уа, Раббым! Қол қусырып отырудан, жалқаулықтан, қорқақтықтан және қол-аяғы тұрмайтындай тағатсыздықтан Өзіңе сыйынамын..».

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің бұл дұғасы қызметте жігерлі болуды үгіттеуімен қатар, сезімтал және мұқият болудың да қажет екендігін айтуда.

Сондықтан да, қызметте жүргендер миналар алқабында жүргендей мұқияттылықпен қарым-қатынас жасап, биязылықтан айнымауы керек.

Қызметті атқару қаншалықты маңызды болса, қызметке адам таңдау да, яғни істі шеберіне тапсыру да соншалықты маңызды. Сондай-ақ кімге қызмет ұсынатынды да жақсылап танып алған жөн. Себебі кейбір бір тұлғаларға қызмет жасау мыңдаған адамға қызмет жасаумен тең. Өйткені бойында Аллаһ берген қасиеттері бар адамға барлық жағдайын жасап берсең де ысырап бола қоймас.

Сонымен қатар қызметте маңыз беретін тағы бір мәселе қылғаныңды міндет қылудан аулақ болу. Шәйх Сағди айтады:

«Сені қайыр жасау жолына салғаны үшін Аллаһқа шүкіршілік ет. Өйткені Хақ Тағала сені өз кеңшілігімен, ілтипатымен бос істерден құтқарды. Падишаға қызмет

еткен адам оған міндетсіне алмайды. Қайта өзіне сондай қызмет бергені үшін сен Оған алғыс айтуың керек».

Біле білгенге негізінде қызмет – бәрінен бұрын Аллах Тағала және Хазіреті Пайғамбар алдындағы опа борышымыз.

Өйткені тақуалы құл Раббымыздан және Хазіреті Пайғамбардан алған нәсіптерінің арқасында қызметте тақуалыққа жеткендіктен, дәл өзі сияқты өзгелерге де осы жолда қызмет жасауы керек. Бұл тұрғыдан қарағанда мүмин адамның көңілінде орын алуы керек болатын тағы бір қуатты сезім – опа борышын өтеу сезімі.

ОПА БОРЫШЫН ӨТЕУДЕГІ ТАҚУАЛЫҚ

Опа, қысқаша айтар болсақ, досыңа және өзіңе жасалған жақсылықты ұмытпау. Өйткені достық тек опа сезімінің күшімен ғана берік болып тұра алады. Опа сезімі жоғалған сәтте достық та жоқ бола бастайды. Опа жойылған кезде достық та жойылады.

Әрине, Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәләм бүкіл өмірі бойы біздерге опагершіліктің ең шыңын көрсетудегі үлгі болды.

Мысалы, өзін асырап баққан сүт анасына опагершілікті ұмытпаған еді. Хабәшістанға көш етіп барған мұсылмандарды қамқорлығына алған Хабәштіктерге опагершілікті ұмытпады. Бәрі оны жалғандап, сөзін жерге тастап жатқан кезде өзін түсініп, әр сөзін растаған сүйікті жұбайы

Хадиша анамызға опагершілікті ұмытпаған еді. Бүкіл ас-хабына опагершілік жасаумен болды. Ең бастысы – Ұлы Досы Раббысына деген опагершілікті бір сәтке тастамаған еді.

Қысқасы, Оның біреуге опасыздық істеген кезі болған емес.

Хазіреті Айша радияллаһу анһә айтады:

«Нәби саллаллаһу аләйһи уә сәлләм менің жанымда отырған кезде үлкен жастағы бір әйел келді. Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм одан:

– *Сіз кім боласыз?* – деп сұрады.

– Мен Мүзендік Жәссамамын, – деді.

Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм бұл есімнің мағынасы «кеміс, нашар» секілді жаман мағыналарға келгендіктен оған ілтипат етіп:

– *Жоқ, сіз Жәссама емес, Хассәнәсіз (әдемі)* – деді де:

– *Көріспегелі біраз болды, жағдайларыңыз қалай болып жатыр?*» – деп сұрады. Ол:

– Ата-анам сізге пида болсын, бәрі жақсы әлхамдү-лилләһ!» – деді.

Ол кісі кеткен соң:

– Я, Расулаллаһ! Бұл әйел кім, сіз ол кісіге қатты құрмет көрсетіп, көңіл бөлдіңіз ғой! – деп сұрадым.

Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

– *Бұл кісі бізге Хадиша бар кезде келіп тұратын. Опа-гершілік таныту – иманнан», – деп жауап берді».* (Хаким, I, 62/40)

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің ұлы тәрбиесін көрген асхабының әрқайсысы да опагершіліктің өзгеше бір қамалы болды.

Ал бүгінде..

Бүгінде, өкінішке орай, мұндай ахлақи көркемдіктің өзі емес, сөздіктегі сөзі ғана қалды. Қазіргі таңда опа еш табылмас құнды қазынаға айналып кетті.

Мұның себебі, әрине, опагершілікте тақуалықты ұстанбауда. Хадис шәрифте былай делінеді:

«Уәдесінде тұрмайтындардың бәріне қиямет күні бір байрақ қадалып, “бұл пәленшенің опасыздығына қойылған белгі” – деп жария етіледі». (Бұхари, Жизия, 22; Әдеп, 99; Мүслим, Жихад, 11-17)

Айта кететін болсақ, ең әуелі опа борышымыз – Ұлы Аллаһқа. Одан кейінгі дәрежеде ең үлкен опа борышымыз һидаятымыз бен бақытымыздың себепкері Әлемдердің Мырзасы Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға.

Одан кейінгі опа борышымыз бізді туралыққа жетелеп, ілім-білім берген Ислам ғұламаларына, үлкендерімізге.

Одан кейінгі опа борышы ата-анаға. Әсіресе, кәрілікке жеткен кездерінде ата-анаға қызмет жасап, жақсы сөз айтып, жақсы құрмет көрсету балалардың ұлы борышы.

Сонымен қатар ата-бабаға, тірілерімізге және өлілерімізге опагершілік, Отанға, қоғамымыздағы барлық аманаттарға опагершілік таныту жетілгендіктің, көрегендіктің белгісі болмақ.

Олай болса әрбір мұмин опагершілікте тақуалықты ұстанып, уақыттың жағымсыз талаптарына бас иемей, опа борыштарын өтеуден бір сәт кеш қалмауы керек. Әйтпесе махаббат та, достық та, құлдық та өз құнын жоғалтады.

Сондықтан опадағы тақуалыққа кенедей жармасайық.

Ол үшін, әрине, есімізден шығаруға болмайтын тағы бір мәселе бар. Ол –

СҮЙІСПЕНШІЛІК ПЕН МАХАББАТТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Көңілдерде сүйіспеншілік пен махаббат болмай ештеңе де өнбейді. Ең кіші амалымыздың өзі оған итермелейтін махаббатқа мұқтаж. Жаратылысымыздың сыры махаббат болғандықтан іс-әрекеттерімізді де махаббатымыз бағыттап отырады.

Алайда махаббаттың да тақуалық өлшемдері бар, оны сол өлшемдермен гүлдету қажетті. Өйткені біреуді сүйетін болсақ, оны лайықты түрде сүюіміз керек. Ал

біздің сүйіспеншілігіміз ең алдымен Аллаһ Тағалаға, сосын Оның Хабибі Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға бағытталуы керек. Бұл сүйіспеншіліктерден кейін мүмин бауырлар арасындағы сүйіспеншіліктер келеді. Осы сүйіспеншіліктерді сақтап қалу үшін оның керісіншесін тиісінше жек көріп, жиренуіміз керек болады.

Жақсылық та, жамандық та сүйіспеншілік арқылы анықталады. Сүюдің дәрежесі сүйген адамның сүйгеніне ұмтылу және оның халімен халдену дәрежесіне тең болады. Адам өзінің сүйгенін өзіне үлгі санайды, оған қайран болады. Себебі, кісі сүйгенімен әрдайым бірге, бірге болмаса да ойымен бірге. Мысалы, сахабалар барлық мәселеде олар Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға деген махаббаттары арқылы ерекше сипатқа жеткен. Асхабу суффа сол арқылы орнықты. Хүнәйнда мұсылмандар Ол арқылы жігерленді. Ұхұдтағы тәуекел мен ризалық халін сахабалар Одан алды. Қысқасы, итиқатта, ғибадатта, отбасылық өмірде, опагершілікте және барлық жоғары қасиеттерде сахабалардың баға жетпес мәдениеті Одан дарыған болатын. Сахаба Оған деген махаббаты арқылы сахаба болды.

Назар аударыңыздаршы!

Аллаһ Расулы дүниеден өткен кезде сахабалардың қайғыларының шегі болмады. Кәдімгі жанып, таусылған май шамдай еріп, шетінен бүктеліп қала берді. Өйткені Оның жаз дидарын көре алмағандықтан ғашық көңілдері бір күн де жасай алмайтындай болып көрінген еді. Осы қайғының өртіне шыдай алмаған Абдұллаһ бин Зәйд радияллаһу анһу алақанын жайып, Ұлы Жаратқанға:

«Раббым! Енді менің көздерімді көр қылшы! Мен ең сүйікті адамымды, Пайғамбарымды бұдан кейін көре алмасам, енді бұл дүниеде ештеңені көрмей-ақ қояйын!..» – деп жалбарынды да, сол жерде көзі көрмей қалды.

Расында да Аллаһқа деген махаббат алдымен Пайғамбар Нұрына, сосын Оның мүбәрак болмысына, сосын Хақ достарына, сосын дәрежесіне қарай Аллаһ Тағаланың Жаратқан мақлұқаттарына махаббат арқылы өтетіні сөзсіз.

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға махаббаттың ең керемет көрінісі – Оған мойынсұну.

«Сүйген адам сүйіктісінің бойындағы барлық нәрсесін сүйеді» деген қағида бойынша Оған жан күйімізбен және ісімізбен ұқсауға тырысуымыз сүйіспеншілігіміздің дәлелі болмақ.

Мұхаммеди ақиқатқа жақындай білу ақылдан гөрі махаббат арқылы мүмкін болмақ.

Ғаламда Хақ Тағаладан өзгеге деген махаббат, сүйіспеншілік пен құмарлық «өтпелі ғашықтық» деп, ал Аллаһ Тағаланың жамал сипаттары мен пәк болмысына деген махаббат «ақиқи махаббат» деп аталады.

Бұл мәселеде тақуалық Аллаһтан және Оның Пайғамбарынан алыстататын нәрсенің бәрінен аулақ болу немесе Аллаһтың, Пайғамбардың жақсы көрген нәрселерін жақсы көру арқылы, жақсы көрмегендерін жақсы көрмеу арқылы мүмкін болады.

О, Раббым! Бізге Өзің жақсы көргендерінді жақсы көргізіп, жақсы көрмегендерінді көңілімізден шығарғайсың! Әсіресе Өзіңе және Расулыңа опагершілікті, қызметке деген құштарлықты және Өзіңе деген махаббатты жүрегімізге орнықтыр. Тақуа өлшемдерінен айырмай, махаббаттың терең ақиқатына бізді бойлат! Екі дүниеде де Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләммен бірге қыла гөр!

Әмин!..

Қальбү сәлим нығметі

Ықылас пен тақуалық – IV

Ықылас – Аллаһтың ұлы құпиясы. Ол құпияға тақуалық арқылы қанық болу әрбір құлдың өмірлік мақсатына айналуы қажет. Себебі тақуалықтың барлық көріністері ықылас арқылы өтеді. Егер құл ықыласты болса және ықыласында тақуалы болса, ол барлық мәселелерде тақуалы деген сөз.

Қальбү сәлим нығметі Ықылас пен тақуалық – IV

ЫҚЫЛАСТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Аллаһтың құзырында амалдардың қабыл болуының ең негізгі шарты – ықылас.

Ықылас – амалдарды тек Аллаһ қалағандықтан және тек Аллаһтың ризалығын іздеп өтеу және өзінің жеке нәпсілік мақсаттарын ол іске араластырмау ғана.

Ықылас – Аллаһ Тағалаға жақындау үшін дүниелік пайдалар мен ойлардың бәрін жүректен шығарып тастау.

Ықылас – барлық амалдарға қажетті баға жетпес нығмет, оған ие болмаған адамның тәңірдің қаһарынан құтылуы әсте мүмкін емес.

Ықылассыз амал мән-мағынасыз, босқа шаршаудан басқа дәнеңе емес.

Өйткені ықылас – Аллаһтың құпиясы. Ол құпияға тақуалық арқылы қанық болу әрбір құлдың өмірлік мақсатына айналуы қажет. Себебі, тақуалықтың барлық көріністері ықылас арқылы өтеді. Егер құл ықыласты болса және ықыласында тақуалы болса, ол барлық мәселелерде де тақуалы деген сөз.

Ықыластағы тақуалық дегеніміз не?

Бұған көптеген анықтама беруге болады. Қысқаша айтсақ, адамның іші мен сыртының бірдей халге келуі, таза болуы, менмендік, көрсетушілік, мақтаншақтық деген сияқты өзінің жеке басының қамы кірмеген жан дүние.

Хазіреті Әли өзі тағайындаған әкіміне айтқан өсиетінде мынаны айтады:

«Өзіңді жоғары санама! Сені бетіңе мақтайтындарға алданба! Істегендеріңді адамдардың бетіне баспа! Жеткен жетістіктеріңді үлкейтіп көрсетпе! Адамдарға берген сөзіңнен тайып кетпе! Оларға бетке басу ізгілікті жояды, үлкейтіп көрсету ақиқатты сөндіреді, сөзіңнен таяу Жаратушының да, жаратылғандардың да жек көруіне себеп болады».

Сондықтан да барлық амалдарымызда өте абай болуымыз керек.

Әлем Мақтанышы Хазіреті Расулұллаһ өз қасиетсипаттарының оларға ауадай қажет болатындығын үмметіне зәрушілікпен түсіндіріп жатып: *«Лә фахра: Мақтануға болмайды»*, – деген болатын. Өйткені барлық нәрсениң Аллаһтың бергені екендігін, өз жетістігі емес екен-

дігін жақсы ұғынған-ды. Хөндөк соғысында сахабалары «Аллаһтың жәрдемі қашан келеді?» – деп сабырсыздана бастаған уақытта да «*Шын өмір – ахиреттегі өмір*», – деп, сабырлық үлгісін көрсеткен болатын. Меккені алған күні де ең үлкен жеңіске жеткеніне мастанбай, ықыласпен: «*Шын өмір – ахиреттегі өмір*», – деп, байсалдылық танытқан болатын. Осылайша өз ықыласын шегелеп тұрып көрсеткен болатын.

Ол барлық нәрсенің Аллаһтың қолында екендігін жақсы білген. Жеңіс те, табыс та. Мал да, жан да, ұрпақ та. Бұл мәселелерде де тақуалық қажет. Себебі, ол дүниедегі де, ахиреттегі де бақыттың өзегі.

МАЛ, ЖАН ЖӘНЕ ҰРПАҚТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ –

Аса көңіл бөлетін нәрселеріміз. Адамға ыстық келетін, рухына жақын болатын және көзінің қарасындай қорғайтын нәрселері.

Мәселе бұларды Аллаһ жолында қия білуде. Малыңды, жаныңды Аллаһ жолында жомарттықпен жұмсап, балаларыңды дінге, иманға, отанға, халыққа, қайырлы жолға атау. Ізіңнен келетін ұрпаққа көркем рухани мирас қалдыру.

Хақ Тағала оларды қаншалықты жақсы көретінімізді Құран Кәрімде баян етеді:

«Жақсы көретін нәрселеріңді қиып бермейінше қайырға жете алмайсыңдар..».

Бұл аятта біз сүйетін жанымыз, малымыз бен балаларымыз үшін ең қайырлы тағдыр – оларды Аллаһ ризасы үшін қию екендігі айтылады.

Себебі малдың ең қайырлысы – Аллаһ жолында берілген және иесінен бұрын ахиретке аттандырылғаны, ал жанның ең қайырлысы – Аллаһтың ризалығына аталғаны.

Малы мен жанын дұрыс қолдана білгендер күн іспеттес. Олар бұл жақсылықтарымен қараңғы жерлерге жарық береді. Мұқтаждарға, ғаріптерге және шаршаған көңілдерге адамгершіліктің нұрын шашады.

Балалар ата-анасының ризалығын, ана балалары мен отағасының ризалығын, әке солар арқылы Аллаһтың ризалығын табуға тырысуға міндетті.

Бұл – ақиқат, шындық. Біздің нығметтердің барлығы өзімізден немесе ата-анамыздан дарыған болып көрінгенімен, негізінде олардың бәрі Аллаһтан келген аманат. Сондықтан да тағы бір міндетіміз –

АМАНАТТАҒЫ ТАҚУАЛЫҚ

Жер мен көктегінің бәрі Хақ Тағаланың адам баласына табыстаған аманаты. Құлға берілген сыйдың бәрі аманат. Барлық махлуқаттар адамға аманатқа берілген. Бұл әлемдегінің бәрі адам баласы үшін жаратылған. Жыланның өзі адам баласы үшін жаратылған. Қасқырдың өзі де адам үшін жаратылды. Барлығы бізге Аллаһтың артқан аманаты. Сондықтан бәріне мейірімді болу – міндетіміз. Сол себепті Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Саған тиіскен жыланды өлтіргің келсе, бір ұрғанда өлтіруге тырыс. Оның жанын қинама!» – деп айтты емес пе?

Ал ең басты аманат – ол Аллаһтың Кітабы мен Пай-

ғамбарының сүннеті, яғни Ислам діні. Хазіреті Пайғамбардың қоштасу хұтбасында айтқан сөздерін еске алайық:

«Ей, мұминдер! Сендерге екі аманат қалдырып барамын, оларды дұрыс ұстансаңдар, жолдарыңнан адаспайсыңдар. Олар – Аллаһтың Кітабы және Пайғамбарының Сүннеті..».

Демек, бізге табысталған ең басты аманат – Құран мен Сүннет, соларды ұстану арқылы Ислам дінін лайықты түрде ұстау. Итиқад, амал, ахлақ және мұамәләтта, қысқасы, барлық мәселеде мұсылмандықты абыроймен, кір келтірмей алып жүру. Жаратушы Иеміз де, ардақты Пайғамбарымыз да бізден осыны қалайды. Бізді көргендер «Мынау қандай жақсы адам!» – деп айтатындай болуымыз керек.

Құран – бізге осы үлгілерді және осы қасиеттерді өзгелерге танытуымыз үшін берілген аманат. Сөрелерге қойып, анда-санда ғана әңгіме қылып қоюымыз немесе тек қана судыратып оқуымыз үшін емес. Аллаһ Тағала «أَفْرَأَ/**Оқы!**» деп бұйырады. Бірақ, жәй ғана оқуды емес, хикмет пен сырларға қанық түрде Құранның аясымен зәрреден алып денелерге дейін оқиғалар мен құбылыстарды зерттеп, зерделеуді бұйырады. Сонымен қатар,

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمَكُمُ اللَّهُ

«Аллаһтан қорқыңдар, сонда Аллаһ сендерге ілім үйретеді!» (Бақара, 282) – деп бұйырады.

Өйткені тақуалықпен ғұмыр кеше бастаған күннен бастап адамның көзі сырларға ашыла бастайды. Осы ақиқатпен мойнымызға артылған аманатты санамызға сіңіруіміз қажет. Себебі, дүниенің төрт бұрышында

қаншама һидаят күтіп жатқан адамдар бізге аманат, мұқтаждар бізге аманат, жалғыздар бізге аманат, ғаріптер бізге аманат, ешкімі жоқ жетімдер бізге аманат, азды-көпті бізге берілгендер бізге аманат, балаларымыз бізге аманат – барлығы бізге аманатқа берілген. Аяттар бұл жайында былай дейді:

«Көктердегінің және жердегінің барлығын Өз құзырының сыйы ретінде сендерге ұсынды. Әлбетте, мұның бәрінде ойланатын қауым үшін ғиبراتтар бар». (Жәсия, 13)

Әлбетте, ойланып, ұғынғандар үшін адам аманат, заттар аманат. Дүниедегінің бәрі аманат. Аманатты дұрыс орындау Аллаһтың рахметіне жеткізеді. Олай болса, Аллаһтың ризалығына жету, қоғамға қызмет ету мақсатымен рухани және материалдық салада басқару мансабына ие болған адамдар ол орындар өздеріне аманат екендігін, ол жерде уақытша ғана, яғни белгілі бір мерзім ғана отыратынын сезініп, сол орынға мәңгілік қаламын деген ойдан сақ болулары қажет.

Екіншіден материалдық аманаттарды ысырап қолдануға біздің дінімізде тыйым салынса, рухани құны жоғары итиқад, ғибадат, ілім, ахлақ, уақыт және ақыл секілді құндылықтарды да босқа жұмсау немесе шектен тыс шығып кететін амалдар жасауға да тыйым салынған. Тіпті бұлар материалдық ысыраптан да қауіпті де қатерлі болып табылады.

Сондықтан басты мәселелердің бірі – бүкіл аманаттарды тақуалықпен сақтай білу. Ол үшін санамызға жауапкершілік сезімі кіруі керек. Сол себепті тақуалықта алдыңғы қатарда орын алатын тағы бір мәселе –

ЖАУАПКЕРШІЛІКТЕГІ ТАҚУАЛЫҚ

Бүкіл амалдар мен міндеттер тек жауапкершілік сезімі арқасында ғана дұрыс орындалады.

Шын мәнінде Аллаһ Тағала әр құлына әртүрлі қабілеттер берген, сондықтан пенде өз қабілеті жететін нәрселерге ғана жауапты болады. Зекеттің нисаб мөлшерін білеміз, қырықтан бір бөлігі дейміз, малдың зекеті мынанша, егіс өнімінікі мынанша деп жатамыз. Алайда Аллаһ Тағала кімге қаншалықты мөлшерде қабілет бергендігін біле алмаймыз. Сол себепті Хақ Тағала бізден бар күшімізді салып, күшіміз жеткенінше тырысуды бұйырады:

«Ізгі істерде бір-біріңмен жарысындар!». (Бақара, 148)

«Аллаһтың ұлылығына жарасатын түрде тақуалы болыңдар және тек мұсылман болған күйде ғана жан беріңдер!». (Әлү Имран, 102)

Мүмин адам қалай өмір сүріп, қалай жан беруі керек екендігін ұғынып, иманнан ихсанға жетудің тәрбиесінен өтуі керек.

Мысалы, кесеге құйылған соңғы тамшы алдыңғы тамшыларға қарағанда әсерлірек болып, кесенің тасып кетуіне себеп болатыны сияқты, біздің алған тыныстарымыз да сондай. Яғни соңғы деміміз алдыңғы алған тыныстарымыздан гөрі маңыздырақ болады және соның нәтижесіне бәрі байланысты болады. Сондықтан да ақтық демге дайындығымыз қазіргі алған әрбір тынысымызды қалай пайдаланатынымыздан басталады.

Ахиретіміз бақытты болуы үшін салих амалдармен безенген, көркем, берекелі, тура өмір сүріп өтуіміз шарт. Аллаһтың ризалығына сай болмаған өмір шөлге біткен жеміс ағашындай пайдасыз өмір. Ғибадаттардың белгілі бір уақыты бар. Ал құлдық бүкіл өмірді қамтиды.

Дүниедегі өміріміз бізге ахиретті табуымыз үшін және Аллаһтың ризалығына сай рухқа ие болуымыз үшін берілген қысқа мерзімді мүмкіндік.

Аллаһқа апарар жол әрі ұзын, әрі тар өткелге ұқсайды. Оның жолы сынақтарға толы. Пайғамбардың өзінің-дағы шаштарын ағартатындай дәрежеде мойнымызға артылған міндеттер бар. Сол жауапкершіліктерді абыроймен өтеудің, өмірдің сынақ толы жолдарынан аман жүріп өтудің бір ғана жолы бар. Ол –

ҚҰТЫЛУДЫҢ ЖОЛЫ – ТАҚУАЛЫҚ

Әбу Зәр радияллаһу анһу риуаят еткен. Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм бір күні:

– *Мен бір аят білемін. Егерде адамдар оны ұстанса, бәріне де жеткілікті болар еді*, – деді. Сахабалары:

– Ей, Аллаһтың Елшісі, ол қайсы аят? – деп еді, Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

– **«..Кім Аллаһ алдында тақуалы болатын болса, Аллаһ Тағала оған құтылудың жолын көрсетеді»** (Талақ, 2) аятын оқып берді». (Ибн Мәжә, Зүһд, 24)

Бұл құтылудың жолын қалай түсінсеңіз де болады.

Таршылықтан құтылып, кеңшілікке жету, жер бетінен құтылып, мигражға шығу, құнсыздықтар арасынан құтылып, жоғары дәрежелердің арасына бару деп түсінсеңіз де болады. Бұл тұрғыда Исламның негізгі ережесі еске түседі: Ол –

ҮСТЕМДІК ТЕК ТАҚУАЛЫҚТА

Әлем мақтанышы Пайғамбарымыз тақуалықты Хақтың құзырындағы жалғыз құндылық және дәреже екендігін Әбу Зәр радияллаһу анһуға қарата айтқан хадисінде былай деп баян етеді:

«Тыңда! Сен қызыл терілілерден немесе қара түстілерден жоғары емессің. Олардың алдында тек тақуалығыңмен ғана үстем бола аласың». (Ахмет, V, 158)

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Сендердің араларыңдағы ең тақуалы адам – менмін», – дей отырып, өзінің де сол дәреженің ең жоғарғысына деген ұмтылысын баян еткен болатын. (Бұхари, Иман, 13; Мүслим, Сыям, 74)

Міне, сол себепті нағыз тақуалы құл болу үшін Аллаһ Расулының Сүннетімен жүру шарт. Тақуалықтың белгісі сол.

ТАҚУАЛЫҚТЫҢ БЕЛГІСІ

Хазіреті Иса аләйһиссәләм тақуалықты қандай керемет сипаттап берген:

Бір кісі Иса аләйһиссәләмға келіп:

«Ей, қайыр мен ізгіліктерді үйретуші мұғалім! Пенде Аллаһ Тағала алдында қандай ісі арқылы тақуалы бола алады?» – деп сұрады.

Иса аләйһиссәләм:

«Бұл оңай іс. Аллаһ Тағаланы шын көңілден ақиқи түрде жақсы көрсең, Оның ризалығы үшін күшіңнің жеткенінше салих амалдар жасасаң, барлық адам баласын өзіңдей көріп, мейірім көрсетсең болғаны!» – деп жауап берді. Сосын былай деп қосты:

«Өзіңе қаламаған істі сен де басқасына жасама! Сол кезде Аллаһ алдында ақиқи тақуалы болған боларсың!».

(Ахмет, Зүһд, 59-б.)

Олай болса барлық іс-әрекеттеріміз бен ғибадаттарымыздың түбінде тақуалық жатса екен! Және ахиретте бізге мынадай ілтипат айтылса екен! Міне,

ТАҚУАЛЫҚ ДЕГЕН ОСЫ!

Хазіреті Омар бір күні Үбәй бин Кағб радияллаһу анһудан тақуалықтың не екенін сұрайды. Үбәй радияллаһу анһу оған:

– Сен тікенді жолдармен жүріп көрдің бе, ей, Омар? – деп сұрағына сұрақпен жауап береді.

Хазіреті Омар:

– Иә, жүргенмін, – дейді.

– Сол кезде не істедің? – деп сұрайды Үбәй.

Хазіреті Омар:

– Маған тікен кіріп кетпесін деп етек-жеңімді жиыстырып, барынша абайлап, ақырын жүріп отырдым, – деп жауап береді.

Сонда Үбәй бин Кағб радияллаһу анһу:

– Міне, тақуалық деген осы – деді. (Ибнүл-Кәсир, Тәфсирул-Құранил-Азыйм, I, 42)

Осындай тақуалыққа деген құштарлығымыз болса, біздің үстімізден тақуалық күні нұрын төгетін болады.

ТАҚУАЛЫҚ КҮНІ

Хазіреті Абдулқадир Гәйләни тақуалық туралы насихаттарында былай дейді:

«Ей, балам! Саған тақуалық керек. Сондықтан сен тақуалыққа жетелейтін амалдарды көп істе, сонда жүрегіңнің ішіндегі дұшпандарың мен жаман әдеттерден арыласың. Жақсылыққа бет бұрасың. Ей, балам! Дүние жинаған кезінде қараңғыда қолына не тұскенін білмесе де, отын жинаған адам сияқты болмағын. Қолыңа тұскен дүниенің халал не харам екендігіне абай бол! Барлық істеріңде тәухид пен тақуалық күнімен жолдас бол!».

Бұл насихаттардың мәні Хазіреті Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің мына дұғасында түсіндірілген:

«АЛЛАҢ САҒАН ТАҚУАЛЫҚТЫ НӘСІП ЕТСІН!»

Бір кісі Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға келіп:

– О, Расулаллаһ! Жолға шығып барамын, мен үшін дұға қылыңыз! – деді.

Расул Әкрәм:

– *Аллаһ саған тақуалықты нәсіп етсін*, – деді.

Әлгі кісі:

– Тағы да, Расулаллаһ! – деп еді:

– *Аллаһ күнәларыңды кешірсін*, – деп дұға қылды.

Әлгі сахаби:

– Ата-анам саған пида болсын, я, Расулаллаһ! Тағы да біраз.. – деп өтінді.

Ардақты Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

– *Аллаһ Тағала қайда болсаң да қайыр істеуіңді оңайлатсын*, – деп батасын береді. (Термези, Даауат, 44/3444)

Хазіреті Пайғамбардың бұл дұғаларының барлығы тақуалыққа негізделген. Ол өзінен дұға сұрап келген адамға ең алдымен тақуалы болуы үшін дұға қылды. Содан кейін күнәларының кешірілуіне, содан кейін барып барған жерлерінде оңай қайыр істеуі үшін дұға қылып берді.

Өйткені көңілде тақуалық болса ғана бұлар орындалады. Егер тақуалық болмаса күнәлардың кешірілуі де, оңай түрде қайыр істеуі де мүмкін емес.

Сондықтан Хақ Тағала құлдарынан тақуалы болуын арнайы бұйырып, барлық амалдарымызда бізді тақуалық сынағынан өткізеді. Бұл тұрғыда әсіресе Хазіреті Пайғамбарға мойынсұну, құрмет және махаббат тұрғысынан сыналамыз.

ТАҚУАЛЫҚ СЫНАҒЫ

Құран аяттарында бұл жайында былай деп айтылады:

«Пайғамбардың жанында дауыстарын бәсеңдеткен адамдар – Аллаһ олардың көңілдерін тақуалыққа сынаған адамдар. Оларға мағфират пен үлкен сауаптар бар».

«Бөлмелердің арғы жағынан саған айқайлап сөйлегендердің көбі ақылсыздар». (Хұжурат, 2-4)

Демек, Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға деген жақындығымыз, сүннетіне мойынсұнушылығымыз, Аллаһ Расулына деген құрметіміз – тақуалығымыздың сынақтарының бірі деуге болады. Оған деген сүйіспеншілігіміз осында көрініс табады. Оған жақын болуымыз негізінде Алла Тағалаға жақындығымыздың айғағы..

Сондықтан иманымыз бен амалдарымызда, қандай жағдай болмасын тақуалы болып, тақуалықты көңіл киіміміз етіп үстімізден тастамай киіп жүруіміз қажет.

Өйткені Аллаһ Тағаланың сый еткен барлық киімдерінің арасындағы ең бағалысы, әрине, сол.

ТАҚУАЛЫҚ КИІМІ

Құран Кәрім былай дейді:

«Ей, адам баласы! Сендерге әурет жерлерінді жауып тұратын киім, көріктерінді келтіріп тұратын киім жараттық. Тақуалық киімі... Міне, ең қайырлысы сол». (А'раф, 26)

Сол себепті бүкіл пайғамбарлардың және Хақ достарының киген бірегей рухани киімдері тақуалық киімі болған.

Мына риуаят өте кең тараған:

Бір күні Имам Ағзам Әбу Ханифа өз киіміндегі кішкентай бір нәжісті тазалап жатады. Мұны көрген адамдар имамның бұл ісін бос әуре санап:

«Уа, имеке! Сіз жуып жатқан нәжіс өз пәтуәңіз бойынша намазға кедергі болмайды ғой. Неге сонша әуре болып жатырсыз?» – деп сұрайды.

Ұлы Имам байыптылықпен:

«Ол – пәтуәсі болатын, мынау – тақуасы!..» – деп жауап беріпті.

Өйткені ол кісілер өмір бойы Аллаһқа құлдық мәселесінде мына аятты өзіне ұран етіп алған еді:

«Өзіңе әмір етілгеніндей тура жүріп-түр!..». (Һуд, 112)

Өйткені Хақ Тағала істеген амалдарымыздың салих болуын қалауымен қатар, оларды қаншалықты тақуалы түрде өтегенімізге де сөзсіз көңіл бөледі.

Діндарлық дегеніміз – өмір бойы тақуалы өмір сүру дегеніміз. Аллаһтың рахметі мен қамқорлығы Оның жолында тақуалы түрде амал қылған мұмин құлдарына болмақ. Яғни дүниелік және ахиреттік барлық иләһи сыйлар тек тақуа құлдарға ғана тиесілі.

Олай болса жүрегіндегі жаман ойлар мен пиғылдардан арылып, тақуалық кестесімен өрілуі адам баласының шынайы бақытының және мәңгілік табысының кепілі болып табылады

Ал шынайы табыс пен рухани азығымыз – тақуалық.

ТАҚУАЛЫҚ АЗЫҒЫ

Адам баласының Аллаһ Тағала жайындағы білімі, мағрифаты мен махаббаты артқан сайын Аллаһтан қорқу сезімі, яғни тақуалығы да арта түседі. Жаратушы Иеміздің адамдардан қалағаны да осы. Өйткені құлдың істеген барлық көркем амалдарының ішінде Аллаһ Тағаланың қабыл алатыны – жүрек тақуалығы ғана.

Құран аяттарында былай делінеді:

«(Құрбандарыңның) еті де, қаны да Аллаһқа бармайды. Аллаһқа баратыны тек тақуалықтарың ғана...». (Хаж, 37)

Осы ақиқатқа меңзей отырып, Хазіреті Мәуләнә мынадай ескерту өсиетін айтады:

«Ешкінің көлеңкесін құрбан шалумен әуре болма!». Яғни бір нәрсенің өзін пида етпейінше, ол жайлы көп сөз өозғау мен істің еш мәні жоқ.

Тақуалық дегеніміз – ақылмен білініп, қолмен істелінетін нәрсе емес, жүрекпен сезіліп, көңілмен істелінетін нәрсе. Аллаһ Тағала қасиетті Кітабында былай айтады:

«Әлде түнделетіп сәждеге құлаған, қиямда тұрып ғибадат қылған, ахирет азабынан сақтанып, Раббысының кешірімін сұраған құл мен көпір тең бе? Оларға айтшы: “Білгендер мен білмегендер тең бола ала ма?” Тек сау ақыл иелері ғана түсініп, ғибрат алады». (Зүмәр, 9)

Бұл аятта білімді болудың белгісі ретінде:

- 1) Түндерде сәжде қылу,
- 2) Қиямда тұрып ғибадат қылу
- 3) Ахирет азабынан сақтану (фәнилікті естен шығармау)
- 4) Аллаһтың кешірімін сұрау ерекшеліктері келтірілген.

Ілім иелері тек осы сипаттар арқылы білім иелері қатарына жатады. Бұл шындықты мына бір хадис шәриф те баян етеді:

«Кім ілімін арттырып, ал дүниедегі тақуалығын арттырмаса, ол тек Аллаһтан ұзақтығын ғана арттырғаны...». (Кәңзүл-ирфан, 62)

Хақ Тағала осы себеппен мәңгілік жолына азық ретінде материалдық заттардан дайындық жасауымызды бұйырмаған. Аллаһ Тағала қалаған бір азық түрі ғана бар. Ол – тақуалық азығы.. Өйткені азығыңыз бар болса, іліміңіз бен жол көлігіңіз сізге пайда береді. Азық алмаған болсаңыз, ең керемет көлік мінсеңіз де түкке жарамайды. Мысалы, ең керемет көлік мініп, оған жанармай құймаған секілді.

Міне, тақуалық мәңгілік сапарында осыншалықты маңызға ие азық міндетін атқарады. Осы жайында Хақ Тағала былай бұйырады:

«..Және (қажылық сапар мен ахиреттік сапарға жетерліктей) азық (керек-жарақтарыңды) алыңдар, негізі азықтың ең жақсысы – тақуалық. Ей, нағыз ақыл иелері! Менен ғана қорқыңдар. ». (Бақара, 197)

Мәңгілік өмір сапарының керуеніне ілесіп, киімі де, азығы да тақуалық болған адамдар қандай бақытты десеңізші!

О, Раббым! Алған әрбір демімізде Нәбиіңе тән тақуалықты бізге де азық еткейсің, үстімізден тастамай киетін киім еткейсің! Өміріміздің соңын бақытқа ұластырып, Өзіңнің ұлы ризалығыңа, Жамал дидарыңа жеткізіп, күндіз-түні нығметтеріңнен айырмағайсың! Бізге хақ жолда тақуалықпен нық басып жүруді нәсіп еткейсің!

Әмин!..

Кәміл адам және қызмет

Ислам жолындағы және кәміл адам тәрбиелеп шығару жолындағы жасалған амалдар дүниеде де, ахиретте босқа кетпейді. Өйткені Жаратқан бұларды Өзіне берілген «көркем қарыз ﴿قَرْضًا حَسَنًا﴾» – деп жазып қояды. Ал оның сыйын еселеп, артығымен, өте жоғары бағамен қайтарып беретіндігін сүйіншілеуде!

Көміл адам және қызмет

ГҮЛДЕНГЕН ЖӘНЕ ТОҚЫРАҒАН ДӘУІРЛЕРДІҢ АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ

Он төрт ғасырлық тарихы бар Ислам әлемінің гүлденген дәуірлерді басынан өткізген кездері болды. Хұләфә рашидин кезеңі, Омар бин Абдүләзіздің билік еткен кезі, Әндулус мемлекетінің алғашқы 250 жылы, Османлының алғашқы үш ғасыры Исламның шарықтаған ғасырлары деп аталуға лайықты болған. Оған негіз болған екі маңызды себеп:

Көміл жетілген адамдар және қызмет...

Ол дәуірлерде адам тәрбиелеу мәселесі мен қызмет түсінігі еш уақытта назардан тыс қалмаушы еді. Көптеген уақыф/қорлар құрылып, адамдардың материалдық қиыншылықтарына жәрдем түрінде қызмет, олардың ахиреттік мұқтаждықтарына жәрдем ретінде қызмет, тіпті, Аллаһтың өзге мақлұқаттарына да қызметті ғибадаттай көріп көрсеткен.

Сонымен қатар, тарихымызда қайғылы да өкінішті дәуірлер де бастан өткені рас. Оған да негіз болған басты екі себеп бар:

Олар – кәміл жетілген адамдардың аздығы және қызмет ұйымдарының құлдырауы..

Тоқырау кезеңдеріміздегі қызмет орталықтарын санасак, бір қолдың саусақтарымен-ақ санай салуға болады. Ол кезеңдерде бір жағынан кәміл адамдарды тәрбиелеп шығаратын қызмет әлсіреп жатса, екінші жағынан қызметті ойлайтын кәміл адам да азайып, қоғам рухани тоқырауға душар болған еді.

Тоқыраған Исламның бүгінгі күндерінде кәміл адам тәрбиелеу және қызмет мәселелерінің маңызы аса артып тұр. Сондықтан Аллаһ Тағала Өз ризалығын көздеп жасалған қызметтерді қолдайды.

ҚАРЗҰ ХАСАН – АЛЛАҒҚА КӨРКЕМ ҚАРЫЗ БЕРУ

Аллаһ Тағала бұл жайында былай дейді:

«Көктер мен жердің байлығы Аллаһтың қолында, ал сендер оларды Аллаһ жолында жұмсамайсыңдар, бұлардың қалай?..». (Хадид, 10)

«Ал кім Аллаһқа көркем қарыз беретін болса, оның өтеуін Аллаһ еселеп қайтарады. Сонымен қатар ол адамға көркем сый да бар». (Хадид, 11)

Аллаһ Тағаланың қарыз дегені – Аллаһ жолында амал қылу, жәрдем көрсету және қаражатын қайырға жұмсау. Өйткені Аллаһ Тағала ештеңеге мұқтаж емес және мұңсыз. Аятта да айтылғандай, бүкіл байлық Аллаһтың ғана иелігінде. Ол Өзінің шексіз мейірімімен Өзіне тиесілі мүлікті бізге сыйлап, ал бізден оның бір бөлігін Өзі бұйырған жерлерге жұмсауымызды сұрап, кейін оны еселеп тағы қайтаратындығын уәде етеді.

Аллаһтың астарлы сөзбен көркем қарыз түрінде бізден сұраған нәрсесі негізінде біздің дүниедегі және ахиреттегі бақытымыздың қамы үшін ғана.

Яғни, істелген қызметтер мен кәміл адам тәрбиелеу жолындағы амалдар дүниеде де, ахиретте де босқа кетпейді. Өйткені Жаратқан Ие бұларды Өзіне берілген көркем қарыз деп жазып қояды. Уақыты келгенде оны бізге еселеп, артығымен жоғары бағада сый етіп қайтарады.

Әрі бұл қарызды Аллаһқа қаншалықты қиын жағдайларымызда берсек, оның құны соншалықты өсіп, сыйы да жоғарылай бермек. Мысалы, бүгін баяғы гүлденген, шарықтаған дәуіріміз жоқ, тоқыраулы кезеңді бастан кешірудеміз. Олай болса бүгінгі таңда Аллаһ жолында жасалған қызметтер иншаллаһ Аллаһтың құзырында ұлы сауаптарға лайықты болады және Аллаһ Тағаланы, һәм Расулын көбірек разы қылады.

Аллаһ Тағала айтады:

«Осылайша барлық адамзатқа (ақиқаттың) куәгерлері болуларың үшін және пайғамбар да сендерге куәгер болсын

деп, Біз сендерді (ей, Мұхаммед үмметі!) уасат (шегінен шықпайтын, әділетті, хайырлы) бір үммет қылдық.». (Бақара, 143)

Бұл куәліктің мағынасы адамдарға Аллаһ Тағала разы болатын құлдың қандай болуы керектігін паш ету, өз бойымен үлгі болу деген сөз. Бір сөзбен айтқанда кәміл адам бола білу. Мұндай адамдардың ең үлкен ерекшеліктері – ізгі ниеттілік, жетілген мінез-құлық, қайырымдылық, иләһи көркем қасиеттерді айнадай сыртқа шағылыстыру. Мысалы, мұһәжірлер мен ансарлар.

МҮҢӘЖІРЛЕР МЕН АНСАРЛАР

Мұһәжірлер имандарын дәлелдеуге келген кезде кірпік қақпай, өз үйлері мен дүние-мүліктерін тастап кете берген қаһарман адамдар. Ансар болса, малы мен жанын мұһәжірлерден аямай, жомарттықпен ішкен асына дейін бөліскен мәрт жандар. Бұлар асру сағәдәт дәуірінің бақытты адамдары. Адамгершіліктің жоғары мәдениетінің сәулетшілері..

Олар Аллаһ пен Расулыны жақыннан таныған адамдар еді. Олар Аллаһ Расулының руханиятынан өздеріне нәр алған және адамгершіліктің жоғары мәдениетін қалыптастырып кеткен қоғам болды. Олар жасаған дәуір тәфәккурдің дәуірі еді.

Олар саналарының түбіне, кәмілдіктің шыңына тәухидті орнықтырып, жүректерінен дүниелік құмарлықтарды, яғни Аллаһтан өзге тәңірлерді шығарып тастай білген адамдар. Мал-жандарын құрал деп қана көрді. Иманның

ләззатын татып білді. Мейірімде теңіздей болды. Қызмет олардың күнделікті ісіне айналды.

Олар пидагершілік пен Ислами адамгершіліктің нағыз үлгісін паш етті. Мейірімнің бір тірегі болып табылатын әмр бил-мағруфпен қоян-қолтық тіршілік кешті. Білімде де пидагершілік пен адамгершіліктің қандай болатынын солар көрсетті. Бір хадис алу үшін бір айлық жол жүріп қайтудан тайсалмады. Сонда атын алдап шақырған рауидің хадисін алмай кері қайтты.

Олар Аллаһ Расулынан айнадай әсерлі жүрек пен сөнбес руханиятты, Аллаһқа жақын болуды, әрбір демде және барлық жағдайда Аллаһтың ризалығын іздеуді үйренді.

Осылайша олардың көңілдерінде қайыр мен хақ бар әсемдігімен нақышталып, ал жамандық пен жалған батынша аластатылды.

Олар Аллаһ, ғалам және нәпсі жайында иләһи түсінікпен және иләһи өлшемдермен ғұмыр кешті. Алып күннің кішкене айнаға шағылысқанындай олар Аллаһ Расулының рухани халін өз бойларынан тамашалатты. Үнемі қанағатты таңдады. Шектен тыс дүние пайдалану, мансап, мақтан және жайлы өмірдің соңына түсу сахабаларға мүлде бейтаныс өмір салты болатын. Өйткені олар «Ертең бұл нәпсінің тұрақтайтын жері мазар болатынын..» көкейлеріне қондырған еді. Осындай түсініктегі мың бес жүз адаммен Мәдина құрылған кішігірім мемлекет араға он жыл салғанда 150 мың адамға жетті. Бір шақырымды ғана алып жатқан бұл мемлекеттің шекарасы Палестина мен Ираққа дейін созылды.

Олар кәмілдікте ақылдың, рухтың және нәпсінің адам күші жететін ең шыңына жетті. Нәпсі әммарадан арылып, нәпсі кәмілға жетті. Нәпсілерін есепке тартатын жауапты адамдарға айналды. Бір кездері жабайы, бәдәуи адамдар періштедей пәк адамдарға айналып сала берді. Мысалы Исламнан бұрын жүрегі тастай қатты Омар, Исламнан кейін нәзік жүректі Омарға айналып:

Бойында Тигердің бір қасқыр таласа қойды,
Иләһи әділет сұрайды Омардан оны... (Мехмед Акиф)

– дейтіндей ұлы қамқорлықты паш етті.

Олар достықтың негізіне Аллаһ пен Расулын орналастырды. Оқу-жазуды білмейтін адамдар мәдениеттің ұшқыр шыңына қарай өрмеледі.

Абдұллаһ бин Мәсғуд радияллаһу анһу жәй ғана түйе бағып жүрген біреу еді. Хазіреті Пайғамбардың тізесінде отырып көзі ашылған ол Куфа мектебінің негізін қалап кетті. Ол мектепте Әбу Ханифа бастаған көптеген мүжтәһидтер ілімде жетіліп шықты. Олардың ілімде жетілгендігі соншалық, әлемнің атақты құқықшылары Солон және Хаммурапи сияқтылар Әбу Ханифаның шырақшысы болуға ғана жарар еді.

Ардақты сахабалардың бұл жетістіктері мен бағалануының негізі – «Аллаһ бізден нені қалайды, Расулұллаһ біздің қандай болғанымызды қалар еді?» деген ойдың уайымын жеуші еді.

Олардың осы халдерімен олар өмір сүрген дәуір адамдықтың жалт-жұлт еткен жұлдыздарымен безенді.

Адамзатқа асру саадат атты бір алтын ғасыр тарту етілді.

Олар мұминді кәміл ете алатын ақыл мен жүректің қабілеттерін бір-біріне сәйкес келтіріп, бірдей қолданды. Соның сүйіспеншілігімен жанып, тұтанды.

Олар осы жаһанның сынақ дәрісханасы іспеттес екендігін жақсы аңғарып, жүректері иләһи ұлылық пен күдіреттің ағысын тамашалады. Әмр бил-мағруф, нәһю анил-мүнкәр үшін Қытайға, Самарқандқа барды, олардан кейінгілер Әндулуске дейін сапар шекті. Надандық дәуірінің адамдары «Нағыз білім иелеріне» айналды. Қараңғы түндер күндізге айналып, қыс көктем болып гүл ашты. Тәфәккур дамыды. Адам тәнінің бір тамшы судан, құстың қарапайым жұмыртқадан, ағаштар мен жемістердің болмашы бір сүйектен пайда болатыны және сол сияқты қарапайым ақиқаттар олардың ойларын мазалады... Өмірлерін Аллаһтың ризалығына орай жоспарлады. Мейірім, шапқат, хақты жақтау сезімдері ұйқыдан оянғандай болды. Бәрі де жаңарды.

Бұл сахабалар үшін өмірдің ең тәтті және мәнді сәттері адамдарға тәухидтің хабарын жеткізген сәттері болды. Дарға асылғалы тұрғанда өзіне үш минут берген попқа сахаби рахметін айтып:

«Демек, тәблиғ айту үшін үш минут уақытым бар екен!» – деп, сөз жеткізсіз қуанышқа бөленген еді.

Бәрін айт та бірін айт, олар Құранмен бірге Құран үшін жасады және өмірлерін Құранға атап, Құранның қолына тапсырды. Тарихта болмаған қайсарлықты танытып, қанша азапқа, қудалау мен зұлымдыққа тап болса да кеуделерінің қуысындағы сенімдерінен бір адым кері басқан жоқ. Аллаһтың түсірген көркем аяттарымен жүріп-тұра алу үшін баспаналарын, дүние-мүліктерін тастап хижрат етуге бел буды. Осы жолда жандарын қию керек болса, оған да дайын тұрды. Ең қауіпті сәттерінде де Құраннан көз жазбады. Діннің әрбір негізі олар үшін тойымсыз ләззат көзі болды. Өмірлерінің өзекті тақырыбы үнемі Құран болды.

Әбу Талха радияллаһу анһу бұл жайында былай деп әңгімелеп берген:

«Бір күні Хазіреті Пайғамбарға барған едім. Аштықтан белі бүктеліп, белін тік ұстау үшін қарнына тас байлап алыпты. Сол күйі Асхабү сүффаға Құран үйретіп отыр екен. Сахабалар Оның осы халінен үлгі алғандықтан, Мәдина Құран ұстаздарына толды».

Олардың Құранға деген берік достығы мен махаббаты артқан үстіне артқандығы соншалық, нәзіл етілген (түскен) әрбір аят олар үшін көктен түскен киелі дастархандай еді. Барлық күш-жігерлері мен уақыттарын аяттарды түсініп, амал ету және оны тәблиғ ету үшін жұмсайтын. Түнде намаз оқуды, таңсәріде Құран оқуды тәтті ұйқыдан артық көретін. Тіпті түннің тас қараңғылығы басқан кезде де олардың үйінің жанынан өткендер араның уылдағанындай уылдаған зікір мен Құранның дауысын еститін. (Ибн Сағд және Ибн Әсир)

Қысқасы, олардың осы халдерін, адамгершіліктері мен бағаларының жоғарылығын тек мына өлшеммен ғана түсіндіруге болады:

ХАЗІРЕТІ ПАЙҒАМБАРДЫҢ ТӘРБИЕ МҰҒЖИЗАСЫ...

Ислам құқығы әдістемесінің ең танымал ғалымдарының бірі Карафи айтады:

«Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің сахабадан өзге ешбір мұғжизасы болмаса да, олар Аллаһ Расулының пайғамбарлығын дәлелдеуге жеткілікті болар еді»

Осындай мұғжиза деуге тұратын тәрбие көрген олар қызметті ең көркем түрде түсініп, бар күштерін Аллаһтың дініне қызмет етуге арнады. Мал-жандарын Аллаһ жолында инфәқ ету олар үшін өмірдің мәні мен ләззаты болды.

Хақ Тағала бізге мынадай насихат жасайды: **«... және ихсанмен олардың ізімен жүргендер...»** (Тәубе, 100).

Яғни мүһәжір мен ансарды өздеріне мұсылмандықтың үлгісі етіп алып, ең көркем түрде олардың ізімен жүргендерді де Аллаһ Тағала ихсан иелері ретінде ардақты сахабаларымен бірге еске алып, қадірлеп, бағалайды екен.

Біздер де бұл ілтипатқа лайық болу үшін Пайғамбарымызға, мүһәжірге, ансарға ұқсап, лайықты өмір кешуіміз керек.

Аллаһ бізге қандай байлық берді?

Ақыл, зейін, рухани және материалдық күш...

Сондықтан осыларды Аллаһ жолында қызмет етуге пайдалануымыз қажет. Мұның өлшемі жайында Хақ Тағала былай деп бұйырады:

«Сүйген нәрселеріңді (Аллаһ жолында) жұмсамайынша биррге (жақсылыққа) әсте қол жеткізе алмайсындар. Не жұмсасаңдар да, Аллаһ оны сөзсіз біліп тұрады». (Әлү Имран, 92).

Адам баласы қаншалықты жақсы көрсе сүйгеніне соншалықты бере алады, яғни қолындағы барын махаббатының мөлшеріндей жұмсай алады. Олай болса өзімізге сұрақ қоялық:

Раббымызды қаншалықты жақсы көреміз?

Мұның жауабы мына сұрақтың ішінде жасырулы:

ЖАРАТУШЫ ИЕМІЗГЕ

ҚАНШАЛЫҚТЫ БЕРЕ АЛАМЫЗ?

Әлде қаншалықты беруіміз керек?

Әлбетте, күшіміздің жеткенінше. Ұлы Кітабымызда **«Раббымыз! Күшіміз жетпейтін нәрседен бізді жауапты етпегейсің!»** (Бақара, 286) деп дұға қылуымыз керектігіне меңзейді. Сол аяттың басында Раббымыз; **«Аллаһ ешкімге күші жетпейтін нәрсенің жүгін артпайды»** дейді.

Демек, Аллаһ Тағала күшіміз жетпейтінді өмір етпейді.

Алайда күшіміздің жеткен жеріне дейін тырысуымызды қалайды. Күшіміз жеткенінше тырысуымызды бұйырады.

Олай болса, Раббымыз бізге қаншалықты күш-қуат, қабілет, мүмкіншіліктер берсе, соның бәрін инфәқ етуіміз керек. Денемізбен, мал-мүлкімізбен, зейінімізбен, қысқасы, барымызбен жұмыс істеуіміз керек. Бұдан басқа қолымызда қандай нығметтер болса, соның барлығын Аллаһ жолында жұмыс істету. Аятта былай делінеді:

«Сол күні, әлбетте, бүкіл нығметтердің есебі міндетті түрде сұралады» (Тәкәсур, 8)

Сол кезде аман-есен есеп беріп шыға алуымыз үшін Аллаһ Тағаланың бізге берген барлық мүмкіншіліктерін Оның дініне қызметке атауымыз қажет. Қызмет дегенде мүмин ешбір сылтауға қарамауы керек. Керісінше, әрбір сәтін пайдаланып қызмет етуге асығып отыруы керек. Яғни үнемі өзіне: «Аллаһ маған қандай мүмкіншіліктер берді? Мен сол мүмкіншіліктермен Аллаһ жолына не істей аламын?» деген ізденіспен жүруіміз қажет.

Бүгінгі таңда қызметке және қызметпен айналысатын ұйымдарға үлкен мұқтаждық бар. Бір жағынан ғаріпке, пақырға, мақрұмға, ешкімі жоқтарға мейірім қанатымызды жаюымыз, екінші жағынан адам баласының ең үлкен мұқтаждығы болып табылатын кәміл жетілген адамдарды тәрбиелеуіміз қазіргі уақытта істеуге тұратын ең маңызды қызмет болып тұр. Өйткені бүгінде адамзат ахлақ пен адамгершілік ерекшеліктеріне шөлдеп отыр. Өйткені бүкіл әдеміліктер, адами сипаттар, иләһи сезімдер қалай қашса да нәпсінің не болмаса шайтанның шабуылында.

ШАЙТАН КӨП НӘРСЕМІЗГЕ ОРТАҚ...

Құран Кәрімде шайтанның адам баласына шабуылы жайында айта келе, оның ғапылдықпен жүрген адамдардың малдарына және балаларына ортақ болатындығы айтылған. (Қараңыз. Исра, 64)

Былай қарап көрейік.

Ібіліс малдарымызға ортақ па, емес пе? Бүгінгі сауда өміріміз қандай күйде? Қоғам қандай капитализмнің тырнағының астында? Диюдай үлкен байлық иелері оны қайдан тауып жатыр? Қаналғандар, қиналғандар, әлсіздер.. Капитализм – аяусыз жүйе. Заңды және заңсыз жолдардың барлығымен әлемді аяусыз кезуде.

Халық арасында зұлымдық пен аяусыздық жайында кең тараған «Астында қалғанның жаны шықсын» – деген сөз бар. Бүгінгі нарықтық экономиканы шынымен-ақ осы түсінік билеп алғандай. Яғни аяусыз капитализм, Ібілістің ортақтасуымен жүріп жатқан сауда түсінігі...

Аятта малға/саудаға ортақ болуымен қатар, Ібілістің балаларға да ортақ болатындығына назар аударылады. Балаларды пайдаланып, құрылып жатқан мың бір тұзақтар бүгінде Ібілістің ортақтығы емей, немене?

Бүгін балаларымызды бізден тартып алып, өз тәрбиесіне жетелейтін нәрселер сондай көп.. Олардың ішінде теледидардың қауіпті бағдарламалары келеді. Балаларымызды теледидар тәрбиелеуде, теледидар емізіп, теледидар білім беруде, интернеттер емізуде. Тіпті

бәрінің қалтасына дейін кіріп алып, қалта телефондары балаларымызға ортақ болып кеткен сияқты. Осылай жалғаса берсе, Ібілістің ортақтасуымен өмір сүретін балаларымыз көбейе бермек..

Көшедегі тәрбие қаншалықты ынсапты? Көшеде қаншалықты оң, қаншалықты теріс ықпал бар? Жауабы мәлім. Білім беру жүйеміз қаншалықты тәрбиелейді, ал қаншалықты бұзады? Оның да жауабы бәрімізге мәлім.

Сондықтан да бүгін жетілген кәміл адамдарды тәрбиелеу қызметінің маңыздылығы шоқтай ғана. Яғни нағыз қызмет дегенің адамдардың рухани жан дүниелеріне ем вакциналарын салып, рухани жұқпалы аурудан құтқаратын жәрдем қолын созу болмақ...

Ресми мекемелердің бәрінде дерлік қызыл балондар мен өрт тақтасы болады. Онда «Өрт шыққан жағдайда қажетті алғашқы жәрдем» – деп жазылып тұрады. Бүгінгі арсыздық өртіңде жанып жатқан қоғамымызда ең алдымен кімді, қандай құндылығымызды құтқаруымыз керек? Әрине, балаларымызды. Өйткені дін, отан, азан, байрақ және намыс солар арқылы ұрпақтан ұрпаққа беріlmек. Келешек солармен келмек. Егер нәсіліміз бұзық болып өссе, дініміз де, отанымыз да, байрағымыз да, азанымыз да, намысымыз да аяқтың астында қалып кетеді. Барлығы бірібіріне байланысты. Мынау әлемге ғибрат көзімен қарасаңыз, қаншама ғибрат толы оқиғалар көзіміздің алдында..

Нәсілді құтқару және оны кәміл дәрежеге жеткізіп тәрбиелеу бүгінде парыз айн (әрбір адамның жеке міндеті) болып отыр. Иманды, отанын сүйер, ұлтын сыйлар нәсіл

тәрбиелеу – келешегіміздің кепілі болмақ. Сондықтан да балаларымызды тұрақсыз модалармен, өткінші жалтырақтармен, мәдениетсіздік мәдениетімен, құны ештеңе тұрмайтын құндылықтармен емес, шын мәнінде кәмілдіктің шыңына апаратын құндылықтармен тәрбиелеуге міндеттіміз. Әйтпесе батыс әлемі жастарын жоғалтқандай, бізде дәл солай зина, құмар, сатанизм, есірткі және көптеген есімін біз білмейтін жамандықтың жетегіне балаларымызды жетектетіп жіберіп аламыз. Олар біздің қоғамды өз қолдарында нық ұстайтын кәміл тұлғалары екенін ұмытпайық, ағайын!

ҚОҒАМДЫ НЫҚ ҰСТАЙТЫН ОНЫҢ КӘМІЛ ТҮЛҒАЛАРЫ

Барлық адам кәміл тұлғаға қашан да тәнті болған. Кәміл мінез бен тұлғалыққа ие адамның соңынан еріп, оған еліктеуге тырысу барлық адамның табиғатына тән нәрсе. Өйткені үлгісін көрмей санаға қондыру қиын нәрсе. Үлгісі болса жақсылық та, жамандық та санада айқындала түседі. Сол себепті бір халыққа пайғамбар келгенде ол халық сол адамның бой-болмысына, жетілген тұлғасына қай-ран қалатын еді. Барлық адам: «Мына адам ең әділ, ең жақсы адам» деп айтар еді. «Бұл адам жалған сөйлемейді» деп айтар еді. Сөйтіп халық ол адамды өзіне үлгі тұтып, соның ізімен жүреді. Нәтижесінде, ондай қоғам қараңғылық шұңқырынан шығып, адамдықтың шыңына қарай көтеріле

бастаушы еді. Өмірге қайта келетін. Құрғап кеткен шөлден жап-жасыл жайнаған гүлістанға оранушы еді.

Әсіресе надандық дәуірлерінде Хақ Тағала адамзатқа пайғамбарлар жіберген. Сөйтіп, кәміл жетілген пайғамбарлар арқылы сол халықтарды нұрға қарай жетелеуші еді. Тіпті тарихқа қарасақ пайғамбарлар өз қауымын Үнді мұхитының түбінен тауып, Эверест тауының ең шыңына дерлік шығарған.

Сол себепті дүние ғибрат, хикмет пен білімге қарық болып жатқанымен де жүректердің соқырлығынан надандық шұңқырына домалаған кездері өзін құтқаратын иләһи жәрдемге мұқтаж болып тұрады.

Кешегі иләһи жәрдем, яғни Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм қалайша азғындаған надан қоғамның дертіне дауа болса және ол ғасырды асрұ саадатқа айналдырып жіберсе, бүгін де адамзатты надандық сазынан құтқару әлемдерге мейірім етіп жіберілген Пайғамбардың ғана еншісінде.

Бүгін де әлем надандық дәуірінде. Бүкіл адамзат **«Әлемдерге Рахмет»** Пайғамбарының жәрдеміне мұқтаж. Ла Файетте Француз төңкерісі кезінде Пайғамбарымызға былай деп үн қатқан болатын:

«Ей, ұлы адам! Сен орнатқан әділдікті дүниеде осы уақытқа дейін әлі ешкім орната алмады».

Негізінде бұл жан айқайы кәміл адам іздеген адамның үмітсіз үні. Егер Ла Файетте Оны біраз жақынырақ тани алғанда һидаят есігіне бас сұғар ма еді?! Өзі де кәміл адамға

айналар ма еді. Өйткені Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға махаббатпен тәнті болған, Оның һидаят, ахлақ, ғибадат пен ғинаят кәусарынан дәм татқандардың барлығы ерекше тұлғаға, кәміл адамға айналған-ды. Олар да үнемі кәміл адам тәрбиелеуге талпынып өтті. Сол себепті бұл фәни дүниемен қош айтысқанымен де, шын мәнінде өлген жоқ. Мысалы, Хазіреті Мәуләнә...

ЮНЕСКО-ның ұсынысы бойынша 2007 жыл Мәуләнә Жәләлуддин Руми жылы болып бекітіліп, «Мәуләнә жылы» деп жарияланды. Неліктен? Өйткені бүгінгі на-дандық дәуірдің шуақсыз таңы мен үмітсіз ауасынан ты-нысы тарылған рухтар өздеріне рухани нәр беретін кәміл адам іздеп жан таласуда. Мәуләнә бұған ең лайықты есім болды. Ислам әлеміндегі ең кәміл адамдарды тәрбиелеп шығарғандығы да талассыз шындық. Кәміл адам іздегендер және оны тапқандар ғана өз адамдық қасиеттерін сақтап қала алады. Егер кәміл адам іздеп таба алмаса, жаңалары жетіліп шықпаса қоғамдардың да соңы жақындағаны.

МӘУЛӘНӘ ҮНЕМІ КӘМІЛ АДАМ ІЗДЕЙТІН

Хазіреті Мәуләнә айтады:

*Бір күні тұн ортасында үйімнен сыртқа шықтым.
Қырды айналып жүр едім. Бір адамның қолына шам ұстап
алып әлденені іздеп жүргенін көрдім:*

– Бұл түн ортасында, қараңғыда не іздеп жүрсің? – деп сұрадым.

Ол кісі:

– Адам іздеп жүрмін – деп жауап берді.

Оған былай дедім:

– Обал саған! Босқа өзіңді шаршатып жүрсің... Мен жұртымды тастап тұрып іздесем де таба алмадым. Бар үйіңе, енді жатып, деміңді ал. Бос әуреке салынып жүрсің, оны еш жерден таба алмайсың!

Әлгі кісі аянышты көздерімен қарап:

– Таба алмайтынымды мен де білемін. Бірақ, сонда да іздегім келеді, әйтпесе көңілім рахат таппайды. Соны іздеудің өзі рахат сыйлайды, – деді.

Бұл оқиғаны Хазіреті Мәүләнә кәміл адамның ерекшеліктерімен қоса тағы да былай деп жеткізеді:

«Бір уақытта бір адам болған екен. Көңілі әлденеге ғашықтықтан өртенген адам екен. Тапа-тал тұсте қолына шам алып, көше аралап жүреді екен. Одан бір адам:

– Тапа-тал тұсте қолыңа шам алып, көше аралап, не іздеп жүрсің? Құдайдың күні тұрғанда шаммен не іздемексің? Әлде адамды мазақ қылып жүрсің бе? Бұл халің не? – деп сұрапты.

Ол:

– Барлық жағынан иләһи ақиқатқа көзі ашық тірі адам, нақтырақ айтсам, көңілі иләһи мағфиратқа толы адам іздеп жүрмін! – деп жауап береді.

Әлгі адам:

– Ондай адам табыла ма екен? – деп сұрайды.

Бұл сөзді естіп тұрған біреу:

– Ей, қаңғыған білгір! Көрмейсің бе, бұл базар, бұл көше адамдарға толы, – деді.

Шам ұстаған адам:

– Мен екі жолдың айырығында ашуланғанда, ызаланғанда көпірмейтін, нәпсісі мен шәһуәтына билігін жүргізетін және барлық нәпсі қалауларын жеңе білген адам іздеп жүрмін!

Ашуланған кезде, шәһуәты оянған кезде өзін-өзі тоқтатып, сабырлық ететін адам қайда бар? Мен көше-көшені, базарларды аралап сондай адам іздеп жүрмін! Дүниеде екі нәрсеге (ыза мен шәһуәтқа) төтеп бере алатын, сабырлық көрсете алатын адамды маған көрсетіңдерші. Бүгін мен оған жанымды пида етейін! – деді.

Осындай кәміл адам іздейтін адамдар тұрған кезде кәміл адамдар да табылған, жаңалары жетіліп шыққан, сөйтіп, қоғамдар тіршілігін жалғастырған. Сондықтан да қоғам әрқашан кәміл адамға мұқтаж. Бүгін де ең басты дертіміз – кәміл адам тәрбиелей білу. Хаққа құл болатын, Жаратушының мейірімінен үлесін алған, мақлұқатқа

мейірімді адам тәрбиелей білу.. Мейірім мен жылу шашатын ақ көңілді жандарды тәрбиелей білу.. Надандықтың қараңғылығын шуаққа айналдырып, күйзелгендердің күйзелісіне дауа табатын, жылаған көзге, шаршаған көңілдерге шипа болатын адамдарды тәрбиелей білу..

ХАЗІРЕТІ ОМАРДЫҢ ТІЛЕГІ

Хазіреті Омар радиаллаһү анһү бір күні жолдастарының арасында отырып, олардан Аллаһтан не тілейтіндерін сұрады. Олардың кейбіреулері:

– Мынау біз отырған бөлме толы ақшам болса, оны Аллаһ жолында инфәқ етсем!.. – деген тілектерін айтты.

Кейбірі:

– Мынау біз отырған бөлме толы алтыным болса, оны Аллаһ жолында инфақ етсем!.. – десті.

Тағы біреулер:

– Мынау біз отырған бөлме толы асыл тастарым болса, оны Аллаһ жолында инфақ етсем!.. – деген ойларын айтты.

Алайда Хазіреті Омар:

– Одан да артығын сұраңдар! – деп еді, олар:

– Аллаһ Тағаладан бұдан артық не тілейік?! – десті.

Сонда Омар радиаллаһу анһү:

– Ал мен болсам, мынау біз отырған бөлмеде Әбу Үбәйдә бин Жәррах, Мұаз бин Жәбәл және Хүзәйфәтүл Иәмәни секілді (болмысы бөлек, адамгершілігі ерекше) адамдар толып отырса және олар Аллаһқа құл болу жолында, яғни тәблиғ пәне ихсан жолында қызмет етсе деп тілер едім.. – деді! (Бұхари, Тарихус-сағир, I, 54).

Бір ойшыл адам айтқан екен:

«Билеуші ұлттар мен отар болған ұлттардың арасында бір грамм ғана айырмашылық бар. Ол – бір уыс жетілген адам».

Адамдар тапшылықта болып, қиналғанда немесе бір істің болуын қалап, оны өзі істей алмаған кезде құтқарушы келуін күтеді. Омар бин Абдүләзіздер қашан да қажет. Абылайхандар қашан да қажет. Ислам мемлекеттерінің тәуелсіздігі үшін ерлікпен шайқасқан иманды ерлердей адамдар қашан да қажет. Мұндай адамдарды іздеу, әрине, жақсы. Бірақ құр іздемей, тәрбиелеумен айналыссақ, бұл жемістірек болар еді. Ол үшін рухани, діни және ұлттық сезімдерді ояу ұстауымыз қажет болады. Бірақ бүгінде өкінішке орай, құндылықтарымыз әлсіреп барады.

ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫМЫЗ ӘЛСІРЕП БАРАДЫ

Өмірдің сан қилы шарттарында көміл адамды тәрбиелеу үшін қажетті көптеген құндылықтарымыз әлсіреп барады, ауыр деп санаған істер жеңілдеп барады.

Ең алдымен дін бауырластығымыз әлсіреді. Алайда

бұл Раббымыздың әмірі болатын. «Мен дін бауырыма қалай қызмет ете аламын, оның алдындағы жауапкершіліктерім қандай? Мен бұл міндеттерімді қалай өтей аламын?» – деп өзімізге сұрақ қоюымыз дініміздің әмірі және ұжданымыздың борышы.

Өкінішке орай, қазіргі таңда адамдар тек қуанышты сәттерде және кеңшілік уақытында ғана бауырмалдық сезім танытатын болды. Қиын кездерде бауырмалдық ұмытылып барады. Негізінде қиын шақтарда бауырыңның дертіне ортақтасу керек болғанымен, бұл қасиетіміз әлсіреп барады. Өйткені мұны ойлайтын көміл адамдардың қатары сиреп барады.

Бір жағынан жақсы қарым-қатынастар да әлсіреді. Дініміз жақсы қарым-қатынасқа негізделген сияқты еді. Құран мен Сүннет үлгісі өміріміздің әрбір сәтіне шуақ төгуі керек еді. Күн сайын өмір атты күнтізбемізден бір парағы үзіліп жерге түсіп жатқан мына жалғанда өзімізді есепке тартуымыз керек. «Бүгін өзіме қаншалықты пайдалы іс істедім? Өзгелерге қаншалықты?». Себебі өкінішке орай бүгінде отбасылық өмір, сауда өмірі, нарықтық өмір, әлеуметтік тіршілік және т.б. бәрі де әлсіреді.

Жауапкершілікті болу, бауырыңның дертіне ортақтасу сезімдері барынша әлсіреді. Педагогершілік азайды. Өйткені көміл адам ұғымы да әлсіреді. Шын мәніндегі көміл адамдар күрт азайды. Көмілдік түсінігі, адамгершілік сипаттарына деген ұмтылыстың өзі жайлы өмір құштарлығының астына көмілі қала берді. Сондықтан Пәкістандық Иқбал адамзат жөнінде мына сөздерін айтқан;

“ӨЗІҢДІ ТАСҚА ҚАЙРА!”

Пәкістан Республикасының атақты ойшылы Мұхаммед Иқбал кәміл адамның дертке толы, қиыншылық пен қауіп-қатерге толы өмірде пісіп жетілетіндігіне назарымызды аударатын мына бір хикаясын әңгімелейді:

«Бір киік бір киікке барып, мұңын шағыпты дейді:

«Мен мына аңшылардан әбден шаршадым. Өйткені қайда барсам да аңшылар тұзақ құрып қойған, күндіз-түні аңдып жүргендей болады да тұрады. Енді бұдан кейін Қағбаға, Харамға барып өмір сүрмесем! Меккеде аң аулауға тыйым салынады. Сонда жайылып, сол жерде мекендеймін. Ендігі өмірімді аңшының қатерінен уайымсыз өткізгім келеді, жаным біраз рахаттанып, тыныш тапсын!..»

Бұл сөзді тыңдап болған соң тәжірибелі, көпті көрген екінші киік былай депті:

«Ей, ақылды достым! Өмір сүргің келсе қауіп-қатердің ішінде өмір сүр. **Өзіңді үнемі тасқа қайрап отыр!** Таза гауһардан құйылған қылыштан да өткір болып өмір сүр! Қауіп-қатер күшінді сынайды. (Қауіптер, қиындықтар мен бәлекеттер сенің өжеттілігің мен иманыңды сынайды) Жаның мен тәніңнің жігер мөлшерін саған сол қиыншылықтарың көрсетеді».

Бұл ақиқатты Сүфиян Сәури құддисә сирруһ былай деп тілге тиек етеді:

«Хорасанға барып тәблиғ етуің Меккеде қоныс тепкеніңнен сен үшін әлдеқайда табысты болмақ!».

Өйткені басқаларының дерттеріне ортақтаса өмір сүру, қиындық пен күйзелісті бастан кешу дүниелік тыныштығыңды бұзатындай көрінгенімен, ахиреттік бақытың үшін тарту етілген нығмет секілді. Дәл сол сияқты күйзеліс пен қиындықтың не екендігін білмей, рахат та жайлы өмірдің ғапылдығына батып өмір сүру негізінде жайлы өмір емес, мәңгіліктен нәсібімізді жоятын нағыз қауіп-қатер сол. Аллаһ Тағала бұл қауіп жайын ескерте отырып былай дейді:

«Мал-мүліктеріңді Аллаһ жолында сарып қылыңдар. Өздеріңді өз қолдарыңмен қатерге итермелемендер. (Әрқашан) жақсылық істеңдер, (өйткені) Аллаһ жақсылық істегендерді, әрине, жақсы көреді. !» (Бақара, 195)

Міне, кәміл адамның өлшемдері!

Осындай өлшемнің аясында жетіліп піскен кәміл адамдар бар жерде апаттар мейірімге айналады. Қуаңшылықтар берекетке ауысып, берекесі кеткен елге тыныштық орнайды. Жамандықтар жақсылыққа ауысып, шайтан мен нәпсі шарасыздық теңізіне тасталады. Жәһәннәм жолдары бекітіліп, жәннәтқа апаратын жолдар айқара ашылады.

КӘМІЛ АДАМДАР КӘМІЛ БОЛАШАҚ ӘКЕЛЕДІ!

Егер де өсіп келе жатқан бала кәміл адам өлшемдерімен тәрбиеленіп, күш-жігерін бос істер мен нәпсілік

қалауларына сарып қылмай, жүзін Хаққа қаратқан болса, ең көркем келешек сол нәсілдікі болмақ. Ол нәсілдің жарқыраған болашағы бар деген сөз. Ал егер жастар күш-жігерін бос істерге, нәпсілік қалауларына құл етсе, онда олардың болашағы қараңғы болғаны.

Егер дінімізді жақсы көрсек, иманымызды сақтап қалғымыз келсе, бізге аманат етілген отанымызды қолымызда аман алып қалғымыз келсе, бұл ұлттың абыройы, қасиеті, ар-намысы болып саналатын байрағымыз көк аспанда желбіресін десек, жақсы ұрпақ тәрбиелеп қалдыруға міндеттіміз. Жылтыраған үй құрылысынан гөрі, кәміл адам құрылысымен айналысуымыз керек.

Жас ұрпақты көзіміздің қарашығындай көруіміз керек. Соңымызда жүрегімізді қуантатын, тынысымызды ашатын, мақтан тұтар ұрпақ болуы керек.

ЖҮЗІМІЗДЕ ӘСЕМ КҮЛКІ БОЛСЫН!..

Аллаһ Расулы қайтыс болатын күні жақындаған кез еді. Азан айтылды. Пайғамбарымыздың мешітке баратын күш-қуаты жоқ-ты. Өте қажыған халде жатқан еді. Бірақ мешіттен хабар келді. Ардақты сахабалар «Аллаһ Расулы келмей намазға тұрғымыз келмейді, қатты сағындық. Аллаһ Расулы да арамызға келсе екен», – деп жатыр екен.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм саха-

баларының бұл махаббаты мен сағынышын естіп, бір шелек су сұратты. Оны үстіне құйып, ғұсыл алды. Сосын орнынан тұрғысы келді. Бірақ күш-қуаты қалмапты, орнынан тұра алмай, талып қалды. Есін жиғанда тағы да бір шелек су сұратты. Ғұсыл алды. Бірақ тағы да талып қалды. Осылай үш рет қайталанды. Бірақ Ол асхабының қасына барудан бас тартқысы келмеді. Оны қолтығынан демеп, мешітке дейін алып барды.

Ғаламның Мақтанышы Пайғамбарымыз Хазіреті Әбу Бәкірге ишарат етті. Ол ишараны түсініп, бірден михрабқа қарай өтті. Осылайша Пайғамбарымыз саллаллаһу әләһи уә сәлләм жамағатпен бірге Өзінің соңғы намазын оқыған болды.

Бұдан арғысын Айша анамыз былай әңгімелейді:

«Мен Аллаһ Расулын қолтығынан демеп апарғанымда, қаншалықты қиналса да, сонша қуанғанын бұрын көрме едім. Намаздан кейін артына қарап, мүбәрак тәрбиесімен жетілген көркем жамағатын қуанышты дидарымен бір сүзіп өтіп, ұзақ қарады. Сосын артына қалдырып бара жатқан сол әрбірі жарқыраған жұлдыздай кәміл тұлғалы асхабына Аллаһ Расулы сондай ризалықпен қуана қарап тұрып, сол әлсіз халімен күлімсіреп қарағаны сонша, мүмкін, бұл мен Аллаһ Расулының жүзінен көрген ең әсем күлімсіреуі болған шығар..»

Күмәнсіз, сол көркем асхабының әрқайсысы дәл өзіндей кәміл адамдар тәрбиелеп қалдырып, осы дүниемен қош айтысты.

Ендігі кезек біздікі...

Міндеттеріміз көп. Жауапкершілігіміз көп. Әрі көп, әрі үлкен.. Ең кіші қызметтердің өзі маңыздылығына қарай үлкен болып саналады..

Мойнымыздағы міндетті үстіміздегі үш айлардың руханиятына сай талпыныспен, көркем тағатпен және берекелі істермен атқара алсақ, қандай бақыттымыз.

ҚАНДАЙ БАҚЫТ!..

Қасиетті үш айды және оның ішіндегі мүбәрак күндер мен түндерді Нәбиге тән көркемдікпен өткізе алғандар қандай бақытты,!

Әр түнін Қадыр түніндей көріп өткізгендер қандай бақытты !

Алдынан шыққан әр адамды Қызыр баба деп есептегендер, Қызырдай кәміл адамдар тәрбиелей алғандар қандай бақытты!

Әрбір демі бір өмірге тең істерімен Хаққа шын берілгендер қандай бақытты!

Ақ жүзбен ахіретке көшкендер қандай бақытты!..

Хақ Тағалам көңіліміз бен көзіміздің нұры, жүзіміздің жарығы және кеудеміздің қуанышы болатын, дініне, отанына және байрағына ие болып қалатын ұрпақ тәрбиелеуді нәсіп етпей. Сол жолда берекелі және Өзінің ризалығына сай қызметпен ғұмырды өткізуге жазғай!

Әмин!..

Тәфәккур кеңістігіндегі адам

*А*қылды, сана сезімі жетілген адамдар тек пайғамбарлар әкелген уахилардың хикметтері ішінде шомып ғұмыр кешкен адамдар ғана. Яғни ақылын жан дүниесінің қызметшісі етіп, қальбү сәлиммен көркем құл бола білген адамдар ғана.

Тәфәккур кеңістігіндегі адам

ЖӘННӘТ ЖОЛЫНДА...

Адам аләйһиссәләм жәннәтта жаратылғандықтан сол жерде мәңгіге қалғысы келді. Өйткені онда сан мың әсемдіктер мен сансыз нығметтер бар. Бірақ Аллаһтың өмірін ұмытты, тыйым салынған жемісті жеп, жәннәттан шығарылды.

Хақ Тағала күнәсінің артын дереу тәубесімен шайған Адам аләйһиссәләмды жәннәттан шығармас еді. Оны кешіретін еді. Алайда адам баласы жайында Аллаһ Тағаланың мұрат қылған иләһи тағдыры бар еді.

Адам баласы жер бетінде өмір сүріп, шексіз нәпсі-құмарлықтары мен Ібілістің пысылдаған азғыруларына толы сынақтан өтіп, жәннәтқа қайтып оралмақ. Сонда адам баласы жәннәттың және Аллаһ Тағаланың шексіз нығметтерінің қадірін жақсы ұғынбақ. Өйткені адам еңбек етпей тапқанының қадірін еңбек етіп тапқан нәрсесіндей бағаламайды. Қадірін мүлде білмейді.

Солай болды да. Адам аләйһиссәләм жәннәтқа тәнті болып ғұмыр кешті. Ол жерден шығарылған кезде нығметтерінің қадірін біліп, қайтадан сол қасиетті мекенге оралу үшін өмірбақи құлшылық етті. Тәубесімен, құлшылығымен Хаққа лайық түрде өмір сүріп өтті. Соңғы демінің сәтін ұлы қауышу сәті деп біліп, өмір бойы сол жұлдызды сәтін күтті. Соңғы демін беріп, жәннәттық пайғамбар болып Хаққа қарай қанат ашты.

Оның ұрпағының, яғни адам балаларының арасында осы ақиқатты түсінбегендер дүниеде өмірлерінің ұзақ болуын қалайды. Тіпті кейбірі өлмесем екен деп те армандайды. «Қияметке дейін өмір сүрсем» деп дәмеленеді. Бұндай адамдардың бұл фәни дүниеге деген махаббаты жәннәттан хабарсыз болғандықтан. Егер олар жәннәтты білгенде, дүниеден тезірек кетіп, сонда баруға деген ынтызарлықтың қасіретімен өртеніп, өмір сүрер еді. Хаққа ғашық болған құлдар осылай үнемі жәннәтқа деген құштарлықпен өртеніп өткен.

Ойлап көрейікші, 124 мыңнан астам пайғамбар, көптеген жекжаттарымыз бен туыстарымыз қазір о дүниеде. Бәрінен бұрын Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм сол жерде. Сондықтан ғашық сахабилер Оған қауышудың қасіретіне күйші еді. Өлім төсегінде өзінің ақтық сәтін күтіп жатқан науқас сахабаны зиярат етуге барған достары оған «Аллаһ Расулына бізден сәлем айт!» – деп, оны жұбататын. Сонда науқас шынайы қуанышпен күлімдейтін. Былай риуаят етілген:

Мұхаммед бин Мүнкәдир соңғы демін күтіп жатқан

Хазіреті Жәбірдің көңілін сұрауға барады. Оның жүріп кетуге аз қалғанын көргенде, Пайғамбарға деген қасіретпен ғұмыр кешкен Хазіреті Жәбирге былай деді:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға бізден сәлем айта бар!» (Ибн Мәжә, Жәнәиз, 4)

Шіркін, солар секілді Хазіреті Пайғамбарға ғашықтықтан өртенетін құл болып, өмірімізді салих амалдарға толы өткізе алсақ қой! Өйткені ондай өмірдің сый-сияпаты ұлы жәннәт болар еді.

Сол себепті иләһи сый-нығметтердің қадірін түсініп, салих амалмен ғұмыр өткізгендердің өзі о дүниеге барған соң ондағы өздеріне әзірленген мекенді және одан да керемет мекендерді көрген кезінде, «шіркін бұдан да көбірек құлшылық қылып, салих амал жасағанымда ғой!» – деп өкінеді екен. Тіпті шәһидтердің өзі сөйтетінін Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм мына хадисінде жеткізеді:

«Олар (шәһидтер): “Шіркін-ай, дүниеге қайта келсек, қайта шәһид болсақ, Аллаһтың мына көркем сыйларынан тағы да алсақ” – деп, армандайды». (Бұхари, жиһад, 6).

Жәннәт дегенің осы. Аллаһтың құлдарына не бір таңырқау сөздерін айтқызатын баға жетпес иләһи сыйлардың мекені. Аллаһ адамға осындай сыйлар мен нығметтер дайындаған. Бірақ мұның өтеуі бар. Қымбат емес. Жаратқан бізден жәннәт жолында сол өтеуді дұрыс өтеуімізді қалайды. Сол нығметтерге лайықты өмір сүруге жігер салуымызды сұрайды. Өйткені әр нығметтің өтеуі бар.

ӘР НЫҒМЕТТІҢ ӨТЕУІ БАР

Қарапайым сауда жасасақ та алдымен бізден ақша сұрайды. Ақшасын төлегеннен соң барып затымызды қолымызға береді емес пе?

Олай болса ойланайық.

Жаратылыста дүниеге адам болып келдік. Бірақ жылан немесе құлан болып дүниеге келуіміз де мүмкін еді. Дуалда өрмелеген өрмекші болсақ ше?! Олардың да кеудесінде жаны бар. Оларды да, адамдарды да жаратқан Аллаһ Тағала.

Бірақ Аллаһ Тағала бізге ұлы сый жасап, адам етіп жаратыпты.

Және мұсылман тегінен туылдық. Бұл да Аллаһтың үлкен сыйы.. Ең таңдаулы үммет Мұхаммедтің үмметіміз, бұл да Аллаһтың сыйы.

Бәрі Аллаһтың сыйы, сыйы, сыйы... Айналамыз нығмет, нығмет, нығмет...

Осынша нығметтің құны қандай?

Бөлек-бөлек жаратылған нығметтердің барлығының құны негізінде бір ғана нәрсе. Тек қана, тек қана Аллаһқа жақсы құл болып өту. Бұл айтқанға өте оңай, бірақ іс жүзіне келгенде бұдан қиыны жоқ ақиқат. Сондықтан да өмірімізді тақырға жұмсап жібермеуіміз үшін, тура жолды дөп басуымыз үшін тәфәккүріміздің орталығы ақылымызды дұрыс қолдануымыз шарт.

АҚЫЛЫМЫЗДЫ ДҰРЫС ҚОЛДАНУЫМЫЗ ШАРТ...

Ақыл – адам баласына сыйға тартылған құрал. Сол құралды дұрыс және орнымен пайдалану – адамгершіліктің белгісі. Өйткені адам ақылының арқасында адам. Тіпті ақылынан адасқан адамдар өзге жануарлар секілді құлшылықтан жауапты болмайды.

Ақыл осыншалықты құнды нығмет. Риуаятта келтірілгендей, Аллаһ Тағала Хазіреті Адам атамызды жаратқанда оған мына үш нығметті ұсынған екен:

- 1) Ақыл.
- 2) Иман.
- 3) Ұят.

Сосын осылардың бірін таңдауын бұйырады. Хазіреті Адам Жәбірейілдің көмегімен ақылды таңдайды. Өйткені ақылы болмағанның иманы да, ұяты болмайтынын түсінеді. Өйткені иман да, ұят та ақыл бар жерде ғана болады.

Алайда ақыл сусылдаған, тайғанақ сабын іспеттес. Оны ерік-жігермен тепе-тең ұстап, дұрыс пайдалану – ең қиын нәрсе.

Бірақ ең таңқаларлығы, өз сезімдеріне сенген менмен адамдардың бәрі өзін басқалардан гөрі ақылын жақсы басқарамын деп ойлайды.

Алайда ақылды және саналы жандар тек пайғамбарлар әкелген уахилардың хикметтері ішінде шомып ғұмыр

кешкен адамдар ғана. Ақылын жан дүниесінің қызметшісі етіп, тап-таза жүрекпен көркем құл бола білген адамдар ғана. Қысқаша айтар болсақ, Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің ізімен жүргендер ақылдарын ең көркем түрде пайдаланып жүргендер. Тәфәккур қылатын ақ көңілді адам һидаятқа келетін болса, ол жер бетінің ең ақылды адамдардарының бірі болғаны. Ал һидаятын таба алмаған қаншама зейіні алғыр адамдар жер бетінің ең ақымақ адамдарының қатарына жатады.

Сондықтан ақыл иелеріне Құран Кәрімде жиі-жиі мынадай сұрақ қойылып, ойлануға шақырады: «Ойланбайсыңдар ма?»

«ОЙЛАНБАЙСЫҢДАР МА?»

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм үнемі қайталап жүрген сұрақтардың бірі де осы еді. Хақ Тағала Хазіреті Пайғамбар мен бұрынғы өткен пайғамбарлар жеткізген тәухид пен иләһи ақиқаттарды есімізге сала отырып, адам баласынан сұрайды:

«Ойланбайсыңдар ма?» (Һуд, 30, Мүминун, 85) **«Ақылға салмайсыңдар ма?»** (Һуд, 51, Мүминун, 80)

Бұл сұрақтарды көкейге қондыру үшін адам ең алдымен өзінен мынаны сұрауы керек:

Не үшін өмірге келдің? Не үшін өмір сүресің? Кімнің иелігіндесің? Ризығыңды беріп жатқан кім? Саған

топырақтан осыншама ризық түрлері не үшін, қалай әзірленуде? Бәрін санап тауыса аласың ба? Мысалы, қойларды алайық! Олар неге сен үшін дүниеге келеді? Білесің ғой, қойдың барлық заты адам баласына қызмет етеді. Неліктен?

Тауықтың жұмыртқасы да сен үшін... Араның балы да сен үшін.. Осының бәрі неліктен? Неге? Не үшін?..

Осылар туралы терең ойланатын болсақ, һидаят пен Хаққа апаратын жолға түсіп, жәннәтқа қарай бағыт аламыз. Аллаһ Тағала бізге әмір еткендей Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің әкелген Ислам атты жолына түсіп, тынысымызды зікірұллаһпен жуа бастаған боламыз. Себебі рухымыз тек осындай жолмен ғана тереңдейді. Аллаһқа деген иманымыз, құлшынысымыз артып, көркем құлға айнала бастаймыз.

Осы халге жете алу үшін Жаратқан Ие бізге тәфәккур тереңдігін сыйлайтын қаншама сырларды ашып береді. Біз білетін және білмейтін сансыз әлемдерде сансыз иләһи құдірет көріністері бар. Мынау біз өмір сүріп жатқан әлемнің өзіне қарап отырсақ, қайда қарасаң да:

ИЛӘҢИ ӨНЕРДІҢ ТӨТЕНШЕ ҚҰДІРЕТ НАҚЫШТАРЫ

Химия ілімінде суды H_2O деп атайды. Бұл екі элементтің бірі жанатын, екіншісі жандыратын қасиетке ие. Егер осы екі элемент бір-бірінен бөлек болса, тіршілік мүмкін болар ма еді? Бәрі быт-шыт болып кетер еді. Алайда Аллаһтың құдіреті мен шеберлігінің ұлылығы сондай

– жанатын және жандыратынды бірлестіріп, одан пайда болған суды біздің тіршілігіміздің көзі етіп қойған. Сосын біздің назарымызды соған аударып:

«Ойлан, ақылға кел, тәфәккур ет!» – деп бұйырады.

Біз өмір сүріп жатқан бұл әлемде біздің білетінімізден білмейтініміз көп. Атомға көз салып көрелік.

Электрон, нейтрон, протон, ядро... Бәрі бір-бірінің айналасында үлкен жылдамдықпен айналады. Ядроның айналасын бір электрон секундына 2000 км. жылдамдықпен айналады. Біз оны байқамаймыз. Кітаптан оқимыз да өте шығамыз. Кішкентай тозаңның құрамында болып жатқан алып оқиғаларды білуге дәрменсізбіз. Физика ілімі арқылы Аллаһ Тағаланың басқарып отырған заңдылықтарының тек бір бөлігін ғана оқып білеміз. Олай болса жүрегіміз де рухани ілімдер арқылы, рухани тәрбие арқылы Хақ Тағалаға жақындап, Оның өзәли (ежелдік) және әбәди (мәңгілік) хикметтерін көре алуы керек.

Бір атомды үлкейтіп қарайтын болсақ, көз алдымызға шексіз-шекарасыз ғарыш бейнесі келетін еді. Триллиондаған жұлдызы бар ғарыш. Барлығы да айналады, ешбірі екінші жұлдызға барып соқтығыспайды. Аспанда апат деген нәрсе болмайды. Бәрі өз жолымен, өз міндетін атқаруда.

Дәл солай ғарышты кішірейтіп қарайтын болсақ, атомға ұқсайтынын көрер едік. Аллаһ Тағала Өз шексіз құдіретін бізге ақылымызбен түсінуді бұйырып:

«Ойланбайсыңдар ма, түсінбейсіңдер ме, ей, ақыл

иелері!..» – деп, ақылымыз бен ұжданымызға үндеу салады. Өз дана хикметтерімен жүрегіміз бен ақылымызды жолға салады. Ғаламдағы зәрреден бастап алып денелерге дейін барлығы тілсіз түрде бізге ақиқатты баян етеді. Тек сол ғаламның үнсіз хикмет тілін түсіне алатын дана жүрек керек. Ол үшін ғапылдықтан шығуымыз керек. Себебі, адам баласы ғапылдықтың ішінде ақиқаттың көлеңкесінде ештеңені байқамай жүре беруі мүмкін. Хазіреті Мәуленә мұндай ғапылдықты мағыналы мысалында былай әңгімелейді:

«Бір өгіз байқамай Бағдат қаласының ішіне кіріп кетеді. Қаланы басынан аяғына дейін аралап шығады. Бірақ оның көзі тек жерде шашылып жатқан қарбыз бен қауынның қабықтарын ғана көрді. (Ал мәдениеттің ошағы болып тұрған Бағдат қаласының барлық көркемдігін ол қайдан тамашалай алсын! Тигер өзенінің әдемілігін қайдан байқасын! Өзі де бұл дүниеде өгіз бен есектің көретіні ішіп-жеу мен шәһуәт (құмарлық) ғана емес пе?)»

Өгіз бен есек не жолда шашылып жатқан сабан шөпке, не болмаса аяқ астындағы оттақ жерге, не болмаса жолжиегіне тасталған қауын-қарбыздың қабығына ғана қызығады. (Бастан аяқ көздері болса да ғаламдағы иләһи құдіреттің шеберлігін олар көре алмайды...)»

Демек, қараған нәрсеңді көре білу үлкен мағрифатқа жатады. Аллаһ бізге көзді сол үшін берген...

Көзіміз.. Раббымыз көздерімізге әр секунд сайын бәрін суретке түсіртеді. Көзіміз күн сайын мыңдаған сурет түсіріп, оларды жадымызға сақтап қояды. Кеше көрген нәрсеміз

бүгін керек болып қалса, жадымыздағы сөрелерді ақтарып, оның кешегі суретін тауып аламыз, еске түсіреміз. «Кеше мен Көктөбеге барғанда мынаны көрдім, алдыңгүні пәленше мешітте намаз оқыдым» дейміз. Миымыз көзіміз көрген барлық нәрсені архив қоймасында сақтайды. Бір себеппен есімізге түсірген кезде архивтен табылып көз алдымызға келе қалады. Ал өміріміз бойынша көзіміз қанша сан жетпес сурет түсіреді екен?! Тамшыдай ғана көзіміз қаншама терең көкжиектерді ішіне сыйдыра алады! Жұдырықтай миымыз сансыз мәліметті қоймаға жинақтайды.

Ал, тіліміз ше? Бір тілім ет қана сияқты.. Көнеки, бір тілім етті алып сөйлетейікші! Қайдан сөйлесін. Бірақ дәл сол сияқты бір тілім ет тіліміз Аллаһтың қалауымен небір тілдерде сөйлейді.

Денемізге қарайық. Жасушаларымыз.. Барлығы өзінше бақандай бір әлем. Үлкендігі нүктеге де жетпейді. Бірақ солардан әлем құралып тұр.

Бүйрегіміз де кішкене ғана ет. Бірақ ол зиянды, зиянсызды бір-бірінен ажыратып, сұрыптап отырады. Улы болса сыртқа шығарып тастайды. Зиянсыздарды денеге таратады. Бүйректің сонда ақылы бар ма? Асқазанымызда компьютерлер бар ма, әлде зертханалар бар ма?

Өкпемізге қарайық. Ол да өзінше үлкен бір әлем. Жылдар бойы жеп жатқан азықтарымыз бізді әлдеқашан улап тастар еді. Бірақ өкпе Аллаһ Тағаланың құдіретімен бізді одан қорғап тұр.

Жүрегімізге қарайық. Қолымызды жүз рет қысып,

қайта босатсақ, талып кетеді. Қолымызды біраз уақыт тынықтыруымыз керек болып қалады. Бірақ Аллаһ Тағала жүрекке сондай күш-қүдірет беріп қойған, ол қаншама ұзақ өмір жасасақ та шаршамай, тынбай бір жиырылып, бір босап, жұмыс істеп тұрады.

Міне, Аллаһ Сүбханәһу уә Тағала осының бәрін салмақтап, **«Ойланбайсыңдар ма? Ақылға салмайсыңдар ма? Тәфәккур етпейсіңдер ме?»** – деп бұйырады.

Ішімізде барлығы сақадай сай үлкен бір ғалам бар. Ал сыртымызда, сыртымызда да дәл сондай ғаламның үлкен түрі бар, яғни үлкен ғалам бар. Сыртымыздағы ғалам да бастан аяғына дейін...

ИЛӘҢИ ӨНЕР КӨРМЕСІ

Раббымыз Өзі жаратқан әлем көрмесін ой жүгірте отырып аралауымызды қалайды. Өйткені бұл әлемдегі барлық нәрсе зәрреден (зәре) бастап, алып денелерге дейін барлығы иләһи өнердің төтенше туындысы. Барлық жер иләһи көрме. Көзіңді қай жаққа тастасаң да иләһи өнердің құдірет нақыштарын тамашалайсың. Әрбір жаратылыс өз бетінше теңдессіз керемет өнер туындысы. Айналамызға Аллаһ Тағала бәрін жайнатып қойған. Раббымыз сол иләһи көрме іспеттес тамаша әлемде жүрегімізбен тәфәккур жасай отырып серуендеуімізді қалайды. Құран аяттары шынайы мүминдерді:

«Олар (дұрыс ақыл иелері сондай жандар) отырса да, тұрса да, жантайып жатса да Аллаһты еске алады. Көк пен

жердің жаратылысына толық ой жүгіртеді де, (былай дейді): «Раббымыз! Сен бұларды бекер жаратпадың, Сен (ондайдан) пәксің. Бізді оттың (тозақ) азабынан сақтағайсың!» – деп сипаттайды. (Әлү Имран, 191)

Өйткені Хақ Тағала жүрегіміздің иләһи өнер туындыларының арасында бейқам қалмай, тәфәккурмен аралауымызды қалайды.

Жер беті жайында ойлануымыз керек. Жүп-жұқа топырақ қабаты сан жетпес тіршілік иелерін асырап отыр. Жан-жануарды, миллиардтаған адамдарды асырауда. Әрбір жан өзіне қажеттісін тауып жейді, зияндысын жемейді. Біреу шөппен, біреу етпен, біреу сүтпен, біреуі өлексемен азықтанады. Біреуіне у болатын нәрсе екінші біреуіне шипа болуы мүмкін. Әрбір тірі жан үшін жер бетінде иләһи дастархан жайып қойғандай. Раббымыз мұны да ескертеді:

«Біз сенен ризық сұрамаймыз, сені Біз ризықтандырамыз. Тақуалық түбі – зейнет». (Таһә, 132)

«Біз ризығын таба алмайтындардың да ризығын қамтамасыз еттік». (Анкәбут, 60)

Құс екеш құс та ауру құсқа тамағын апарып береді...

Қандай көркем тәртіп! Қандай тамаша иләһи жоба!

Кемшіліксіз экологиялық, табиғат тепе-теңдігі...

Кез келген нәрседе тепе-теңдік бар. Егер Адам аләй-хиссәләмнан бастап ахиретке дейін өмір сүретін пілдер барлығы бір мезетте дүниеге келгенде бүкіл әлем пілдерге

толып кетер еді. Барлық киттер бір уақытта туылса теңіздерді, мұхиттарды тек қана киттер басып кетер еді. Бүкіл жылан-шаяндар да бір мезетте дүниеге келсе, аяқ басатын жер қалмас еді. Онда біз дүниеде тіршілік ете алмас едік.

Дәл сол секілді Адам аләйһиссәләмнан бастап ахиретке дейін өмір сүретін барлық адамдар бірдей туылса, жер беті онда құжынап, аяғымызды басатын жер қалмас еді. Бірақ Жаратқан Иеміз керемет тепе-теңдікпен барлық жан-жануарды шетінен дүниеге әкеліп, шектен тыс көбейіп кетуіне де жол бермей тәртіпке келтірген. Сондықтан табиғат құбылыстары да, бүкіл жанды-жансыз болмыста белгілі бір тәртіппен өсіп-өнеді, жалғаса береді. Бұл жалғасу еш тоқтамайды. Біреуінің өсіп-өнуі екіншісінің өсіп-өнуіне кедергі жасамайды. Оның алдын бөгеп тастамайды. Мысалы, орманды алайық.

Ең жуас хайуаннан бастап ең жыртқышына дейін бәрі бір орманда тіршілік етеді. Еш қайсысының тұқымы құрып кетпейді. Мысалы, бір кит күніне бір тонна балық жеп қоректенеді. Бірақ балықтар таусылмайды. Экваторда өмір сүретін хайуандар бар, оларды полюске апарсаң, қырылып қалады. Ал полюсте өмір сүретіндерді экваторға апарып тастасаң, олар да онда тіршілік ете алмайды.

Былай ойлап қарасақ, біз басып жүрген топырақ Адам аләйһиссәләмнан бүгінге дейін топыраққа айналған миллиондаған денені өз құрамында сақтайды. Миллиондаған көлеңке бір-біріне қабатталған секілді. Олай болса, топырақтың үстіндегі нәпсілік салтанатқа алданбайық, соңында топырақ астына қор болып кетіп жүрмейік...

Осының барлығы Хақ Тағаланың құдіреті мен ұлығының шексіз екенін дәлелдейді. Аллаһ бізге бұл сансыз хикметінің көріністерімен мағрифатұллаһты үйретіп жатыр. Сондықтан тәфәккур өте үлкен құлшылыққа жатады. Аят кәрімәда былай делінеді:

«Сендер тақуалы болсаңдар, Аллаһ сендерге (білмегендеріңді) үйретеді.. (мағрифатұллаһқа жетелейді, яғни ғаламдағы хикметке, ғибрат пен сырларға көздеріңді ашады)» (Бақара, 282). Раббымыздың осы кеңшілігіне шүкіршілік ретінде

ЕҢ КІШІСІНЕН ЕҢ ҮЛКЕНІНЕ ДЕЙІН БАРЛЫҚ ЖАРАТЫЛЫСТАҒЫ ИЛӘҢИ ХИКМЕТ ПЕН ҚҰДІРЕТ АҒЫСТАРЫНАН НӘСІП АЛАЙЫҚ..

Яғни барлық нәрсені «Жаратқан Раббымыздың атымен» оқуымыз керек. Солай оқысақ бізге сырлар мен хикметтердің әлемі ашылады.

Әр ілімнің ішінде әртүрлі хикметтер жасырылған. Ол ілімдерді меңгерудегі ең үлкен мақсат – сол хикметтермен танысу және ирфан (парасат) иесі болып өмір сүру. Мысалы, жағрафия пәнін оқығанда тәфәккурге терең бойлап, Аллаһ Тағаланың осы тақырыптағы иләһи ұлылығы мен құдіретін ойлануымыз керек. Жер шарының осінің иілімі 23° / 27 минут емес, 22° болғанда не болар еді? Әлбетте, климаттар астан кестен болып, дүниеде өмір сүру мүмкін болмас еді. Ауадағы оттегі біраз азайса не болар еді? Артса не болар еді? Әлбетте, жан-жануардың тамыры жарылып, барлық тіршілік иелері қан жоса болып қырылар еді. Ағзалары шашылып әр жерде қалар еді.

Осы және осы сияқты әлемдегі иләһи кемелдікті санамен ұғыну тек тақуалық мектебінен дәріс алу арқылы ғана мүмкін болады.

Құран аяттарында Аллаһ Тағала былай дейді: **«Көкті шаңырақ етіп бердік»** (Бақара, 22, Әнбия, 32).

Сол атмосфера тесілсе не болады? Ғарыштан қаншама денелер жер бетіне қарай келе жатады. Алайда атмосфера оларға бөгет болады.

Күнді алып қарайық. Егер де сол алып от денесі өз еркімен айналып жүрсе, әлемді күл қылып өртеп жіберер еді!

Аллаһ Тағала дүниенің қақ ортасында от мұхитын да жаратып қойды. Оны магма деп атаймыз. Жанартаулар сонан атқылап шығады. Бір газ баллоны атылғандай, сол магма бірден сыртқа атылып шықса, жер беті қалай ұйытылып түсер еді. Хақ тағаланың ұлылығымен екі алып оттың, магма мен күннің ортасында қандай жайлы тіршілік құрылған! Аллаһ Тағала жер мен көктің жаратылысы жайында көбірек ойлануымызды қалайды.

Мынадай мысал келтірейік. Нәпсі – ішіміздегі магма, ібіліс – сыртымыздағы алып алау. Бұл жағдайда нәпсі мен ібілістің бетін қайтара алған жағдайда ғана жайлы өмір сүре аламыз. Рухани әлеміміз аман-сау қалады. Жүрегіміз бен Жаратушымыз арасында достық орнайды. Мұндай достықтың сүйіншісін Раббымыз аяттарында былай деп білдіреді:

«Біліп қойыңдар, Аллаһтың достарына қорқыныш жоқ, олар қайғырмайды да» (Юнус, 62)

Аспанның түбі қайда, білуге бола ма? Қанша жұлдыз бар, санауға бола ма? Шөлдер мен теңіздер түбінде қанша тал құм болса сонша жұлдыз бар деседі. Олардың арасындағы қашықтықтар қаншалықты екенін өлшей аламыз ба? Шексіз.. Жарық жылы деп атайды. Яғни секундына 300 мың километрді бағындыратын жарықтың жылдамдығымен есептегенде мөлшері жылдарға дейін барады. Ақылға сыйдырудың өзі қиын шексіз бір әлем.. Аяттар үнемі ескертеді:

«Жоқ! жұлдыздардың орнына ант етемін. Егер біле білсеңдер, бұл өте үлкен ант!» (Уақыя, 75,76)

Бір сан жазсақ оның оң жағына сыйғанынша нөлдерді қойып шықсақ ше? Жер бетін, тіпті әлемді нөлге толтырсақ та көктің үлкендігінің санына жете ала ма екенбіз? Ғаламды бір шарлап шыға алсақ, өзіміздің түкке тұрмайтын қоқым екенімізді түсінер едік. Аллаһтың бізге қандай кеңшілік танытып жатқандығын аңғарар едік. Әрбір сәтімізде: «Қүдіретіңе құлдық!» дер едік. Аллаһтың бізге берген нығметтерін ұмытпайық. Осыншама жаратылыс бізге қызмет етеді. Аятта айтылғандай:

«Көк пен жердегінің бәрі Оның құзырынан сендерге сыйға берілді. Әлбетте, мұнда ойланатын қауымға алар ғибраттар бар» (Жәсия, 13)

Яғни бұл Ғалам атты иләһи көрмені ашық көзбен, ояу

көкірекпен аралап ғибрат алу және ойлану керек екендігі Құранда қайта-қайта ескертіледі.

Неліктен? Әлбетте, ең көркем түрде құл бола білуіміз үшін. Ал құлшылықтың ең басты алғышарты –

ӨМІРІМІЗДІҢ ӘР СӘТІНДЕ АЛЛАҒ ТАҒАЛАМЕН БІРГЕ БОЛУ

Аллаһ Тағала нағыз құлдықты Құранда былай деп сипаттайды:

«Олар (дұрыс ақыл иелері сондай жандар) отырса да, тұрса да, жантайып жатса да Аллаһты еске алады». (Әлү Имран, 191).

Аллаһты ұмытпауымыз керек. Аллаһ бізге қаншалықты жақын екендігі аятта: **«Күре тамырдан да жақын..»** (Қаф, 16) деп айтылған. Ал біз Аллаһ Тағалаға қаншалықты жақынбыз?

Мұны тексерудің ең жақсы жолы – жасап жатқан тіршілігімізге бұрылып бір қарау. Себебі, Аллаһ Тағала бізге дәлел ретінде күнделікті тіршілігімізді періштелеріне жаздырып отырады. Олар әрбір сәтімізді, әрбір күнімізді жазып отырады.

Кім біледі, күніне қанша таспалар толтырып жатқанымызды. Сол таспалар қиямет күні көз алдымызға әкелінеді.

«Бүгін кітабыңды оқы, сенен есеп алуға өз нәпсің де жеткілікті болады» деп айтылады. (Исра, 14)

Жер беті де бізге куәгер болады. Аятта айтылғандай:

«Жер бар күшімен сілкінген кезде, жер астындағы жүгін сыртқа шашқан кезде, адам баласы «Бұған не болды?» – деген кезде. Ол күні жер Раббысының өзіне уахи етуі бойынша барлық өз білгенін жайып салады» (Зилзала, 1-4)

Ол күні жер тіл бітіп, бұлбұлдай сайрап былай дейді:

«Мына жерде намаз оқыды. Мында біреуді келемеж-деді. Мына жерде қайырымдылық жасады. Мында біреудің көңілін сұрады. Мына жерде біреудің көңілін қалдырды. Мына жерде біреудің обалына қалды...».

Дәл сол сияқты көздер, құлақтар, терілер сөйлейді.

Сол кезде олардың сөзін бөлу, біз туралы жақсы айтуларына араласу қолымыздан келе ме? Олар барлық нәрсені болған күйінде баян етеді. Егер жер шары ағзаларымыз қиямет күнінде біз туралы тек жақсы хабар жеткізсін десек, соған лайықты істер жасап, жаңбырдың мөлдір тамшысындай тап-таза өмір сүруге тырысуымыз керек. Ихсан мәртебесіндегі құлшылықпен ғұмыр кешуіміз керек.

Яғни бүгіннен бастап өзімізден сұрай бастайық:

Қайда барғым келеді? Баратын жерім қандай болсын? Осы сұрақтарға қалай жауап бергіміз келсе, соған лайықты дайындық жасауымыз керек.

Қасиетті Рамазанның берекелі ауасы жайлаған мына күндерде Раббымыз баршамызға рақымы мен мағрифатын бұйыртсын. Бұл Рамазан айын иманменен, Құранмен және Хаққа лайықты оразалармен өткізуді және соңында жәһәннәмның жаманшылығынан амандықта болуды нәсіп етсін!

Аллаһтың ұлылығын, шеберлігі мен құдіретін көз алдымызға жайып қойған мына ғалам атты көрмеде тәфәккурмен хикмет дарияларынан ахіреттік інжулерімізді теріп алуды нәсіп етсін!..

Әмин!..

Қадірі білінбейтін нығмет –

Бос уақыт

*К*ез-келген нәрсені сатып алуға, айырбастап алуға, қарызға алып, қарызға беруге болады.

Бірақ уақытты ешуақытта өйте алмайсың.

Өйткені уақыт бәріне санаулы берілген. Хадисте айтылғанындай: «Екі нәрсе бар, оларға келгенде адамдардың көбі алданып қалады. Олар – денсаулық пен бос уақыт» (Бухари, риқак, 1)

Қадірі білінбейтін нығмет – бос уақыт..

ЕҢ БАҒАЛЫ ҚАЗЫНА

Адам баласы көбінесе өз қолындағы баға жетпес қазыналарды байқамай жатады, байқаса да бағаламай жатады. Ол қазыналар адам баласының қолында жартасқа жауған жаңбырдай қор болып жатады. Сол қазыналардың ішіндегі ең баға жетпесі, әрі ең бағаланбай жататыны, күмәнсіз, уақыт атты үлкен нығмет. Өмірімізді әрбір деммен кері қарай санап, судай сарқырап ағып кетіп бара жатқын сусылдақ уақыт қолдан бір кеткен соң қайтып оралмасын білсе де, о ғажап, адам баласы оны оп-оңай ысырап етіп жатады. Хадис шәрифте айтылғанындай:

«Екі нәрсе бар, оларға келгенде адамдардың көбі алданып қалады. Олар – денсаулық пен бос уақыт» (Бұхари, Рикақ, 1)

Уақыттың өте үлкен нығмет екендігіне біздің назарымызды аудару үшін Ұлы Жаратқанның Өзі Құран аяттарында **«Уақытқа ант»** етуде.

Кез келген нәрсені сатып алуға, айырбастап алуға, қарызға алып, қарызға беруге болады. Бірақ уақытты сатып алу немесе біреуден қарызға сұрап алу әсте мүмкін емес. Өйткені ол әркім үшін өтпелі құбылыс.

Уақыт – Аллаһ Тағала адам баласына сынақ үшін сыйлаған мүмкіншілік сағаты. Ол сағат қолда тұрғанда үлкен мүмкіншіліктер бар, ол қолдан кеткен соң өкінуден басқа ештеңе қалмайды. Адам баласы қолынан келетіннің бәрін тек сол саған ішінде ғана жасай алады. Ол сағат өткен соң ең шебер ұсталар да қимылдай алмай қалады. Көздер тек сол сағатта ғана көреді. Ол сағат өткен соң айнала қараңғы болып түнереді. Жүректер сол сағатта ғана соғады. Ол сағат өткен соң тоқтан ажыраған техникадай үнсіз тоқтап қалады. Ол өткен соң бүкіл дене өз жұмысын тоқтатады да, бір ет үйіндісі сияқты болып қимылсызданады. Сол сағаттың қадіріне жетіп, дұрыс пайдаланғандар ғана ақын Нәсиб Фазыл айтқандай, өлімін қуанышпен қарсы алады:

Ол сәтте перделер ашылып, перделер түрілер,
Әзірейілге қош келдің деп айта білу де өнер...

Тағы бір ақын Сәйридің сөзімен айтқанда:

Бү дүние, өмір бар болғаны бір сағат,
Кеткендерден сұрап көр, ең пайдалы іс тағат!

Иә, табысқа жету үшін дүние ахиреттен қайырлы.

ТАБЫСҚА ЖЕТУ ҮШІН ДҮНИЕ АХІРЕТТЕН ҚАЙЫРЛЫ

Өз өмірлерінің әрбір сәтін ең көркем түрде салих амалдармен әрлендіре білген Хақ достарының бірі Хазіреті Жүнәйд Бағдади айтады:

«Дүниенің бір күні ахиреттің бір жылынан да қайырлы. Өйткені дүниенің бір күнінде Аллаһтың ризалығын табатын амал жасауға мүмкіншілік бар. Ал ахиретте дүниедегідей салих амалдар жасап, сауап табу мүмкіншілігі жоқ. Ол жерде тек нәтижесін көру ғана бар».

Риуаяттарда келтірілгендей, Ілияс аләйһиссәлләм Өзірейілге жолыққан кезінде біраз шошып қалады. Сонда Өзірейіл аләйһиссәлләм:

– Сен пайғамбарсың ғой, Ілияс, сонда өлімнен қорыққаның ба? – дейді.

Бұған Хазіреті Ілияс:

– Жоқ өлімнен қорыққан жоқпын. Бірақ өмірімнің таусылғанынан қорықтым. Өйткені өмірімді Хаққа ғибадатпен, Хақты тәблиғ етумен өткізуші едім. Құлшылықтан ләззат алушы едім. Ал енді қабірде қияметке дейін тұтқындаламын. Соған қайғырдым», – деп жауап береді.

Көріп отырғанымыздай пайғамбарлар бастаған бүкіл дана құлдар қолдарындағы уақытты тиімді пайдаланып, өмірлерін мәнді өткізе білген. Тасаввуф жолын ұстанғандар осы түсінікті терминге айналдырып, сопыларды «ибнүлақыт», яғни уақыттың баласы деп атаған. Яғни уақыт-

ты дұрыс жоспарлап, уақытпен бір бүтін болып, уақытын билік жүргізген адам деген сөз.

Демек, өміріміздің қаншасы өтіп, қаншасы қалды, несі кетіп, несі қалды, соны көре білу керек. Өмір атты күнтізбемізден күн сайын тасылып жатқан беттеріне соқыр адамдай қарамауымыз керек.

Міне, өміріміздің

ТАҒЫ БІР ЖЫЛЫ ӨТЕ ШЫҚТЫ

2009 жыл аяқталып, 2010 жыл да басталды. Тағы бір жылды артта қалдырып үлгердік. Өмір дәптерімізден тағы бір бет кеміді. Есіп өткен желдей болып айлар, апталар мен күндер өте шықты.

Шіркін-ай, сол өткен күндерден қолымызда не пайда қалды екен!?

Осының есебін жақсылап беруіміз керек. Осы уақытқа дейін өткен күндерімізді әлі мүмкіншілігіміз бар болып тұрғанда махшар таразысына тартқандай тартуымыз керек. Өлшеп көрейік, егер ұтылып жатқан болсақ, сол ұтылғандарымызды қайтаруға тырысайық. Үлкендер былай деуші еді:

«Есепке тартылмай тұрғанда, өздеріңді есепке тартыңдар!»

Хазіреті Омардың сөзімен айтар болсақ:

«Есепке тартылмай тұрғанда өздеріңді есепке тартыңдар! Ұлы есеп күніне дайындық жасаңдар. Ахиреттегі есеп тек осы дүниеде өзін есепке тартып жүргендер үшін ғана жеңіл болмақ».

Өткен жылдарымызды Кирамән Кәтибин немен толтырды екен? Ізгі амал деп істегендеріміз, сірә, қабыл болды ма екен?! Мүмкіншіліктеріміз бола тұра қандай рухани пайдаларымызды қолдан жіберіп алдық екен? Ықыласымыздың халі қалай? Жүрегіміз тақуалық азығымен қоректенуде ме? Тақуалы жандардың бірі болуға деген ұмтылысымыз қаншалықты? Тақуалық жайында түсінігіміз қандай?

Тақуалықты Мәймун бин Михран қандай жақсы сипаттаған:

«Құл өзінің әріптесінің не ішіп-жегенін және не кигенін аңдығанындай өз нәпсісін қадағалап отырмайынша тақуалы бола алмайды».

Тақуалық деген не?

Тақуалық – нәпсілік құмарлықтарды жеңу, жаратылысымыздағы рухани қабілеттердің көзін ашу, жаман істерден (Аллаһтан алыстататын барлық істен) бойды аулақ ұстау, Хақ Тағалаға жақындататын барлық көркем амалдарға жақын бола білу. Дін жолын құлшыныспен және махаббатпен ұстау.

Маңыздылығына қарай Құран Кәрімде тақуалық сөзі түрлі формаларда шамамен 258 рет қайталанып айтылған.

Бүкіл Ислам даналары бұл мәселеде өте мұқиятты болған. Хазіреті Ғаззали тақуалық толы тәфәккурге шақыра отырып былай дейді:

БҮГІН ӨЛДІМ ДЕП ОЙЛА!

«Балам, бүгін өлдім деп көзіңе елестетші! Қалай ойбайға басып, байбаламға салып өкінер едің! Мазарлар жаққа бір барған кезімізде өзімізбен құрдас қаншама адамдардың құлпытасын көреміз. Олай болса, ендігі қалған өміріңді Аллаһтың берген нығметі деп біліп, соған қарай өткізуге тырыс!

Ей, бала! Хадистерде де айтылғанындай, қаншама өмір сүрсең де әйтеуір бір өлетін күнің келеді. Қалағаныңды жақсы көре бер, бір күні бәрібір ажырайсың. Қалағаныңды істе, бір күні оның есебін беретін боласың!..

Ей, бала! Мақсатың рухыңды тәрбиелеуге, нәпсіңді жеңуге және денеңді өлімге әзірлеуге бағытталуы керек. Өйткені соңғы тұрағың қабір болмақ. Қабірдегілер «Қашан келесің?» деп күтіп жатыр. Байқа, ол жаққа азықсыз кетіп қалып жүрмегін!»

Осылай тәфәккур жасап тұру адамның күнделікті күйбең тіршілікпен байқамай жүрген көптеген нәрселерін көруге көмектеседі.

ҚАЙ ЖЕРДЕ НЕ КӨП?

Бір күні Бәһлүл Дана Аббаси халифаларының бірі болған Харун Рашидтан:

«Уа, мәртебелім! Сенен үш нәрсе сұрағым келеді:

- 1) Жер бетінде не көп?
- 2) Жер астында не көп?
- 3) Көк аспанда не көп?» – дейді.

Халифа Харун Рашид былай деп жауап береді:

«Жер бетінде ең көп нәрсе – тірі жандар. Жер астында ең көп нәрсе – өліктер. Көк аспанда ең көп нәрсе – қанаттылар».

Ал Бәһлүл Дана ақылды көзбен қарап тұрып, былай жауап береді:

«Жоқ, мәртебелім! Сен сырт көзге көрінетіндерді ғана айттың. Ақиқатына бойлай алмадың. Шын мәнінде жер бетінде ең көп нәрсе – дүниеқұмарлықтар, қанағатсыздықтар, қызғаныш пен көре алмаушылықтар және таусылмайтын нәпсілік құмарлықтар. Жер астында ең көп нәрсе – «Қап, әттеген-ай, сорлы басым-ай», – деген өкініштер. Ал көктегі ең көп нәрсе – Аллаһ Тағалаға көтерілген салих амалдар».

Осындай көзқараспен біз артымызда қалған жылдарымызды, тіпті әрбір сәтімізді тәфәккурмен еске алуымыз керек. Босқа өткен әр сәтімізге «қап, әттеген-ай» деп то-

пырақ астына бармай тұрғанда өкінуіміз керек. Өміріміз бойынша осы тәфәккурден қол жазып қалмауға тырысайық.

Ойланып көрейікші. Дәл қазір Аллаһ біздің жанымызды алса, дайын емес екенімізге қалай өкінер едік?

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм айтады:

«Ләззаттарды түп тамырынан жоятын өлімді көбірек еске алыңдар!» (Термези, Қиямет, 26)

Жер бетінде бізге күндердің күнінде «қап, әттеген-ай» дегізетін қаншама дүниеқұмарлықтардың, қанағатсыздықтың, көре алмаушылықтың және өзге нәпсілік құмарлықтардың артына салындық?

Ойланып көрейікші, неліктен?

УАҚЫТҚА АЛЛАҒ АНТ ЕТКЕН

Хақ Тағала:

«Таңсәріге ант етемін» (Фәжр, 1), дейді.

Ол Сүбханәһу уә Тағала бізге әр таңымызда жаңа өмір бетін ашып, күн сайын бізге тәфәккур жасау мүмкіншіліктерін береді және тәфәккурге шақырады.

Бұл шақыруға біз қалай жауап береміз? Бүгінімізді қандай іспен толтырамыз? Қаншалықты Аллаһ ризалығын іздейміз? Өзімізге және өзгелерге қаншалықты инфақ жасаймыз?

Күннің батуы, кеш түсіп, қараңғы болуы бір өмірдің

біткені тәрізді. Әрбір сәтімізде ішкі дүниемізбен есептесіп отыруымыз керек. Тағы бір түн болды, тағы бір таң жақындап келеді. Хақ Тағала таңғы оянуымыз арқылы бізге «бәғсу бағдәл мәут» өлімнен соң тірілу сияқты хақ күнді көзіміздің алдына тағы бір әкелгендей. Бізді тағы бір қайтара ойлануға шақырады.

Олай болса, ойланайық.

«Қай күннің соңы кеш болмасын» деген қағида бойынша бір күнді аяқтап, түнге араласамыз. Күн мен түннің ауысу заңдылығының ең басты мақсаты бізге «Өмір екі күн, бір түннен тұрады» деген ақиқатты тәжірибе арқылы санамызға сіңдіреді.

Ислам ғұламысының көзқарасы негізінде өмір бү дүние атты күннен, о дүние атты күннен және солардың ортасын бөліп тұрған өлім атты түннен тұрады. Яғни дүние өткінші бір күн, өлім де уақытша түн, ал ахирет мәңгілік жаңа күннің хақиқи таңы. Осы шындықтың санамызда нық болуы үшін Жаратқан Ие бүкіл өміріміз бойы күндіз бен түнді алмастырып отырады. Ғапыл адамдарға ақиқатты үйретпек үшін әр түн бір жасырын өлім әкеледі. Бірақ адамдар кешті қуана қарсы алады және түннің қауіпті сырларына өздерін қуана-қуана табыс етеді.

Егер өлімнен қорқып, одан қашу дұрыс болғанда кеш жақындаған кезде қорқыныштан дірілдеуіміз керек болар еді. Бірақ біз ондай қорқынышты сезінбейміз. Өйткені оның артынан таң бозарып ататындағы жаратылыс заңдылығы екенін жақсы білеміз. Олай болса өлімнің де қойнауынан ұлы күннің ақиқат таңы ататындығын ойлауымыз және

өлім жақындағанда тәтті таңға ұласатын түнді қарсы алғандай болып қуанышпен қарсы алуымыз керек емес пе?

Әрине, мұны істей алу үшін тәфәккур тұңғыықтарында өмірді өткізе білу керек. Сонда ғана біздің басымыздан өтіп жатқан уақыттардың әрбір сәті ғибрат нөсері болып тұрады.

ГИБРАТ НӨСЕРІ

Хақ Тағала бізге оқиғалармен, табиғат құбылыстарымен, зәрреден алып денелерге дейін барлық жаратылыспен үгіт жасап, жол көрсетеді. Бүкіл ғалам, әрбір болған жағдай, әр құбылыс адам баласына үгіт береді.

Барлық нәрсенің сырт көрінісі болады және де оның ішкі жағы болады. Арифтер, даналар үнемі ішкі болмысқа көп мән берген. Осындай мұқияттылыққа мысал болатын бір оқиға:

Хазіреті Әли радияллаһу анһу өзіне бір апта бойы қонақ келмегеніне қайғырып, жылаған екен. Одан:

– Саған не болды? – деп сұрағандарға:

– Мен бір күнә істеген болармын, Аллах Тағала мені қонақтан махрум етті, – деп жауап береді.

Осындай рухани халге жету біздің де міндетіміз.

Әрбір оқиғаның астынан құлшылығымызды сынға алып отыруымыз керек. Қарап отырсақ бұл өмірде қайғы мен қуаныш қатар жүреді, алма-кезек ауысып келеді.

Сондықтан ғибрат нөсері ретінде басымызға келген әрбір оқиғадан жүрегімізге хикмет нәрін алып отыру арқылы оларды пайдалы ғибрат нөсеріне айналдыруымыз қажет.

АҚЫЛ ЖЕТПЕЙТІН ЖЕРДЕ ХИКМЕТ БАСТАЛАДЫ

Хикмет дегеніміз жүрекпен оқу деген сөз.

Өйткені шын білу зейінмен білу емес, жүрекпен ақ-қарасын ажырата білу. Ал ақ-қараны ажырату хикметін ұғыну арқылы мүмкін болады.

Хикмет ақылға күші жетпеген нәрсесін түсіндіріп береді. Өйткені ақылмен шешілмейтін сырлар хикмет арқылы шешіледі. Ғаламды оқи білу де хикметке байланысты. Хикмет болмаса сырлар жабулы күйде қалады. Мұса аләйһиссәлләм мен Қызыр аләйһиссәлләм оқиғасындағыдай. Жан дүние сырларға көз аша бастағанда ақыл қажет болмай қалады.

Сол себепті адам қашан да дәрменсіз және барлық мәселеде хикметке мұқтаж.

Сол үшін де пайғамбарлардың бір міндеті – адамның

ішкі дүниесін тәрбиелеген соң, оны жүрегімен Аллаһ Кәләмінің терең мағыналарын және ғаламдағы бүкіл хикметтерді оқи алатын рухани күйге жеткізу болатын.

Өйткені Хақ Тағаланың есімдері адамда көрініс тапқан. Тек жарату және мәңгі бақи болу сипаттары ғана адам бойында көрініс таппаған. Күмәнсіз Құран Кәрім адам баласын түсіндіруші кітап. Сондықтан мұмин де, көпір де тіршілігін жалғастыра береді. Намаз оқитын да, оқымайтын да. Ал Құран Кәрімді түсіндіретін нәрсе – ғалам. Бір күні қиямет келіп, адамдар жоқ болған кезде Құран Кәрімнің беттері де өшеді және ғалам тіршілігін тоқтатады. Қайтадан жаңа бір жүйе құрылады.

Олай болса, бір-біріне тығыз байланысты, бірін-бірі ең керемет түрде түсіндіріп беретін үш әлем бар. Олар –

Адам, Құран және ғалам.

Сол себепті Құранның тереңдіктерін жақсы меңгере алғандар өздерінің және ғаламның да тереңдіктерін меңгерген болады. Сол кезде хикметтер түйіні шешіле бастайды. Өмірдің сатыларын осы шындыққа сәйкес түрде бөлген Хазіреті Мәуләнә Селчуклы медресесінде ұстаз болып жүргенде ақылымен қол жеткізген білім мен руханият дәрежесін **«Қамдым»** деп сипаттайды. Жүрегімен оқи бастаған және хикметтерді түсіне бастаған кездерін **«Пістім және Жандым»** деп сипаттайды.

Ұмытпайық, дүниеде адам баласы Юсуф аләйһис-сәлләм секілді сұлу болып, бірақ жан дүниесі пасық болса, ол адам өзін зияндыққа тіккені. Сүлеймен аләйһиссәлләм секілді байлық пен дәулет иесі болып, күнәда жүзіп жүрсе оның да зиянда қалғаны. Сонда

КІМДЕР ТАБЫСТЫ БОЛАДЫ?

Хақ Тағала Аср сүресінде күшейтпелі мағынаны білдіретін бақандай төрт көмекші сөз арқылы мына шындықты баян етеді:

«Уақытқа ант етейін. Шын мәнінде адамдар, әлбетте, зиян шегуде!».

Артынан сол зияннан құтылатын, табысқа жететін бақытты жандарды былай сипаттайды:

«Тек қана мыналар тыс – Иман келтіріп, ізгі амалдар жасағандар және бір-бірлеріне ақиқат пен сабырды үгіт-тескендер».

Демек, мәңгілік зиян шегуден құтылып табысты болудың жолдары:

- 1) Иманның жүректе орын тебуі.
- 2) Оның ізгі амалдармен бекітілуі.
- 3) Ақиқатты орындау және насихаттау.
- 4) Сабырлы болуды өзіңе де өзге ге насихаттау.

Немесе бәрінен бұрын ақиқатты өмірімізге енгізу. Ал ең үлкен ақиқат – Аллаһтың жаратқан құлдары екенімізді

мойындап, Аллаһтың алдындағы құлдық міндеттерімізді орындау.

Бұл тұрғыда біздің үлгі тұтар бірегей жолбасшымыз Пайғамбарамыз болмақ.

Егер Оған деген махаббат көңілімізге сыйса, Оның ізімен жүруде табысты бола аламыз. Осылайша бүкіл өміріміз әрі Аллаһты, әрі Аллаһ Елшісін, әрі барлық жаратылғандарға ақиқат көзбен қарауды үйренген боламыз.

Сабырға келер болсақ..,

Сабыр – азап пен қиыншылықтың бұл дүниедегі ең қажетті азығы. Аяғымыздың табан тіреп, тура жолдан таймайтындай мықты болуы үшін сабыр атты азыққа қашан да мұқтажбыз.

Шынайы сабыр мынау сынақ әлемінде басымызға келмей қоймайтын түрлі уақиғалар алдында құбылмау. Оның бізге қайырлы болатынына сеніп, Аллаһқа өзімізді тапсыра білу. Жүнәйд Бағдади айтады:

«Сабыр – ашырқанбастан ащыны ішу. Әрі оны жұттымдап, сіңдіре отырып, байыппен ішу».

Өйткені Хақ Тағала қасиетті аяттнда:

«Сабырмен және намазбен Аллаһқа жүгініңдер», деп бұйырады. (Бақара, 45, 153)

Хақ Тағала баршамызға өмірімізді осы табысқа жетелер тәртіпшен жүріп өтуді нәсіп етсін! Бос істерді қойып, уақытымызды ең бағалы іспен, ізгі амалдармен өткізуге күш-жігер берсін. Дүниенің фәни тіршілігін ахиреттің мәңгілік қазыналарына айналдырып берсін!

Әмин!..

Ақырзаман қарсаңында

Келешегімізге дайындық

Жүректерді дірілдетіп, әлемдерді астан-кестен ететін қиямет күніндегі қорқыныштың дәмін татпаудың, оның орасан апаттарынан қорғанудың жолы бар. Өйткені Хақ Тағала «Біліп қойыңдар, Аллаһтың достарына мүлде қорқу жоқ, олар қайғырмайды да», – деп сүйіншіген. (Юнус, 62).

«Олар отырса да, тұрса да, жантайып жатса да Аллаһты еске алады. Көк пен жердің жаратылысына толық ой жүгіртеді де, (былай дейді): «Раббымыз! Сен бұларды бекер жаратпадың, Сен (ондайдан) пәксің. Бізді оттың (тозақ) азабынан сақтағайсың!». (Әлү Имран, 191)

Ақырзаман қарсаңында Келешегімізге дайындық

ЕРТЕҢІМІЗГЕ НЕ ӘЗІРЛЕДІК?

Бұл дүние сынақ дәрісханасы екендігі бәрімізге мәлім.

Бұл дәрісханада Хақ Тағала бізді пайғамбарларымен, киелі жазбалары мен кітаптарымен, ғаламдағы Өз ұлылығынң көріністерімен және иләһи шеберліктің кереметтерімен күндіз-түні бізді тура жолға шақырады. Бұл шақырудың мақсаты адам баласының қайтадан Жәннәтқа оралуына бағытталған.

Ол үшін ұлы қауышу жолында бәрінен бұрын нәпсіміз бен ібілістің аяқтан шалатын кедергілерін бұзып өтуіміз керек.

Аллаһ Тағаланың Құран Кәрімде бізге жеткізгісі келетін ақиқаттардың өзегі осы. Сондықтан да Құран мен Нәбәуи Сүннеттің сөздеріне құлақ асып, құлақ асып қана қоймай, оларды іс жүзінде орындауға кірісуіміз шарт. Тек

сонда ғана ақырзаман қарсаңы келешекке азық дайыдайтын қырман халіне келеді. Себебі бұл фәниден кейін бізді күтіп тұрған шынайы келешек осы дүниенің қырманьында әзірленеді.

Раббымыз осыған меңзейтін аяттарына былай дейді:

«Ей, иман келтіргендер! Аллаһтан қорқындар және бөрің ертеңге не әзірлегендеріңе көз салындар» (Хашр, 18).

ӨТЕ ШЫҚПАЙТЫН БІР ҒАНА «ЕРТЕҢ» БАР

Бәрімізге белгілі, бұл дүниедегі барлық ертеңдер бүгінгі күнге ғана қатысты ертең деп аталады. Ертең деген күніміздің бәрі бір күні уақыты келген кезде кеше деген атқа ие болады. Бірақ бізді алдымызда сондай бір күн күтіп тұр. Ол күніміз дүниелік түсініктегі ертең емес, жалғыз шынайы ертең, еш таусылмайтын мәңгі күн. Яғни ахирет. Біздің шынайы болашағымыз сол болашақ ертеңімізде айқындалмақ. Ол күні бізге осы дүниедегі, тіршілігіміздегі жазылған таспамыз түгелімен көрсетіліп, Хақ Тағала бізге:

اَقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

«Кітабыңды оқы! Бүгін сенен есеп алуға өз ұжданың да жетіп, артылады», – дейтін болады. (Исра, 14)

Сол себепті де өміріміздің негізгі дерті сол ертеңде табыста болу үшін мәңгілік келешегімізге ең көркем түрде дайындық жасау болуы керек.

Өйткені қиямет күніне дайындықсыз барғандарға ол

күн өте қорқынышты әрі жан түршіктірерлік болмақ. Хак Тағаланың білдіруі бойынша ол күн өте қиын күн болады. Бірақ оның қиындығы мен барлық қорқынышы ол күнге дайындықсыз, ғапыл түрде барғандар үшін болады.

Бұл сынақ әлемінде басымызға сәл ғана қауіп төнсе үрейленіп кетеміз. Кішкене бір жер сілкінсе, кішкене бір сел басса, қаттырақ дауыл соқса жанымыз шүберектің ұшына түйіліп, жүрегіміз аузымызға келіп, қорқамыз. Өйткені жанымыз тым тәтті. Бірақ біле-білгенге қорқыныштардан құтылудың бір ғана жолы бар – ең қорқынышты ұлы күнге толық дайындық жасау. Өйткені бұ дүниеде де, қабірде де, қияметте де қашып, бас сауғалайтын жер жоқ. Сол себепті Ұлы Аллаһ Тағала өз қамқорлығының панасын паналауға шақырады.

فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ

«Аллаһқа асығыңдар..» (Зәрият, 50)

Аллаһқа асығудың уақыты осы дүниеде, оны өткізіп алсақ орны толмас өкінішке тап боламыз. Өйткені өткен уақыт қайтарып алынбайды.

ӨМІР ӨЗЕНІ ҚИЯМЕТКЕ ҚАРАЙ АҒЫП БАРАДЫ

Ағысы жылдам өмір өзені кері қарай ақпақ емес. Ағыс тек алдыға ғана. Соны түсінгенімізді қалайтын Ұлы Раббымыз бізді әрбір аятымен тәфәккурге және ойлануға шақырады. Біздің бойымыздан көргісі келетін сипаттарды қиямет таразысымен тарта отырып талап етеді және сол сипаттарға қол жеткізген құлдарының маңызды бір ерекшелігін хабар береді:

«Ол құлдарым қорқынышы барлық жерді жайлайтын сол күннен қорқып, берген уәделерін орындап жүреді» (Инсан, 7)

ҚИЯМЕТТІҢ ҚОРҚЫНЫШТЫ САХНАСЫ

Қиямет жайындағы аяттар сан алуан. Кейбір аяттар қуантады, кейбірі қорқытады. Мысалы, қияметтің үрейлі сахналарын сипаттайтын аяттардың бірі:

«Сол күні кітап томарларын түргендей етіп аспанды түретін боламыз» (Әнбия, 104)

Түрілген көкті көз алдымызға елестетіп көрейік. Шексіз мұхиттай көк жүзі. Онда қанша жұлдыз бар, санына жете алмаймыз. Егер есептесек, сандарымыз таусылып, жетпей қалады. Теңізде, шөлдерде қанша құм данасы болса соншалықты жұлдыз бар, галактикалар бар. Сол күні соның бәрі бір кітаптың парағы, қағазы мыжылып түрілгендей болып түріледі. Аллаһ Тағала бізге қазірден бастап білдіріп жатыр, адамдар ол күннің қадір-қасиетін жете түсінсін, келешектеріне дайындалсын деп. Ғапылдық пен жалқаулықтан арылып, құлшылықтарында жігерлі және ынталы болулары керек. Әйтпесе ол күн басымызға туғанда бәрі де кеш болады. Ол күні қанша өкінсек те пайда бермейді. Ол күні ғалам сілкінетін сілкініс болады.

Оның үрейлілігі соншалық, аяттарда:

«Оны көрген кездерінде емізулі әйел емізген нәрестесін ұмытып, жүктілердің бәрі балаларын түсіреді. Адамдардың мас күйде теңселгендігін көресің. Олар негізінде мас емес, бірақ Аллаһтың азабы тым қатты». (Хаж, 2)

«Жарайды, қасарысатын болсаңдар, сәбилерді ақ шашты қарияларға айналдыратын сол қияметтің күнінен өздеріңді қалай құтқармақсыңдар?» – деп ескертіледі. (Мүззәммил, 17)

Біз бұл өмірде ешбір сәбидің қорыққанынан шашы ағарып, қарияға айналғандығын көрмедік. Бірақ ол күні солай болатынын, сәбилердің шашын ағартып, жүктілердің баласын түсіретін сақына болатынын Раббымыз ескертуде. Алайда...

АЛЛАҒ ДОСТАРЫНА ҚОРҚЫНЫШ ЖОҚ!

Жүректерді көмейге әкеліп, әлемдерді қопарып тастайтын қияметтің күніндегі қорқыныштың дәмін татпаудың, оның орасан апаттарынан қорғанудың жолы бар.

Ол қандай жол?

Әрине, сол күннің жалғыз Патшасы Аллаһ Тағаланың достығына жету арқылы. Өйткені Хақ Тағала **«Біліп қойыңдар, Аллаһтың достарына мүлде қорқу жоқ, олар қайғырмайды да»** – деп сүйіншілейді. (Юнус, 62)

Ал Аллаһқа дос болу мәртебесіне жету үшін Құрандағы иләһи үгіт-насихаттарға құлақ асып, оның тәрбиесіне бағынып ғұмыр кешу шарт. Бұған жетелейтін жалғыз жол – махаббат, махаббат және махаббат... Өйткені Оған деген махаббатымыз қаншалықты болса, бойсұнуымыз бен құлшылығымыз да соншалықты қуатты және тірі болмақ. Яғни, махаббатсыз болмайды. Өйткені ең қиын ғибадаттарды оңайластырып, ең ауыр қиыншылықтардың ащы дәмін сездірмейтін эликсир – махаббат. Ал егер толқыған,

тебіrentкен махаббат болса, адамды басынан аяғына дейін абырой мен береке бағына айналдырып жібере алады.

Міне, сондай махаббаттың өшпес көрінісі –

ЖАНЫҢНАН ҚИЫП БЕРУ

Хазіреті Әли радияллаһу анһу бір күні түнімен құрма алқабын суарып, соның ақысына біраз арпа алады. Фатима анамыз арпаның бір бөлігін үгітіп, ұн жасап, одан тамақ әзірлейді. Тура ауыз ашатын кезде есікке бір пақыр келіп:

«اللَّهُ / лилләһ!» – деді. «Құдай үшін маған жейтін бір-деңе беріңдерші!» – дейді.

Ол екі ақ көңіл жандар өздері аш бола тұра пісірген астарын сол күйі пақырға беріп жібереді. Екінші күні Фатима анамыз сол арпаның тағы бір бөлігін үгітіп, ас әзірлейді. Тағы да дәл ауызашар уақытында есікке жетім бала келеді. Ол да:

«Аллаһ үшін, бір үзім!» – деп өтінеді.

Тағы да өздеріне ештеңе қалдырмай түгел беріп жібереді. Фатима анамыз үшінші күні арпаның ең соңғы қалдығын үгітіп, пісіреді. Тағы да ауызашар сәтте бір тұтқын есікке келеді. Қатты ашыққан екен. Риуаяттардың айтуынша ол мұсылман да емес, христиан адам екен. Ол да:

«Аллаһ үшін беріңдерші!» – дейді.

Тағы да өздері жемей соған беріп жібереді. Ауыздарын сумен ашады. Үш күн қатарынан өздері аш бола тұра есіктеріне үмітпен келген мұқтаждарды тойдыруды өз бастарының қамынан артық көрді.

Міне, Аллаһ пен Пайғамбарына деген махаббаттың тамаша үлгісі.. Ықылас пен тақуалықтың көрінісі. Исардың шыңы. Бұндай адалдықты Жаратқан Иеміз қаншалықты бағалайтынын киелі аяттарымен білдірген:

«Олар өз жандары қалап тұрса да, тамағын пақырға, жетім мен тұтқынға береді» (Инсан, 8)

Бұл аяттар бізге хақ Тағалаға «^{الله} / лилләһ!» сырының байыбына барып, қалай құлшылық етуіміз керектігін үйретеді. Аллаһқа деген махаббатты көрсетіп отыр. Сондай-ақ Фатима анамыз бен Хазіреті Әлидің мейірімінің кеңдігі мен жомарттығының шексіздігінің бағасы қандай екендігін білдіреді. Мұны айта отырып Аллаһ Тағала дәл сондай қасиеттерді біздің де бойымыздан көргісі келетіндігін білдіреді.

ИНФӘҚТАҒЫ ЕҢ КӨРКЕМ ӘДЕП –

«^{الله} / ЛИЛЛӘҺ!»

Раббымыз бізді адам етіп жаратты. Жаратқандарының ішіндегі ең абыройлысы етті. Жер бетіндегі Өзінің өкілі етіп тағайындады. Исламмен және иманмен қадір-қасиет берді. Хазіреті Мұхаммед Мұстафа саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға үммет етті. Осыншама кеңшіліктің, нығметтің, сыйдың қадірі мен бағасын айтып жеткізу мүмкін емес. Олай болса ең болмағанда шүкіршілікті дұрыстап атқаруда өте маңызды. Әрбір алған демімізді шүкіршілік сезімімен алып, «^{الله} /лилләһ!»/ Аллаһ үшін дегенде ешнәрсені аянып қалмауымыз керек. Ғибадатымыз, инфәғымыз «^{الله} /лилләһ!» болуы керек. Берген әрбір садақамыз, пақырға емес, Аллаһқа берілуі керек. Міне, сонда **«Садақаларды**

Аллаһ алады» (Тәубе, 104). Раббымыз ішкі дүниемізді бізден артық біледі. Әлгі Хазіреті Әли мен Хазіреті Фатиманың кең пейілін де ішкі дүниелеріндегі кіршіксіздіктерімен бірге бағалаған болатын. Өйткені олардың көңілінде сол сәт тек қана «**الله** / лилләһ!» деген ой бар еді. Беріп тұрып:

«Біз бұл асты Аллаһ үшін ұсынып отырмыз. Сендерде рахмет айтуларыңды немесе бірдеңе қайтаруларыңды да күтпейміз», – деді. (Инсан, 9)

Олар ештеңеге алаңдаған жоқ. Тікелей Ұлы Аллаһқа ғана арнап бере салды. Өйткені хатты пошта қызметшісіне бергенімізбен, оның негізгі алушысы үстінде жазылған мекенжайдағы адам болады. Сондықтан да инфәқ етерде жүрек күйімізді дұрыс күйге келтіріп, делдалдар мен негізгі мақсатты шатастырмауымыз керек. Біздің алдымызда тұрған адам кім болса ол болсын, бергеніміз тікелей Аллаһқа қатысты әрекет. Сол себепті ниетіміз Аллаһ үшін болса қабыл, басқа оймен болса далаға кетеді. Сахабалар мен Аллаһ достары, міне, осы «**الله** / лилләһ!» сезімімен өмір сүрген адамдар. Олар үнемі өз жанынан қиып басқаға беруді таңдаушы еді.

ЖЕТІМДЕРДІҢ ҚАЛЫ ҚАЛАЙ?

Бір күні Дәуіт Таидің шәкірті ұстазына ет пісіріп әкеледі. «Ұстаз! Сіз неше күннен бері ет жемей жүрсіз деп мынаны сізге арнап алып келдім» – деп ұсынады.

Ол кісі етке бір, шәкіртіне бір, кезек-кезек парасатты дидарымен қарап тұрып:

– Балам-ау, әлгі жетімнің қалдары қалай? – деп сұрайды. Шәкірт:

– Тақсыр! Олар сол бәз баяғыдай.., – деп жауап береді.

Сонда Хазіреті Дәуіт Таи былай деп жауап береді:

– Балақайым! Мен мына етті жесем, біраздан соң шығып кетеді. Әлгі екі жетімге апарсаң, Ұлы Құзырға қарай шығады».

Міне, исардың дәл өзі. Расулұллаһтай асылдың бойынан әулие пенделерге шағылысқан ахлақ ұшқындары.. Міне, Хазіреті Әли мен Фатима анамыздың «ﷲ / лилләһ!» сырынан алған үлгілері.. Міне, дүниелік пайдадан бас тартып, мәңгілік табысқа қарай һижрат еткен көңілдер.. Міне,

АҚИҚИ ҺИЖРАТ ПЕН БАУЫРМАЛДЫҚ

Мүһәжірлердің Меккеден Мәдинаға жасаған һижраттарынан да «ﷲ / лилләһ!» хикметін көруге болады. Олар Меккеде барлық мүлігін тастап кетті. Барлығы да Мәдинаға тек жүректерінің қамы үшін һижрат етті. Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм оларды ансарлық мүсылмандармен бауыр етіп татуластырды. Ансардың бақшаларынан бірге құрма жинап, бөлісті. Базарды бөлісті, үйлерін бөлісті, көңілдерін түгелдей бөлісті. Тіпті бөлісу кезінде ансар білдірмей, мүһәжір бауырларының қамын жасаушы еді. Мысалы, құрма бөлісетін кезде өз себеттерінің астына бірдене қойып, мүһәжірлердің себетіне көбірек құрма сыйдырушы еді. Бұл екі топтың екеуі де «ﷲ / лилләһ!» деген жандар еді.

БЕРГЕН АЛҒАНҒА АЛҒЫС АЙТСЫН!

Сахаба мәртебесін алған бақытты жандар қияметке ерекше әзірленген адамдар еді. Аяттарда айтылғандай, ауыздарында мына сөз болушы еді:

«..Біз бұл үшін ақы немесе алғыс күтпейміз. Шынында біз өте қиын және үрейлі күнде Раббымыздан қорқамыз».

(Инсан, 9-10)

Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің ерекше тәрбиесін көрген ол кісілер қиямет күнінің азабынан қорқып, сол оймен ғұмыр кешетін. Біреуге бір көмек көрсетсе, оның нәтижесін ахиретте көруді ғана көздейтін еді. Өйткені бар ойлары Аллаһтың ризалығын іздеп табу болатын. Сондықтан да істеген жақсылықтарына алғыс күту былай тұрсын, керек десең өздері алғыс айтатын.

Осы ой туралы Хазіреті Әбул-Ләйс Самарқанди:

«Берген алғанға алғыс сезімінде болуы керек. Өйткені алғанның нәсібі дүниелік қажетінің өтелуі, ал бергеннің нәсібі ахиреттегі мәңгілік нығметтер мен Аллаһтың ризалығы болмақ. Сонда берген қолға пайда келеді. Сондықтан да алғанға рахмет айту керек» – деп айтқан.

Ол үшін қальбү сәлим иесі болу керек.

Біздің ертеңгі жалғыз шынайы байлығымыз тек қана сол болмақ. Аятта былай келтірілген:

«Ол күні малдың, баланың көптігі пайда бермейді! Тек тап-таза жүрекпен келгендерге ғана!...» (Шұғара, 88-89)

Қальбү сәлимнің үш қасиеті бар:

- 1) Режітпеу,
- 2) Ренжімеу, Аллаһ ризалығы үшін кешіру,
- 3) Істеген жақсылығыңа алғыс күтпеу, сауабын Аллаһ-тан күту.

Осы үш сипатты бойына сіңіргендер үшін

АХІРЕТТЕГІ ТАБЫС АРТЫҒЫРАҚ

Аллаһ Тағала тек Өз разылығы үшін берудің ахиреттегі пайдасын сүйіншілейді:

«Сондықтан да Аллаһ оларды сол күннің жаманшылығынан сақтайды, олардың жүзіне нұр мен қуаныш сыйлайды» (Инсан, 11)

«..“Міне, істеген-дерің сыйға лайық болды бұл сендердің істегендеріңнің сыйы”, – делінеді» (Инсан, 21-22)

ҮНЕМІ « ^{اَللّٰهُ} / ЛИЛЛӘҺ! »

Үнемі « ^{اَللّٰهُ} / лилләһ! » сезімімен жүру дегеніміз, тек біреуді тойдыратын кезде ғана емес, әрбір сәтте осы сезімді жүректе сақтап жүру деген сөз. Оның ішіне мұмин бауырыңа сүйеу болып, оның қажеттелігін бірге көтеру де бар. Оған білгенінді үйрету де бар. Оған күлімдеп қарау да бар. Онымен бірге жылау да бар, оны қателік жасаудан сақтап қалу да бар...

Негізінде Аллаһ деп соққан жүректің Аллаһ үшін махаббаты мен құрметін көрсету мүмкіндігін жіберіп алуы

мүмкін емес. Бұл жолда тұяқ қимылдатпай қалады деу де мүмкін емес. Қызметтен ада болады деу де мүмкін емес.

Мұнда да мейірімділік өте маңызды. Өйткені

ЖАНЫ АШИТЫНДАР ЖОМАРТ БОЛАДЫ

Біреуге біреудің жаны ашуы – Аллаһтың берген үлкен сыйы. Аллаһ Тағаланың Құран Кәрімде ең көп қайталанатын есімінің бірі «**Рахман**» есімі. Себебі жомарттық мейірімнің жемісі. Жаны ашығандар ғана жомарт бола алады, жақсы істер істей алады.

Ұмытпайық, Хақ Тағала қаласа барлығымызды теңдей етіп жарата алар еді. Бірақ Хикмет Дариясы Ұлы Раббымыз барлығын бір-біріне мұқтаж етіп жаратты. Мүгедек, зағип, саңырау, мылқау жандар бар. Бір ағзасы кем туылғандар бар. Аллаһ неге оларды солай жаратты да, сені сау жаратты? Сені солай етіп жаратып, оны сау жаратуына болар еді. Демек, оның мұқтаждығын сенің мойныңа аманат етіп тапсырды.

ТАНЫМАЙТЫН ДАУШЫЛАР

Адамдар арасындағы мұқтаждық халдерін тек сыртқы көрінісімен емес, рухани жағымен де қарастыруымыз керек. Яғни рухани соқыр, рухани керең және рухани мүгедектерге жәрдем етуіміз, бәлкім, одан да маңыздырақ іс болып табылатын шығар.

Себебі Әбу Нұрайра радияллаһу анһу айтады:

«(Сахабадан былай деп) естуші едік:

Қияметтің күнінде бір кісінің жағасына мүлдем танымайтын біреу келіп жармасады Әлгі адам таңырқап:

– Менен не сұрайсың? Мен сені танымаймын! – дейді.

Жағасына жабысқан адам былай дейді:

– Дүниеде менің қате ісіер мен жиіркенішті істер істеп жүргенімді көретін едің, бірақ тоқтатпадың. Мені сол жаманшылығымнан құтқармадың». (Музири, әт-Тәрғиб уәт-Тәрғиб, III-том, 164-б. 3506).

Қиямет күні бізден осылай даулап келетін адамдардың көбейіп кетпеуі үшін қиямет дайындығымыздың ішінде әмр бил-мағруфты, яғни жақсылыққа шақыру міндетін қатар ала жүруіміз өте маңызды. Өйткені жер мен көктегінің бәрі бізге аманат. Науқастар да бізге аманат, ешкімі жоқтар да бізге аманат, пақырлар да аманат. Құрт-құмырсқа да бізге аманат. Бізге дін аманат, отанымыз аманат. Өзіміз де өзімізге аманатпыз.

Олай болса, біздің міндетіміз – аманатқа ие болу және қияметке барлық аманатты аман-есен жеткізіп, табыстау. Жүрек атты аманатты тап-таза күйде апару. Міне, сонда ғана соңы жоқ келешек, шынайы келешек біздікі болмақ.

Аллаһ Тағала біздерді дерттілердің дертіне ортақ қылып, өз дертімізден айықтырсын. Бүгін имандарын жоғалтып, жолсыз соқпаққа кіріп адасқан шарасыздарға шара болуымызды нәсіп етсін.

Әмин!..

Мешіттерден

Жәннәт сарайларына

*Құл болу дегеніміз хамд, шүкір және
зікірменен алған әрбір тынысымызды
жуып-шайып, үнемі Аллаһтың ризалығын
іздеу. Құл болу адамдықтың шыңына жету.
Адами қасиеттерді сақтап қалу немесе бір
сөзбен айтқанда ахсәнү тақуим сырына
бойлау...*

«Оларға есіктері айқара ашық Адн жәннәттары бар» (Сад, 50)

Мешіттерден Жәnnәт сарайларына

ЕҢ КӨРКЕМ ҚАСИЕТ – ҚҰЛДЫҚ

Аллаһ Тағаланың біздерге ешбір ақысыз тарту еткен нығметтері сансыз. Оларды санап тауыса алмаспыз.

Ал оларды өтеу ретінде бізден бір нәрсені ғана қалайды. Оған жақсы құл болуымызды, Оның сансыз нығметтеріне көргенсіздік жасамауымызды қалайды. Һәм Раббымыздың бұл қалауының өзі Өзіне қажет болғандықтан емес, біздің пайдамыз бен қажеттілігіміз үшін, тура айтсақ, Адам аләйһиссәлләм жаратылған жәnnәттың нығметтеріне қайта қауышуымыз үшін.

Олай болса құл болу дегеніміз – хамд, шүкір және зікірменен алған әрбір тынысымызды жуып-шайып, үнемі Аллаһтың ризалығын іздеу.

Құл болу дегеніміз – өмірдің ыстығы мен суығында Жаратқанға өзінді тапсыру.

Құлдық – көңіл әлеміміздің нұрға айналып, ирфанға (парасат пен даналыққа) бойлау арқылы нығметтерді түсіну.

Құлдық – осы және ахиреттік өміріміздің мәні мен бақыты...

Құлдық – Хақ құзырына миғраж сапарын жасаудың ең үлкен мүмкіншілігі және адам баласына берілген ең үлкен салтанат. Адам баласының құлдықтан асқан салтанаты ешуақытта болған емес. Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм «Құл-Пайғамбар» болып, нәбилер сұлтанына айналған.

Хазіреті Мәуләнә құлдық жайында ерекше бір тебіреніспен Хақ Тағалаға былай деп қол жаяды:

«Мен құл болдым, құл болдым, құл болдым...»

«Мен әлсіз құлың, құлдық міндеттерімді өтей алмағанымнан ұяламын. Ұялып, басымды төмен қараттым...»

«Әрбір құл азат етілгенде қуанады. Тәңірім! Мен болсам Саған құл болғаным үшін қуандым...»

Бұл тебіреністің сыры мына аятта көрінуде:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

«Мен жындар мен адамдарды тек Маған ғана құлшылық жасасын деп жараттым!» (Зәрият, 56)

Сондықтан құлдық – пайғамбарлардың ең бірінші міндеті, ең негізгі сипаты.

Құл болу осыншалықты маңызды болғандықтан көпшіліктің құлшылық етуіне арналған мекендерді, мешіттерді Хақ Тағала Өз атына тиістіріп атаған. Осының айғағы Бәйтүллаһ/Аллаһтың үйі, мәсжидүллаһ/Аллаһтың мешіті деген сияқты тіркестері.

Бірақ құлдарына һәм абырой болуы, һәм иман күшін беруі үшін Раббымыз ғибадатхана құрылысын өз құлдарына міндеттеген.

Өйткені

ӘР МЕШІТ – ЖӘННӘТ САРАЙЫ

Хадистер мешіт жайында былай дейді:

«Кім бір мешіт салдыратын болса, Хақ Тағала оған Жәннәтта бір сарай тарту етеді» (Мұслим, мәсәжид, 25)

Аяттар былай дейді:

«Аллаһтың мешіттерін тек Аллаһқа және ахирет күніне иманы бар, намазын оқитын, зекет беретін және тек Аллаһтан қорқатын адамдар ғана салады. Бәлкім, солар һидаят жолын тапқандар болар». (Тәубе, 18)

Аллаһ Тағаланың мешіттерге осыншалықты маңыз бергендіктен мұсылман әлемінде мешіттердің орны ерекше. Ал Құба мешіті мен Рауза Мұтаххараның құрылысы кезінде Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің өзі тас тасыған екен.

Бұл істе Расулұллаһ құштарлығы сонша, Нәбәуи мешітін салып жатқан кезде оған:

– О, Расулаллаһ! Сіз тасымаңыз, біз жетіп жатырмыз ғой, біз тасиық», – деген сахабиге:

«Аллаһтың пендесі, сен өзің тасыңды таси бер. Өйткені Аллаһқа сен менен көп мұқтаж емессің». Яғни әлемдерге мейірім пайғамбары болып келген Пайғамбарымыз «Мен Аллаһқа сенен де көп мұқтажбын», – деп үн қатқан еді. (Ибн Хишам, I, 496).

Мешіт құрылыстары адамзат тарихынан басталып, пайғамбарлардың ең абыройлы міндеттерінің бірі болып келді. Хақ Тағала алғашқы мешітті Адам аләйһиссәләмға салдырды. Арада ғасырлар өтіп, Ибраһим аләйһиссәләм сол Қағбаны ұлы Исмаил екеуі бірге қайта салып шықты. Ел билеуді қатар жүргізген Сүлеймен пайғамбар аләйһиссәләм мәшһүр Бәйтүл-мақдисті салдырды. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм болса «метафы құдсиян, бусегаһы әнбия», яғни періштелер айналасында шыр айналған және өзге пайғамбарлар босағасын сүйгендей тағзым етіп, құрмет көрсеткен мүбәрәк мекен – Рауза Мұтаххараны салдырды.

Сондықтан да мешіт салу – пайғамбарлардың сүннеті. Аллаһтың құлдарының құлағына алтын сырға, Аллаһтың мешіттерін жандандырып, көбейту керек.

Бұл ақиқатты ең көркем түрде ұғынған мұсылман аталарымыз біздерге қандай мұралар қалдырып кетті!

КӨРКЕМ ТҮСТІ КҮМБЕЗДЕР МЕН КӨКПЕН ТАЛАСҚАН МҰНАРАЛАР

Мұсылман аталарымыз аяқ басқан жерлеріне бәрінен бұрын әуелі мешіт салған. Сол бақытты адамдардың абыройлы қызметтері талай ақындардың қалам туындыларына шабыт беріп келеді.

Көкпен таласқан мұнаралар туралы ақын Сәйри былай деп толғайды:

Күмбездерге көк аспанмен таласқан,
Аллаһ атын жар салатын мұнаралар қадаппыз.
Мұхаммед есімін де асқақтатқан,
Әлифтейін жіңішке бір ұзын қалам қадаппыз!..

Османлы билік жүргізген елдерде осы сөздердің дәлелі болып әлі күнге дейін көкпен таласып, бой көрсетіп тұр. Сол күмбездер мен мұнараларды салып, ұрпаққа сыйлап кеткен аталардың пайдасына ғасырлар бойы айтылып келе жатқан азан үндері қуәлік етіп келеді.

Шын мәнінде аталарымыздың керемет ықыласы мен рухани толғаныстары геометрия іліміне де әсерін тигізген. Мысалы, Түркиядағы Сұлтанахмет, Сүлеймание мен Сәлімие мешіттері аспанға бой көтерген тамаша мұнараларымен құдды бір Жаратқанға жайылған алақанды көзге елестетеді.

Онда болғандардың бәрі сезінген болар. Сүлеймание мешітінде оқылған намаздың ерекше әсері болады. Әрине, өйткені ол ғибадатхана құрылысының әрбір тасы дәретпен

ұсталып, қаланған дейді. Кануни Сұлтан Сүлеймен барлық адамдарға өз ақысы кеткен болса, халал етуін өтінетін дейді. Тіпті хайуандардың хақыларына да барынша мұқият болатын. Шаршаған және қарны аш жануарлар еш уақытта жұмысқа жегілмеген дейді.

Әрине, осындай адалдықпен және адал көңілмен салынған ғибадатханалардың рухани берекеті де ерекше.

Аллаһ Тағала тақуалыққа негізделген мешіттерге ерекше бір берекелі ауа мен өміршеңдік сыйлағандай.

Хазіреті Пайғамбардың мүбәрак қолдарымен негізі қаланған Исламның алғашқы мешіті Құба жайында аятта былай делінеді:

«(Ғижраттың) Алғашқы күнінен тақуалыққа негізделген мешіт...». (Тәубе, 108).

Шынында да ықыласпен салынған мешіттер мен олардың ішінде оқылған намаздар, жасалған құлшылықтар, әсіресе салих адамдардың жасаған құлшылықтары сол аймақты өзгеше бір рухани күйге бөлеп жіберетін күшке ие.

Аталарымыз осындай сезімдермен салып кеткен тарихи мешіттерімізді, кесенелерімізді туристтер неліктен үйір-үйірімен зиярат етуге келіп жатыр? Тек зәулім құрылысты көру үшін бе? Жоқ! Оларды зияратқа тартып тұрған тек зәулім құрылыстың тамаша көрінісі ғана емес, оның ішіне кіргенде адамның бойына сыйлар жан рахаты. Олар өмір сүріп жатқан жүрек тарылтар дүниеге құл тіршіліктің қыспағынан бір сәтке сытылып, жан рахатын осыннан іздеп келеді.

Ғибадатхана осылай болу керек деп түсінген аталарымыз қаншама теңдессіз өнер туындыларын өмірге әкеліп, бұл жолда олар ең кішкентай қызметтің өзінде қандай үлкен сауаптар сақтаулы екендігін жақсы аңғарған және сол сеніммен көп күш-жігер жұмсаған сыңайлы.

Олар мынаны жақсы түсінген еді, мешіт құрылысына бір тас тасудың өзі

ҰЛЫ СЫЙЛАРҒА ЛАЙЫҚТЫ..

I - Ахмет хан Сұлтанахмет мешітінің іргесін қалау барысында алғашқы тасын қалауды өзінің ұстазы Азіз Махмут Нүдәи Хазіреттен тәбәрік ретінде сұрайды. Өзі де ретін тапқан кездері киімін ауыстырып, мешіт құрылысына барып жұмыс істеген дейді.

Пайғамбарға ғашық бұл падиша өте жас, 28 жасында дүниеден озды. Қайтыс болғаннан кейін біраз уақыт өткен соң қызы оны түсінде көреді. I - Ахмет хан Хазірет ұлы бір мекенде екен. Қызы сұрайды:

«Әкетай! Аллаһ саған мен білетін жақсы қасиеттерің үшін осы сыйды берді ме?»

I - Ахмет хан:

«Жоқ! қызым. Сен білетін ерекшеліктерім үшін емес. Мен ретін тапқан кездері киімімді ауыстырып мешіт құрылысына барушы едім. Сол жерде қызмет көрсетіп, тас таситын едім. Аллаһ маған сол үшін осы үлкен сыйды тарту етті», – деген екен.

Көзімізге елестетіп көрейікші.

I - Ахмет ханның өзіне сол мешіттің құрылысының аяқталуы үшін тас тасуына еш қажеттілігі жоқ еді. Ол кезде оның мемлекетінің шекарасы 24 миллион шаршы/километр болатын. I - Ахмет ханның алдына бүкіл патшалар келіп бас иуші еді. Ол дәуірде Османлы әскері бірде-бір жеңіліп көрмеген болатын.

Соның бәріне қарамай ол сұлтан басымен тәкаппарлықпен емес, дәруіш күйінде қызметке құштарлықпен ғұмыр кешіп, мынау маңызды, мынау маңызды емес демей, барлық істе Аллаһ ризалығын іздеуші еді. Қызының көрген түсі осыны көрсетеді.

Падиша өзінен талап етілетін мүмкіншіліктерден асып түсіп, ең қиын мүмкіншіліктерін (денесімен қызмет жасау және алтындай бағалы уақытын) сарып ету арқылы Аллаһ жолында тер төккен болатын. Біреулерге бұл тым қиын, тіпті мүмкін еместей көрінер. Алайда, бұл қиындықты жеңіп, Аллаһ жолында бейнет арқалауға шыққандардың ақыры мәңгілік зейнет болмақ. Осы сырдың түбіне жеткен ардақты сахабалардың әзіз өмірбаяндары да осындай үлгілі оқиғаларға толы.

Ярмук соғысында соңғы демдерін беріп, шәһид болуды күтіп, қансырап жатқан үш сахаби оларға әкелген суды бір-біріне ұсынған болатын. Осылайша үшеуі де сол суды тата алмай жүріп кетті. Бір кесе су үшеуінің ортасында қалды. Ақиқатында олар мәңгілік өмірдің шербетінен суындап жатқан еді. Яғни олардың сондай қиын сәтте де, жан алқымдарына келген сәтте де суды бір-біріне инфәқ

етуі оларға мәңгілік кәусәр болып, алдыларынан шықпақ. Өйткені ондай сәтте инфәқ етілген бір кесе су, бәлкім, басқа уақыттағы мыңдаған кесе алтын инфәғынан да құнды болып тұрған болар. Бұл шындықты мына бір хадис ашады:

Бір күні Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

– *Бір дирһәм жүз мың дирһәмнан озып кетті* – деп айтып қалды.

Ардақты сахабалары:

– Бұл қалай болғаны, уа, Аллаһтың елшісі? – деп сұрады.

Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Бір кісінің екі-ақ дирһамы бар еді. Олардың ең жақсысын садақаға берді. (Яғни қолындағының жартысын берген болды). Екінші бір кісі (асқан бай бола тұра) малының қасына барып, ішінен жүз мың дирһәм алып, садақаға берді» (Нәсәи, Зекет, 49).

Сондықта да инфәқ мәселесінде ешкім өз жағдайының нашарлығына қамықпауы керек. Жағдайы жақсылар да олар үшін инфәқтың ең оңай түрін, яғни ақшасын ғана инфәқ етіп қоймай, алтын уақыттары мен ақсаусақ денелерін инфәқ қызметіне атай білулері керек.

Әсіресе мешіт құрылысына.

ЕҢ БОЛМАСА..

Мешіттерге қызмет жасау жайында Мәймуна ради-
аллаһу анһә:

«Ей, Аллаһтың Расулы! Бізге Бәйтүл-Мақдиске қа-
тысты насихат айтыңызшы!» – дейді. Ол кезде Мекке мен
Бәйтүл-Мақдис арасындағы 2000 километрлік қашықтық
қаншама күндік жол жүруді қажет ететін! Пайғамбарымыз
айтты:

«Сол жерге барып, намаз оқыңдар!».

Сосын мұның қиыншылығы мен машаққаттарын еске-
ріп, былай дейді:

*«Барып ішінде намаз оқи алмасаң да, ол жаққа ең бол-
маса түнде жағып қоятын зәйтүн майынан жіберіңдер!»*
(Әбу Дәуіт, Китәбус-саләт, 14).

Осылай мешітке деген қызметке құлшынған адам-
дарға пайғамбарымыздың айтары қашан да алғыс пен іл-
типат еді.

НӘБӘУИ АЛҒЫС ЖӘНЕ ІЛТИПАТ

Сахабалардың бірі Тәмим Дәри радиаллаһу анһу
Шамнан келе жатып өзімен бірге шам, май, жіп пен білте-
лер ала келді. Бұлармен Нәби мешітін нұрландырып жі-
берді. Бұған қатты қуанған Пайғамбарымыз:

«Исламды жарықтандырдың. Аллаһ сенің де көзіңді

дүниеде және ахиретте нұрландырсын», – деп ілтипат айтты.
(Ибн Хажар, әл-Исабә, II, 18)

Мешіттерге қызмет құлшынысы жайында тағы бір хикмет толы риуаят:

Мешіттегі құмды тазалап жүретін бір қара әйел бар еді. Бір күні ол әйел мешітте көрінбей кеткендіктен Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

«Осы мешітті тазалап жүрген қаралау келген әйел бар еді. Ол қайда екен?» – деп сұрайды.

Біреулер:

– Уа, Расулаллаһ! Ол қайтыс болды, – дейді.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм қатты мұңайып:

– Маған неге хабар бермедіңдер! – дейді.

Сосын сол әйелдің мазарын сұрастырып, қабірінің басына барады және сол жерде оған дұға етеді.

Осындай дастансы өнегелерді оқып тәрбиеленген Османлы елінің маңдайына біткен аналарының бірі Хадидша Тұрхан Сұлтан бұрын іргесі салынып, құрылысы тоқтап қалған «Йени Жәми» мешітінің құрылысын жаңадан бастатып, құлшылыққа ашты. Оның жанынан мектеп, медресе, кітапхана мен су шүмектерін салдырып, қайыр жасады. Сондай-ақ Рамазанда мен қасиетті түндерде кейбір шүмектерден бал шербеті ағызылып, жамағатқа дәм таттыруды мешіт қорының міндетіне қосты. Тіпті балдың

қандай сапада болуы керектігін де қордың шартына жаздырып қойды. Сол кездегі ең дәмді де күшті бал Трабзон аймағының балы екен. Қордың шартында балдың сапасы туралы былай жазылған:

«Трабзон балынан басқа бал алынбасын. Қанша жерден алынған қымбат бал болса да, Трабзон балынан алынып құйылсын. Әр есікке 42,30 кг балдан шербет жасалып, жылына барлығы 38,460 кг балмен қамтамасыз етілсін!».

Аллаһтың мешіттеріне деген бұл ықыласты құрметтер Аллаһқа деген тағзымның белгісі. Сондықтан да үлкен кіші демей, әрбір мешітке осындай және осы секілді қызметтер жасаудың сауабы мен берекесі мол.

Шын мәнінде барлық мешіттер/жәмилер ақиқатында Қағбаның бір бөліктері екендігін ұмытпау керек. Бұл тұрғыдан алғанда барлығы да бәйтұллаһ, яғни Аллаһтың үйі іспеттес. Сондықтан олардың құрылысы мен руханиятқа толуына жәрдемдесу ерекше маңызды іс.

Бұл жерде мына бір мәселені айта кетпеуге болмайды:

Мешіттердің төбесі аспанға дейін және асты жер асты тұңғыықтарына дейін мешіт болып саналады. Бұл шындықты елемей, мешіттердің астыңғы қабаттарын мешіт рухына жарасар-жараспас сауда-саттық орындарына айналдыру – барып тұрған құрметсіздік. Өйткені мешіттің астыңғы қабатының мешіттен еш айырмашылығы жоқ. Бұрынғылар бұған қатты мән беріп, мешіт қызметіне ашылған дүкендерді мешіттің сыртына орналастырған.

Осыны ерен санамау – үлкен қателік. Сондықтан да мешіттердің асты тек Құран оқу, оқыту, жұма және айт намаздарына және басқа да құлшылық істеріне арналса, мешіт өз мақсатына сай қызмет атқарған болар еді.

Бұл жауапкершілік сезімін әрбір мұмин өзінің көкейіне құйып алуы керек. Олай болса мешіттердің сыртқы құрылысымен қатар оның рухани құрылысына атсалысу одан да маңыздырақ.

МЕШІТТЕРДІҢ РУХАНИ ҚҰРЫЛЫСЫ..

Егер рухани құрылысы болмаса, мешіттер тек геометриялық туынды болып қана қалмақ. Аталарымыз жеңіп алған жерлерін әрбірі теңдессіз өнер туындысы саналатын көркем мешіттермен безендіріп қана қоймай, ғибадатхананың негізгі сәні мен мәні болып саналатын рухани құрылысына да да, яғни жамағаттың толы болуына ат салысуды да ұмытпаған. Біздің де мешіт алдында қазіргі таңдағы ең әуелгі борышымыз – олардың жамағатқа және рухани қызметтермен абыр-сабыр болып жатуына өз үлесімізді қосу.

Негізінде мешіттердің сырт құрылыстарының жасалуының түпкі мақсаты да сол рухани құрылысы емес пе? Осы тұрғыда мешітке рухани азық тасуға барынша маңыз берген Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм мешітке үнемі барып ол жердің рухани құрылысына жәрдем

етіп, мешіттің рухани бір кірпішіне айналған адамдарды «жүректері мешіт төріне ілінген адамдар» деп сипаттай отырып, олар жайында былай дейді:

«Қиямет күні өте қиын күн, ауыр күн болады. Сол күні жеті адам ғарыштың көлеңкесін паналайды, бұлардың бірі жүректері мешіт төріне ілінген адамдар...» (Бұхари, Азан, 36; Мұслим, Зекет, 91)

Жүректің мешіт төрінде ілулі болуы үшін қажетті алғашқы шарт – бес уақыт намазды мешітте оқу демек. Дәлірек айтсақ, мешіт жамағатынан қалмай, намазға барып жүру.

Бұл өте маңызды. Өйткені жамағатпен намаз оқу адамға ерекше бір рухани жігер сыйлары анық. Оның сауабы да, әрине, көп артық. Қала берді, жамағатпен оқылған намаздың қабыл болу мүмкіншілігі әлдеқайда жоғары. Хақ Тағала жамағаттағы салих құлдарын уәсилә етіп, сол жамағаттағы өзге құлдарының да намазын қабыл алар деген үміт болады. Сондай-ақ жамағатпен оқылған намаз адамды мүнәфиқтық секілді қауіпті рухани аурулардан сақтайды.

Тіпті Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм құптан және таң намаздарын жамағатпен қылғандардың мүнәфиқ болмайтындықтары жайынды сүйінші айтады.

Бір жағынан мешіттерде құлшылық қылу сондай рухани тойымды да нәрлі болады, ол жердегі жамағаттың дүниелік мансабы қандай болса, ондай болсын, сапта олар теңдей болып иық түйістіріп қатар тұрады. Әрбір құл өзінің

жүрек күйіне қарай жалбарыну халінде болады және тек тақуалығына қарай Хақтың құзырында бағаланады.

Мынаны да ұмытпаған жөн: әр ғибадаттың адам рухына беретін өзіндік рухани нәрі болады. Солардың барлығы бір намаздың бойында ғана табылады. Өйткені намаз Аллаһтың құзырына миғраж сапарын шегу болғандықтан ғибадаттардың басында келеді. Өйткені намаз бәрінен бұрын Ұлы Жаратушымен жүздесу. Құл тек намаз арқылы Жаратушы Иесімен бес мезгіл дидарласа алады. Аллаһ Тағала дидарласудың бес мезгіл болуын және оның мешітте болуын қалады. Құранда **«Сәжде қыл, жақында!»** әмірі **«Менің үйімде жаның мен тәніңнің үйлесімділігімен намаз оқы да, Маған қарай миғраж сапарын шегіп, жақындай түс»**, – деп бұйырған.

Қиямет күніндегі қиын күндерде ешбір көлеңкесіз ыстық қаптайтын азапты күнде Арштың көлеңкесіне паналайтындардың қатарында болу үшін бұл өте маңызды.

Маңыздылығы соншалық, Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм көзі көрмейтін сахабаға да жамағатқа қатыспауына рұқсат бермеген.

ОЛАЙ БОЛСА, МЕШІТТЕН ҚАЛМАЙЫҚ!

Абдұллаһ бин Үммү Мәктум жайындағы мына риуаят өте ғибадатты. Екі көзі де соқыр Ибн Үммү Мәктум бір күні Пайғамбарымызға келді:

– О, Расулаллаһ! Менің үйім мешіттен алыс, қолымнан демеп ертіп әкелетін де ешкім жоқ. Жолда құрт-

құмырсқа бар. Мен үйімде намаз оқысам болар ма екен? Бұған рұқсат етесіз бе? – деп сұрады.

Пайғамбарымыз біраз уақыт тәфәккур еткеннен соң былай деп одан сұрады:

– *Хайия аләс-саләһті естисің бе?*

Ол:

– Естіледі уа, Расулаллаһ, – деді.

Сонда Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

– *Олай болса мешітке келуіңді жалғастыр!* – деп бұйырды. (Нәсәи, имамет, 50)

Ибнү Үммү Мәктум өз кезегінде Пайғамбардың бұл өмірін өмір бойы орындап өтті. Бұған өзінің бар күшін салды. Осы ықылас пен педагершілігімен Қадисия соғысына да қатысты. Оған былай дегендер болды:

«Аллаһ сені Фәтх сүресінде ақтаған емес пе. Сен соқырсың ғой! Соғыста көз керек».

Ол табандылықпен мына жауабын берді:

«Көр-соқыр болғаным өзіме жақсы, қылыштың сермелгендерін көрмеймін. Осылайша көретіндерден батылырақ қимылдап, әскердің ең алдында байрақты тік ұстап алып жүремін. Артымдағы әскер мені көріп рухы көтеріліп, Аллаһтың қалауымен жеңіске жетуіміз оңай болады».

Оның кеудесіндегі бұл құлшыныс, дінге деген берік-

тігі ақиқатында Аллаһқа құл болуға деген құлшынысы. Әр сәтте өзін намаздағыдай сезінудің көркем нәтижесі.

Осындай рухани кәмілдікке жиі-жиі сөз арнаған Хазіреті Мәуләнә құддисә сирруһ: **«Олар намаздарына берік»** (Мәәриж, 23) аятының астарлы мағынасын:

«Намаздан кейін де рухани жай күйіңнің тура намаздағыдай болуы», – деп тәфсірлейді.

Сондықтан да артық қимылдар намазды қалай бұзатын болса, намаздан тыс кезде бос сөздер мен істер істеу намаздан алған рухани қуатымызды әлсіретеді. Сол себепті намаздарды аралығында да намаздағыдай әдеп, тәфәккур және Аллаһты зікір еткен күйде болуымыз керек. Қажетсіз және берекесіз істермен жүректі әурелемеуіміз керек.

Ол үшін ең алдымен намаздың барлық маңыздылығын санамызға қондырғанымыз жөн.

Намаз –

МҮМИННІҢ МИФРАЖЫ...

Намаз – материалдық және рухани мұқтаждықтарымызды Хақ Тағалаға жеткізу. Біз осы пенделерден мұқтаждығымызға қаншалықты жәрдем күтеміз, ал шынайы демеушіміз Аллаһ Тағаладан қаншалықты жәрдем күтеміз, соны байыптап ойланып көрейік. Мұқтаждықтарымызды Аллаһтан көп тілеп, жалбарынуымыз керек емес пе? Әлбетте, солай. Фәтиха сүресі бізге үйрететін шындық осы емес пе? Құран Кәрімнің алғашқы сүресі рухани және материалдық халіміз жайында Аллаһтан медет сұрауды

үйретеді. Тура жолды сұрауды үйретеді. Дұғалардың ең үлкені де солар емес пе? Аллаһ Тағаланың ұлы пейіліне лайық болған салих пенделерінің жолымен ғидаятты табу. Жаратқан Ие Өзі соған шақырады:

«Маған дұға қылыңдар, сендерге жауап берейін»

(Мүмин, 60)

Ең көркем дұғалар мен тілектер – намазда айтылған дұғалар мен тілектер. Намаздың арабша атауының өзі “саләт” сөзі “дұға” деген мағынаны да білдіреді.

Олай болса, мақсаттардың ең сыйлысы – жақсы құл болу. Мына фәни өмірді ғибадат пен салих амалдармен өлімсіз ету...

Ал ғибадаттың ең басты мақсаты – ішкі жан дүниемізді тазалау, Аллаһ Расулының жүрек күйінен рухани нәр алу...

Аллаһқа және Оның Расулына деген махаббатымыз өзгеге деген махаббатымыздың бәрін жойып тастауы керек, сонда махаббатымыз көзге көріне бастайды.

БАРЛЫҒЫ СЫНАҚ ҮШІН

Аятта бұл шындық айқын баяндалады:

«Біле жүріңдер, малдарың мен балаларың сендерді сынау құралы. Үлкен сыйлықтар Аллаһтың қасында». (Әнфәл, 28)

Олай болса, өзімізден сұрап көрелік:

Аллаһқа деген сүйіспеншілігіміз қаншалықты, малымызға, балаларымызға қаншалықты?

Малдарымызды қаншалықты Аллаһтың жолына атай аламыз?

Балаларымызды қаншалықты Аллаһ жолына атай аламыз?

Тағы бір аятта былай делінеді:

«Ей, иман келтіргендер! Жұбайларыңнан және балаларыңнан сендерге дұшпан болатыны да бар. Олардан сақ болыңдар!». (Тәғабун, 14)

Яғни сендерді Аллаһтан алыстатады, дүниеқұмарлыққа тартып, ғапылдыққа батырады.

Сондықтан да құлдық – тәрбиеде ең басты мәселелердің бірі, осы тұрғыдағы махаббаттарымыздың қате арнаға түспеуі, мал-мүлкімізді табынатын тәңір дәрежесіне жеткізбеу.

ЖҮРЕК МАЛ-МҮЛІКТІҢ ТҰТҚЫНЫ БОЛМАУЫ КЕРЕК..

Жүрегіміз ақша сақтайтын кассаға айналмауына мүқият болайық. Аллаһ Тағала бізден осыны қалайды. Инфәк аяттары да осы шындықты баса айтады. Қаражатымызды тек қажеттілік мөлшерінде пайдаланып, Аллаһтың берген малын Аллаһтың жолына жомарттықпен жұмсауды үйренуіміз керек. Оның бәрі шын мәнінде айналып келгенде Аллаһ Тағаланың өз мүлкі.

Алтын да сенікі емес, күміс те сенікі емес, ақшаң да сенікі емес. Жалаңаш туылдық, жалаңаш күйде дүниеден кетеміз. Тек істеген амалдарымыз өзіміздікі болып қалмақ. Мал да, тән де уақытша берілген өткінші нығметтер ғана. Барлығы да қос ұшы бар пышақ секілді. Олар сені не шүкіршіл, жомарт құлға айналдырып, мәңгілік табысқа кенелесің, не болмаса көргенсіздік пен сараңдықтың тырнағына ілігіп кетесің. Өйтсең ең үлкен ұтылысың болмақ...

Аллаһ Тағала осыны қайталап ескертеді:

«Алтын мен күміс жиып, оларды Аллаһ жолына жұмсамағандарды ашулы азап күтіп тұрғанын ескер! Ол алтын мен күмістер ол күні жәһәннәмның отына қыздырылып, олардың мандайларына, жамбастарына және арқаларына таңба болып басылады және оларға былай делінеді: “Міне, бұл өз басың үшін жиыстырған байлығың. Енді жинаған нәрселеріңнің азабын тат!”». (Тәубе, 35)

Мұндай өкінішті азаптан құтылу үшін:

ҮШ НӘРСЕГЕ АСЫҚ БОЛ!

Жоғарыдағы аят түскен кезде сахабалар бір-біріне қарап, сосын Ғалам Мақтанышы Пайғамбарымыздан былай деп сұрады:

«Уа, Расулаллаһ! Тапқанымызды инфәқ етейік, тапқанымызды инфәқ етейік. Барлық тапқанымызды Аллаһ жолында жұмсайық та тұрайық. Осылайша Аллаһқа жақындайық. Егер Аллаһ Тағала жиыстырмауымызды қаласа, солай етейік. Бірақ қандай нәрселерге көбірек көңіл бөлейік?».

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм былай деп бұйырды:

«Көңілдеріңді мына үш нәрсеге көбірек бөліңдер:

1) Зікір ететін тілге

2) Шүкір ететін жүрекке

3) Өздеріңе Аллаһ жолында демеу болатын жұбайға...».

(Термези, Тәфсир, 9/9)

Зікір ететін тіл дегеніміз, Жаратқан Иені ешқашан тілден тастамай жүру деген сөз. Барлық істі бисмилләмен бастауымыз да содан. Бірақ зікір ететін тіл болу үшін қаншалықты зікір ету керек? Әрбір алған тынысымызда. Барлық алған тыныстарымыз зікірмен кіріп, зікірмен шықсын. Қалайша? Тұрғанда, отырғанда және жантайып қисайып жатсақ та аузымыздан Аллаһ түспесін. Сонда зікір ететін тілге ие болғанымыз.

Ал, шүкірлік ететін жүрек құлдық пен сансыз иләһи нығметтердің қадірін жете түсіну деген сөз. Аллаһқа шүкір мұсылман болып дүниеге келдік. Мұсылманша өмір сүруге тырысудамыз. Бұдан асқан нығмет болуы мүмкін бе? Әлхамдүлилләһ мұсылман мемлекетте өмір сүретін, мұсылман халықтың бір азаматымыз. Әлхамдүлилләһ рухымызға өмір сыйлайтын азан дауыстары жаңғырған елде өмір сүреміз. Мұның шүкіршілігін өтеп тауысу мүмкін бе? Мұның өтеуі қанша? Мұның өтеуі Аллаһ берген нығметтерді Аллаһ жолына пайдалану. Есімізден шығып кетпегей, сол нығметтер мен дене ағзаларымыз қиямет күні тілдей сайрап, олар арқылы істеген амалдарымызға куәлік ететін болады. (Қараңыз. Фүссиләт, 21-22)

Олай болса, жүректің шүкіршілігі Кітап пен Сүннеттің үлгілерін өміріміздің әрбір сәтіне енгізумен егіз мағыналы. Жеке өмірімізде, отбасылық қатынастарымызда, сауда-саттықта, басқа да кәсібімізде, қысқасы, өміріміздің әр сәтінде жүректің шүкіршілігін сақтап отыру екі жиһанның берекетін бермек.

Зікір ететін тіл мен шүкір ететін жүрекпен бірге бізге демеу болатын жұбай болса, дініміздің толық болғаны, жәннәт құзырын тапқанымыз. Себебі Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу әләйһи уә сәлләмға осы дүниеліктерден сүйкімді нәрселердің бірі – салихалы әйел болған. Алайда, әйелдер салиха болуда өз түсініктері мен әлсіздіктеріне қарай пайымдамауы керек. Олар өздерін Хазіреті Хадисша, Хазіреті Фатима, Хазіреті Айшамен және өзге де аналарымызбен салыстырып отырғандары абзал. Өйткені салихалы әйелдің өлшемі мен үлгісі сол кісілер. Сондай аналардың бауырында тәрбиеленген балалар Хазіреті Хасан

мен Хазіреті Хұсайнның рухани жан-күйінен нәр алмақ. Сонда ғана балаларымыз шүкіршілігімізді арттыратын біздің бір бөлшегіміз болмақ. Оларға деген шынайы мейіріміміз ол балапандарымызды дінге, иманға, ұлтқа, отанға, азанға, байраққа сүйіспеншілікке баулып өсіру емес пе? Ең үлкен арманымыз – артымызға көркем мұрагер, тура жолда басқан қадамдарымыздың ізін жалғастыратын тұяқ қалдыру емес пе? Оларды шынайы қамқорлығымызға алып, осының бәрін үйретпесек, ертең қиямет күнінде олардың алдында да кінәлі боламыз.

О, Раббым! Құлың етіп жараттың, құлың етіп өмір сүргіз. Өз құзырыңа мұсылман құлың болып келуді нәсіп етпейсің! Құлшылық мекені – мешіттеріңнің материалдық және рухани құрылысына кірпіш болып қалануды нәсіп ет. Ұрпағымызды азаннан, Құраннан, иманнан, отан мен байрағынан айырмағайсың!

Әмин!..

Рамазан – тақуалық мектебі

Айт – оның рухани дипломы

Нағыз мейрам мұминдердің тақуалық сынағынан табысты өтіп, Хақтың құзырына барған күнінде болатынын ұмытпайық. Хазіреті Бәһлүл Дана айтқан екен: «Шын мейрам жаңа киім кигендікі емес, Аллаһтың азабынан құтылғандарға болады».

Рамазан – тақуалық мектебі Айт – оның рухани дипломы

Рамазан айы ғибадаттарға бай ай. Барлық құлшылықтар ең қарқынды түрде жасалатын маусым. Өйткені ол сыйын Ұлы Аллаһ Тағала тікелей Өзі беретін қасиетті оразаның маусымы.

ОРАЗА МАУСЫМЫ...

«Ей, мүминдер! Сендерден бұрынғы (үмметтерге) парыз қылынғаны сияқты, (күнөдан) сақтанарсыңдар деп, ораза сендерге де парыз етілді». (Бақара, 183)

Демек, ораза барлық иманды жандарға парыз етіп жазылған ғибадат. Оразада адам аштықты татып, шәһуәтін және басқа да нәпсіқұмарлықтарын тізгіндеп, рухани биіктейді.

Аллаһ Тағала «Сендерден бұрынғыларға парыз қылынғанындай», – дейді. Ораза Исраилұлдарының дінінде

бар болатын. Бірақ Исаил ұлдары оны кейін тек Ашура күніне ғана тиістіріп қойды. Христиан дінінде де бар болатын. Олар да уақыт өте келе оның мәнін кетіріп жіберді. Аллаһқа шүкір бізде бұл құлшылық үлкен толқыныспен, құлшыныспен орындалады. Бұрыннан бері жалғасып келе жатқан бұл ораза негізінде пайғамбарлардың жолы.

ОРАЗА – ПАЙҒАМБАРЛАРДЫҢ ЖОЛЫ

Пайғамбарлар өз пайғамбарлық өмірлеріне ораза арқылы дайындық жасаған. Кемелдіктің шыңына жеткен кездерінде бір мерзімге пенделердің арасынан алыстап, өн бойларында періштеге тән сипаттар орын алғанға дейін Аллаһқа құлшылық еткен. Содан кейін барып жүректері иләһи уахидың сарқырамасынан сусындай бастаған.

Сина тауының баға жетпес ардақты пайғамбары Хазіреті Мұса аләйһиссәлләм өзіне Тәурат түскенде қырық күн, қырық түн бойы «саум уисал», яғни үзбей ораза ұстаған.

Саир тауының киелі пайғамбары Хазіреті Иса аләйһиссәлләм Інжілдің алғашқы кәләмін естігенше қырық күн шөлде ораза ұстаған.

Юсуф аләйһиссәлләм Мысырда қаржы уәзірі болып тұрғанда пақырлардың, ғаріптердің, ашыққандардың халінен ғапыл болып қалмау үшін асқазанын толтырып тамақ жемегендігі риуаят етіледі.

Айша анамыз айтады:

«Расулұллаһтың отбасы мүшелері Мәдинаға келген

күннен бастап қайтыс болғанға дейін үш күн қатарынан бидай нанымен қарнын тойдырып жеген емес». (Мұслим, Зүһд, 20)

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм кей кездері саум уисал/үздіксіз ораза тұтатын еді. Ауыз ашпастан бірнеше күн қатарынан тұтылатын бұл ораза тек Пайғамбарымыздың өзіне ғана тән ораза. Пайғамбарымыз:

«Ораза – қалқан», – дейтін. (Нәсәи, Сыйям, 43)

Оның қалқан болуы күнә жасауға кедергі болып, нәпсіні тізгіндеу қасиетінде. Өйткені

ОРАЗА РУХАНИ ТӘРТІП

Ораза ішіміздегі нәпсі жануарын тізгіндеп, тәрбиелейтін, осылайша адамның терең жан дүниесіндегі жасырулы жақсы қасиеттерінің көркейіп, тәрбиеленуін қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар ораза өз нәпсімізге қарсы жиһад іспеттес. Өйткені нәпсіге қарсы жасалған жиһад жиһадтардың ең үлкені. Пайғамбарымыз бастаған мұсылман жасағы Тәбук жорығынан қайтып келе жатып, Мәдинаға жақындап қалған болатын. Жорықтың қиыншылығынан сахабалардың терілері сүйектеріне жабысып, қатты әбіржіген еді. Олар бір мың километр ары, бір мың километр бері қарай ауыр жол жүріп өткен еді.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

–Кіші жиһадтан үлкен жиһадқа қайтып бара жатырмыз, – деді. Сахабалар:

– О, Расулаллаһ! Бұдан үлкен жиһад бола ма екен? – деп сұрады.

Пайғамбарымыз:

– *Иә, енді нәпсімен жиһад күтіп тұр*, – деді. (Сүюти, Жәмиғұс-сағир, II, 73)

Нәпсіге қарсы жиһадта ең маңызды құлшылық – ораза екендігі шүбәсіз. Осылайша ораза құл үшін жәһәннәмға қарсы, жәһәннәмға сүйрелейтін шәһуәт алауына қарсы қалқан қызметін атқарады. Яғни, тақуалықтың басты сипаты бізді оттан қорғайтын тақуалық қалқаны.

ТАҚУАЛЫҚ ҚАЛҚАНЫ

Хақ Тағала оразаны бұйырған аятының соңында: **«..тақуалыққа жетерсіндер деп..»** (Бақара, 183), – дейді. Яғни «Нәпсілерің ораза арқылы жаман сипаттарынан арылып, асаулығы басылады. Рухани қасиеттер дамып, көркейе түседі. Сол арқылы «Бәлкім, тақуалыққа үйренерсіндер..»

Демек, ораза тақуалыққа жетіп, нәпсінің жаман сипаттарынан арылуымыз үшін бұйырылып отыр. Сондықтан ораза ұсталатын Рамазан халалдардың өзін мұқияттылықпен пайдалануды бұйыратын рухани тәлім-тәрбие айы.

Олай болса, осы Рамазан айында өзімізге есеп берейік.

Халалдарды қаншалықты мұқияттылықпен пайдаланудамыз? Харамдар мен күмәнді нәрселерден қаншалықты қорғанып жүрміз? Сауда-саттықпен, қоғаммен қарым-қатынастарымызда құл хақысына қаншалықты мән береміз?

Абдұллаһ бин Омар радияллаһу анһу қандай жақсы айтқан:

«Намаз оқығаннан садақтай майысып қалсаң да, ораза тұта-тұта шегедей жіңішкеріп қалсаң да, харамдардан қол үзбейінше Аллаһ ғибадаттарыңды қабыл алмайды». Сөйтіп, ғибадаттың бір мәні қалмайды. Сондықтан да ішіп-жегеніміздің халал болуына, тапқан табысымыздың адал болуы өте маңызды.

Осыларға мұқият болып отырып, тұтылған Рамазан оразасы сондай үлкен бір сый екендігін адамзаттың ардақтысы Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм былай деп жеткізеді:

«Рамазан оразасының сауабын білгендеріңде “жылдың он екі айы Рамазан болса ғой!” деп тілер едіңдер». (Табарани, әл-Кәбир, 22/389)

Сол үшін де аятта сапарда болғандар, қиын жағдайда болғандар, науқастар және басқа да ораза ұстамауына заңды (шариғат бойынша) себебі барларға ораза тұтпау рұқсаты беріле отырып, соған қарамай ораза тұтам десендер **«Білсеңдер, сендер үшін (ауыз ашық жүруден, фидия беруден) ораза ұстағандарың әлдеқайда артық»**, – деп бұйырылған. (Бақара, 184)

Яғни, мейлің сапарда бол, мейлің қиындықта бол, ораза тұтқаның үлкен нығмет. Себебі,

ОРАЗА – ИЛӘҢИ ТӘЛІМ

Ораза өмір тіршілігінде ауадай қажетті «сабырлық, қанағат, ерік-жігер, табандылық, шыдамдылық пен нәпсіні

қолға алу» секілді қасиеттерімізді шыңдай отырып, ахлағымызды көмілдендіреді.

Ораза нығметтердің қадірін білдіретін, шүкіршілік сезімдерін оятатын, мұқтаждар мен күйзелгендердің халін түсініп, сезіндіретін, нәпсісін өз билігінде ұстауға үйрететін, дүниеге құл болудан құтқарып, ең жоғарғы ахлақ мәртебесіне жетелейтін тәлімгер ғибадат түрі. Сондықтан, оразаның Хақтың құзырында қабыл болуы үшін асқазанның аш қалуына қоса тілдің, көздің, құлақтың және өзге де ағзалардың ораза тұттырылуы керек.

Ораза кезінде ауызға ештеңе кіріп кетпеуіне мұқият болғанымыздай, ауыздан шыққан әр сөзімізге де мұқият абай болуымыз керек. Тіліміз жүрегімізге қадалған тікен болмай, мейірім тілі болуы керек. Ораза кезінде ғайбат айта отырып, астарлы мағынада адам етін жегендей болып, хараммен ауыз ашқандай жүрмеуіміз керек. (Хұжұрат, 12)

Ораза зардап шегіп, қиналып жүргендердің «Бізді түсініңдерші!» деген ащы, үнсіз айқайларының ең жақсы тілмәші. Егер мейіріміміз бен қамқорлығымызды барлық фәни сүйіспеншіліктерімізден жоғары ете алмасақ, өзіміздің обалымызға қалған боламыз.

Хадисте былай делінеді:

«Сендер жер бетіндегілерге мейірімділік танытыңдар, сонда көктегілер де сендерге мейірімді болады». (Термези, Бирр, 16)

Әсіресе, Рамазан – өзгеше бір мейірім маусымы. Ол бізге мейірімді болуды, жанашырлықты үйретеді.

РАМАЗАН – ЖАНАШЫРЛЫҚ ВАКЦИНАСЫ

Жанашырлық – бұл да Аллаһтың үлкен сыйының бірі.

Өйткені жанашырлық – мейірімнің жемісі. Жаны ашыған жомарт болады. Жаны ашыған кішіпейілді болады. Жаны ашыған адам қызметке жүгіреді, опалы болады.

Инфәқ араб тілінде нәфәқ (қазақ тіліндегі нәпақа сөзі де осы сөзбен түбірлес) деген сөзден туындаған сөз. Нәфәқ болса, туннель (жер асты жолы) деген мағынаны білдіреді. Инфәқ құлды Хақ Тағалаға апаратын туннель іспеттес.

РАХМЕТ ТУННЕЛІ

Инфәқ – Аллаһ үшін беру деген сөз. Кім қандай мамандық иесі болса, қандай кәсіппен шұғылданса, қандай мүмкіншіліктерге ие болса, сонысын Аллаһ үшін өзгелермен бөлісуі.

Ал мейірім – иманның ләззаты. Өзінде барды мақ-рұмдарға қайтарымсыз бере салуың, міне, мейірім деген сол. Аллаһтың саған бергенін сен өзгеге қиып беруің.

Басқа бір сөзбен жеткізуге тырысатын болсақ, мейірім басқалардың жоғын жоқтап, жәрдеміне жүгіру. Рахмет – мұминнің сипаты. Рахмет, тіпті, мұмин адамның бойынан еш ажырамайтын табиғи ерекшелігіне айналуы керек.

Өйткені мейірім осы дүниеде ұзданымыздың тазалығы, ахиретте мәңгілік жан тыныштығы болмақ.

Көңіліміздегі мейірім барлық жаратылғандарды өз

құшағына сыйдыратындай кең болуы керек. Тіпті хайуандарға да. Бұған Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм соншалықты маңыз беретін, Меккені соғыссыз алған кезінде әскер жасағын күшіктерін емізіп жатқан иттің арғы жағымен айналдырып өткізіп, оның мазасын алуды жөн көрмеген болатын. Тағы бірді өртелген құмырсқа илеуін көргенде жаны түршігіп, *«Мына құмырсқа илеуін кім өртеді, Аллаһ берген жанның қыршынын кім қиды екен?»* – деп кейіген болатын. (Әбу Дәуіт, Жихад, 112)

Мұның бәрі Құранның үйреткен ахлағы. Рамазан айы сол Құран ахлағына оранудың айы. Өйткені Құран Кәрімнің өзі Рамазанда түсіріле бастады. Сол себепті Рамазан әрі ғуфран айы, әрі Құран айы.

ҚҰРАН АЙЫ

Рамазан Құран түсірілуі арқылы қасиетке бөленген ай.

«Рамазан айы сондай бір ай. Адамдарға һидаяттың (нақ өзі) болып, тура жолды және дұрыс пен бұрысты ажырататын үкімдерді баяндайтын Құран сол айда түсірілді...». (Бақара, 185)

Сол себепті бұл ай Құранды тіршілік атазаңымызға айналдыратын, Құранмен сырласатын, Құранды санамызға сіндіре отырып түсінетін, Құранды жолбасшы ететін ай.

Бір Хақ досы айтқан екен:

«Дүние тіршілігінен үш нәрсе мәңгілікке қалады:

1) Аллаһ үшін жақсы көрген турашыл досың,

2) Құраннан алған рухани нәрің,

3) Оңашада Аллаһпен жасаған сұхбаттарың..»

Олай болса, Рамазан Құранмен жүріп-тұратын ай болуы керек. Бұл айда басынан аяғына дейін әр сәтте Құранның ләззатын алып отыру керек. Рамазан мен Құран жүрек ләззатына, рухани рахатқа бөлеуі керек.

Барша мүминдер тізе бүгіп отырады және бәрінің оқығаны бір ғана Кітап болады. Бірақ әркім өз жүрегінің жай-күйіне қарай нәр алады. Яғни Құраннан алынатын нәсіп жүрек күйіне байланысты.

Хазіреті Омардың һидаятына себеп болған атақты оқиғада оның қарындасы Фатиманың Құран Кәрімге деген жүрек ықыласы Хазіреті Омардың да жүрегінің тірілуіне себеп болған.

Мүминдер тек Құранды кеудесіне толтырған кезінде ғана нағыз мұсылман болады. Аллаһ Тағала бұл жөнінде былай дейді:

«Аллаһтың аяттары оқылған кезде керең мен соқырлардай іс жасамайды..». (Фұрқан, 73)

Жүрек Құранды оқығанда және оны естігенде иманы артатын дәрежеге келуі керек. Құранның сөздері амалға ұласып кете баруы керек. Құран мен Сүннеттің үйреткен үлгісі өміріміздің әр сәтіне таралып, әр ісімізге бағыт беруі керек.

Ол үшін тәфәккур және өзімізді есепке тарту арқылы көңілімізді ояу ұстауымыз қажет.

Ойланып көрейік.

Дүниедегі фәни күндеріміз қалай өтіп жатыр? Аллаһ Тағаладан қаншалықты хабардармыз? Халіміз қалай өзі? Мынау қысқа өмірді қалай өткізіп жүрміз? Бізге қиямет күнінде: **«Кітабыңды оқы, бүгін саған өз нәпсің жеткілікті»** (Исра, 14), делінген кезде амал дәптерімізден Құран беттері шыға ма, қасірет парақтары шыға ма?

Раббымыздың мына ескертуіне қаншалықты абайлап жүрміз:

«Ей, иман келтіргендер! Сендерді күйзелтуші азаптан құтқаратын сауда түрін көрсетейін бе?». (Сафф, 10)

Ол **«тижәратүн лән тәбур»**, яғни **«ешқашан ұтылмайтын сауда»**. (Фатыр, 29)

Ол саудада мына үш сипат болуы керек:

1) Құран Кәрімді оқу, үкімдерін орындау, оны өмірлік тәжірибеде қолданып, тірі Құран болып жүру.

2) Намаз оқу, намазды лайықты түрде оқу. Яғни, бізді арсыз істерден қорғайтындай етіп оқу.

3) Аллаһтың берген мүлкін көрсетіп те, көрсетпей де инфәқ ету, қайырға жұмсау.

Өмір күнтізбемізден күн сайын бір бет жыртылып, Кирамән кәтібиннің (адамның қасынан айрылмайтын жазушы періштелер) папкасына кіреді. Бүгінгі жыртылатын беті нелерге толы болуы керек? Әсіресе өмірдегі ең соңғы беті қалай аттануы керек? Кирамән кәтібин күнтізбеміздің

беттеріне не жазып жатыр, не жазуы керек еді? Осыған жауап табудың күні бүгін деп есептейік.

Олай болса сұрайық, бүгін мен өзім үшін қанша, Раббым үшін қанша іс жасадым?

Аллаһ Тағала айтады:

«Ант етемін, малдарың мен жандарыңнан сыналасыңдар». (Әлү Имран, 186)

Бұл сынақтарды оңайластыру жайында Хазіреті Сағди Ширази былай дейді:

«Хақ достары ешкім сауда жасамайтын дүкендерде сауда жасайды».

Ешкім сауда жасамайтын дүкендер дегені несі? Әрине, ол ғаріптердің, ешкімі жоқтардың және жалғыздардың көңілдері. Яғни, үйсіз-күйсіздердің маңайы.

ҮЙСІЗ-КҮЙСІЗДЕРДІҢ МАҢАЙЫ

Үйсіздер мен күйсіздердің маңына бару өте қиын. Кейбіреулер «қасына барсам жүрегім айнаиды» – деп, олардың маңына жоламайды. Біреулер бес-ақ тиын береді. Онсыз да беріп жүрміз ғой деп өте шығатындар да бар. Алайда Хақ достары ешкім сауда жасамайтын сол дүкендерден сауда жасайды. Яғни ғаріптермен, пақырлармен тіл табысады. Ешкімге мұқтаждығын ашып айта алмайтын, ары жібермейтін пақырларды да іздеп табады, оларға қол-қанат болады.

Аятта былай делінеді:

«(Садақалар) өзін Аллаһ жолына атаған, (жиһад қылып, ғылым-білім үйреніп-үйретумен шұғылданғандықтан) жер бетін (тіршілік ету үшін) аралауға шамасы жетпеген, (олардың) жағдайын білмейтіндер ар-намысы мен көңіл тоқтығы себепті (тіленшілік етпейтіндігіне қарап) оларды бай деп ойлаған, сен болсаң, оларды келбеттерінен танысың. Сондай-ақ бетсіздік жасап адамдардан (бір нәрсе) сұрай алмаған пақырлардікі. Қайыр деп не берсеңдер, Аллаһ оны толық біледі.». (Бақара, 273)

Аллаһ Тағала бізге бір міндет жүктейді, «Сен оларды жүздерінен танысың», - дейді.

Яғни жүрегіміз сондай бір күйге жетіп, рентгендей болып пақырларды, ешкімі жоқтарды, жалпы мұқтаждарды танитын халге келуі керек. Оларды көзінен, жүзінен танып, ажырата білуіміз керек. Әйтпесе бес күндік жалған өміріміз босқа өте шығып, ақырында ахирет қоржынымыз бос шығады. Арғы жағы өкініш болады...

Нежип Фазыл атты түрік ақынының мына сөзі сондай ғибратты:

Отыз жыл сағат жылжыпты мен болсам тұрыппын,
Көктегілерден бейхабар боп қағаз ұшырыппын.

Бір Хақ досы:

«Дүниеден мәңгілікті сұрама да тілеме, өзінде жоқ нәрсені саған қалай берсін?» – дейді.

Олай болса бұл дүниеге және оның арғы жағына көкірек көзімен қарап, парасатты болуға талпынайық. Адам баласы тек сонда ғана ғапылдық пердесін түріп, шынайы білім теңізіне сүңги алады. Аллаһ Тағаланың білушілер деп атаған құлдарының қатарына кіре алады.

БІЛЕТІНДЕР ДЕГЕН КІМДЕР?

Аятта айтылғандай:

«Әлде түндері сәждеге жығылып, аяғынан тік тұрып, ғибадат қылған, ахиретін ойлаған және Раббысының рақымын іздеген адам көпірмен тең бола ма?. Айт: “Білетіндер мен білмейтіндер тең бола ма?” Тек ақыл иелері ғана түсініп, ойланады». (Зүмәр, 9)

«Білетіндер мен білмейтіндер тең бола ма?» – деген сөздегі ойды кейбіреулер материалдық білімдерді білу деп ойлайды. Алайда мұндағы Раббымыздың сөзі хикметті түсіну, ғибрат алу, тәфәккурмен сырларға қанық болу арқылы білім алатындарды меңзейді. Аятқа көз салсақ, ыбілетін адамдардың сипаттарына назар аударылған:

- 1) Түндерін сәждемен және қияммен құлшылық қылып (намазбен) өткізген,
- 2) Ахиретін уайымдаған, бұл өмірдің фәнилігін ұмытпаған.
- 3) Раббысының рақымынан үміт үзбеген, үнемі дұғада болған...

Міне, білетіндердің сипаттары осындай. Осы сипаттардың ішіндегі негізгісі және өзгелеріне күш беретіні – ахирет қамын ойлау.

АХІРЕТ ҚАМЫН ОЙЛАУ

Себебі мәңгілік әлемге көшкен кезімізде бәрі де біткен болады. Ешбір өкіну бізге ол кезде пайда бермейді. Болары болып, бояуы сіңген соң не істей алармыз?!

Сондықтан да бұл ақиқатты әрбір алған тынысымызда, жадымызда ұстап, жүрегімізбен сезіне жүріп, өзімізге мына сұрақты жиірек қойғанымыз жөн:

Менің халіме Аллаһ Тағала разы ма? Аллаһқа жақынмын ба, әлде нәпсіме жақынырақпын ба? Аллаһ Расулы саллаллаһу әләйһи уә сәлләмнің жанында болсам маған күлімдеп қарар ма еді, әлде реңі өзгеріп, теріс бұрылар ма еді? Иләһи камераның бақылауында екенімді қаншалықты сезінемін?

Үнемі осылайша ахирет уайымының қамында болу – өте маңызды іс. Ішінде ахирет жайында уайымы болған адам басқаның ала жібін аттай алар ма? Күнәлардың тұзағына алдана ма? Әсте! Ол тек «Уа, Раббым!» – деген тақуалы құл болмақ. Оның тілі ақ өтірікті де, сары өтірікті де айта алмайды, жала жабуға, ғайбат айтуға дәті бармайды.

Оған қарағандардың байқайтыны – рақым тілеп, дұғада болады.

РАҚЫМ ТІЛЕП ДҰҒАДА БОЛАДЫ

Міне, осындай халде болғандарға Хақ Тағала **«Білетіндер мен білмейтіндер тең бола ма?»** – деп ілтипат айта-

ды. Хақ Тағала олардың сезімдерін тереңдете түседі. Аллаһ осылай тақуалы болғандарға білмегендерін де үйретеді.

Осындай дәрежедегі білетіндердің қатарында болу үшін күндіз бен түнді, Рамазанды пайдалану керек. Әсіресе, Рамазан ішіндегі Қадір түні ерекше мүмкіншіліктер кеші.

ҚАДІР ТҮНІ – ЕРЕКШЕ МҮМКІНШІЛІКТЕР КЕШІ

Қадір түні – сыйдың ішіндегі сый.

Аллаһ Тағаланың мүминге берген ерекше құрметі. Аллаһ мүминді соншалықты жақсы көреді, бір түнді құлының қамы үшін мың айдан да қайырлы түнге айналдырып, сыйға тартқан. Ол түн – қадір түні. Рамазандай мейірім мен кеңшілік дариясы ішінде тағы бір мейірім дариясы. Тағы бір мейірім, бір мархамат, бір махаббат тұңғыығы.

Яғни Қадір түні үмметтердің ішінде тек Мұхаммедтің үмметіне тарту етілген, ең бай рухани қазыналарының бірі. Оның ұлылығы, бағасы мен маңыздылығы жеке бір сүре және көптеген хадистермен сүйіншіленген:

«Расында, Біз, оны (Құранды) Қадыр түнінде түсірдік. Қадыр түні не екендігін саған білу қайда? Қадыр түні мың айдан да қайырлы! Ол түнде Раббысының әмірімен періштелер және Рух жер бетіне түсіп жатады. Ол түн барлық істе есендік түні, ол, таң қылаң бергенше жалғасады».
(Қадыр сүресі)

Хақ достары жылдың барлық уақытын рухани ояу түрде өткізудің маңыздылығы жайында көп өнеге сөздер айтып кеткен. Қадір түні әйтеуір жылдың ішінде нақты бар болғандықтан Ибн Мәсғуд радиаллаһу анһү «Кім бір жыл бойы ояу болса, Қадір түніне қол жеткізеді», – деген.

Дәл осы ақиқатты баян ету үшін айтылған мына бір «Әр көргенінді Қыдыр деп біл, әр түнінді Қадір деп біл» деген сөз мүминдер үшін өмірлік қағидаға айналған бір сөз.

Бұл түннің маңыздылығы сонда, Аллаһ Тағала мың айда әске асатын абзалдық пен артықшылықты бір түнде сыйға тартады. Сексен жылдан астам уақыт, бақандай бір өмір. Ұзақ бір өмірде жүзеге асатын артықшылық бір-ақ түнде беріле салады. Бұл мүбәрак түннің және Рамазанның бастан-аяқ ахиреттегі дәрежесі еш күмәнсіз бұдан да ерекше болмақ. Алайда кеңшілігі мен мейірімі таусылмас Аллаһ Тағала осы дүниеде-ақ оның сыйларын беруді бастайды. Мінеки,

РАМАЗАННЫҢ БҮГІНГІ СЫЙЫ – АЙТ

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

– *Рамазанның соңғы күні Аллаһ Тағала ораза ұстағандарды кешіреді*, – деді.

Сахабалары:

– *О, Расулаллаһ! Ол күні Қадір түні ме?* – деп сұрады.

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

– *Білмеуші ме едіңдер, жұмыс істеген адамға жұмысты бітіргенінде еңбекақы беріледі, – деді».* (Бәйхаки)

Иншаллаһ өміріміз тұтастай Рамазан айына айналып, соңғы деміміз айт мейрамына айналғай!

Өткен жылы арамызда болған кейбір бауырларымыз биыл қабір әлемінде. Биыл арамызда отырған кейбір бауырларымыздың да биылғы Рамазаны соңғы оразасы болуы ықтимал. Олай болса, баршамыз Рамазанды барынша пайдалануымыз керек. Өйткені Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм барлық құлшылықтарымызды соңғы ғибадатымыздай орындауды үгіттейді.

Сол үгіт аясында өмір сүре алсақ, Рамазан – тақуалық мектебі, айт – оның рухани дипломы болмақ.

Ардақты Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм айтады:

«Рамазан және Құрбан айт түндерін, сауабын Аллаһтан күте отырып құлшылықпен ояу өткізгендердің жүрегі барлық жүректер өлетін күні өлмейтін болады». (Ибн Мәжә, Сыям, 68)

Олай болса, Рамазан түндері секілді айт түндері де бір ғанибет екенін ұмытпайық. Мынаны да ұмытпайық, нағыз айт мейрамы мұминдердің тақуалық сынағынан табысты өтіп, Хақтың құзырына шығатын күндері болмақ.

ШЫНАЙЫ МЕЙРАМ

Хазіреті Бөһлүл Дана айтады:

«Шынайы мейрам жаңа киім кигендердікі емес, Аллаһ-тың азабынан құтылғандарға болады».

Шынайы мейрам – Хақтың бізге разы болуы. Сондықтан да бұл қуанышты айт күндерінде жетімдерді, ешкімі жоқтарды, пақырлар мен мұқтаждарды сүйіндіріп, Аллаһ Тағаланың разылығын іздейік.

Мейрам. Өмірде таршылық көргендердің езуіне күлкі сыйлай білгендер үшін қандай керемет дүние жәннәты!..

Рамазанның бүкіл рухани көріністеріне арна болып, үмметті мейірім құшағына ала білген мүмин көңілдер үшін қандай керемет сый!..

Бұл мейрамда қанаты сынған құстай қиыншылыққа тап болғандарға, жетімдерге, мазлумдарға жүрегіміз бен дұғаларымыз қаншалықты болады?

Қоғамымыздағы ғапылдарды оятатын, ғаріптерді қуантатын, адамзатты Исламның көркем жүзімен күлімдететін хақиқи мейрамның қандай рухани қарсы алуға лайықты екендігін жақсылап ойланғанымыз жөн.

Шынайы мейрамдар туыстар арасын жалғау, дүние-ден өткендеріміздің рухын шат-шадыман етіп, иман бауырлығын жамағат болып жандандыру секілді қаншама игі шараларға мұрындық болатын, бүкіл қоғамды құша-ғына алатын ғибадат күндері.

Бір жағынан діндарлық тек Рамазан айына немесе белгілі күндерге ғана арналмаған. Ол – өмірлік тақуалық тіршілік дәстүрі. Сондықтан да Рамазаннан кейінгі айларда да уақытымызды салих амалдармен безендіру тұрғысында ғапыл болып қалудан сақ болайық. Өлім адамның жасаған тіршілігіне сай түрде алдынан шығады. Кейбіреулерге бұл айт мейрамының таңғы қуанышы сияқты болса, кейбіреулерге шошып көрген түс секілді азап толы сапар болады...

Дәл Рамазан секілді белгілі бір мерзіммен шектеліп қойылған өмірімізді құлдық тебіреніспен, талпыныспен өткізелейік, ахиретіміз сонда айт мейрамына айналады. Ықыласты ниетпен, амалдармен өткізуге тырысқан Рамазанымызды Раббымыздың кеңшілігімен берекесін жоғалтпастан келесі жылғы Рамазанға апарып жалғауға күш салуымыз керек.

Раббымыз баға жетпес Рамазан атты сыйдың рухани берекесінен нәр алуды жазғай!

Рамазанның рухани береке дариясын өміріміздің әр күніне таратуды және ажалымыздың мәңгілік айт мейрамы таңына айналуын Раббым нәсіп еткей!

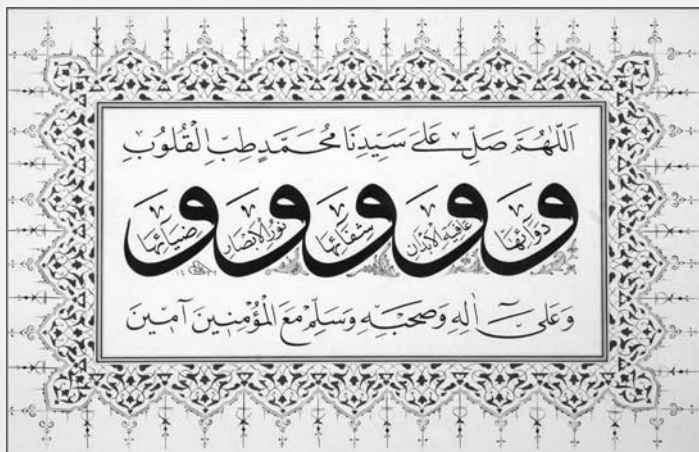
Қасиетті Рамазан мен мүбәрак айттарымызды отанымызға, ұлтымызға және барша Ислам әлеміне бақыт пен тыныштық себепкері етсін!

Әмин!..

Ол – мағфират пен мәңгілік рахметтің дәнекері

Ғалам Мақтанышы Пайғамбарымыз үстінде хұтба оқыған құрма шөркесі қажеттілік туындағасын жаңа мінбер жасалуына шыдамай, Жаратылыс Нұрынан айырылып қалғандығы үшін сахабалар еститіндей етіп еңіреп жылаған-ды. Ғалам Мақтанышы Пайғамбарымыз оны қолымен сипап жұбатқаннан соң барып, құрма шөркесі тынышталған болатын

Ол – мағфират пен мәңгілік рахметтің дәнекері

ОНЫ ЖЕР МЕН КӨК ТАНИДЫ

Нәбилердің соңғысы – Пайғамбарымызды жүрген жолындағы тастардың өзі танушы еді.

Пайғамбарымыз үстінде хұтба оқыған құрма шөркесі қажеттілік туындағасын жаңа мінбер жасалуына шыдамай Жаратылыс Нұрынан айырылып қалғандығы үшін сахабалар еститіндей етіп еңіреп жылаған-ды. (Қараңыз. Бұхари, Жұма, 26)

Сондай-ақ Пайғамбарлар Сұлтаны саллаллаһү аләйһи уә сәлләм шақырған кезде ағаштар да орынан қозғалып жанына баратын және әміріне мойынсұнатын еді. (Термези, Мәнакиб, 6; Хәйсәми, VIII, 282)

Осы және басқа да көптеген мұғжизаларға арна болған Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм былай дейді:

«Жындар мен адамдардың ішіндегі кәпірлерінен өзге жер мен көк арасындағы барлық нәрсе менің Аллаһ Расулы екендігімді біледі». (Ахмет, III, 310)

Оны жалғандаған мүшріктердің өзі Һидаят күні Пайғамбарымызды әл-Әмин (барынша сенімді) деп атаған болатын. Оның еш жалған сөйлемеген адам екенін өздері мойындауға мәжбүр болды. Оған дұшпандық жасап, Онымен жағаласып жүрген кездерінде де одан артық ешкімге сенбегендіктерінен Оған заттарын аманатқа тастады. Талай Оның адамгершілігінің көмегіне жүгінді.

Ол қашан да өзінен жәрдем сұрауға болатын, тура жолды сілтейтін сенімді адам еді.

Жаратқан Аллаһ Оны былай деп сипаттайды:

РАУФ және РАХИМ ПАЙҒАМБАР

Аятта былай делінеді:

«Сендерге өз араларыңнан сондай Пайғамбар келді, сендердің қайғыларыңа қайысып, қуаныштарыңа тілектес болып жүреді. Мүминдер үшін жүрегі жылылықпен, мейіріммен соғады». (Тәубе, 128)

Аллаһ Тағала бұл аятта айтылған жанашырлық жә-не мейірімділік қасиеттерге сәйкес келетін рауф және рахим сипаттарын көміл мағынада жалғыз Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің бойына дарытқан.

Бұл қасиет Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің үмметіне үнемі дұғада болуына уәсилә (дәнекер) еткен.

Тіпті өмірінің ең қиын жағдайларында, мигражда, соңғы демінде де Оның тілінен мына сөздер үзілген емес:

ҮММЕТІМ, ҮММЕТІМ!..

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің бар жан дүниесі үмметіне деген мейірімге толы еді. Өмір бойы «Үмметім!» деп өткен Ғалам Мақтанышы саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

«Құлақ салыңдар! Мен көзімнің тірісінде сендердің амандықтарыңның дәнекерімін. Қайтыс болғаннан кейін де қабірімде «Уа, Раббым, үмметім, үмметім!..» – деп, алғашқы сур үрленгенге дейін сұраумен боламын..» – деген. (Әли әл-Мұттақи, Кәнзүл-Үммәл, XIV-том, 414-б.)

Пайғамбарымыздың үмметіне деген таусылмас қам-қорлығын мына бір хадис те көрсетеді:

«Менің тірі болғаным сендер үшін қайырлы. Менімен сөйлесесіңдер, осылай сендерге (иләһи уахи мен үкімдер) білдіріледі. Қайтыс болғаным да сендер үшін қайырлы. Амалдарың маған көрсетіледі. Көркем қылықтарыңды көрген кезімде Аллаһқа хамд айтамын. Жаман қылықтарыңды көргенімде сендер үшін Аллаһтан истиғфар тілеймін» (Хәйсәми, IX, 24)

Иә, Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм сондай берекеелі рахмет адамы еді, Оның тіршілікте бар болғанының өзі иләһи азап пен апаттарға қалқан еді.

Аллаһ Тағала Құранда айтады:

«Сен олардың арасында тұрған кезінде Аллаһ оларға азап жібермек емес!...» (Әнфәл, 33)

Ол өзінің тұрған еліне рахмет, өзінің халқына рахмет, үмметке рахмет, бүкіл жер бетіндегі адамдарға рахмет, қабат-қабат көктерге рахмет және өз жүрегінде Оған деген махаббатын тұтатқандарға ерекше рахмет.

Қиямет күнінде де Ол тек : «Үмметім, үмметім!», – дейтін болады.

Бүкіл пайғамбарлар өз тәблиғ мәселелерінің жауапкершілігінің қайғысымен әлек болып жүргенде Әлемдерге мейірім Пайғамбары саллаллаһү аләйһи уә сәлләм сәждеге жығылып, үмметі атына кешірім сүйіншісін алғанша «Я, Раббым! Үмметім, үмметім!» – деп жалбарынады.

Біздің осы нығмет пен рахметке шүкіршілігіміз қандай болуы керек? Оның ардақты сахабаларының ықыласындай ықыласпен осылай айта аламыз ба?

ЛӘББӘЙК, Я, РАСУЛАЛЛАҢ!

Ләббәйк – махаббат пен берік құрмет сезімімен өмірге құлдық ұру. Қысқаша айтқанда, **«Бұйыр, өмір ет! Сен не айтсаң соны істеуге, сен не десең соны қоштауға әзірмін!»** – деген сөз.

Раббымыз бәрімізге әрбір демімізде Оның өмірлеріне шын көңілден «ләббәйк!» дей білуді нәсіп етсін.

Одан бет бұрған бетбақтардан аулақ етсін!

Өйткені Оған теріс қарағандардың екі дүниесі де қасіретте.

Аятта былай делінеді:

«Олар теріс бұрылса: “Аллаһ маған жетеді. Одан өзге тәңір жоқ. Мен тек қана Оған сеніп, сүйенемін. Ол – ұлы ғарыштың Иесі” – деп айт». (Тәубе, 129)

Одан теріс айналғандар екі дүниеде де оттың ортасында қалмақ. Одан теріс айналу пәлекеттер мен азапқа қарай бет алумен тең. Оның соңы да тек жәһәннәм болмақ. Сондықтан да Онсыз өткен өмір де, өлім де, өлімнің арғы жағы да тек азап. Құтылу тек Ол арқылы ғана мүмкін.

Өйткені отқа жанбастан Аллаһқа жету үшін көпірден өтуіміз керек болады.

КУӘЛІК КӨПІРІ

Ұмытпайық, адам баласы үшін Оған иман мен махаббат – ең үлкен құтылу жолы. Сондықтан да Аллаһ Тағала Оның үмметін орта жолды, Хаққа берілген, Кітап пен Сүннеттің куәгерлері ретінде үммет етті.

Аятта былай делінеді:

«Осылайша барлық адамзатқа (ақиқаттың) куәгерлері болуларың үшін, пайғамбар да сендерге куәгер болсын деп, Біз сендерді (ей, Мұхаммед үмметі!) уасат (шегінен шықпайтын, әділетті, қайырлы) бір үммет қылдық ». (Бақара, 143)

Пайғамбарымыз бізге қашан куәгер болады?

Әриене, біз Оның қасиеттерін өз бойымызға шағылыстыратын айна бола алсақ және Оны барлық нәрседен артық жақсы көре алсақ қана.

ОНЫ СҮЙГЕНДІКТІҢ БЕЛГІСІ

Бар мәселе – Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің рухани болмысынан өзімізге бір үлес ала билуде. Себебі Одан қаншалықты рухани үлгі алсақ, Оған соншалықты жақын болғанымыз.

Одан рухани нәр алудың сыры Оны тебіrentкен махаббатпен жақсы көруден басталады..

Сүю.. Сүю..

Оған деген сүйіспеншілігіміздің ең үлкен белгісі – Оның Сүннетіне деген толқынысқа толы терең сезімдеріміз.

Ол Иләһи Нұрдың айналасында шыр айналған сахабарлардың халі Хазіреті Пайғамбарға деген сүйіспеншіліктің ең биік шыңының үлгісі болды. Солардың бірнешеуі:

БЕС УАҚЫТ ОНЫМЕН БІРГЕ БОЛУ

Мәдина базарына ірі денелі құл әкелінеді. Оған сұраныс өте көп болады. Бірақ құл былай деп шарт қояды:

«Бес уақыт Нәби мешітінде Хазіреті Пайғамбардың артында тұрып намаздарымды өтеуге рұқсат берулерінді сұраймын».

Осындай махаббатпен өртенген бұл сахабаны тірісінде де, өмірден өткеннен кейін де Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм сондай мақтанышпен еске алып жүрді. Тіпті мүһәжірлер мен ансарлар сол құлға деген Пайғамбари ілтипатқа құштарланатын болды.

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм қашан да үмметінің жақсылығын тілеп өтті. Үмметінің жетістіктеріне шаттанды.

Тағы бір мысал:

ӘБУ ХАЙСӘМӘ ҚҰТЫЛДЫ!

Мәдинада Тәбукке жорық болады деп жарияланды. Шыжыған ыстық күннің астында, алыс та машаққатты жолға мұсылмандар бірі қалмай шығып жатқан кезде мүһәфиқтар мен бірен-саран мұсылмандар бармай қалды. Солардың бірі сахаби Әбу Хайсәмә болатын.

Өзі былай деп әңгімелейді:

«Құрма бағында отырғанмын. Әйелдерім алдыма құрманы жайып тастаған. Бір сәт ойландым. Аллаһ Расулының өткен-келешек күнәлараның барлығы кешірілсе де, Тәбук шөлінде қиналып, жол жүріп барады. Ал мен мұнда жаныма жайлы құрма бақшамда отырып, түрлі құрмалардан жеп отырамын, солай ма? Өзімнен өзім ұялғаным сонша, құрмаларды жемей, орнымнан атып түрегелдім. «Тез, маған атымды дайындаңдар!» – дедім. Жолға шықтым. Пайғамбарымызды Тәбукте қуып жеттім. Расулуллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм мені көргенде қатты қуанып, былай деді:

«Әбу Хайсәмә құрып қалажаздайтын еді». (Ибн Хишам)

Міне, Пайғамбарымыздың асхабының қамын қаншалықты ойлағандығының айғағы. Сахабалардың Пайғамбарымызға деген сүйіспеншілігіне мысал болар тағы бір оқиға:

ПИДАГЕРШІЛІКТЕ ЖАРЫСҚАНДАР.

Сол Тәбук жорығында бір сахаби Тәбукке баратын жануары болмай қалды. Пайғамбардан қалғысы келмеген ол Мәдина алаңына шығып:

«Ей, халайық! Мені атымен немесе түйесімен Тәбукке апаратын адам бар ма? Мұның ақысын Тәбукте қайтарамын!» – деп хабарлады.

Бір сахаби:

«Кел, бауырым, менің жануарым бар, бірақ екеуіміз кезекпен мінеміз», – деді.

Әлгі сахаби:

«Келістік, ақысын Тәбукте өтермін», – деді.

Сөйтіп кезекпен мініп отырып Тәбукке барады. Әлгі түйесіз сахабиге жорықтан үш түйе олжа үлестіріледі. Өзін түйесіне мінгізген сахабаға былай деді:

«Ал, бауырым, мен саған мені әкелгенің үшін ақы төлеймін деп едім ғой, мына үш түйені де ал!».

Бірақ жүздеген километрлік ауыр жолды жолдасымен түйесін бөлісіп келген сахаби:

«Жоқ, бауырым, мен сені мына жерге дейін дүниелік пайда табу үшін әкелген жоқпын. Үш түйең өзіңдікі болсын. Мен сені Аллаһ ризалығын табу үшін ғана әкелдім. Істегенімнің ақысын тек Аллаһтан күтемін. Мен сенен ешқандай дүниелік пайда сұрамаймын», – деді.

Бұл екі сахабидің бірі Аллаһ Расулымен бірге жорыққа барып, Оның әмірін орындау үшін қиын сапарға қалай атылып шықты?! Ал екіншісі тек Аллаһ ризасы үшін дін бауырымен жол қиындығын бөлісуге барды.

Тағы бір мысал:

СОҚЫР БОЛҒЫСЫ КЕЛГЕН САХАБИ

Абдұллаһ бин Зәйд радияллаһу анһу бір күні бақшасында жұмыс істеп жатқанында ұлы ентіге жүгіріп келіп, үлкен қайғымен Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәләмнің қайтыс болғанын естіртеді. Бұл қаралы хабардың қасіретіне шыдай алмаған Абдұллаһ бин Зәйд радияллаһу анһу қолын жайып, Аллаһ Тағалаға қайғылы дауыспен жалбарына:

«О, Раббым! Енді менің көздерімді көр қылшы! Мен бәрінен артық жақсы көретін Пайғамбарымнан кейін дүниеде ештеңе көрмей-ақ қояйын!..» – деп, шын көңіліндегі көз жастарын төгіп дұға қылған және көздері сол жерде соқыр болып қалған еді.

Жаратылыс Нұрының дүниеден озуынан кейін Абдұллаһтың көздері соқыр болып қалғандай, жаңғырған дауысы бар Хазіреті Біләлдің де үні шықпай қалады.

БҰЛ КЕТКЕНІҢ ҚАЛАЙ БІЛӘЛ?!

Пайғамбарымыз қайтыс болғаннан кейін Пайғамбардың азаншысы Біләл Хабеши радияллаһу анһу қайғысынан аспанды рухани күйге бөлеген көркем дауысымен енді азан айта алмай қалды. Хазіреті Біләл Хазіреті Әбу Бәкір мен Хазіреті Омардың және басқа да сахабалардың өтініштерін қайтара алмай, азан айтуға ниеттенген сайын михрапта Аллаһ Расулын көре алмағандықтан өз өксігіне өзі тұншығып, дауысы шықпай қала берді. Азан айтуға шамасы келмей қалды. Кеудесін өртеген ғашықтық отын сөндіру үшін Мәдинадан кетіп, Шамға барды. Ислам әскеріне қосылып, шайқастарға қатысты. Бірде әскер қонысында жүрегінен сыртқа тасыған сезімдерімен азан айтты. Сол сәтте әскерлердің жүрегі бір тебіреніп алды. Со-сын бір күні түсінде Біләл Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді көрді. Ол:

«Бұл кеткенің қалай, Біләл! Мені зиярат ететін уақытың әлі келмеді ме?» – деп жатыр екен.

Бұл сөзге Біләл радияллаһу анһу көңілі құлазып оянды да дереу жолға шықты. Әлемдердің Мырзасының қабірін зияратт ету үшін Мәдинаға барды. Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің құзырында жылап, көзін, жүзін оның қабіріне сүйкеп отырғанда Пайғамбарымыздың немерелері Хазіреті Хасан мен Хазіреті Хұсайн жетіп келді. Біләл радияллаһу анһу оларды бауырына басып, беттерінен сүйді.

Олардың өтініштерін қайтара алмай, азан айтуға

келіскен Біләл «Аллаһу әкбәр» дегені сол-ақ еді, Мәдина дүр сілкінді. «Әшһәү әннә Мұхаммәдәр-Расулұллаһ» деген кезінде ер-әйел, барлық адамдар Аллаһ Расулы тіріліп келгендей, Нәби мешітіне қарай ағылды. Расулұллаһ салаллаһу аләйһи уә сәлләм қайтыс болғалы Мәдинада адамдардың осыншама жылаған күні болған емес. (Ибн Әсир, Үсдүл-ғабә, I, 244-245; Зәһәби, Сияр, I, 357-358)

Сол күні азаншы Хазіреті Біләл «Әшһәдү әннә Мұхаммәдәр-Расулұллаһ» дегеннен кейін жылап, жерге жығылды. Жалғастыра алмады. Өйткені михрапта Пайғамбарымыздың орны бос тұрған еді..

Расулұллаһқа өлердей ғашық болған бұл мүбәрак сахаби алпыс жасынан асқанда Дамаскіде қайтыс болы. Қайтыс боларында:

«Ей, достарым! Қуаныңдар. Ертең иншаллаһ Хазіреті Мұхаммед пен асхабына жолығуға барамын», – деді.

Мұны естіген жұбайы:

«Ойбай-ай, басыма не күн туды!» – деп жылай жөнелді.

Көңілі Пайғамбарға деген қасіретке толы Біләл радияллаһу анһу болса:

«Қандай тамаша, қандай рахат!» – деп жатты. (Зәһәби, сияр, I, 359)

Ардақты сахабалар өмір бойы Ғалам Мақтанышы Пайғамбарымыздың «адам сүйгенімен бірге» деген сөздеріне тәнті еді:

«АДАМ СҮЙГЕНІМЕН БІРГЕ»

Сахабалар өз қолдарындағы ең үлкен қазыналары болған Аллаһ Расулына деген махаббаттарын үнемі арттыруға тырысып жүретін еді.

Әнәс радияллаһу анһу айтады:

«Исламға кіру нығметінен кейін бізді еш нәрсе Аллаһ Расулының: *«Күмән жоқ, сен сүйгеніңмен бірге боласың»*, – деген сүйінші хабарындай қуантқан емес. Мен де, мінеки, Аллаһты, оның Расулын, Әбу Бәкірді және Омарды жақсы көремін. Олардың істегендерін істей алмасам да, олармен бірге болуды қалаймын». (Мұслим, Бирр, 163)

Бұл ұлы махаббат оларға әбір демінде Аллаһтың Елшісінің ізімен жүруге дем беріп отырды. Әсіресе мұминдердің аналарының бойында Оның ахлағынан алған қаншама берекелі қасиеттер бар.

Сол қасиеттердің бірі –

ТЕҢДЕСІ ЖОҚ ЖОМАРТТЫҚ

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің жұбайы Хазіреті Айша анамыз радияллаһу анһә ауызы берік болып отырғанда бір пақыр келіп өзінен жейтін бірдеңе сұрайды. Айша анамыздың үйінде бір наннан басқа ештеңе жоқ еді. Қызметкеріне:

«Оған нанды берші!» – дейді.

Қызметкері болса:

«Кешке ауыз ашатын басқа ештеңе жоқ!» – дейді.

Хазіреті Айша радияллаһү анһә :

«Сен нанды оған бере бер!» – деді.

Оқиғаның арғы жағын қызметшісі былай деп жеткізеді:

«Хазіреті Айша айтқан соң нанды оған беріп жібердім. Кешкісін біреу бізге піскен бір үзім қой етін беріп жіберіпті.

Хазіреті Айша радияллаһү анһә мені шақырып:

«Ал, жей ғой! Бұл сенің наныңнан да дәмдірек!» – деді». (Муатта, садақа, 5)

Хазіреті Айшаға инфәқ мәселесіндегі бұл пейіл Хазіреті Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнен дарыған болатын.

Хазіреті Пайғамбардың инфәқ ахлағына куә болған Хазіреті айшаның риуаяты –

«БӘРІ БІЗГЕ ҚАЛДЫ»

Хазіреті Айша радияллаһү анһәның риуаят етуі бойынша Расул саллаллаһү аләйһи уә сәлләм отбасына арнап қой сояды. Көптеген адамға инфәқ етілгеннен кейін Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм қойдан қанша артылғанын сұрайды. Хазіреті Айша радияллаһү анһә:

«Тек бір жауырын сүйегі қалды», – деп жауап береді. Сонда Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

«Демек, бір жауырын сүйегінен басқасының бәрі бізге қалды десеңші!» – деді. (Термези, Қиямет, 33)

Сонда біздің шын байлығымыз басқаларға бергендеріміз болғаны ғой.

Онда, ойлап көрейік, осы өткен Құрбан айт мейрамында Хазіреті Пайғамбардың «Бәрі бізге қалды!» деген сүйіншісінен қаншалықты үлесіміз болды? Жақындау деген мағынаны да білдіретін құрбанды Хазіреті Пайғамбарға және Аллаһқа жақындауға дәнекер ету үшін қандай инфәқ жасауымыз керек? Өйткені инфақтың дәрежесіне қарай жақындығымыз да арта түседі. Инфағымыз мөлшерінде сүйгендерімізге жақындап, инфәғымыз мөлшерінде сүйгендерімізбен мәңгі бірге бола аламыз.

Ұмыпайық, Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің Аллаһқа жақындығының сыры да осы ұлы инфәқ ахлағында. Өйткені Оның өмірі дүниеде қанша көркем, асыл сипаттар болса, соның бәрін қамтыған.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің бойында көрініс тапқан қасиеттердің бәрі ең ұлы қасиеттер екендігі сөзсіз. Сол қасиеттері Әлемдер Сұлтаны Пайғамбарымызды сондай ұлы дәрежеге көтерді.

ОҒАН АЛЛАҒ ТА САЛАУАТ АЙТАДЫ..

«Шынында, Аллаһ пен періштелері пайғамбарға көп салауат айтады. Ей, мұминдер! Сендер де Оған молынан салауат айтыңдар және толық берілген көңілмен сәлем беріңдер (сәлемет тілеңдер)!». (Ахзаб, 56)

Өз жаратқандарын ең жақсы танитын Ұлы Раббымыз Оған салауат айтатындығын арнайы баян еткендіктен біздің де салауат айтуымызды қалайтынын айтады.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің дәрежесін көрсету үшін бұдан артық сөз табу мүмкін емес шығар.

Бұл аят Оның дәрежесінің қандай жоғары екендігін жете түсіндіреді. Бірақ біз бұл аяттың ақиқаты мен мағынасының тереңдігін толығымен түсіне де алмаймыз. Біз тек қабілетіміздің жеткенінше ғана Расулұллаһты тани аламыз.

Ұшы-қиыры жоқ мұхитты кішкентай ғана кесеге сыйдыру мүмкін бе?

Әлбетте, мүмкін емес.

Міне, ең баға жетпес құл және Расул саллаллаһү аләйһи уә сәлләмді тану үшін таршылық ететін кішкентай ғана кеседей санамызбен Оны жақсы тануымыз үшін Оған салауат пен сәлем айтуымыз керектігіне ишара берілген.

Өйткені жүрек Расулұллаһты қаншалықты өнеге тұтса, соншалықты дәрежеде кәмілдікке жетеді.

Бірақ, өнеге алудың да үш шарты бар.

ӨНЕГЕ АЛУДЫҢ ҮШ ШАРТЫ

Хақ Тағала айтады:

«Шын мәнінде сендердің араларындағы Аллаһқа және ахирет күніне қауышуды армандайтындарға және Аллаһты көп зікір етушілер үшін Аллаһтың Елшісінде (үсуәтүн хасәнә) кәміл өнегелер бар». (Ахзаб, 21)

Ол бүкіл адамзатқа ең көркем өнеге тұлға.

Ләкин, Оны жақсырақ тану және әрбір басқан қадамымызда Оны үлгі-өнеге етіп ұстану үшін үш шарт орындалуы қажет:

1) Аллаһқа қауышуды қалау..

Аллаһ Тағаламен мына аятта айтылғанындай байланыс құру арқылы мүмкін болады:

«Олар (дұрыс ақыл иелері сондай жандар) отырса да, тұрса да, жантайып жатса да Аллаһты еске алады. Көк пен жердің жаратылысына толық ой жүгіртеді де, (былай дейді): «Раббымыз! Сен бұларды бекер жаратпадың, Сен (ондайдан) пәксің. Бізді оттың (тозақ) азабынан сақтағайсың!» (Әлү Имран, 191)

2) Ахиретке қауышуды қалау...

Ол үшін әрбір қадамымызды басқан сайын фәни өмірде екендігімізді естен шығармай жүруіміз керек. Раббымыздың: **«Жер бетіндегінің бәрі фәни»** деген аятын ұмытпауымыз керек.. (Рахман, 26)

3) Аллаһты көбірек зікір ету...

Зікір және шүкірмен әрдайым Аллаһтың ризалығын іздеумен болу..

Міне, осы шартты орындаған адамдар үшін Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм ең көркем өнеге, ең кәміл өнеге.

Өйткені,

ЕҢ ҰЛЫ АХЛАҚ – ОНІКІ

Оның ерекше ахлағы мен теңдесі жоқ мінезін Жаратқан Өзі мақтауда:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

«Шынында, Сен ұлы ахлақ иесісің». (Қалам, 4)

Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм табиғаты және ахлағы, түр-тұлға мен жүріс-тұрысы тұрғысынан Аллаһ Тағаланың мұғжиза пендесі, әрі ең керемет өнер туындысы.

Сол себепті бүкіл пайғамбарлардың қасиеттері мен мұғжизалары артығымен Оның бойында жинақталған.

Негізінде адам баласы мамандық, кәсіп, өнер және де басқа қабілетімен белгілі бірнеше мәселеде ғана үздік болуы және адамдардың бір бөлігіне ғана үлгі болуы мүмкін.

Бұл ереженің тек Расулуллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға ғана қатысы жоқ.

Өйткені Ол, Өзіне ғана тән қасиеттерімен әркімнің басынан өтетін оқиғаларды басынан өткеруімен баршаға үлгі адам. Барлық мәселеде және барлық адамға үлгі көрсетілетін тұлға.

Себебі, Аллаһ Тағала Оны Өз шеберлігінің шыңы етіп, жарату құдіретінің ең керемет туындысы етіп жаратқан. Оны ең төмен дәрежеден ең жоғарғы дәрежеге көтере отырып, барлық мамандық пен кәсіп иелеріне теңдесі жоқ өнеге қылып тәрбиелеген.

Бір айта кететін жайт, Нух аләйһиссәлләм 950 жыл көрсеткен сабырлылығымен үлгі, бірақ бір күн туып, оның сабыры да таусылып Хаққа:

«Мен жеңілдім, Өзің көмектесші!» – деп жалбарынды. (Қамар, 10)

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм болса, Хазіреті Нухтың басынан өткен қиыншылықтардан да бетерін көрген еді. Сонда ол үлкен сабырлық көрсетіп, айналасындағы сахабаларына да сабырлы болуды бұйырып:

«Шынайы өмір – ахиреттегі өмір!» (Бұхари, Мәғазі, 29), – деген сөзімен дастани табандылықты паш еткен болатын.

Ғалам Мақтанышы Расулуллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға үммет болған біздер қандай бақыттымыз! Әрі бұл үлкен сый бізге тегін берілді.

**Аллаһ Тағала біздерді Өзіне құл, Хабибіне лайықты
үммет еткей!**

**Инфәғымыз, ахлағымыз, сөзіміз бен ісімізбен Пай-
ғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға екі дүниеде де
жақын жолдас етсін!**

**Құрбан айттарымызды сол жақындыққа уәсилә бо-
латындай және инфәқ сезімімен өтеуді баршамызға нәсіп
етсін!**

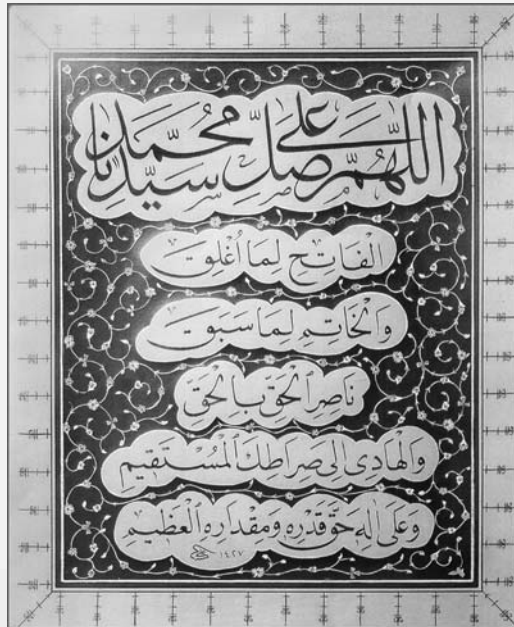
Әмин!..

Хақ достары

Оны қалай танушы еді?

Бүкіл пайғамбарлардың мұғжизаларын өз өн бойына жинаған және Құрандай ұлы мұғжизамен қуаттандырылған Хазіреті Пайғамбардың теңдессіз тұлғасын тану және түсіну мұмин көздер мен көңілдер үшін сондай ұлы сый. Бұдан өзге мұғжизаға да қажет жоқ.

Хақ достары Оны қалай танушы еді?

АТА-АНАМ САҒАН ПИДА БОЛСЫН!

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм бүкіл адамзаттың бетке ұстары және көркем тәжі. Алғашқы пайғамбар – Хазіреті Адамнан бастап иман келтіргендердің ішінде Оны сүймеген адам сірә жоқ. Жанды-жансызына дейін бәрінің көңілі оған деген махабатқа толы. Пайғамбарымыз бұл жайында былай дейді:

«Жындар мен адамдардың кәпірлерін санамағанда, жер мен көктегілердің барлығы менің Аллаһ Елшісі екенімді біледі». (Ахмет, III, 310)

Бүкіл пайғамбарлар, сахабалар мен Хақ достары Оны махаббатпен таныған және Оны өз жандарынан да артық жақсы көрген.

Оның айналасында шыр айналған ғашықтар керуені Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің ең кішкентай

сөзіне құрбан болып, өмірлерін Оған атаған. Олардың бұл сүйіспеншіліктерін жеткізіп отырған сөздерінің ішіндегі ең тереңі:

«Ата-анам Саған пида болсын, о, Расулаллаһ!» – деген сөз болды.

Себебі,

ОЛ ӨЗІНЕ СОНДАЙ БАУРАП АЛҒАН ЕДІ

Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм сахабаларын өзіне баурап алғандығы сонша, араларындағы сүйіспеншілікті сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес. Өйткені бұл махаббат иләһи сүйіспеншіліктен туындаған махаббат болатын. Хаққа махаббаттың өзге бір көрінісі болған шынайы махаббат еді. Бұл сүйіспеншіліктің нәрі Оны «Хабибім!» деп атаған Хақтан келді.

Динар ұлдары руынан күйеуін, бауыры мен әкесін Ұхұд соғысында шәһид берген әйелдің Расулұллаһқа махаббатының пәктігі қандай!

Сахабалар көңіл айтпаққа оған барған кезде оның сұраған алғашқы сұрағы:

«Расулұллаһ аман ба?» – деді.

Артынша:

«Маған Оны көрсетіңдерші!» – деді.

Оған Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләм көрсетілгеннен кейін барып:

«О, Раббым! Саған сансыз шүкір.. Егер мен Оны сау көрмегенде, өмірде ештеңе мені жұбата алмас еді!» – деді.

Тек ол емес, барлық сахаба Оған деген махаббатырымен тарихқа мына сөйлемді тасқа ойғандай жазып кетті:

ОЛ СИЯҚТЫ ЕШКІМ ЖАҚСЫ КӨРІЛГЕН ЕМЕС!

Мекке мүшріктері Хұбәйібіті өлтірмек болып дар ағашына байлаған еді. Әбу Сүфиян сұрады:

«Тірі қалу үшін өз орныңа Пайғамбарыңның болуын қалайсың ба?».

Хұбәйіб бұл сұраққа ойланбастан үлкен батылдықпен Әбу Сүфиянға жаны ашып тұрып былай деді:

«Әрине, қаламаймын! Оның менің орнымда болуын қалау түгілі, Мәдинада мүбәрак аяғына тікен батуына көңілім разы емес!».

Бұл жауапқа қайран қалған Әбу Сүфиян:

«Мен дүниеде Мұхаммедтей жақсы көрілген екінші бір адам көрмедім!» – деп таңданғанын жасыра алмаған еді.
(Уақиди, I, 360; Ибн Сағд, II, 56)

Хазіреті Пайғамбарға деген мұншалықты сүйіспеншіліктің себебі сахабалардың Оны жақсы тануы еді. Оның рухани берекесі сахабаларға да дарып, Оны жандарынан артық жақсы көре бастаған еді. Оны жақын танығандардың және өз жандарынан артық жақсы көргендердің басында күмәнсіз Әбу Бәкір Сыддық келеді. Өйткені қашан да, қай

мәселе болмасын Пайғамбар жайындағы Әбу Бәкірдің ойы мынау еді:

ОЛ НЕ АЙТСА ДА ДҰРЫС!

Әлем Нұры, Ғаламның мақтанышы Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Ибра мен Миғраж оқиғаларын Құрайыштың мүшріктеріне айтатын кезде:

«Ей, Жәбірейіл! Қауымым менің сөзіме сенбейді!» – деді.

Жәбірейіл Оған:

«Сенің сөзіңді Әбу Бәкір растайды. Ол сыддық», – деп жұбатты. (Ибн Сағд, I, 215)

Мүшріктер Миғраж оқиғасын естіп, оны дереу өтірікке шығара бастады. Қала көшелерін осы жайында өсектер жайлап кетті. Осы сәтті пайдаланып, олар мүминдерді де имандарынан жаңылыстыруға тырысып бақты.

Тіпті Хазіреті Әбу Бәкірге де барды. Бірақ ол өзінің Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға деген сенімінің нық екендігін тағы бір дәлелдеп:

«Ол не айтса да дұрыс! Өйткені оның жалған айтуы мүмкін емес. Мен Оның әрбір сөзіне дереу сенемін..», – деді.

Мүшріктер:

«Сонда сен оның бір түнде Бәйтүл-Мақдиске барып келдім деген сөзіне сеніп, растайсың ба?» – деді.

Хазіреті Әбу Бәкір радияллаһу анһу:

«Иә, мұнда таңқаларлық не бар екен? Уаллаһи Ол маған күндіз бен түннің қандай да бір мезгілінде өзіне Аллаһтан хабар келетіндігін айтады, мен Оған шын көңіліммен сенемін», – деді. Сосын:

«Оған көктерден хабар жіберген Құдірет Оны көктерге көтеруге құдіреті жетпейді дейсіндер ме? Сөздерің құлаққа кірмейді ғой!» – деп айтты.

Одан кейін Әбу Бәкір радияллаһү анһү сол кезде Қағбада отырған Пайғамбарымыздың қасына барды. Болған оқиғаны Оның мүбәрак ауызынан тыңдады да:

«Садәктә (рас айттың), я, Расулаллаһ!» – деді.

Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләм оның бұл растауына көңілі көтеріліп, жиһанды нұрландырып күлімдеді де, Әбу Бәкірге:

«Ей, Әбу Бәкір! Сен «Сыддықсың! (растаушысың) – деді». (Ибн Хишам, II, 5)

Сол күннен бастап Әбу Бәкір радияллаһү анһү «Сыддық» деген лақаппен танымал болды. Хазіреті Әбу Бәкір бүкіл болмысын Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға атаған еді. Әбу Бәкірдің өзі де, иелігіндегілер үшін де айтылатын бір ғана шындық –

ТЕК ҚАНА ОЛ ҮШІН

Хазіреті Әбу Бәкір шынымен де тек Ол үшін ғана еді. Ол өзін Расулұллаһқа атаған-ды. Тіпті Расулұллаһтың жанында болса да Оған деген қасіреттен өртеніп тұратын.

Онсыз бір сәт те өткізгісі келмейтін. Құранда айтылғандай ол «Екеудің екіншісі» еді. Қиын шағында да Хазіреті Пайғамбарды жадынан шығармаушы еді. Малы мен жанын Хазіреті Пайғамбардың әміріне ұсынған еді. Осы шындықты Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің мына сөзі қуаттайды:

«Әбу Бәкірдің малын пайдаланғанымдай басқа ешкімнің малын пайдаланған емеспін..».

Бұл сөзге Әбу Бәкір радияллаһу анһу көзі жасаурап:

«Мен де, малым да тек Саған ғана арналмап па едік, я, Расулаллаһ!» – деді. (Ибн Мәжә, Мұқаддимә, 11)

Өйткені Хазіреті Әбу Бәкірдің жүрегінде Хазіреті Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнан үйренген ерекше бір сыр бар еді. Ол:

АЛЛАҒТЫҢ ҚАСЫНДАҒЫНЫ ТАҢДАЙ БІЛУ

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм өмір бойы үмметіне осы ақиқатты, яғни Аллаһтың қасындағыны таңдауды үйретумен өтті. Өз басы бұл мәселеде ең жақсы үлгі де бола білді. Оны осы тұрғыдан жақыннан тани алғандар Ол басқан ізбен басып жүре білді.

Өмірінің соңғы күндерінде Пайғамбарымыздың сырқаты жамағатпен тұрып намаз оқуына кедергі болған еді. Хазіреті Пайғамбар Әбу Бәкір радияллаһу анһудың жамағатқа Өз орнына имам болуын қалады. Кейінірек өзін жақсы сезінген соң мешітке шықты. Ардақты сахабаларына насихат айтып отырып былай деді:

«Даңқы ұлы Аллаһ бір құлына дүние мен дүниелік зейнетті немесе Өз құзырындағы нығметтердің бірін таңдауға ерік берді. Ол құл Аллаһтың қасындағыларды таңдады!..».

Бұл сөздерді естіген сезімтал жүрек Хазіреті Әбу Бәкір радиаллаһу анһу Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің өздерімен қоштасып жатқандығын сезінді. Қатты мұнайып, жүрегі қайғыға оранды. Көздерінен жас парлап, өксіп-өксіп жылап жіберді:

«Ата-анам Саған пида болсын, я, Расулаллаһ! Саған әкелерімізді, аналарымызды, жандарымыз бен балаларымызды пида етуге дайынбыз!» – деді. (Ахмет, III, 91)

Хазіреті Әбу Бәкірдің «Сыддық» болу себебі, міне, осындай тәуелділік пен Оны шынайы танып, білу парасаты болған. Әбу Бәкір радиаллаһу анһу осы махаббатымен, осы даналығымен иман келтірген еді. Тіпті оның иман келтіруінің себебі Хазіреті Пайғамбардың өзі еді. Хазіреті Әбу Бәкірдің бүкіл халі бейне бір мынаны тілге тиек етіп тұрғандай еді:

ОНЫ ТАНЫҒАНҒА МҰҒЖИЗА КЕРЕК ЕМЕС!

Бүкіл пайғамбарлардың мұғжизасын өз бойына жиган және Құрандай ұлы бір мұғжизамен қуаттандырылған Хазіреті Пайғамбардың теңдесі жоқ болмысын тану мүмин көздер мен көңілдер үшін сондай үлкен бір мұғжиза болды. Басқа мұғжизаның керегі де жоқ. Сол Хазіреті Әбу Бәкір және сол секілді көптеген сахабидің имандары мен махаббаттарының өзегі де сол болатын.

Бұл шындықты Хазіреті Мәүләнә былайша тілге тиек етеді:

«Хазіреті Әбу Бәкір Пайғамбарымыздың руханиятын сезінген соң: “Бұл дидар өтірікші адамның дидарына ұқсамайды. Хақтан хабар әкелуші мүбәрак жүзі!” – деп, көңілі иман мен махаббатқа толды».

«Аллаһтың Сыддықы Хазіреті Әбу Бәкір мұғжиза сұраған жоқ. “Мынандай жүзі бар адам, туралықтан басқа ештеңе айтпайды”, – деп һидаятқа жүгірді».

«Әбу Жәһил болса, ақиқатты іздеумен жұмысы болмағандықтан, айдың екіге бөлінуі секілді жүздеген мұғжиза көрсе де, иманға келмеді».

Хазіреті Пайғамбарды тану және махаббатпен иман кетлтіру тұрғысында Әбу Жәһилдей болғандар нәпсілерінің тұтқыны, шайтанның құлы болғандықтан оладың көздері көріп тұрғанымен, жүректері соқыр болды. Тіпті өздері «Сен әл-Әминсің, әс-Садықсың!» десе де, һидаят кәусәрінен іше алмады. Мұхаммеди Нұрдан мақрұм халде екі дүниенің бетбақтарына айналды.

Алайда Оның нұры күннен де жарық. Тек Хазіреті Әбу Бәкірдің назарымен қарай білгендер үшін.

ОНЫҢ НҰРЫ КҮННЕН ДЕ ЖАРЫҚ

Сүлеймен Челебидің сөзімен айтқанда:

Бір ғажап нұр, күн оның пәруанасы..

Өйткені Оның нұры ежелден мәңгілікке дейін барлық мақлұқаттың өзегі. Екі жиһанды нұрландырған иләһи нұр.

Негізінде Оның нұры аймен де, күнмен де теңестіруге келмейтіндей, сипаттап жеткізілмейтіндей ұлы нұр...

Оның Құран Кәрімде «сираж мұнир» (жарқылдаған қанділ, шырақ) деп сипатталған нұры жайында Хазіреті Мәуләнә былай толғайды:

«Жалт-жулт етіп жарқылдаған ол нұр бүкіл рухтарға шағылысты. Бүкіл рухтардың бойынан жарқырап көрінді. Адам аләйһиссәлләм да есімдердің біліміне сол нұр арқылы қол жеткізді.

Адамға шағылысқан ол нұрды Шиттің қолы иледі. Хазіреті Адам оны көрді де, орнына халифа сайлады.

Хазіреті Нух сол нұрдан нәр алып, жан теңізінен інжу-маржан жаудырды.

Ибраһим аләйһиссәлләмның рухы да сол нұрдан алған тәуекелділігімен тайсалмай Нәмрудтің отына сүңгіді.

Исмаил аләйһиссәлләм сол нұрдың өзеніне түсіп шықты да, әкесінің өткір пышағына сүйіспеншілікпен тамағын тосты.

Хазіреті Дәуіттің рухы сол нұрдың шуағынан ысынып, қызды. Қолындағы темір жұмсарып, шамдай еріді.

Сүлеймен аләйһиссәлләм сол нұрды сәбидей емгендіктен сұлтандар оның бұйрығына илді, оған құл болды.

Хазіреті Яғқуб аләйһиссәлләм сол нұрдың қазасына бас иді, разы болды да, қатты сүйген баласы Юсуфтан айрылу отына өртенді. Сондықтан ұлының көйлегінің иісімен көздері шайдай ашылды.

Айдай көрікті Юсуф аләйһиссәлләм Мұхаммеди нұр сәулесін көргендіктен түс жоруда шебер болды. Көкірек көзі оянды.

Жай ғана таяқ болған асасы Хазіреті Мұсаның иләһи нұрмен жарқыраған қолынан нұрлы су ішкендіктен Перғауынның салтанатын үзім нандай жұтты.

Иса аләйһиссәлләм сол иләһи нұрдың баспалдақтарын тауып, сол баспалдақтармен асыға көктің төртінші қабатына көтеріліп кетті.

Хазіреті Мұхаммед саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің өзі рухани нұрын осы фәни әлемде көргенде бір сәтте бір ғана қимылмен айды екіге жарып тастады.

Хазіреті Әбу Бәкір Пайғамбарымыздың бойындағы иләһи нұрды көрген соң сондай падиша пайғамбардың қасынан ажырамас сыддық досы болып алды.

Хазіреті Омар бүкіл нұрлардың қайнары болған сол нұрдың, теңдесі жоқ сүйіктінің ғашығына айналып, хақ пен батылды ажырататын Фаруқ болды.

Хазіреті Осман тап-таза көңілімен биік рухани нәрлі нұрға ие болып, екі нұрдың иесі «Зиннурайн» атанды.

Хазіреті Әли сол иләһи нұрдың арқасында інжу шашып, жан орманында, рухани әлемде Аллаһтың арыстаны болды.

Жунәйд Багдади де сол нұрдың әскерінен демеу алып, рухани мәртебесі артқан үстіне артты, сан жетпейтіндей көп болды.

Баязид Бистами сол нұрдың жарығымен ақиқат жолын анық көріп, өзіне Хақ қалауымен «Ғарифтер сұлтаны» деген жоғары мәртебе алды.

Хазіреті Мағруф Кәрһи сол нұрдың абыройын қорғап қарауылдағандықтан ғашықтықтың халифасы және раббани тыныс иесі болды.

Ибраһим бин Әдһәм сол нұрға қарай қуанышпен қарағандықтан, сол нұрға шынайы ұмтылғандықтан әділет патшаларының падишахы болды.

Шақиқ Бәлхи де сол нұрды табу құлшынысымен қиын жолдарға түсті де, талай қиыншылықтар көрді. Жолдың ауырлығынан пікірлері күндей жарқырап, көзқарастары өткірленді.

Аттары аталған Хақ достарынан басқа тағы да қаншама жүз мыңдаған жасырын падишахтар бар, олар сол иләһи нұр арқылы нұр әлеміне көтерілген, рухани мансаптарға отырған.

Олардың аттары Аллаһтың ғайратымен¹ қалауымен жасырын болып қалды. Тілегінің бәрі сол мүбәрак адамдардың аттарын біліп айта алмады.

1. Ғайрат: Діни терминологияда, Аллаһтың құлын немесе басқа да нәрсені тек өзіне ғана тән етіп жасыруы, сондай етіп қорғауы деген мағынаны білдіреді. Ер адамның өз жұбайын өзгелерден сақтап, қорғауы сияқты..

Сол үлкен және шексіз нұрға жан теңізі және теңіздердің жаны десем де, лайықты сөз таба алмаған болар едім. Оны түсіндіруім үшін Оған лайықты жаңа ат іздеуім керек.

Сол үлкен, теңдесі жоқ нұрдың ақысы үшін анау-мынау деген барлық дүние одан. Барлық тұңғыықтар, тереңдіктер, ақиқаттар, мағыналар, ішкі дүниелер, өзектер онымен салыстырғанда қабықтай ғана».

Оның нұрынан толықтай әсер алудың жолы – Одан әсер алған бүкіл Пайғамбар ғашықтары секілді Оған фәни болу (Оның нұрлы болмысында өз болмысымызды жою). Оның ұлы ахлағына орану болып табылатын тасаввуф әрбір мүридке (шәкіртке) шарт қоятын осы мәртебені былай деп атаған:

ФӘНӘ ФИР-РАСУЛ

Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің махаббат дариясына батып, жүзу. Оған сіңіп жоқ болу...

Бұл халдің белгісі Құран және Сүннет үлгісін өмірдің әрбір сәтіне шағылыстыра білуде.

Бұл өте маңызды. Өйткені фәнә фир-расул мәртебесіне жете алмағандар ешуақытта фәнә филләһ мәртебесіне жете алмақ емес.

Бұл мәртебенің өзі де Хазіреті Пайғамбарды бәрінен артық сүйіп, Оған махаббатпен берілуден басталады.

Абдүллаһ бин Хишам айтады:

«Бірде Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләммен бірге едім. Расул саллаллаһу аләйһи уә сәлләм сол жердегілердің ішінен Хазіреті Омардың қолын ұстап отырған еді. Сол кезде Омар радияллаһу анһу:

«О, Расулаллаһ! Сен маған жанымнан өзге барлық нәрседен сүйіктісің!» – деп Расулұллаһқа деген махаббат сезімін айтып жеткізді.

Оның бұл сөзіне Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Жоқ, мен саған жаныңнан да сүйікті болуым керек!» – деді.

Хазіреті Омар радияллаһу анһу дереу:

«Олай болса, енді Сені жанымнан артық жақсы көремін, я, Расулаллаһ!» – деді. Сонда барып Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Міне, енді болды!» – деді». (Бұхари, Әймән, 3)

Өзінің тағы бір хадисінде Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм былай дейді:

«Нәпсімді өз құдірет қолында ұстап тұрған Аллаһқа ант ете отырып айтайын, сендердің қайсыбірің мені өз анасынан, әкесінен, балаларынан және барлық адамдардан артық жақсы көрмейінше шынайы иман келтірген болмайды». (Бұхари, Иман, 8)

Шынайы иманның шарты, міне, осы.

Адамзат көгінің жарқыраған жұлдыздары бола білген ізгі жандар қашан болмасын, осы шарттарға мұқият болған. Сондықтан да бәрінен бұрын Пайғамбарды саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді солар секілді танып, солар секілді жақсы көріп, солар секілді оған ұқсап бағуымыз керек.

Бірақ ұмытпайық,

ОҒАН ДЕГЕН МАХАББАТ ҚҰРМЕТТЕН БАСТАУ АЛАДЫ

Оған деген махаббатта асқақтағандар Оны шын көңілмен құрметтеген нәзік жүректі адамдар. Сахабалардың да, табиғұнның да, олардың ізінен кеткен бүкіл Ислам ұлыларының да ортақ ерекшеліктері сол. Мысал келтірсек, тауыса алмаймыз. Бірнеше риуаят айта кетейік:

Сан рет қажыға барған Хазіреті Әбу Ханифа Пайғамбарымыздың қабіріне әдеппен барып, Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің:

«Жақында, ей, имам!» – деген әміріне басын иіп Раузаға кіретін.

Имам Мәлік әдептілігімен Мәдина қаласының ішіне дәрет сындырмайтын еді. Ұлы мүжтәһид Имам Нәуәуи Расулұллаһқа ұқсауда шыңға жеткені үшін, Онымен бірдей болуға тырысқандығы соншалық, Расулұллаһтың қарбызды қалай кесіп жегені жайында риуаят таппағандықтан, өмір бойы қарбыз жемепті.

Сондай-ақ Орта Азиядан Балқан түбегіне дейін Ислам нұрын жарқыратқан Қожа Ахмет Яссауи 63 жасында өзіне мазар іспеттес қуыс (кылуат) қаздырып:

«Маған бұл жастан ары қарай жер бетінде жүру артық» – деп, қалған өмірін, иршады мен ғибадатын Расулұллаһқа ұқсап бағу мақсатымен мазарда өткізді.

Өйткені мұндай шынайы пайғамбар ғашығы жандар үшін

ТЕК ОҒАН ДЕГЕН ҒАШЫҚТЫҚ ҚАНА ЖАН РАХАТЫН СЫЙЛАЙДЫ

Онсыз жүректер надандық уысында қысылып, зұлымдық пен жауыздық теңізінде тұншыққан. Тек Оның уәсиле болуымен һидаят кеңістігіне қарай қанат жайып самғаған ол жүректер екі жиһанның рахатын Пайғамбарға ғашықтықта тауыпты.

Мысалы, Яман деде..

Христиан болып жүргенінде Мұхаммеди ғашықтықтан бір дем нәсіп алып, һидаятқа қол жеткізді. Сөйтіп ол жан сырын Мұхаммеди ғашықтықпен қанағаттандырған, көзі де, көңілі де жасқа толы ерекше бір пайғамбар ғашығына айналып кетті. Бүкіл өмірі осылай өтіп, ол ғашықтығынан өртеніп, жалындады. Өлең-жырларында үнемі Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға деген махаббаты мен ынтызарлығын тілге тиек етіп жүрді. Бұлардың ішінде мына бір өлеңі қандай керемет, қандай ғашықтық жалынына толы:

Сусыз қалсам, аптап шөлдерде жан берсем, қайғы
шекпеймін.

Жанартаулар жанады көкірегімде, дарияларға батсам
да сөнбеймін.

Алаулар жауса аспаннан, оларды ұстасам да
сезбеймін.

Жамалыңмен жұбатшы мені, жандым, уа,
Расулаллах!

Қандай бақыт саған деген махаббаттан көз жұмып,
жолыңда жан беру!

Нәсіп болмай ма Сұлтаным! Үйіңнің табалдырығын-
да жан беру?

Жұмыларда көзім жеңіл болар, ах-ыңнан жан беру.

Жамалыңмен жұбатшы мені, жандым уа,
Расулаллах!

Осындай ғашықтықтан өртенген ояу жүректер Хазі-
реті Пайғамбардың ахлағын өз бойларына жақсы дарыта
білген. Өйткені Оны шынайылықпен, парасаттылықпен,
шын тәуелділікпен

СҮЙГЕНДЕР МҰХАММЕДИ АЙНА БОЛАДЫ

Пайғамбар махаббаты мәселесінде бейне бір Оның
айнасы болу дегенде, бертін кездердегі Хақ достарының
ішінен Сами Әфенді құддисә сирруһ еске түседі. Шын
мәнінде Хазіреті Сами Әфендінің Мұхаммеди айна болу
үлгісі тым ерекше.

Өйткені ол мүбәрак жан соңғы деміне дейін Мұхамеди жаратылысқа ие, Аллаһтың уәлі құлы болып өмір сүріп, үмметке үлгі болды.

Хазіреті Сами Әфендінің Хазіреті Пайғамбар салаллаһу аләйһи уә сәлләмнің ахлағына айнадай ұксаған жерлері санаумен бітпес. Оның бойында Расулұллаһтың сүннеті берік орнағандығы соншалық, басқалар үшін маңызсыз саналатын істерде де ол сүннетке мықты қарайтын еді. Пойызға билет алатын кезінде де өзінен кейін кезекте күтіп тұрғандардың қамын ойлап, төлейтін ақшасын майдалап, артығын кері қайтармайтындай үнемі алдын ала дайындап тұратын еді. Оның өзіне келмесе де өзі сыйлайтын адамдарды үнемі іздеп барып жүруі оның тағы бір көркем ерекшелігі еді.

Жүрегі қашан да Мәдина деп соғатын. Аллаһтың мейірімімен Мәдинада қайтыс болып, Жәnnәтүл-бақиға жерленді.

Оның және оның тәрбиесінде өскен тағы бір Аллаһ досы Мұса Әфендінің дидарына көз салған адамдар былай деуші еді:

ПЕРІШТЕ ЖҮЗДІ АДАМДАР

Сами Әфенді мен әкем марқұм Мұса Әфенді құдисә сирруһпен бірге Бұрса қаласынан Ыстанбұлға қайтып келе жатқан едік. Яловаға келгенде көлік кемесіне отыру үшін көлігімізбен кезекке тұрдық. Көліктер кезекті бұзып кетпесін деп оларға жол көрсетіп тұрған қызметкер біздің көлікке жақынырақ келіп, арт жағында отырған Сами

Әфенді мен Мұса Әфендіге көзі түсіп кетті. Таңырқап қарап тұрып қалды да, көліктің ішіне қарай үңіле қарап, былай деді:

«Аллаһ! Аллаһ! Қандай ғажап дүние десеңші! Жүздер бар, періштедей. Жүздер бар, нәмруттай..»

Шынында да Пайғамбар ахлағына айна болған ол кісілердің бет-бейнелері періштелер секілді еді.

Сами Әфендінің жанында Мұса Әфенді де пайғамбар махаббатымен нұрға қарық болған үлкен әулие адам еді. Оның да көңіл құсы үнемі Раузаға қанат ашатын еді. Мәдина пақырларына көрсететін қамқорлығы мен жомарттығы өз алдына бір дастан еді. Раузада оның бастауымен қалыптасқан ауызашар дастархандарында Пайғамбар құзырында отырғандай әдептілік, тәртіп және тазалық сақтау әдеті сол жердегілерге өнеге болған-ды.

Мұса Әфенді құддисә сирруһ Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің жолында малын жұмсауда Хазіреті Әбу Бәкірге еліктеуге тырысатын. Сұхбаттарында көбіне қанағатшыл өмір кешіп, адамның өзіне азырақ, өзгелерге көбірек инфәқ етуді үгіттейтін. Қазір бізге қалған міндет – сол бақытты жандардың рухтарына үш ықылас, бір фатиха сүресін оқып бағыштаумен еске алып, олардың көркем халінен нәсіп ала білу.

Өйткені олар Мұхаммеди махаббаттың ең жақсы үлгісін көрсетті.

ЕҢ ЖАҚСЫ ҮЛГІ БОЛҒАНДАР

Сахабалар болсын, кейін келген үлкен Пайғамбар ғашықтары болсын, өз өмірлерінің әрбір сәтімен бізге әрқайсысы тамаша үлгі еді.

Әрбір Аллаһ досы Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу әләйһи уә сәлләмнің көңіл әлемінен, ұлы тұлғасынан үлгі алып, Оның тап-таза ахлағының шағылысқан айнасы болды.

Себебі олар Хазіреті Пайғамбарды ең көркем түрде һидаят, иман және махаббатпен танып, Оған толық берілушілікпен көңіл байлаған еді. Қысқасы, Хазіреті Әбу Бәкірден бастап бүкіл сахабаның және одан кейінгі Ислам ұлыларының қандай тұлға болғандары, олардың Хазіреті Пайғамбардың рухани болмысын қалай танып, қалай нәр алғандарының ишарасы.

Аллаһ Тағала осындай танымды баршамызға нәсіп етсін. Біздерді екі дүниенің шамшырағы болған Хазіреті Пайғамбардың ұлы ахлағы мен ғашықтығында һидаят, рахмет, берекет пен мәңгілік нұрына қандырсын.

Раббымыз сол Хабибінің берекетімен кешегі надандық дәуірін бақытты дәуренге айналдырғанындай, бүгінгі заманауи надандықты тағы да сол Ғалам Мақтанышы Пайғамбарымыздың руханияты арқылы бақытты дәуренге айналдырсын...

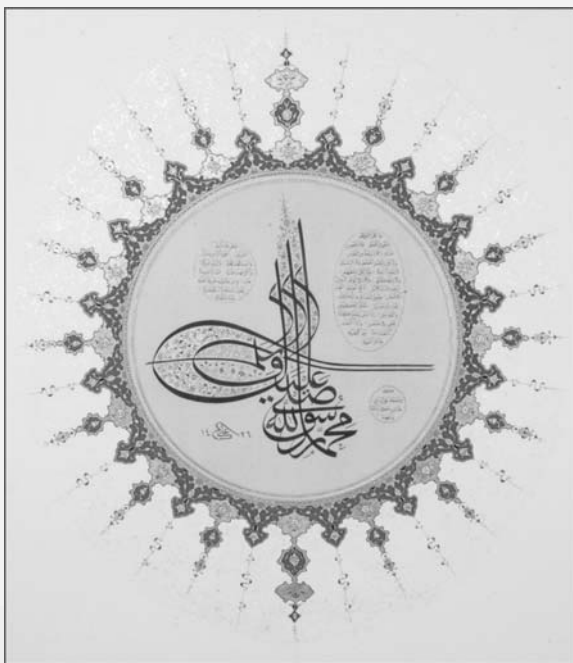
Әмин!

Олар

Осылай жақсы көрген еді – I

Ғашықтық тұқымы тек қана Оның махаббат топырағында өсіп-өнеді. Ол көңілге берекет және рухани нәр бұлагы. Оның махаббат топырағы қаншама тасжүрек көңілдерді гауһар тастай асылға айналдырған.

Олар осылай жақсы көрген еді – I

СҮЙІСПЕНШІЛІКТІҢ ӨЛШЕМІ

Иманның есігі – шәһәдәт кәлимасы. Ал шәһәдәт кәлимәсының есігі – Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу әләһи уә сәлләм. Бізге шәһәдәт кәлимасын иман мен Исламның шарты етіп бекіткен Хақ Тағала бұл мүбәрак сөзде Хазіреті Пайғамбарға адам баласының көзқарасы мен махаббат мөлшерінің қысқа да нұсқа түрде білдіріп жатқандай.

Ол бәрінен бұрын Аллаһтың «құлы». Бірақ құлдардың арасында ол мақамун махмуд дәрежесімен мәртебесі көтерілген және бүкіл әлемдердің жаратылуына себеп пен хикмет болған құл. Мұхаммеди нұрымен Ол күндердің күні болған құл. Ұлы ахлағы мен болмысы ежелден мәңгілікке дейін Халилұллаһ пен Хабибұллаһ болған құл. Осындай құлдық абыройымен бізге екі жиһанда да қамқоршы, шапағатшы болған «расул». Пайғамбарлар сұлтаны, һидаяттың бұлағы. Бақыт пен сәлемет кепілі. Бүкіл жәннаттардың махаббат кілті.

Сол үшін де Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің махаббат пен иман көзі болуы тікелей Хақ Тағаланың өмірі. Яғни бүкіл адамзатқа Оны һидаят жолбасшысы етіп тандаған, Оны бізге себепкер және уәсилә қылған, сыйға тартқан Аллаһтың өзі.

Сондықтан да Оған деген жүрегіміздегі махаббат шоқтығын нәпсілік пайдасыз құмарлықтармен әлсірету – иманнан жырақтау деген сөз. Өйткені Ол иманның қабыл болуының екінші шарты. Яғни иман тек Аллаһқа сенумен ғана емес, Хазіреті Пайғамбарға да сенумен толық болады. Ал иман өз бастауын махаббаттан алады. Махаббат тасада қалатын болса иман да ұзақ тұрмайды. Меккенің азғындаған мүшріктері Оның расымен Пайғамбар екендігін білетін. Бірақ Оған деген махаббаттары болмағандықтан білетін нәрселерін иманға айналдыра алмады. Тек махаббат алқабына айналып барып, иман бұлағынан сусындағандар ғана сахаби болды. Бұл тұрғыдан алғанда Оның ардақты сахабаларының өмірі басынан аяғына дейін Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға деген махаббат шуағына толы болды.

Олай болса, Хазіреті Пайғамбарға деген махаббаттағы жалғыз өлшеміміз – сахабалардың өмірі болмақ. Өйткені олардың Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға деген махаббаттары және махаббаттарының жетегінде істеген істері һәм Аллаһ Тағала тарапынан, һәм Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмтарапынан құпталып, мақтауға, сауапқа лайық көрілген. Сондықтан да Оны қалай сүю керектігі жайында сол мүбәрак адамдардың өмірлерінде ең көркем үлгілер табуға болады. Әсіресе сахабалардың Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға тиісті

тамақтан бастап, заттарға дейін көптеген нәрселерді төбәррук (тәбәрік) етіп алуы Мұхаммеди махаббат жайында бізге тәрбие береді.

МАХАББАТТАН ТУЫНДАҒАН ТӘБӘРУККЕ ҚҰЛШЫНЫС

Ардақты сахабалар Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу әләйһи уә сәлләмнің әлемдерге рахмет болып жіберілгендігін саналарына жақсылап құйып, Ол үшін өз жандарын қуана-қуана бере салатындай дәрежеде қатты жақсы көрген болатын. Сол себепті Оған тиісті нәрсенің бәрінен, Оған жақындап кеткен нәрсенің бәрін үлкен құрметпен төбәрік етіп алуға тырысушы еді. Расулұллаһ саллаллаһу әләйһи уә сәлләм бұған қарсы болмайтын.

Хазіреті Әнәс радияллаһу анһу айтады:

«Пайғамбарымыз (өзіне сүт тәтесі болып келетін анам) Үммү Сүләймнің үйіне баратын. Сол жерде түскі ұйқысын ұйықтап алатын. Бірде сол үйге барып ұйықтап жатқанда адамдар Үммү Сүләймге:

«Пайғамбар сенің үйіңде ұйықтап жатыр», – деп хабар береді.

Үммү Сүләйм үйіне келгенде Пайғамбарымыздың терлеп жатқанын көреді. Дереві бір мата әкеліп терін сүртіп, кесеге сыға бастады. Пайғамбарымыз оянып кетіп:

– *Ей, Үммү Сүләйм! Не істеп жатырсың?* – деп сұрайды. Ол:

– Ей, Аллаһтың Елшісі! Мынау балаларымызға береке болсын деп алып жатырмын! – деді.

Бұған Пайғамбарымыз:

– *Дұрыс істедің*, – деп айтты. (Мүслим, Фәдаил, 84)

Әнәс радияллаһу анһу тағы былай деген:

«Анам Үммү Сүләйім Хазіреті Пайғамбардың мүбәрак терін бір шишаға жинап, сосын оны әдемі иіс суына қосатын».

Бұл хадисті жеткізуші рауи:

«Әнәс радияллаһу анһу жаны шығатын кезде кепеніне сол иіс судан себілуін өсиет етті» деп айтады. (Бұхари, Истиғзан, 41)

МҮБӘРАК ҚОЛЫНДАҒЫ ТӘБӘРРУК

Тағы да Әнәс радияллаһу анһу айтады:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм таң намазын оқып болғанда Мәдинаның қызметшілері қолдарына су ыдысын алып келетін еді. Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм олардың ешқайсысының көңілін қалдырмай, ыдыстарына қолын батыратын. Кейде таңертең суық болып тұратын, Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм сонда да қолын матыратын». (Мүслим, Фәдаил, 74, 2324)

Ардақты сахабалар сол сумен тәбәррук жасайтын. Ішетін, дәрет алатын, жуынатын.

Әбу Жұхайфа радияллаһу анһу айтады:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм түскі аптап ыстықта Батхаға шықты. Дәрет алды, түскі және екінті намаздарын екі рәкағаттан оқыды. Алдында қысқа келген найза бар еді. Сол кезде қарасам, адамдар орындарынан тұрып, Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің мүбәрак қолынан ұстап, беттерін сипап жатқан екен. Мен де бір қолын ұстап, мүбәрак қолымен жүзімді сипадым. Сонда қарасам, мүбәрак қолы қардан да салқын және әтірден де әдемі иісті екен». (Бұхари, Мәнәкиб, 23)

Әбу Махзура радияллаһу анһу кекілін қидырмайтын да, қайырмайтын да. Өйткені ол жерге Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің қолы тиген болатын. (Әбу Дәуіт, Саләт, 28/501)

Әбун-Надр риуаят етеді:

«Уәсилә бин Асқа радияллаһу анһу екеуміз бір науқастын көңілін сұрауға бардық. Сәлем беріп жанына отырдық. Әлгі кісі Пайғамбарымыздың көзін көрген Уәсиләнің оң қолынан ұстап, өз жүзі мен көзін сұртті. Осылайша Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға бәйғат еткен қолмен тәбәррук жасауды ниеттенген екен..» (Ахмет, III, 491; Хәйсәми, II, 318)

Қатада бин Нұғман радияллаһу анһу Ұхұдта Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді қорғау үшін алдын тосып, садағының ұшы майысып кеткенше мүшріктерге оқ атты. Ақыры, өзінің де көзіне оқ тиді. Көзі бетіне ағып түсті.

Қатаданың жағдайын көрген Аллаһ Расулының көздері жасаурады. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Қатаданың көз ұяшығын қолымен алып орнына қойды.

Бұдан кейін ол көз екіншісінен де жақсарып, одан да жақсы көріп кетті. (Хаким, III, 334/5281; Хәйсәми, YI, 113; Ибн Сағд, III, 453)

Осыншалық таңғажайып көріністерге толы Ислам тарихында Хазіреті Пайғамбарға ғашық әр мұминнің сол күндерден бүгінге дейін аузынан түспейтін сөзі мынадай еді:

МЕДЕТ, УА, РАСУЛАЛЛАҢ!

Сахабалардың бойында көрініс тапқан қаншама тән және жан шипасы Хазіреті Пайғамбарға деген тебіренген махаббат пен құрметтерінің арқасында болып отыр.

Сол себепті сахабалар радияллаһү анһүм ұдайы Оның барлық нәрсесімен тәбәррук етуге тырысып бақты. Ол ішкен судан ішу, Оның қолы тиген нәрсені бастарына тәж етуге дейін бару, Оның мүбәрак терін, шашын, сақалын жинау, сақтап қою құлшыныстарын олар «Медет, уа, Расулаллаһ!» сөзімен қуаттайтын.

Осы және басқа да сөздер, әлбетте, Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің ахіреттегі шапағатын тілеу және сол үшін Оған жүгіну мағынасына келеді. Сондықтан да кейбір надандардың ойлағанындай бұл әсте шіркке жатпайды. Керісінше, бұл тәухидті нығайтуға жатады. Өйткені тәухид тек Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләммен ғана толық болады.

Сонымен қатар тәбәррук жасауға уәсилә болған барлық нәрсе бірер айна іспеттес. Яғни сахаба тәбәррук еткен барлық нәрсе Хазіреті Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмді еске салады. Оған берген бәйғатымызды жартып отырады. Оны күнделікті махаббат пен иман

күңтізбемізде ұстау мақсатына қызмет етеді. Яғни тәбәррук айнасына шағылысқан нәрсе қашан да өз Пайғамбардың мүбәрак ахлағы, сүннеті және өнеге тұлғасы еді. Әйтпесе айнаның құр өзі емес. Онсыз да ешкім айнаға көру үшін қарамайды. Өйткені айнаға қарайтын ондағы шағылысқан бейнені көреді.

Осы тұрғыда жаңылып, Хазіреті Пайғамбарға деген тебіреністі махаббатты бұрыс бағалап, тіпті Оның киелі қабірін зиярат етуге де тыйым салуға тырысқандарға Мұхаммед Әбу Зәһра былай дейді:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің қабірін зиярат етушілерге кедергі болудың орнына керісінше адамдарға мұны уағыздаған абзал болады. Оларды күпірмен немесе шіркпен айыптаудың орнына түсіндіріп, білім берген абзал болады. Күмәнсіз Аллаһ Тағала тәухидті қияметке дейін сақтап қалады. Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм ақырғы күндерінде шайтанның бұл аймақта өзіне табынатындар болатынынан үміт үзгендігін айтып, мүминдерге сүйіншілеген болатын. Олай болса бұл тұрғыда тәухидке алаңдамай-ақ қоюға болады». (Әбу Зәһра, Ибн Тәймия, 326-б.)

Көңілдерде Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм тұрғанда тәухидке алаңдау қажет емес, бұған нық сенімді болу керек. Шын мәнінде тәухид туралы алаңдау қажет болса, жүрегінде Хазіреті Пайғамбарға деген махаббаты жоқ адамдар жайында алаңдау керек. Сол үшін де сахаби Хазіреті Пайғамбардың айналасында өмір бойы махаббатпен шыр айналып өмір сүрді. Сол үшін Пайғамбарлар Сұлтаны мүбәрак шашы мен сақалын қидырғанда

бір талын да жерге түсіріп жібермесін деп құдды тауаф еткендей айналасына қаптаушы еді:

«МЫНАЛАРДЫ БӨЛІП БЕР!»

Әнәс бин Мәлік радияллаһу анһу Ғалам Мақтанышы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің қажылығы жайында айта келе, ардақты сахабаларының Расулұллаһтың шаштарымен тәбәррук ету үшін қалай бір-бірімен жарысқандарын былай риуаят етеді:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм шайтанды таспен атқылап болып, құрбанын шалды да, шашын қидырды. Шаштараз оң жағындағы шаштарын ұстап қиды. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Әбу Талханы шақырып, ол шаштарды соған берді. Сосын шаштараз сол жағындағы шаштарынан ұстады. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм: *«Кес!»* – деді. Ол кесті. Оларды да Әбу Талхаға беріп тұрып:

«Мыналарды адамдарға бөліп бер!» – деп бұйырды». (Мүслим, Хажж, 326)

Тағы да Әнәс радияллаһу анһу айтады:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді көрдім, шаштараз шашын алып жатыр екен. Сахабалары оның айналасына үйіріліп қалыпты. Шашының бір талының да жерге түспеуіне, біреуін болса да ұстап қалуға тырысып жатты». (Мүслим, Фәдаил, 75)

ЖЕҢІСТЕРДІҢ СЫРЫ – БІР ТАЛ ШАШ

Қоштасу қажылығында Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің маңдайындағы кекілі кесілгенде Халид бин Уәлид:

«Уа, Расулаллаһ! Маңдайыңыздың шашын маған беріңіз! Менен басқаға бермеңізші! Әкем, шешем сізге пида болсын!» – деп жалбарынды.

Сол кезде Хазіреті Әбу Бәкір Халид бин Уәлидтің Ұхұд, Хөндәк және Хүдәйбияда мұсылмандарға қарсы істегендерін ойлап, қазіргі халіне қарап таңырқап тұрды. (Ибн Сағд, II, 174)

Хазіреті Халид Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің шаштары қолына тигенде олармен көздерін бір сипап алып, сәлдесінің орауының алдыңғы жағына ұқыптап орналастырды. Бұл мүбәрак шаштардың берекетімен оның соғыста алдынан шыққан жауды жеңбеген кезі болған емес. Мұны Хали бин Уәлидтің өзі былай деп әдемі әңгімелейді:

«Мен оны қай жаққа бұрсам да жеңіс бұйырып отырды!». (Уакиди, III, 1108; Ибн Әсир, Үсдүлғабә, II, 111)

Риуаяттардың айтуы бойынша Ярмук жорығы кезінде тіпті мынадай жағдай болған. Халид радияллаһу анһу әскерін тоқтатып, оларға:

«Сәлдем жоғалды, оны іздеп табыңдар!» – деген әмір берді.

Бүкіл соғыс майданын тінтіп шықса да, сәлдесін ешкім таба алмады. Бірақ Хазіреті Халид сәлдесін таппай сол

арадан кетуден бас тартты. Сәлдесі табылғанша әскерді орнынан тапжылтпай қойды. Ақыры сәлде табылып, қараса, тозығы шыққан ескі сәлде екен. Неліктен осынша ескі сәлдені іздеткеніне бәрі таң қалды.

Сонда Хазіреті Халид радияллаһу анһу былай деді:

Мұхаммед Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм мүбәрак шашын кестірген болатын. Сахабалар сол шаштарды талап алды. Мен де шашының бірнеше талын алдым да, мына сәлденің ішіне орадым. Бұл мен үшін сондай үлкен берекет болды. Онымен барған бүкіл соғыстарым жеңіспен аяқталды. Жеңістерімнің сыры менің Расулүллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға деген махаббатым». (Хәйсәми, Мәжмәғуз-зәуәид, IX, 349)

Ибн Сирин айтады:

«Ұбәйдаға:

– Бізде де Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің біраз шашы бар. Оны Әнәстің анасынан, отбасынан сұрап алдық, – дедім.

Ол толқып:

– Уаллаһи менде Оның бір тал шашы болса, ол мен үшін дүниедегі барлық нәрседен сүйіктірек, қымбатырақ болар еді, – деді». (Бұхари, Вудуъ, 33)

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ СУ ІШКЕН КЕСЕ

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Бәни Сағидә махалласында асхабымен бірге отырғанда Сәһіл бин Сағд радияллаһу анһуға:

«Әй, Сәһіл! Бізге су бересің бе?» – деп өтінді.

Ол бір кесе су әкеліп берді.

Сәһіл сол кесені өмір бойы сақтап қойған болуы керек. Өйткені Әбу Хазым радияллаһу анһу былай деп риуаят етеді:

«Сәһіл сол кесені бізге шығарып көрсетті. Біз де онымен су іштік. Кейінірек Омар бин Абдүләзіз Сәһілден ол мүбәрак кесені оған сыйға тартуын өтінген соң оған сыйлады». (Бұхари, Әшрибә, 30)

ӘЛГІ МҮБӘРАК ТАБАҚТЫ ӘКЕЛШІ!

Фирас атты бір сахаби болатын. Ол да Пайғамбардың бір затына қол жеткізуді аңсап жүрген. Бір күні Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің қасына барғанында алдына қойылған табақтан ас жеп отырғанын көрді де табақты өзіне сыйлауын өтінді. Ешкімнің сұрағанын қайтармаған Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм табақты оған сыйға тартты.

Хазіреті Омар радияллаһу анһу анда-санда Фирастың үйіне барып, қасіретпен:

«Әлгі мүбәрак табағыңды әкелші», – дейтін.

Хабибұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің қолдары тиген сол табаққа зәмзәм суын толтырып, қанғанша ішетін. Артылған суды жүзіне-көзіне себелейтін. (Ибн Хажар, әл-Исабә, III, 202)

БАРМАҒЫНАН АҚҚАН СУ

Тәбукте су тапшылығы шегіне жеткен-ді. Хазіреті Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм бармағынан кішкене су ағызды. Сосын бас бармағынан су бүркектей болып су аға бастады. Ыдыстардың бәрі толды, тәбәррук болсын деп содан су ішілді және әскердің суы қамтамасыз етілді.

Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің бармағынан аққан бұл су күмәнсіз зәмзәмнан да шипалы, тұщырақ болды. Өйткені ол Аллаһ Елшісінің нұрлы қолынан және мүбәрак тәнінен аққан болатын. Фузули осы мұғжиза жайында былай деп жырлайды:

Қайран қалып өз бармағын тістер

Сол күні Ансарға қалай су бергенінді естігендер

МЕНИҢ НӘСІБІМ!

Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм ішкен сүтінің артылғанын үнемі сахабилеріне ұсынатын еді. Ішкен адамға әрі тәбәррук болатын, әрі сүтке береке кіретін және еш азаймайтындай көрінетін.

Сәһіл бин Сағд радияллаһү анһү былай деп риуаят етеді:

Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға ішетін бір нәрсе әкеп берілді. Одан біразын ішті. Сол кезде оң жағында бір бала, сол жағында сахабалардың жасы үлкендері отырған болатын. Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм оң жағындағы балаға сондай жұмсақ, биязы әдеппен:

«Рұқсат болса, бұл ішімдікті алдымен мына үлкен кісілерге берейін, жарай ма!» – деді.

Ол ақылды бала бәрін таңқалдырып, бүкіл әлемге ғибрат болуға татитын сөз тауып айтты:

«О, Расулаллаһ! Сенен маған бұйырған нәсібімді ешкімге бере алмаймын!».

Сүйікті Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм мүбәрак қолындағы ішімдікті сол балаға берді. (Бұхари, Әшрибә, 19)

КӨЗДЕР ОНЫ КӨРУ ҮШІН

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм көз жұмған кезде ардақты сахабаларына дүние зындандай көріне бастаған-ды. Өйткені ол Пайғамбар ғашықтары Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмді бір күн көрмесе тұра алмас болып қалған еді. Ал енді Оны фәни әлемде ешқашан көрмейтін болды. Бұл оларға өте ауыр тиіп, қасіретпен кеуделерін өртеп жүрді. Тіпті кейбір сахабилер үшін енді бұл дүниеде көру мен соқыр болу бірдей болып көріне бастаған еді.

Қасым бин Мұхаммедтің айтуынша әкесі Мұхаммедтің

достарының бірі көзінен айрылып қалады. Достары оның көңілін сұрап барады. Бірақ оның көздерінің соқыр болғанын қайғырған дәнеңесі де жоқ еді. Өзіне көңіл айта келгендерге былай деді:

«Мен бұл көздерді Расулұллаһқа қарау үшін қалайтын едім. Ол қайтыс болған соң (Иемендегі) Тубәлә аймағының ең сұлуларының көздері менікі болса да қуанбаймын!». (Бұхари, әл-Әдәбүл-мүфрәд, нөм. 533; Ибн Сағд, II, 313)

Хазіреті Пайғамбардың бұл әлемнен өтуінің қасіретіне шыдай алмағандардың бірі Абдұллаһ бин Зәйд радияллаһу анһу еді. Оның қасіреті мен күйзелісі оны қинағандығы соншалық, шыдамай қолдарын көкке жайып, мұңлы көңілмен:

«Иләһи! Енді менің көздерімді көр қылшы! Мен бәрінен артық жақсы көрген Пайғамбарымнан кейін бұл фәни дүниеде ештеңе көрмей-ақ қояйын!..» – деп жалбарынды да, сол сәт соқыр болып қалды.

Осы көріністер мен естеліктерге қанық Мұхаммед үмметі махаббат алқабы халінде Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді тым болмаса түсінде көруді аңсап өтті.

Бұндай адамдарды Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм былай сипаттап кеткен:

«Үмметімнің ішінде мені ең қатты жақсы көретіндердің бір бөлігі менен кейін келетіндердің арасында болады. Малдары мен жанұясының бағасына болса да мені көруді аңсап өтеді». (Мүслим, Жәннәт, 12)

МАХАББАТТЫҢ НЕГІЗІ – МОЙЫНСҰНУ

Расулүллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм айтады:

«Шірк – қараңғы түнде Сафа жотасында кетіп бара жатқан қара құмырсқаның қимылынан да жасырын. Оның ең кішісі – зұлымдыққа жататын нәрсені жақсы көріп, әділетті нәрсені жек көру. Діннің өзі махаббат пен жек көру емей немене? Хақ Тағала былай бұйырады:

«Айт: Егер Аллаһты жақсы көрсендер, маған мойынсұныңдар. Сонда Аллаһ та сендерді жақсы көреді және күнәларыңды кешіреді. Аллаһ кешірімді әрі мейірімді».

(Хақим, II, 319)

Демек, иманның өлшемі сүюге лайықты нәрсені жақсы көру, жек көруге лайықты нәрсені жек көру.

Шын мәнінде Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға махаббатымыз қаншалықты болса, одан алатын рухани нәріміз де соншалықты, ал оған мойынсұнуымыз қаншалықты болса, махаббатымыз да соншалықты болмақ. Әйтпесе тек қана сөзбен айтылып, өмірімізде іске аспаған сүйіспеншілік лебіздері ешқандай нәтижеге жеткізбейді. Осы шындықты айтып жеткізу үшін Баязид Бистами құд-дисә сирруһтан жеткен мына бір қисса өте ғибратты:

Мүридтерінің бірі Баязидке:

«Ұстаз, күртешеңізден жыртып берсеңіз, тәбәррук етіп алып жүрсем!» – деді.

Баязид оған былай деп жауап берді:

«Ұлым, сен тура жолда болмаған соң Баязидтің күр-тешесін кимек түгілі, терісін сылып, ішіне кірсең де саған пайда бермейді!..»

Ұмытпайық!

Сүйіспеншілігінде шынайы болған адам сүйіктісіне тиісті және қатысты нәрсенің барлығын да жақсы көреді. Мұның мағынасы сүйген адамыңа махаббатпен байлану және оған берілу дегенді де білдіреді. Тура тамшының дарияға сіңгеніндей, сүйгендер сүйіктілеріне сіңуі керек. Ал егер сүйген адамың Пайғамбар болса, онда тіптен.. Өйткені ол сүйіспеншілік атулының өзі. Сол себепті Оны сүю Аллаһ Тағаланы сүйгендіктің шарты. Сондықтан Оны сүймеген, Аллаһты сүймегені, Оны сүйген Аллаһты сүйгені. Сол себепті Құран мен сүннет жолында Оған сүйіспеншілік болмаса, құлдық пен махаббат лебіздерінің бәрі бос сөз.

КЕЛШІ, КӨҢІЛІМ!

Өмірге сән беретін ғибадаттардағы рухани нәр мен берекетке, амалдағы әдепке, ахлақтың ұлылығына, жүрек пен аспанға күн шақыратын махаббат нұрына, тәтті тілге, биязы көңілге, сезімнің тереңдігіне, алысты көретін көзқарастарға және бізді асқақтататын бұдан да өзге қаншама көркем қасиеттерге тек қана Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің теңдессіз тұлғасы мен махаббатынан шағылысқан нәсіп арқылы ғана қауыпша аламыз. Өйткені Аллаһтың сүйіспеншілігіне миғраж сапарын шектіретін жоғары баспалдақтың ең шыңы болып – Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға махаббатымыз қалмақ.

Сондықтан да шын ғашықтың өмірі Хазіреті Пайғамбарға һижрат етумен өту керек. Өйткені мұндай һижраттың апаратын жері біз ойлағаннан әлдеқайда асқақ, мүбәрак және әзіз мекен. Хазіреті Мәуләнә айтады:

«Кел, ей, көңілім! Шынайы мейрам Мұхаммедке қауышу. Өйткені жиһанның жарығының бәрі Сол мүбәрак жанның жамалының нұрынан».

«Өмір бітсе Аллаһ жәллә жәләлуһу басқа өмір берді. өткіңші өмір өткен болса, таусылмайтын, өлімсіз өмір. Ғашықтық өмір суы. Сол суға түс, бұл ғашықтық теңізінің әр тамшысында басқа бір өмір, басқа тіршілік бар!..»

Осылай Хақ ғашықтары өмір бойы Мұхаммеди руханияттан өздеріне шағылысқан иләһи берекемен азықтанады. Олар осылайша бөлек бір сыйларға бөленіп, әрбір сәттерінде сол сый әлеміне қанат қағып тұрады!..

О, Раббым! Біздерді Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға үммет болу абыройына бөлегеніңдей, бізге Оған деген махаббат пен достықта ардақты сахабаларының көңіл тебіренісін бұйырғайсың! Мынау бес күндік жалғанды Оған һижрат етумен және түбінде Оған қауышумен аяқтауды нәсіп еткейсің!

Әмин!..

Олар

Осылай жақсы көрген еді – II

Адамдар ең үлкен жанкештілік пен ауыр өтеулерді махаббаттың жолында өтейді. Өйткені бәрі сүйгені үшін сүйіспеншілігінің мөлшеріндей пида етуге мәжбүр болады. Ғашықтық кәмілдікке жеткенде жанкештілік және оның салдарынан болған бейнет те шыңына жетеді. Ол кезде бейнет зейнетке айналады. Осылайша ардақты сахабалар өмір бойы Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің кішкене қалауына да «Малым мен жаным Саған пида, уа, Расулаллаһ!», деп бас ұрған.

Олар осылай жақсы көрген еді – II

Тіршілігіміздегі әрбір сәтімізде жүрегіміз Аллаһ Расулын тамашалап, Одан алған ұшқынмен рахат, береке және туралық табуы қажет.

Ардақты сахабалар сол жан рахатын табу үшін қолында барын пида етуге дайын болып: «О, Расулаллаһ! Жаным, малым, барлық нәрсем Саған пида болсын!» – дей білді.

Оған деген ыстық махаббатты жүрегінде алып жүрген ғашықтардың өмірлері фәни денелері топыраққа айналғаннан кейін де жүректеріндегі тебіренген махаббаттары жалғасады.

ШИПА, БЕРЕКЕТ, АБЫРОЙ...

«Сүйген сүйіктісіне қатысты барлық нәрсені жақсы көреді» қағидасы бойынша ардақты сахабалар мен өзге

Пайғамбар ғашықтары Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің бүкіл естеліктерін құрмет тұтып, тәбәррук етті. Осылайша қаншамасы шипаға, береке мен абыройға қол жеткізді.

Ахмед бин Ханбәлдің ұлы Абдұллаһ былай деп риуаят етеді:

«Әкем, Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің шашынан бір қыл алып, оны ерініне апарып өбетін, кейде оны көзінің үстіне қойып қоятын. Кейде ол Расулұллаһтың саллаллаһү аләйһи уә сәлләм шашын суға батырып алып, сол суды ішетін. Сол сумен тәбәрік болсын деп Аллаһтан шипа тілейтін. Бір күні Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің су ішкен кесесін алып, шелектің ішіне салып жуды да, сол судан ішті» (Зәһәби, Сияру аләмин-нубәлә, Бейрут, 1986-1988, XI, 212).

Сахабалардың бұл құрметі мен тәбәрруктері бүкіл үмметтің көңілдерінде әлі де дәл сондай тебіреніс толы махаббатпен жалғасуда.

Бүгінде Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің мүбәрак сақалы үлкен мешіттердің мінберлерінде үлкен ұқыптылықпен сақталуда.

Сол әзіз естеліктердің берекетімен Оны аңсаған көңілдер бір сәтке болса да сағынышын басып, жұбаныш табады. Сол киелі мұралар мен өзге де аманат жәдігерлері сақталып тұрған жеріндегі көңілдерге жүздеген жылдардан бері шипа мен берекет болып отыр.

Жиырма төрт миллионнан астам шаршы километрге

билігін жүргізіп асқақтаған Османлы мемлекетінің бұл жетістігінің себебі сол мүбәрак және киелі аманаттарға көрсеткен құрметі екендігі көп айтылады.

Кең таралған риуаят бойынша, сол мемлекетті құрған Осман Ғази қонаққа барған үйінде, ұйықтайтын бөлмеде Құран кітабы болғандықтан, Құранға деген құрметінен көсіліп жата алмағаны, сондай-ақ Явуз Сұлтан Сәлім ханның мүбәрак аманаттарды үлкен құрметпен Ыстанбұлға алдыртып, өзі қырқыншы қари болып, қырық қариды арнайы жауаптандырып, сол сарайда үздіксіз ғасырлар бойы Құран оқылып тұруын қамтамасыз етуі секілді оқиғалар Османлы мемлекетінің дастанға айналған ұлылығының ең негізгі ықпалы деседі. Сөйтіп, әзіз мұсылман түркі халқын да дүние тарихында ерекше абыройға бөлеген.

ЗАТТАРДА КӨРІНІС БЕРГЕН ШЫНДЫҚ

Сыраттың емін дәрігер мен дәріде жасырған, күндізді Күнге байланыстырған, өмірді ризыққа тәуелді қылған, яғни барлық нәрсені бір себепке байланысты жүзеге асырған Хақ Тағала кейде жай заттардың өзін көңілдердің арасын жалғайтын көпір етеді.

Қарапайым деп қараған нәрселеріміздің өзі кейде иләһи бір тағдыр орындалуы үшін көмекші құрал рөлін атқарып жатады. Мысалы, Яқуб аләйһиссәлләмның ұлы Юсуфқа деген үлкен қасіреті үшін көр болған көздері Аллаһ Тағаланың қалауымен қайта көре бастаған-ды. Бірақ Аллаһ Тағаланың бұл емді іске асырудағы мұраты Юсуф аләйһиссәлләмнің көйлегі арқылы көрініс тапты. Ол көй-

лек Хақтан дерттің емін алып, Яқуб аләйһиссәлләмның көздеріне апарып сұрткен, осылайша Хазіреті Яқубтың көзі көре бастаған.

Мұндағы хикмет адам баласының хикметті тек себептер арқылы түсініп, қабылдай алатындығы болып тұр. Әлбетте, шипа беруге құдіретті Тіршілік Иесі – көйлек емес, Аллаһ Тағала. Бірақ Аллаһтың өзі шипаны көйлекке беріп, Хазіреті Яқубтың оны көзіне сұртуі арқылы шипа табуын мұрат етіп отыр. (Қараңыз. Юсуф сүресі, 93-96)

Міне, осы иләһи ақиқатты аңғарған ардақты сахабалар Хақ Тағала дарытқан берекет пен рахметке ие болу үшін Хазіреті Пайғамбардан қалған мүбәрак аманаттар мен киелі естеліктерді тәбәррук етіп алған және бұны өте үлкен құштарлықпен және ынтық көңілмен істеген.

ҰМЫТШАҚТЫҚТЫ ЕМДЕГЕН ШАПАН

Сахабалардың ішінде ең көп хадис риуаят еткен Әбу Һұрайра радияллаһу анһу Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің жанынан қалмаушы еді. Оның әрбір ісі мен хал-жағдайын қарап жүретін. Әбу Һұрайра радияллаһу анһу бір күні Ғалам Мақтанышы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға:

«Уа, Расулаллаһ! Сізден өте көп хадис естимін, алайда олардың көбісін есімде сақтап қала алмаймын» – деп мұңын шақты.

Сонда Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Әбу Һұрайраға:

«Үстіңдегіні жерге төсе!» – деп бұйырды. Ол төседі.

Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм оған дұға жасап, мүбәрак қолымен бір нәрсені алақанына қысып, шапанның ішіне лақтырып жатқандай болды. Сосын:

«Шапаныңды жина», – деді.

Әбу Һұрайра радияллаһу анһу өмірді орындаған соң Аллаһ Тағала оған сондай мықты зейін берді. Енді ол естіген нәрсесін ұмытпайтын болды. (Термези, Мәнәкиб, 46)

ОНЫҢ ШАПАНЫМЕН КЕБІНДЕЛУ

Сәһіл бин Сағд радияллаһу анһу айтады:

Бір әйел Пайғамбарымызға бір шапан әкеліп:

«О, Расулаллаһ! Мынаны сізге сыйлағым келеді», – деді. Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм оның сыйлығын қабыл алып, үстіне киіп алды. Сахабалардың бірі:

«Уа, Расулаллаһ! Мынау қандай әдемі киім, маған сыйлайсыз ба?» – деді.

Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Мейлі», – деп дереу оған шешіп берді.

Хазіреті Пайғамбар ол жерден кеткен кезде қалған сахабалар әлгі сахабиді сөге бастады:

«Бұл істегенің жақсы ма? Аллаһ Расулы оған мұқтаж болғандықтан оны алды. Ал сен оны сұрап алдың. Білесің ғой, әлемдерге мейірім болып жіберілген Пайғамбарымыз

өзінен бір нәрсе сұраса, ешкімнің көңілін қайтарғысы келмейді». Сонда әлгі адам:

«Расул саллаллаһү аләйһи уә сәлләм оны үстіне кигендіктен мен оны өзіме тәбәррук етіп алғым келді. Ол менің кебінім болса екен деймін», – деді. (Бұхари, Әдеп, 39)

Ардақты сахабалардан кейін келгендер, яғни табиғундар сол тәбәррук деп аталған сахаби дәстүрін жалғастырған.

Имам Ахмет бин Ханбәл мен Хазіреті Имам Шәфии арасында болған мына бір оқиға соның керемет мысалы болады:

АХМЕТ БИН ХАНБӘЛДІҢ КӨЙЛЕГІ

Имам Шәфиидың шәкірттерінің бірі Рабиғ бин Сүлеймен айтады: Бір күні Имам Шәфии маған:

«Рабиғ, мына хатты алып, Ахмет бин Ханбәлға апарып берші, сосын жауабын ала кел», – деді.

Мен хатты алып, Бағдатқа бардым. Таң намазында Ахмет бин Ханбәлмен кездестім. Онымен бірге таң намазын оқыдым. Имам Ахмет михраптан шыққан соң оған хатты табыс етіп, былай дедім:

«Бұл Мысырдағы бауырыңыз Имам Шәфиидың сізге жіберген хаты». Ол менен:

«Хатта не жазылғанын білемісің?» –деп сұрады.

Мен білмейтінімді айттым. Сосын Ахмет бин Ханбәл оның үстіндегі мәрді шешіп, оқи бастады. Бірден көздері жасаурап кетті. Мен одан:

«О, тақсыр! Жақсылық болғай! Не деп жазыпты?» – деп сұрадым. Ол айтты:

«Имам Шәфии түсінде Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді көріпті. Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм оған:

«Ахмет бин Ханбәлға бір хат жазып, менен сәлем айт. Шынында, ол үлкен фитнәға тап болады. Одан «Құран мақлұқ» деп айтуы талап етіледі. Бұл әмірге мойынсұнушы болмасын! Аллаһ оның атын қияметке дейін қалдырып, асқақтатады» депті. Мен:

«Ей, имам! Бұл саған қандай үлкен сүйінші» – дедім.

Сонда Имам Ахмет бин Ханбәл қуанғандығынан үстіндегі көйлегін шешіп, маған берді. Мен хаттың жауабын ала сала Мысырға қайтып оралдым. Хатты Имам Шәфииға бердім. Сонда Имам Шәфии маған:

«Ол сыйлаған көйлекті сенен алып, сені ренжіткім келмейді. Алайда, тым болмаса оны суға батырып, сол судан бізге бер. Сөйтіп біз де ол көйлектің берекетінен нәр алайық», – деді. (Ибнүл Жәузи, Мәнәқибу Имам Ахмәд бин Ханбәл, 609-610 б.)

Абдүллаһ әкесі Ахмет бин Ханбәлден Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің мінберінің тұтқасына (Пайғамбарымыз хұтба оқыған кезде қолымен ұстап тұрған

жеріне) және Нәбидің хұжрасына (үйіне) тәбәррук үшін қол тигізу жайында сұрады:

«Мұнда ешбір ағаттық жоқ», – деді. (Зәһәби, Сияр, XI, 212)

ҮНДІСТАНҒА КЕТКЕН МАТА

Соңғы жылдарын соғысумен өткізген Османлы мемлекетінің экономикалық жағдайы тым нашарлаған болатын.

Осыған байланысты Үндістандағы Диобенд ғалымдары 65 мың рупи ақша жәрдем жинап, Ыстанбұлға жібереді.

Ол кезде тақта отырған V - Мехмет Решад осындай бауырлық демеуге қатты риза болды. Алғыс ретінде **«Пайғамбар шапаны»** ұзақ жылдан бері оралып тұрған матаны сыйға жіберді.

Бұл мүбәрак сыйлықты Үндістандағылар төбелеріне шығарып құрметтеді. Ол мата Пайғамбар шапанына тиген мата болғандықтан Үндістан ғұламасы мен халқы үшін көңілдерді толқытып, тебіrentкен қуаныш пен берекет болды. 1913 жылдан бүгінге дейін сол матаны олар көздерінің қарасындай қастерлеп сақтап келеді.

Оны **«Мәндилү Шәриф /Киелі мата»** деп атайды.

Оны зиярат ету берекет болады деп бағаланады.

Қазіргі таңда қазына үйінде сақтаулы тұрған бұл мүбәрак аманат Үндістандық мұсылмандар үшін Пайғамбарға ғашықтықтан өртенген көңіл күйлерін жұбататын ерекше

тәбәррук уәсиләсіне (дәнекеріне) айналды. Мұның бәрі Пайғамбарға ғашықтықтың әлі жанданып тұрғандығынан. Оның ең кішкентай естелігінің өзіне құрмет, рухани берекетке көңілдерді қарық қылуын жалғастыруда.

НАҚШҰ ҚАДАМ (МҮБӘРАК АЯҒЫНЫҢ ІЗІ)

Сұлтан I - Ахмет хан Мысырда Сұлтан Қайытбай кесенесінде тұрған Хазіреті Пайғамбардың нақшұ қадам деп аталатын мүбәрак аяқ ізін Ыстанбұлға әкелгізеді. Оны Әйюб Сұлтан мешітіне аманатқа тапсырады. Сұлтан Ахмет мешітінің құрылысы аяқталған соң көшірмекші болатын.

Бірақ сол күндері түс көреді:

«Үлкен мәжіліс құрылған екен. Бүкіл сұлтандар сонда жиналыпты. Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм төрде төреші орнында отыр екен.

Яғни құрылған мәжіліс былай айтқанда сот отырысына ұқсайды екен.

Сұлтан Қайытбай Сұлтан I - Ахметке дау даулап келіп отыр екен. Өйткені Сұлтан I Ахмет хан Сұлтан Қайытбайдың кесенесінің зиярат етілуіне себеп болып тұрған нақшұ қадамын алып, Ыстанбұлға көшіріп әкеткен еді. Қайытбай бұған разы емес екен. I Ахмет хан бұны Пайғамбарға деген шексіз ғашықтығынан істегендігін айтады.

Екі жақты да тыңдап болған Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Қайытбайдың шағымын дұрыс деп тауып, «Қадамү шәрифтің» дереу кері апарылуына үкім шығарады».

I - Ахмет хан үрейленіп, қорқып оянады. Көрген түсін Хазіреті Һүдәи секілді ғұламалары мен шәйхтарын жинап жорытады. Олар:

«Сұлтаным! Түсіңіз ап-анық. Жорудың да қажеті жоқ. Аманат дереу кері қайтарылуы керек..» – деп айтады.

Пайғамбарға кеудесі ғашықтыққа толы Сұлтан I - Ахмет мойын иіп, аманатты мұқияттылықпен орнына кері апарып, айтылған кеңесті орындады.

Бірақ жүрегі Пайғамбарға деген ғашықтықтан өртеніп тұрды. Көңілін аз да болса жұбату үшін Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің мәрмәр үстіндегі мүбәрак Пайғамбар аяқ ізінің кішкентай үлгісін жасатты. Оны көзіне көрініп тұратын жерге асып, одан рухани жігер алып жүруге тырысты.

Хазіреті Пайғамбардың аяқ іздерін өбу құштарлығының тебіренісін мына өлең жоладарымен шегеледі:

Қойсам ба дәйім үстіне оны тәжімнің,
Пәк қадамын Хазіреті Шах Расулымның,
Ол іздің иесі пайғамбарлар гүлінің,
Жүзің сүрте Ахмет-ау ізіне сол гүлдің!..

Оның мүбәрак аяқ іздерінің макеті бүгінде Әйюб Сұлтан Кесенесінде бар. Астына I Ахмет ханның махаббатындай махаббатпен Пайғамбарға ғашық болған патшалардың бірі III Сәлімнің мына төрт жол шумағы бар:

Тас деп қалма ол бағасыз гауһарды
Кел, бишара, жүзіңді сұрт бұл Мұстафаның қадамы

Ғарышқа қойса да жарасар киелі мәртебе, бұл
Неткен ұлы мәртебе, жанға қажет мәртебе бұл!

Осы сүйіспеншілік көріністерінің өзегіндегі ақиқат:

ОДАН БІР НӘСІП...

Әсмә бинт Әбу Бәкір айтады:

Мен Абдұллаһ бин Зүбәйірге жүкті кезімде Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің жанына һижрат еткенмін. Мәдинаға барып, Құбада қонақ болдым. Сол жерде босандым. Сосын Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға бардым. Оны құшағына алып, бір құрма сұрады. Құрманы ауызында біраз шайнаған соң біразын Абдұллаһтың ауызына салды. Абдұллаһтың асқазанына барған алғашқы асы осы болды. Оған дұға қылып, Аллаһтан берекет сұрады. (Бұхари, Ақиқа, 1)

Әбу Әйюб әл-Ансари Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмді үйінде қонақ етіп жүрген кезінде ас әзірлетіп Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға беріп жіберетін. Астан артылғаны қайтып келген кезде Әлемдер Мырзасының қолының саусақтары қай жерлеріне тигенін сұрастыратын. (Мүслим, Әшрибә, 170-171)

Өйткені одан алынған нәсіп жүректерді екі жиһанның бақытына жетелейтін иләһи мейірім көпірі еді. Одан алынған бір нәсіп қаншама өлі жүректерді тірілткен еді. Одан алған бір нәсіп мәңгілік рақымға қол жеткізу үшін жеткілікті болатын.

Ол туған жер жәннәтқа айналды. Оның әрбір сөзі тіршілік эликсирі болды. Оның тұла бойына махаббат адамзаттың екі дүние бақытына кенеліуінің жолына болды.

АЗАПТАН ҚҰТЫЛУ ЖОЛЫ

Құран Кәрімде Ұлы Иеміз былай бұйырады:

«Сен олардың арасында тұрғанда Аллаһ оларға азап жібермек емес!...». (Әнфәл, 33)

Бұл иләһи баяндама мүшріктерге қатысты нәзіл етілген болатын. Яғни Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Меккеде тұрғанда Аллаһ Тағала Оған деген құрметі мен мейірімі үшін мүшріктерге азап жібермеген. Сол себепті қаншама азғын бассыздардың өздері Оның рахмет сипатының сырынан пайда көрген болатын.

Бірақ Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Меккеден Мәдинаға һижрат еткен соң иләһи берекет те тоқтап, мүшріктер үлкен қиыншылықтар мен таршылықтарды бастан кешірді.

Бұл шындық мынаны білдіреді.

Ол Ғалам мақтанышы жүрген жерде мүшріктердің өзі пайда көрсе, Оны көңілдерінің тағына отырғызып алып жүрген мүминдерді қандай нәсіптер күтіп тұрғанын кім біледі. Сондықтан да бір мүминнің көңілі Мұхаммеди ғашықтыққа қаншалықты толы болса, соншалықты иләһи

азап пен қаһардан аулақ болғаны. Бұл Аллаһ Тағаланың тікелей Өзі баян еткен шындық. Мұның осылай екендігіне еш күмәні-міз жоқ.

Оған деген махаббатқа толып, тасыған көңілдер қандай бақытты! Ал енді Оған жүрегінен кішкентай орын бермеген шалақ рухтар қандай қасіретте..

Осы екі мәселенің қайсысы бізге қатысты екендігін анықтауымыз үшін, әлбетте, Оның көркем ахлағы мен көркем сүннетіне қаншалықты сай өмір сүріп жатқанымызға назар аударуымыз керек. Сондықтан да бүкіл Пайғамбар ғашықтары өмірбақи Оның қалауына сай өмір кешуге құмарланып, құштарланып өткен.

ОЛ АЙТҚАНЫ ҮШІН..

Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм Ғифарлық бір әйелге:

«Бір ыдысқа су құйып, ішіне тұз сал. Сосын киімге тиген қанды сонымен жу!» – деп кеңес береді.

Сол сахаби әйел өмір бойы үлкен сүйіспеншілікпен сол кеңесті орындап өтті. Ешуақытта суға тұз қоспай киімін жумады. Өлер шағында жаназасы жуылатын суға да тұз қосылуын талап етті. (Әбу Дәуіт, Тахарат, 122\313)

Сол әйел сахабидің қан тиген киімді тұзбен жуу жайындағы Пайғамбар өсиетін өміріне таратуы өзіне айтылған сол өсиетті көңілінде жаңғыртып жүруге деген махаббатынан болған. Жалпыға тиісті бір әмір емес, жеке махаббатының көрінісі болса керек.

ОНЫҢ БЕРЕКЕТІМЕН БӘРІ ТОЙДЫ

Хазіреті Жәбир радияллаһу анһу Хәндәк соғысына дайындық кезінде үлкен орлар қазылған сол қиын шақтардағы бір естелігін былай деп әңгімелеп берген:

Біз ор қазып жатқанымызда бір қатты тасқа жолықтық. Сахабалар Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға барып жағдайды айтқан соң Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм өзі шұңқырдың ішіне түсті. Балтаны өз қолына алып, тасқа ұрып еді тас үгітіліп құмға айнала берді.

Бұл мұғжиза оқиға іске асып жатқанда Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің аштықтан қарнына тас байлағанын да байқап қалдық. Өйткені сол жерде үш күннен бері тамақ ішпеген болатынбыз.

Сосын мен:

«Я, Расулаллаһ! Үйге барып келуіме рұқсат етіңізші!» – дедім.

Рұқсатын алып, үйге бардым да әйеліме:

«Мен Расулұллаһтың жағдайының нашарлығына шыдай алар емеспін. Үйімізде тістейтін ештеңе жоқ па?» – дедім.

Әйелім:

«Біраз арпа мен бір лақ бар», – деді.

Мен лақты сойдым, әйелім арпаны үгітіп нан пісірді. Етті қазанға салдық. Нан пісейін деп, ет те тасошақтың үстінде қайнап жатқан кезде Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға барып:

«Біраз ас әзірлеттім. Бір-екі адам ертіп, біздің үйге жүріңіз», – деп өтіндім.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм:

«*Қанша тамағың бар?*» – деп сұрады.

Мен бар жағдайды айттым.

«*Әрі көп, әрі жақсы екен. Әйеліңе барып, біз келгенше қазанды оттан түсірмесін, нанды да табадан алмасын деп ескерт*», – деп бұйырды. Сосын сахабаларына: «*Жиналыңдар!*» – деп бұйырды.

Мүһәжірлер мен ансарлар бәрі бірге түрегелді.

Сонда мен үйіме барып (тамақтың аздығы және сырт көзге жетпей қалатындай көрінгендігіне алаңдап):

«Әне, Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм мүһәжір, ансар және басқаларын ертіп бірге келе жатыр», – дедім.

Әйелім:

«Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм әзірлігіміз қаншалықты екендігін сұрамады ма?» – деді.

«Иә, сұрады» – дедім мен.

«Онда алаңдама» – деді ол.

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм келгендерге:

«*Келіңдер, қысылмаңдар!*» – деп кіргізіп, нан үзіп, үстіне ет қойып, еттің сорпасын соның үстіне құйып жатты.

Сөйтіп, бүкіл адам тойды. Тамақтан біразы артылып та қалды. Пайғамбарымыз әйеліме қарап:

*«Мынаны же, көршілерге де бер! Өйткені аштық айна-
наланы басып кетті», – деді». (Бұхари, Мәғазі, 29; Мұслим, Әшрибә, 141)*

Мінеки, терең мейірім, шексіз қамқорлық, рахмет берекеті..

Осы үш қасиет Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің барлық ерекшеліктерінде бар. Сол үшін де Ол барлық тұрғыдан адамзаттың ардақтысы. Көркемдіктің бастауы. Ұлылықтың шексіз көкжиегі. Ақиқаттар дариясы. Ілім мен танымның қазынасы. Хақтың айнасы. Екі жиханның Сұлтаны. Екі әлемде жүректерімізге сый етілген иләһи нұр.

Сондықтан да Оны сипаттау үшін айтылатын ең көркем сөздердің бірі мынау:

БАСЫНАН АЯҒЫНА ДЕЙІН НҰР.

Ытри атты ақын-жыршы Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмді сипаттағанда, Оны былай деп суреттейді:

Ізі жерге түспейтін Турға түскен нұрсың,
Әлемнің жарық шырағы, бастан аяқ нұрсың.

Хазіреті Пайғамбардың осы ұлылығын ең көркем түрде түсініп, Оны сипаттап, суреттеуде шеберлік көрсеткендердің алды болған Хазіреті Мәуләнә былай дейді:

«Жәбірейіл аләйһиссәлләм тек бір қанатын ашқанда шығыс пен батысты жауып қалған болатын. Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм оны көргенде оған осы айбатты бергеннің ұлылығы мен құдіретін ойлап, есінен танды».

«Ләкин Хазіреті Мұхаммед саллаллаһу аләйһи уә сәлләм егер Мұхаммеди ақиқаттың ақылға сыймас қанатын ашқанда, Жәбірейіл мәңгілікке есінен танып, ендігәрі есін жия алмас еді».

«Өйткені Хабибұллаһ Жәбірейілмен бірге Сидратүл-мүнтәһәға барғанында Жәбірейіл тоқтап: «Я, Расулаллаһ! Сен бар! Мен Саған тең емеспін. Бұдан ары қарай бір рет қанат қақсам, жанып, күл боламын!» – деген болатын».

О, Раббым! Хазіреті Пайғамбар өзінің Мұхаммеди нұрымен өмірімізді толтыратын әр түніміз бен күндізіміздің шамы болса екен! Ол мәңгілік нұр шамы махаббатымыздың миғражы болса екен! Ол миғраж күні кешеміздің, бүгініміздің және ертеңіміздің шырағы болғай! Ол иләһи шырақ дүниеміз бен ахіретіміздің нәсібі болғай!

Тәңірім! Бізді Оған махаббатпен жасат, Оған ғашықтықпен тірілт!..

Әмин!..

Халіміз Оның халіне

Ұқсай ма? – I

Хазіреті Пайғамбардың халінен нәсіп алған көңіл сол мәңгілік Күннің жарық Айына айналады. Ол нәсіпке жеткен ақыл уахиға есі кете беріліп, жұлдызға оранады. Бірақ бұл нәсіпке жете алмаған көңіл көзсіз, көрегенсіз құрғақ тастан айырмашылығы жоқ.

Халіміз Оның халіне ұқсай ма? — I

ЕРЕКШЕ ҮНСІЗДІК..

Хазіреті Мәуләнә айтады:

«Жүрегі Аллаһқа сүйіспеншілікке толы Хазіреті Осман хұтба оқылатын жерге отырды. Сонау екінті уақытына таяғанға шейін еріндерін қимылдатқан жоқ, үнсіз, тек үнсіз отырды..»

«Халифаның сол руханият дариясы ішіндегі ұзақ үнсіздігіне ешкімнің де: «Кәне, сөйлесеңізші!» – деуге немесе мешіттен сыртқа шығып кетуге дәті бармады».

«Халықтың ішіндегі көргенсіз, білімсіз және тәрбиесіздерін де, білімді де тәрбиелілерін де бір салмақтылық басып, мешіттің іші де, сырты да Аллаһтың нұрына толғандай болып кетті».

«Көңіл терезелерінен арғы бетті тамашалай білгендер, сол иләһи нұрды көріп тұрғандай болды. Ал көздері мұндайға жабық, мұндайдан мақұм соқыр көңілдер болса сол нұрдың ыстығын сезіп тұрғандай еді».

Хазіреті Османның бұл рухани күйінің себебі күмәнсіз оның тұла бойына біткен жоғары ахлақ қасиеті мен рухани дәрежесі дей аламыз. Өйткені Хазіреті Османның әдебі Хазіреті Пайғамбардың әдебі еді. Халі Оның халі еді. Ахлағы Оның ахлағы еді. Өйткені ол Зиннұрайын, Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмға жүрекпен байланған нәбәуи махаббат жұлдызы еді.

“МЕН ОНЫМЕН ҒАНА ТАУАФ ЕТЕМІН!”

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм сахабаларымен бірге Мекке әлі мүшріктердің қолында тұрған кезде ұмра ниетімен жолға шыққан болатын.

Алайда мүшріктер Оған және асхабына ұмра жасауға рұқсат бермеді. Сонда Хазіреті Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләм мүшріктерді көндіру үшін Хазіреті Османды Меккеге жіберіп, Өзі сахабаларымен бірге Хұдәйбияда күтіп отырды.

Хазіреті Осман Меккеге барып, ұмра ниетімен келгендерін мүшріктерге айтады. Бірақ олар разылық бермегенімен, Хазіреті Османға сырттай анду салды. Оған:

«Қаласаң, сен Қағбаны тауаф ете бер!» – деді. Бірақ Хазіреті Пайғамбарға жүрегімен байлаулы Хазіреті Осман бұл рұқсатты қабылдамады.

«Жоқ, Хазіреті Пайғамбар Қағбаны тауаф етпейінше мен де етпеймін. Мен тек Онымен бірге ғана тауаф етемін», – деді. Бұл Хазіреті Османның Аллаһ Расулына деген достығы мен махаббатының беріктігінің белгісі болатын. (Ахмет, IV, 324)

Сол кезде сахабаларға Хазіреті Осман өлтірілгендігі жайында хабар келді. Содан соң Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм мүшріктер соғыс бастап жіберер деген сақтықпен мүминдерден бәйғат алды. Мүминдер: «Аллаһ Расулының көңілінде не болса, бізге не әмір етсе, соған бәйғат етеміз», – деді. Сахабалар бір-бірінен Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің мүбәрак қолын алып, бәйғат етті. Бәйғаттың соңында Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләм өз қолын өзі ұстап тұрып:

«Ал мынау Османның бәйғаты!» – деді. Осылайша Ол Хазіреті Османды қалай бағалайтындығын, оған деген сүйіспеншілігі мен ризашылығын білдірді. (Бұхари, Асхабүн-нәби, 7)

ҰЛЫ БОЛМЫСЫНАН БІР НӘСІП

Хазіреті Осман өзге сахабалар секілді Расулұллаһ саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің көркем болмысын өз өнбойына шағылыстырып жүретін. Нұрға толы айнасындай еді. Сол себепті Хазіреті Османның халифалығы кезінде хұтбада үнсіздік арқылы берген рухани қуатының әсері, ең дүлдүл шешеннің сөздерінен де терең мағыналырақ және күдіреттірек болып шыққан еді.

Хазіреті Әбу Бәкір, Хазіреті Омар мен Хазіреті Әлидің жоғары ахлағының және өзге сахабалардың да жұлдыздай жарқыраған кәміл тұлғалар болуының сыры да сол Расулұллаһқа тікелей байланысты еді. Өйткені олар өздерін Хазіреті Расулұллаһқа ұқсауға, тәуелді болуға жан-тәнімен тырысып баққандықтан осындай ұлы дәрежелерге көтерілді. Тіпті, осы жолда олардың ақылы да рухқа айналып сала берді. Әрқайсысы бір һидаят шамы болып жарқырады.

Сондықтан да иман мен һидаят жолындағы ең басты мәселе халіміздің Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің ұлы халінен нәсіп алуында. Өйткені иманымыздың, ахлағымыз бен әділдігіміздің барлығы да сол алған нәсібімізге байланысты болмақ.

Хазіреті Пайғамбардың халінен нәсіп алған көңіл сол мәңгілік күннің егізі болып айға айналады. Ол нәсіпке жеткен ақыл уахиге есі кете беріліп, жұлдызға оранады. Бірақ бұл нәсіпке жете алмаған көңіл көзсіз, көрегенсіз құрғақ тастан айырмашылығы жоқ. Оған жете алмаған көңіл ақымақтық әлеміне батып, жоқ болады.

Айналып келгенде адам үшін иманның да, ирфанның да, жердің де, көктің де, миғраждың да, мағрифатұллаһтың да, ләдүнни ілімдердің де есігі ашылады. Бірақ Расулұллаһтан қаншалықты нәсіп алғанымызға қарай ашылады.

Халі Оның халіне ұқсамайтындардың түсінігі, ақылы мен көңілі шикі болып қала бермек. Оны түсіне алмағандардың, Одан теріс айналғандардың барлығы ақиқатында Оның халінен нәсіп ала алмаған байғұстар. Өйткені Әбу Жәһілдің өзі Оған: «Сен Мұхаммед әл-Әминсің», –

дей отырып, Оның халінен нәсіп ала алмай, иман келтіре алмады.

Бұл ақиқатты Хазіреті Мәуләнә қандай керемет түсіндіреді:

«Хазіреті Ахметтің мұбәрак ақылдылығы ешкімге жасырын болмады. Барлығы да Ол мұбәрак жанның ақыл мен ирфан иесі екендігін білетін. Бірақ Оның уахиіндегі рухани жоғары мағыналарды түсіне алмады»

«Уахи рухына, ләдүнни ілімге сай әрекеттер өте жоғары, өте ұлы. Ақыл оларды қамти алмайды. Өйткені ол жоғары ақиқаттар мағына әлемінің үстінде, ақыл мен сана оларға ілесе алмайды».

«Тіпті адамның ақылы уахидың руханиятына сай амалдарды кейде жындының ісі деп көреді. Кейде оларға қайран қалып, таңырқайды. Өйткені ол жоғары ақиқаттарды түсінуі үшін ақылдың да сол дәрежеге көтерілуі, нақтырақ айтсақ, ақылдың рухқа айналуы керек».

«Қызырдың бойында көрініс тапқан ләдүнни ақиқаттарды түсіну тұрғысында Кәләмұллаһ болған Хазіреті Мұсаның ақылы да қиналған болатын. Олай болса, ей, ақылды, саналы адам айта қойшы, тышқанның ақылы неге жетеді?»

«Мынаны ұмытпа! Егер де бір зәрре (тозаң) тұрып тауды өлшеуге білек сыбанса, тау оның таразысын парша-парша етеді».

Сол үшін ақылға да, көңілге де шығудың жалғыз

жолы – Хазіреті Мұхаммед Мұстафаға құрбан болып, Оның халіне орану. Кім Сол күндердің ең жарық күніне ғашықтықпен берілсе, мәңгілік айға айналады.

ҒАШЫҚТЫҚПЕН БЕРІЛУ

Оған ғашықтықпен берілу деп отырғанымыз, өмірімізді Оның ұлы ахлағымен толтыру дегеніміз. Оған ғашықтықпен берілу – Оның һидаят нұрының айналасында көбелектей шыр айналу. Оған ғашықтықпен берілу – Оның әмірлеріне жармасу, тыйымдарын орындау. Оған ғашықтықпен берілу – Оның рухани болмысынан үлес алу. Оған ғашықтықпен берілу – Оның мақтаулы Сүннетін өмірдің әрбір сәтіне шағылыстыра білу.

Халіміздің Оның ұлы халіне ұқсауы тек осылай ғана іске асады.

Сондықтан да өміріміздің барлық сәтінде өзімізді осы бағытқа бұрып, сол бағытта өзімізге есеп беріп отыруымыз керек.

Әсіресе мына мәселелерде:

СӨЗГЕ БЕРІКТІГІМІЗ ОНІКІНДЕЙ МЕ?

Хақ Тағала айтады:

«Берген сөздерінді орындандар, өйткені берілген уәде жауапкершілікті талап етеді». (Исра, 34)

«Шынайы мүминдер аманаттары мен уәделеріне берік болады». (Мүминун, 8)

«Сөзде (төрелік айту немесе куә болуда) әділ болындар, әр қандай жақының (туралы) болсада. Аллаһқа берген уәдені орындандар. Ғибрат алуларың үшін Аллаһ сендерге осыларды өсиет етеді. !». (Ән'ам, 152)

Пенде осы шындықтарға мән беріп, абайлап жүрсе, оның барлық амалдары түзеліп, көркейеді. Өйткені Аллаһқа берген сөзіңді орындау – бүкіл өмірді туралықпен жәнне жәннат көркемдігімен өткізу деген сөз. Сол үшін де Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм жалған мен иман бір жерде бола алмайтындығын баян етіп, берген сөзде тұру мәселесіне өте қатты көңіл бөлген. Бұл оның Пайғамбар болмай тұрған кезінде де осылай болған.

Абдұллаһ бин Әбил-Хамса радияллаһу анһу айтады:

«Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләммен Пайғамбар болмай тұрғанда сауда жасадым. Оған қарыз болып қалдым. Біраз күте тұрса, қарызымды дереу әкеліп беретінімді айтып, кетіп қалдым. Бірақ берген уәдемді ұмытып кетіппін. Үш күннен кейін есіме түсіп, әлгі жерге барсам, Ол әлі күтіп отыр екен. Мені сонша күткеніне қарамай, Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм маған ұрысқан да жоқ.

«Ей, жігітім-ау! Мені әуреледің ғой, үш күннен бері сені осында күтіп отырмын», – деді де қойды». (Әбу Дәуіт, Әдеп, 82/4996)

Оның сөзге беріктігі және сол сияқты көркем қа-

сиеттері үшін Оны «Мұхаммед әл-Әмин» деп атаған. Тіпті Оған сенбеген, барынша қас болып өткендердің өздері Оны «әл-Әмин» немесе «әс-Садық» деп атаған. Әбу Жәһіл былай дейтін:

«Сен еш жалған сөйлемедің! Сенің «әл-Әмин» және «әс-Садық» екендігіңе күмәніміз жоқ. Бірақ біз сенің әкелгеніңді қаламаймыз».

Нәпсі қандай дәу аждаһарға айналып, адамды жұта алады. Бірақ осыншалықты нәпсінің бодауында шырмалғандардың өзі Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің туралығы мен сөзге беріктігін мойындаған еді. Дұшпандарының өзі мойындаудан басқа шара таба алмаған осындай ұлы қасиеттер бүгінде адамдардың ең үлкен мұқтаждығы. Өзімізден-өзіміз әрдайым:

Ұлы пайғамбарға лайық па сипатың, өмірің,

Дұшпаның мақтауға тұра ма сенің көңілің? – сұрап отыруымыз керек.

Осындай рухани дәрежеге жетудің көптеген шарты бар. Олардың басында әрине намаз келеді. Намазды дұрыс, түп-тура оқу..

НАМАЗЫМЫЗ ОНІКІНДЕЙ МЕ?

Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің оқыған намазы барлық жаманшылықтан тыйылуға ықпалы бар, сондай күдіретті намаз болатын. Аятта айтылғандай

арсыздық пен жағымсыз істерден тыятын намаз болатын. Миғражға тең намаз еді. Құлды мәңгілік әлемге сапар шектіретін намаз еді. Ықылас пен ниетке толы көз нұрындай намаз еді.

Сондықтан да Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм намаз мәселесіне барлық ойы мен көңілін бөлетін. Айша анамыз радияллаһу анһә Оның намазды қалай оқығандығын айтқанда, мүбәрак кеудесінен қайнаған қазанның дауысындай дауыс шығатынын айтқан. Бұл Хазіреті Пайғамбардың намаздағы Хаққа ғашықтығы мен ықыласының бір көрінісі болса керек.

Оның тәрбиесін көрген Хазіреті Әли радияллаһу анһу намазға тұрған кезде жүзі бозарып, өз денесінен, өзгенің бәрінен сытылып шығып кететін. Бір шайқаста аяғына оқ тиіп, қатты ауырғандықтан оны суырып ала алмай қояды. Хазіреті Әли радияллаһу анһу:

«Мен намазға тұрайын, сол кезде оқты суырып алыңдар!» – деді.

Сахабалар солай істеді. Еш қиналмай, суырды. Әли радияллаһу анһу шынында ешбір ауырғанын сезбеген еді. Сәлем берген соң:

«Не қылдыңдар?» – деп сұрады.

Олар:

«Оқты суырып алдық», – деді.

Хазіреті Әлидің рухымен беріліп оқыған намазының рухани ләззаты денесіндегі ауру-сырқаттарының бәрін

сездірмей жіберетіндей құдіретте еді. Міне, Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің үйреткен намазы осындай намаз еді..

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің намазға қатысты ерекше мұқияттылықпен қадалаған тағы бір маңызды өсиеті – жамағатпен намаз оқу.

Көзі көрмейтін сахаби Абдұллаһ бин Үмми Мәктум:

«Ей, Аллаһтың Расулы! Менің жағдайымды білесің. Көздерім көрмейді және үйім де мешіттен алыста!» – деп намаздарын үйінде оқуға Хазіреті Пайғамбардан рұқсат сұрады.

Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«*Азанды естисің бе?*» – деп сұрады.

«Иә», – деп жауап берді.

«*Олай болса жамағатқа кел, еңбектеп келсең де..*», – деп бұйырды. (Ибн Хиббан, [Тхк. Ш. Арнауд], V\412)

Сонымен бірге Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм реті келген сайын нәпіл оқушы еді. Тәһәжжуд намазы, ишрақ намазы, сәске намазы, әууәбин намазы, қажет намазы, шүкір намазы.. Бұлардың ішіндегі кейбірін еш өткізбеуші еді.

Көңіліміз бен жүрегімізге осындай тепе-теңдікті үйрету

үшін инфәк ете алатын жомарт рухқа ие болуымыз керек. Себебі, Аллаһ ризалығы үшін жомарт болған, инфәк қылған адамның жүрегі жұмсақ болады. Өзінде бардың барлығын бере салған Ұлы Раббысына ғибадат қылу құштарлығы оянады. Алайда, инфәғымыз Расулұллаһтікіндей болмаса, онда ол күйге ене алмаймыз.

ИНФӘҒЫМЫЗ ОНІКІНДЕЙ МЕ?

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің кейде қолында ештеңе болмаған кезі де болатын. Кейде соғыс олжасынан үлес тиіп, бір байып қалатын. Бірақ оның аз ғана бөлігін өзіне алып қалып, қалғанын таратып жібермесе көңілі тыншымайтын еді. Қиялымыз жете алмайтын мейірім, қиялымыз жете алмайтын қамқорлық иесі еді. Қолында ештеңесі болмай қалса күлімдеген жүзімен қуаныш сыйлаумен инфәк ететін.

Біреуге бірдеңе беретін кезде берген нәрсесін айта берумен алдындағы адамды ыңғайсыздандырмайтын. Өйткені Ол берген нәрсесін Аллаһқа бергендей қылып беретін. Себебі аятта айтылғандай:

«Садақаларды Аллаһ алады». (Тәубе, 104)

Ардақты сахабалар Оның осы көркем болмысынан нәсіп алғандықтан Оған сахаба болу мәртебесін иеленді.

«Сүйген нәрселеріңнен инфәк етпейінше нағыз жақсылыққа жете алмайсыңдар. Сендер нені инфәк етсеңдер де Аллаһ оны жақсы біледі». (Әлү Имран, 92) аяты түскен кезде сахабалар арасында ең сүйген нәрселерін инфәк ету тұрғысында құдды жарыс басталғандай болды.

Әбу Талханың Нәбәуи мешітіне жақын жерде 600 құрма ағашы қымбат бағалы бақшасы бар болатын және оны өте қатты жақсы көретін. Әбу Талха дереу Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға жүгіріп барып былай деді:

«О, Расулаллаһ! Менің дәулетімнің ішінде мен үшін ең қимас сүйікті нәрсем – осы қала ішіндегі өзіңіз де жақсы білетін бақшам. Осы сәттен бастап Аллаһ разылығы үшін оны Аллаһтың Расулына тапсырамын. Қалай жөн көрсеңіз, солай пайдаланып, қалаған кісілеріңізге беріңіз».

Сөзінің артынан осы көркем шешімін қуаттау үшін дереу бақшаға барды. Әбу Талха бақшаға барған кезінде әйелінің бір ағаштың тасасында отырғанын көрді. Әбу Талханың бақшаға кірмей тұрғанын көріп, әйелі сұрады:

«Әбу Талха, сыртта не қып тұрсың? Бері кірмейсің бе!».

Әбу Талха:

«Мен ішке кіре алмаймын. Сен де заттарыңды жиыстырып, сыртқа шық!» – деді.

Күтпеген жауапты естіген әйелі таңырқап:

«Не боп қалды, Әбу Талха? Бұл бақша біздікі емес пе?» – деп сұрады.

Әбу Талха:

«Жоқ! Енді бұл бақша Мәдина кедейлерінікі» – деп аяттың сүйіншісі мен жасаған инфәғын қуана-қуана айтып берді.

Әйелінің:

«Екеуміздің атымыздан бердің бе, әлде өз атыңнан ба?» – деген сұрағына екеуінің атынан бергендігін айтқан Әбу Талха әйелінен мына көркем ілтипатты естіп, тағы бір қуанды:

«Аллаһ саған разы болсын, ей, Әбу Талха! Айналамыздағы пақырларды көріп, мен де соны ойлап жүрген едім. Бірақ саған айтуға бата алмай жүргенмін. Аллаһ қайырымызды қабыл етсін. Міне, мен де бақшадан шығып келе жатырмын!».

Сахабалардың бұл рух күйі күндіздері мен түндерін Аллаһ Расулы көрсеткен бағытта өткізгендіктерінен болса керек. Себебі, әр демімізді Оның демімен алу көркем қасиеттер мен ерекшеліктерді бойымызға сіңдірудің бірден-бір жолы.

Бірақ,

КҮНДІЗІМІЗ БЕН ТҮНДЕРІМІЗ ОНИКІНДЕЙ МЕ?

Күнді өткізетін сансыз тіршілік күйбеңдері бар. Сол күйбеңнің арасында адам баласы кейде еріген шамдай өзін жоғалтып алып жатады. Алайда күнін Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің өткізгеніндей өткізу адамды дастан боларлық тұлғаға айналдырады.

Сондықтан да бәрінен бұрын Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің күнді қалай бастағанынан бастауымыз керек. Оның өмірінде күндіз түнде басталушы еді. Осылайша таңсәрінің берекелі уақыты күндізінің барлық сағаттарына тарайтын еді.

Риуаяттардың куәлік еткеніндей Пайғамбарымыз сал-
лаллаһу аләйһи уә сәлләм түн уақытын намазбен өткізгені
соншалық – онысынан аяғы ісіп кететін-ді. Өзінен:

«Я, Расулаллаһ! Аллаһ Тағала Құранның Фәтх сү-
ресінде сізді толығымен кешіргендігін білдірген болса да
неліктен сонша өзіңізді шаршатасыз?» – деп сұрағандарға:

«Неге шүкіршіл құл болмасқа!» – деп жауап берген-ді.
(Бұхари, Тәһәжжуд, 6)

Тағы бірде былай деді:

*«Парыздардан кейінгі ең жоғары дәрежелі намаз –
түнде тұрып оқылған намаз».* (Мұслим, Сыйям, 202-203)

*«Түнде оқылған екі рәкаат намаз адам баласы үшін
дүниеден және дүниедегі барлық нәрседен қайырлырақ.
Үмметіме қиын болмаса екі рәкағат намазды парыз қылар
едім».* (Фәдаилүл ә'мәл, 257)

*«Түнде сондай бір сәт болады, оны тауып Аллаһтан
қайырлы бір нәрсе сұраған мұсылманға Аллаһ не тілесе де
береді».* (Термези, Уитр, 16)

Имам Раббанидің немересі Шайх Сәйфүддин керемет
хафыз болған екен. Ара-тұра бір түнде бір хатым жасап
тұрады екен. Сол кісі:

«Я, Раббым! Тоя алмаймын, түндер неткен қысқа!» –
деп айтады екен.

Осындай сүйіспеншілікпен түндерді көркем түрде өткізуіміз керек. Яғни түнімізді күндізімізге таратып, күндіз түндегі рух халімізді жалғастыра білу қажет. Хазіреті Баязид Бистами айтады:

«Түндерім күндізімдей болмайынша маған ешбір сыр қақпасын ашпады!».

Хақ Тағала түнімізді, күндізімізді, ақылымыз бен көңілімізді, іліміміз бен ирфанымызды, дүниеміз бен ахиретімізді Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің көркем халіне ұқсатуды баршамызға нәсіп етсін!

Раббымыз ниеттерімізді Өз ризашылығымен қуаттандырсын!

Әмин!..

Халiмiз Оның халiне

Ұқсай ма? – II

Хазiретi Пайғамбардың ахлағына оранудың өзi Құран Кәрім ахлағына орануды бiлдiредi. Яғни Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнiң рухани болмысынан үлес ала отырып, тiрi Құран болып жер басып жүрген адамдар «Шынында Сен ұлы ахлақ егесiсiң» деген аяттың аясына кiретiндердiң қатарында болады.

Халіміз Оның халіне ұқсай ма? – II

ҚҰРАНМЕН АРАМЫЗ ОНІКІНДЕЙ МЕ?

Хақ Тағала Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмді бүкіл адамзатқа жол көрсететін ең кәміл және жалғыз теңдесі жоқ өнеге ретінде ұсынып, былай дейді:

«Шынында сендердің араларындағы Аллаһқа және ахирет күніне қауышуды қалайтын және Аллаһты көп зікір ететіндер үшін Расулұллаһта ең кәміл көркем өнеге бар».

(Ахзаб, 21)

Ал Оның ең кәміл өнеге болуының ең айқын себебін Хазіреті Айша анамыз:

«Оның ахлағы Құран болатын» – баяндайды. (Мүслим, Мүсәфирин, 139)

Мұның мағынасы Хазіреті Пайғамбардың ахлағына оранудың өзі Құран Кәрім ахлағына орануды білдіреді. Яғни

Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің рухани болмысынан үлес ала отырып, тірі Құран болып жер басып жүрген адамдар, Құран Кәрімде мақталған:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

«Шынында, Сен ұлы ахлақ егесісің» деген аяттың аясына кіретіндердің қатарында болады. (Қалам, 4)

Олай болса халімізді Оның ұлық табиғатына ұқсатудың айқын өлшемі болып табылатын Құран Кәріммен арамыз қандай екендігін таразылауымыз керек. Құранмен арамыз Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләмдікі секілді ме? Қаншалықты? Өйткені Құран –

ҚАДІР-ҚАСИЕТТІҢ ДӘНЕКЕРІ

Хақ Тағала адам баласының адамгершілікпен өмір сүруінің қағидаларын Хазіреті Пайғамбардың ұлы ахлағына айналған Құран Кәрімде баян етеді. Сондықтан адам баласының рухы тек Құран арқылы тіріледі. Құранмен күн кешкендер көктем маусымындай жап-жасыл, бүршік атқан, жемісі жайқалған ерекшеліктерге ие болмақ. Құраннан мақрұм болғандар құрғақ алқаптай тіршіліктен және иләһи әсемдіктен жүрдай болмақ. Сол себепті Пайғамбарымыз саллаллаһү аләйһи уә сәлләм асхабын Құран тәрбиесімен жетілдіріп, Құранды жаттап алғандарды аса айрықша бағалаған:

«Үмметімнің ең абыройлылары – Құран Кәрімді жаттаған хафыздар мен түндерін құлшылықпен өткізгендер».
(Сүюти, I, 36/1063)

Ардақты сахабалардың бар талпынысы осы хадисті өз бойында жүзеге асыру жолында болған. Олар тірі Құрандай болып жер басып жүру мәселесінде Аллаһ Расулы саллаллаһү аләйһи уә сәлләмнің мүбәрак ізінен бір адым кері қалмауға тырысқан.

Кәттаниде былай делінеді:

«Ардақты сахабалар Құран Кәрімді өте көп оқып, бір күндерінің де оның бетіне қарамай өтуін қаламайтын. Күндерін Құранмен бастап, көзі ауырып мазасызданып жүргендерге де ем ретінде Құранға қарауды үгіттейтін». (Низамүл-хүкүмәтин-нәбәуия, II, 197)

Осы ниетпен Икримә радияллаһү анһү Құранды алып, беті мен көзін сүртіп:

«Раббымның Кітабы, Раббымның Кәләмі!» – деп жылайтын еді. (Хаким, III, 272)

Осы сүйіспеншіліктің мыңда бір әсемдігі күмәнсіз барлық сахабалардың өмірінде көрініс тапқан. Тіпті өліп бара жатқанда да. Сол Хазіреті Икримә радияллаһү анһү Ярмук соғысында ауыр жараланған болатын. Шәһид болуды күтіп жатқан сәттері еді. Шөлден еріндері құрғап бара жатты. Сол кезде өзіне әкелінген суды маңайда ауыр жараланып жатқан басқа бір бауырына апаруды өтінді. Сол қиын сәтте де өзінен гөрі басқасының қамын ойлап жатуы қандай ұлы Құран ахлағы еді. Сөйтіп, Хазіреті Икримә соңғы демінде бір жұтым су да ішпестен шәһид болды. Осылайша судан әлдеқайда тәтті шәрбетті, шәһидтік шәрбетін тату мәртебесіне ие болды. Яғни һидаят тапқан соң қалған өмірінде көңіл шөлмегіне толтыруға тырыс-

қан Құран бұлағының соңсыздық кәусәрін ішті, шөлін қандыра ішті...

Дәл осылай Құранмен ғұмыр кешкендер бұдан басқа қанша әсемдіктерге куә болады. Өйткені Құран –

БАРЛЫҚ ДЕРТТІҢ ДАУАСЫ

Аллаһ Тағала айтады:

«Ей, адамдар! Раббыларыңнан сендерге үгіт, жүректерге шипа, иман келтіргендерге тура жолды көрсететін жолбасшы мен рахмет келді». (Юнус, 57)

«Құраннан имандыларға рахмет пен шипа болатындарын түсіреміз...». (Исра, 82)

Осы аяттарда білдірілгеніндей Құран Кәрім мәңгілік бақытқа жетудің қағидаларын баян етуі арқылы барлық дерттің дауасы бола алады. Адам баласының негізгі дерті мен сырқаты осы фәни дүниеге қатысты, өткінші аурулары емес, мәңгілікке қатысты толассыз азаптары болмақ. Бұл тұрғыда бүкіл дерттердің шипасы тек Құран Кәрім ғана бола алады. Құранның шипалығы барлық шипалардан жоғары.

Сондықтан да адам баласын тоздырып жіберетін жабайы, асау сезімдерінің шипасы Құранда. Адамды хайуанға айналдыратын ахлақсыздықтың шарасы да Құранда. Әділет сезімдерінің зұлымдыққа айналмауының қадағалаушысы да Құран. Нәпсінің мұздан суық құмарлықтарына көктем шуағын ендіретін де Құран. Соңғы демде рахмет себепкері

болатын да Құран. Жәннәттың есігі де Құранда. Сондықтан Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм қоштасу қажылығында былай деген болатын:

«Сендерге сондай бір аманат қалдырып барамын, оны мықтап ұстансаңдар, жолдарыңнан адаспайсыңдар. Ол аманат – Аллаһтың Кітабы және Пайғамбарының Сүннеті..». (Хаким, 171/318)

Абдұллаһ бин Мәсғуд радияллаһу анһу айтады:

«Кім ілім іздесе, Құранның мағыналарына ой жүгіртсін, тәфсірі мен қыраатына беріле кіріссін. Өйткені онда бұрынғы өткендердің және кейін келетіндердің ілімі бар». (Хәйсәми, VII, 165; Б2йхаки, Шұаб, II, 331)

Өйткені Құран иләһи мұратты баян етеді. Оның әрбір әрпінде мың бір мұғжиза жасырулы. Кім Құранға жақынырақ болса, Аллаһқа жақынырақ болғаны. Аллаһқа жақынырақ болған адам Құранды жақсырақ түсінеді, тереңірек ойланады, өмірін нақты орнықтырады. Бұл жәйтті Аллаһ Тағала былай баян етеді:

«Аллаһтың аяттары оқылған кезде соқыр немесе керең адамай қылық жасамайды». (Фұрқан, 73)

Кім Құран Кәрімге соқыр немесе кереңнің кейіп көрсетпесе, Аллаһ оларды екі дүниеде соқыр не керең қылмайды. Оларға екі дүниеде де ерекше көз нұры беріледі. Бақыт мекені жәннәтта Аллаһтың мүбәрак дидарын тамашалататын иләһи нұр дегенің осы Құран нұры.

ҚҰРАН НҰРЫ

Құран нұрына кенелгендердің мәңгілік сый-сияпаттарына қоса осы дүниеде де көптеген иләһи нығметтерге қарық болатындығын Хазіреті Мәуләнә мына бір қисса-сымен жақсы түсіндіреді:

Пақыр бір шайх күндердің күнінде бір соқыр қарияның үйінен бір мұсхаф (Құран кітабын) көреді. Шілде айы болатын. Шайх оның үйінде қонақ болды. Осылайша қос тақуа бірнеше күн бірге болады. Шайх:

«Мұнда мына мұсхаф не қып тұр? Мына дәруіш өзі соқыр», – деп ойлайды.

Осы ой өзіне маза бермеді. Өз-өзіне былай деп қарбалас ойға кіріп кетті:

«Мұнда соқыр дәруіштен басқа ешкім жоқ. Дуалда мұсхаф ілулі тұр. Мен үй иесінен мұны сұрайтындай ақылсыз емеспін ғой. Шіркін, сұрасам ба екен? Жоқ, мұным несі, үндемей-ақ қояйын, сабырлы болайын да, мұратыма жетейін». Осы ой өзін мазалағанымен, ол бірнеше күн сабырлық сақтады. Ақыры істің мән-жайы анықталды. Өйткені сабыр түбі сары алтын демекші, сабыр өз нәтижесін берген еді.

Сол түні шәйх Құран дауысын есітіп, ұйқыдан шошып оянғандай жатқан жерінен атып тұрды. Мынау қандай ғажап!

Соқыр үй иесі Құранды еш қатесіз оқып жатыр екен.

Шыдай алмай соқыр адамнан барып мән-жайды сұрады:

«Көздерің көрмесе Құранды қалай оқисың? Қалайша сен әріптер мен сөздерді ажыратасың? Әрі еңкейіп алып оқып отырған жеріңді көзіңмен қадағалап отырғандайсың, қолыңды оқыған аяттарыңның үстінен жүргізіп отырсың. Оқыған сайын саусағың да жылжып, әріптерге ілесіп, құдды көріп отырғандайсың?»

Соқыр адам қонақ шайхқа былай деді:

«Ей, адамның денесінің қандай ұлы шеберлік туындысы екендігін білмейтін адам! Бұл халді Аллаһтың жарату күші мен құдіретінен көп көрдің бе, неге таң қалдың?»

Мен Аллаһқа жалбарындым:

«Уа, медет беруші жалғыз тәңірім! Адам баласы өз жанын қалай жақсы көрсе, мен Құран оқығанды солай жақсы көремін. Хафыз да емеспін. Оқитын кезімде көзіме үздіксіз нұр берші! Раббым! Мұсхафты қолыма алған кезімде көздерімді маған кері қайтаршы, аяттарды анық, қатесіз, мүдірмей оқи алатын болайын!».

Аллаһтан маған бір үн келді:

«Ей, Құран ғашығы! Ей, құлшылық қылған, салих амал істеген, адамдарға пайдалы болған, әрбір қиыншылығында Бізден үмітін үзбеген құлым! Сенің көркем арманың, сондай керемет үмітің бар екен. Олар саған әр сәт «Жоғарылай бер, биіктей бер!» – деп тұрғандай. Сондықтан да, ей, жақсы құлым, қашан Құран оқығың келсе, Кітапты қолыңа алған сәтте оны кедергісіз оқуың үшін көзіңді, яғни көру қабілетіңді саған қайтарамын!».

Ихсан Иесі Раббым айтқанындай-ақ істеді.

Оқымақ болып Құранды қолыма алсам, барлығын Білуші ұлы Раббым, ұлы Падишахым, теңдесі жоқ Сұлтаным көзімді маған беретін болды. Сол кезде мен түннің қараңғылығын қуалаған шырақтай болып жарқыраймын».

Осы шындық төңірегінде Хазіреті Мәүләнә айтады:

«Жоғалтқан үлкен және қымбат ағзамыз болса да, бізге ықыласымыз үшін Раббым қайтарылмайтын сыйлар беретін болса қалайша разы болмаймыз!»

«Егер маған отсыз жылу сыйлап жатса, онда отымның сөнгеніне де разымын. Яғни, Хақ Тағалам маған өтеусіз және себепсіз сыйлар беріп жатса, себеп қолымнан кетсе де разымын. (Яғни көзсіз-ақ көруіме мүмкіндік берсе, неге көз сұрайын)»

«Шырақсыз, шамсыз жарық бергеннен соң шырағым, шамым сөнді деп несіне мұң айтасың?».

Сондықтан да бар мәселе көзіміз бен көңілімізді сөнбес шыраққа, нұрға, яғни Құранға бет қаратады. Сонда ғана Құран нұрынан пайда көреміз. Сонда ғана Құран бізге екі дүниеде шапағатшы болып келеді. Өйтпесек Құранның шағымы жағамызға жармасады.

Олай болса өмір бойы бір-біріне қайшы осы екі мәселеге абай болуымыз керек.

ҚҰРАННЫҢ ШАҒЫМЫ МЕН ШАПАҒАТЫ

Қалт етсе *«Үмметім, үмметім!»* деп біздің қамымызды ойлап, жоғымызды жоқтаған Хазіреті Пайғамбар саллаллаһү аләйһи уә сәлләм махшар күнінде үлкен күнәһарларға да шапағат қылады, ләкин Құран мен Сүннеттен алыс болғандарды қанатының астына алмайтын болады. Оларды Аллаһқа тапсырады:

«Пайғамбар (қиямет күні) айтады: «Әй, Раббым! Халқым бұл Құранды түгелдей ұмытып кетті». (Фұрқан, 30)

Бұлай ұмытып тастап кетудің обалы мен ақыры өте ауыр болмақ. Өйткені Құран өзін ұмытып, тастап кеткендерді Аллаһқа шағымданады және оның дұғасы қабыл болады. Хадисте айтылғандай:

«Кім Құранды үйреніп алып, көңіл бөлмей кетсе, қарамаса, қиямет күні Құран келіп жағасысан жабысып:

“Я, Раббым! Мына құлың мені қамап тастады. Мені тастап алыстап кетті. Менімен амал етпеді. Менімен оның арасына өзің үкім бер!” – дейді». (Алюси)

Тағы бір хадисте былай делінеді:

«Қиямет күні Құран кімге шапағат қылатын болса, сол адам құтылады. Құран оқыңдар, өйткені ол Қиямет күні өзін оқығандарға шапағатшы болып келеді». (Мүслим)

Бұл ақиқат төңірегінде Хазіреті Омар мынадай ақыл-кеңесін айтады:

«Біліп қойыңдар! Құран сендер үшін сауап пен абырой-

қасиеттің қазынасы. Оған бағыныңдар. Оны өз нәпсілеріңе пайдаланбаңдар. Кім Құранды өз нәпсісіне пайдаланса, Құран ол адамды алып ұрады, сонау жәһәннәмға лақтырады. Ал кім Құранға сай өмір сүрсе, Құран оны Фирдәус жәннәтына апарады. Құштерің жетсе Құранның сендерге шапағатшы болуына, дұшпан болып келмеуіне тырысыңдар. Өйткені Құран шапағат еткен адам жәннәтқа, шағымданған адам болса жәһәннәмға кетеді. Біліп қойыңдар! Құран һидаят бұлағы және ілімдердің шырағы. Ол Рахманнан келген және соқырлардың көздерін, кереңдердің құлағы мен құлыптаулы жүректердің есігін ашқан ең соңғы кітап...». (Көңзүл-Ұммал, II, 285-286/4019)

Олай болса, шын мағынада Құран ерлері болу, оны тек сөзін ғана емес, өзін жүрегімізге орнықтыру арқылы болады. Сонда Құран тұрғысынан көркем құл болғанымыз.

ҚҰРАН БІЗДЕН ӘДЕПТІЛІКТІ ҚАЛАЙДЫ

Хазіреті Мәуләнәнің сөзімен айтқанда:

«Иман әдептен тұрады».

Өйткені иманның туралығын баян ететін кітап Құран Кәрімнің барлық тақырыптары жалпы алғанда құлдың әдебі жайында көп айтады.

Сол себепті Ибраһим Дәсуки құддисә сирруһ Құранның нәрін толықтай бойға сіңіру үшін Құран ерлерін әдепке шақырып, былай дейді:

«Құран оқыған адам әуелі тілін жаман және жағым-

сыз сөздерден тазаласын. Ысырапқа асық болмасын. Харам мен күмәнді нәрселерге көзі ашық жүрсін. Егер бұларға көңіл бөлмесе, Құран Кәрімге әдепсіздік жасаған болады.. Ондай жағдайда Құран Кәрім оған былай лағынет айтады:

«Кім Аллаһтың кәләміна құрметсіздік көрсетсе, істерін оған сәйкес істемесе, Аллаһтың қарғысын алсын!».

«Балам! Құранның сырларын ұғынғың келсе, нәпсіңді тазартып, Құранды ұғынуға ойыңды бөл. Бос сөздерді тастап, пайдалы істерге жармас. Ккішіпейілді бол, топырақтан шыққаныңды һәм топыраққа қайтып оралатыныңды ұмытпағын! Күнәларыңның көптігінен және де қияметте олардың бетіңе басылуынан қорық! Амалдарыңның қабыл етіліп, қабыл етілмейтінін жақсылап есепке ал! Егер осылай істейтін болсаң, Раббыңның кәләмындағы тылсым мағыналар мен сырларды ұғына аласың. Олай қылмайды екенсің, бұл иләһи кітап саған мәңгілікке жабық!..»

Осы насихаттар жайында ойланып, абай болайық.

ЖҮРЕГІМІЗ ҚҰЛЫПТАУЛЫ БОЛЫП ҚАЛМАСЫН

Құранның рухын жоғалтып, тек әсем үнмен ғана оқығандар Құран ерлері бола алмайды. Құран ерлері болу үшін Құранның әдебі мен ахлағына орану шарт. Өйткені Хақ Тағала Құранды тәфәккур етіп, амал қылуымызды қалайды және керісінше істегендерді айыптауда:

«Олар Құранды ойланбай ма? Әлде жүректері құлыптаулы ма?». (Мұхаммед, 24)

Құранды ойламаудың өзі жүрекке мөр басқандай құлыштайтын болса, Құрансыз өмір сүрудің жүректерді қандай күйге жеткізетіндігіне аса назар аударуымыз керек. Ондай рухтар қандай пәлекетке душар болады?! Аллаһ сақтасын!

Міне, сол үшін сахаба әрдайым Құранды түсіне отырып, ойлана отырып оқуды және оны күнделікті іс-әрекеттерінде ұстануды мақсат тұтқан.

Бір кісі Зәйд бин Сәбитке келіп, Құран Кәрімді бір аптада хатым ету жайында не ойлайтынын сұрады. Ол: «Жақсы болады!» – деп айтқаннан соң сөзін былай деп жалғастырады:

«Бірақ мен он бес немесе жиырма күнде хатым жасауды қалар едім. «Неліктен?» – деп сұрайтын болсаң, мен сонда Құранның мағынасын жақсырақ ойланып, жақсырақ түсініп оқыған болар едім». (Муатта, Құран, 4)

Міне, Құранға жармасқан деген осы. Хадисте айтылғанындай:

«Құран бір ұшы Аллаһтың, бір ұшы сендердің қолдарыңдағы жіп сияқты. Оны жақсылап ұстаңдар. Міне, сол кезде адасып, құрдымға кетпейсіңдер». (Бәйхаки)

Сол үшін де ахиреттік азығымызды әзірлеу барысында өміріміздің ізгіліктерінің басында келетін амалдар жайында Пайғамбарымыздың ұраны мынау:

ҚҰРАНДЫ ТАҢДАҢДАР!

Тәбук жорығында Пайғамбарымыз аләйһиссәләм Нәжжәр ұлдарының байрағын Ұмара бин Хазмға берген-ді.

Содан кейін Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Зәйд бин Сәбитті көрді. Сосын байрақты Ұмарадан алып, Зәйдке табыстады. Ұмара радияллаһу анһу мұңая:

«Я, Расулаллаһ! Сізді ашуландырып алдым ба?» – деп сұрады.

Хазіреті Пайғамбар:

«Жоқ, уаллаһи ашуланбадым! Бірақ сендер де (мен сияқты) Құранды таңдаңдар! Зәйд Құранды сенен көбірек жаттаған. Басқалардан гөрі мұрны пұшық қара құл болса да Құранды көбірек жаттаған адамды таңдаймын!» – деді.

Содан кейін Әус пен Хазраж руының да байрақтарын Құранды көбірек жаттағандар алып жүруін бұйырды. Осы әмірге сәйкес Ауфұлдарының байрағын Әбу Зәйд, Бәни Сәләмә руының байрағын Мұаз радияллаһу анһу алып жүрді. (Уәқиди, III, 1003)

Осы мысалдардан аңғарғанымыздай Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләм Құранды және Құран ерлерін үнемі бағалап, абыройлы істерді оларға табыстаған.

Балаларымызды тәрбиелеуде осындай бағыт ұстану осы күнгі мына нәпсінің әскерлері мен ахлақсыздық жайлап кеткен заманымызда өте маңызды іс болып отыр.

ҚҰРАНМЕН АРШ КӨЛЕҢКЕСІНДЕ..

Иманды жандарға ең қажетті көркем ахлақ – балаларына Құран Кәрім үйрету. Өйткені Құранмен өсіп, жетілген нәсілдер, соңы жоқ ахирет өмірінде табысқа жету тұрғысынан көңіл әлемдерінің ең баға жетпес қазынасына ие болады. Өздері бағалы адамдарға айналумен қатар, ахиретте баға жетпес сыйларға кенеледі. Ондай адамдарды Аллаһ та жақсы көреді, Пайғамбар да, бүкіл адамдар да жақсы көреді, тіпті, бүкіл мақлұқат оған ерекше көзбен қарайтын болады.

Осындай бақытқа жеткісі келетіндерге Пайғамбарымыз саллаллаһу әләйһи уә сәлләм бала тәрбиесі жайында былай дейді:

«Кім Құранды кішкентай кезінде оқып үйренсе, Құран оның еті мен қанына сіңеді». (Кәһзүл-Ұммәл, I, 532)

«Балаларыңды үш нәрсеге тәрбиелеңдер: Пайғамбарға сүйіспеншілік, Оның отбасына сүйіспеншілік және Құран оқу. Өйткені Құран хафыздары ешбір көлеңке болмайтын қиямет күнінде Пайғамбарлармен, асфиялармен (құтылғандармен) бірге Арштың көлеңкесінде болады». (Мүнәуи, I, 226)

Бұл дәрежеге жеткен құлдар раушан гүліндей болып, айналасына аңқыған хош иістер мен жақсылық таратып тұрады. Олардың тілдері де бұлбұлдай сондай жағымды болып тұрады. Олар оқыған Құранды Хазіреті Пайғамбар да тыңдай бастайды.

Асрү саадат дәуірі осындай мысалдардың көп куәсі болды.

ПАЙҒАМБАР ТЫҢДАҒАҢДАР

Абдұллаһ бин Мәсғуд радияллаһу анһу айтады:

Бірде Нәби саллаллаһу аләйһи уә сәлләм маған:

«Әй, Ибн Мәсғуд! Маған Құран оқып берші!» – деп бұйырды. Мен:

«Уа, Расулаллаһ! Құран Сізге уахи етілген болса, мен оны қалай Сізге оқып беремін?!» – дедім.

Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Мен басқалар оқыған Құранды тыңдағанды да жақсы көремін!» – деді.

Сосын мен Ниса сүресін оқи бастадым. Бір кезде:

«Әр үмметтен (өз пайғамбарларын) бір куәгер және сені де оларға куәгер етіп келтіргенімізде, олардың халі не болмақ?» (Ниса, 41), деген аятқа келген кезімде Аллаһ Расулы саллаллаһу аләйһи уә сәлләм:

«Жарайды!» – деп тоқтатты.

Сол кезде қарасам, Расулұллаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің көздерінен інжу даналарындай болып жас мөлтілдеп тамып отыр екен». (Бұхари, Тәфсир, 4/9; Мұслим, Мүсәфирин, 247)

Осы асқақ көңілді, Құран сүйіспеншілігіне толы сахабалардың күйі қияметке дейінгі келетін үмметке осылай айтқыза алар ма екен?

МІНЕ, ҚҰРАН ОСЫЛАЙ ОҚЫЛУЫ КЕРЕК

Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләм асхабымен бірге бір сапардан Мәдинаға қайтып келе жатқан кезінде бір жерде түнеп қалады. Асхабына қарап:

«Бұл түнді кім күзетіп шығады?» – деп сұрады.

Мүһәжірлердің арасынан Аммар бин Ясир мен ансарлықтардан Аббад бин Бишр жалма-жан:

«Біз күзетейік, о, Расулаллаһ!» – деп суырылып шықты. Аббад радияллаһу анһу Аммарға:

«Сен түннің қай бөлігін күзеткің келеді, басында ма, әлде соңында ма?» – деп сұрады.

Аммар радияллаһу анһу:

«Соңғы бөлігінде күзеткім келеді!» – деді де жантаяйып ұйқыға кірісті. Ал Аббад намаз оқи бастады. Сол кезде бір мүшрік келді. Тік тұрған бір бейненің көлеңкесін көргенде, оның бекетте тұрған күзетші екендігін түсініп, дереу оқ атты. Оқ Аббадқа дәл тиді. Аббад оқты алып тастап, намазын оқи берді. Әлгі мүшрік екінші рет, сосын үшінші рет атып, дәл тигізді. Әр жолы Аббад радияллаһу анһу аяғында тік тұрған күйі оқты суырып алып тастап, намазын жалғастыра берді. Сөйтіп тұрғанда рүкуғ, артынан сәждеге жығылды. Сәлем бергеннен соң серігін оятып:

«Тұр, мен жараландым!» – деді.

Аммар атып тұрды. Мүшрік оларды көрген кезде шегініп, қашып кетті.

Аммар Аббадтың қансырап тұрғанын көргенде:

«Сүбханаллаһ! Алғашқы оқ атылған кезде-ақ мені оятпадың ба?» – деді.

Аббад өзінің намазға, құлшылыққа деген құлшынысы мен тоятсыздығын көрсеткен мына керемет жауабын берді:

«Бір сүре оқып жатқанмын. Оны бітірмей намазымды бұзғым келмеді. Бірақ оқтар арт-артына тие бастаған соң, оқуды доғарып, рүкуғқа иілдім. Аллаһқа ант етейін, Аллаһ Расулының бұл нәубетті қорғау жөніндегі әмірін орындамаудан қорықпағанда, сүрені ортасынан қалдырып, намазды бөлгеннен гөрі өлуді таңдар едім». (Әбу Дәуіт, Тахарат, 78/198; Ахмет, III, 344; Ибн Хишам, III, 219; Уәқиди, I, 397)

Сахабалардың Құран оқудан алған ләззаттары, әрине, оны терең түсініп, жүректерінің тереңіне бойлата білгендіктерінен. Себебі, Құран көңілдеріне енгендердің тілінде де, ісінде де басқаша бір көркемдіктер көрініс табады. Ғашық көңілмен, сүйсіне оқылған Құран аққан сулардың өзін тоқтатады. Өзін еріксіз тыңдаттырады. Сахабалар Құранды, міне, осылай оқитын.

Сондықтан да оларды

ПЕРІШТЕЛЕР ТЫҢДАДЫ

Сахаби Үсәйд бин Хұдайыр бір түні Бақара сүресін оқыды. Аты жанында байлаулы тұрған болатын. Сол сәт аты үркіп, кісіней бастады. Үсәйд оқуын доғарып еді, ат та кісінемей қалды. Қайта оқып еді, ат қайтадан мазасызданып,

кісінеді. Үсәйд тоқтап еді, ат та тыныштала қалды. Дәл осы жағдай тағы да екі рет қайталанды. Ұлы Яхия аттың жақын маңайында жүрген болатын. Баласына ат бір зиян тигізіп жүрмесін деп, баласын аттың жанынан алып, өзінің қасына әкелді. Сол кезде басын жоғары көтеріп қараса, ішінде шамға ұқсайтын жарықтары бар бұлтқа ұқсайтын бір нәрсе көрді. Бұлар баяу көтеріле отырып, жайлап көзден ғайып болып кетті. Таң атқан соң көргенін Расулұл-лаһ саллаллаһу аләйһи уә сәлләмға айтып берді.

Пайғамбарымыз саллаллаһу аләйһи уә сәлләм былай деді:

«Олар сені тыңдауға келген періштелер болатын. Егер оқуды жалғастырғаныңда, таң атқанда оларды бәрі көретін еді, өздерін адамдардан жасырмайтын еді». (Бұхари, Фәдаилүл-Құран,15; Мұслим, Мүсәфирин, 242)

Ақын Сәйри Құранның осы тылсым күшін қандай көркем сипаттайды:

Сағынған адам бүгін Раббысын Құран оқысын!
Аят-аят сүзілген нұрға бөленіп оқысын.
Біз тек оқимыз, Рахман Өзі сөйлейді,
Ұлы Аллаһ пен пендесі осылай әр сәт сөйлеседі.
Жаратылғандар түгел қанша мың қызығып, қайран,
Құранды жаттау қандай құндылық береді жан мен тілге.
Оқы, хафыз! Сені періштелер де тыңдар,
Ұлы Раббым да: «Айт, құлым, не тілейсің» – дер..
Сыйға орап аспаннан ары жоғарылатады,
Екі дүниеге де татиды бұл нәсіптің бағасы..

Хақ Тағала баршамызды Құранның әбәди (мәңгілік) нәрімен берекеттендірсін. Біздерді тірі Құран болып жер басып жүруге жеткізсін. Құранмен ара-қатынасымызды Хазіреті Пайғамбар саллаллаһу аләйһи уә сәлләмнің ахлағы мен ғашықтығына ұқсатып бекемдесін. Біздерді екі дүниеде де Құранның және Хазіреті Пайғамбардың шапағатына жолықтырсын.

Мынау керемет және мүбәрак отанымыз бен ұлтымызды да иман мен Құраннан айырмасын. Еліміздің бірлігі мен ынтымағын бұзуға тырысқандарға жол бермесін.

Әмин!..

СӨЗ СОҢЫ

Аллаһ Тағаланың барлық құлдарынан қалайтыны – сеніміміз бен құлшылығымызда туралық пен беріктік. Ал мұның өзегі әрине «ықылас пен тақуалық» екендігі талассыз.

Өйткені ықылас пен тақуалық сенім мен құлшылықтың өзегін қалыптастырады. Оларды қажетті орынға келтіріп, ақылымыз бен көңілімізге жеміс беретіндей ете алады.

Сол себепті, сенім мен құлшылық қаншалықты маңызды болса, ықылас пен тақуалық соншалықты маңызды. Өйткені сенімнің ішіндегі өзегін алып тастасаңыз, бұзық соқыр сенімге айналады, ал құлшылықтардың өзегін алып тастасаңыз, құр әуре болып қалады.

Сондықтан да тасаввуф жолындағылар:

«Шариғаттан қылдай болса да ажыраған тариқаттан таудай алыстайды..» сөзін өмірлік ұстанымдарына айналдырған.

Өйткені бар мәселе – дінді Аллаһ қалаған түрде ұстай білуде.

Ал ықылас пен тақуалық дәл осыны қолымызға бере алады.

Олар болмаса адамдар біраз уақыт өткен соң діннің атынан өз ойларын айта бастайды да, адасады. Өйткені христиан дінінің қайғылы соңы осылай болған.

Христиандар өз діндерін өзегінен, яғни ықылас пен тақуалықтан ажыратып, намаздарын жиынға, оразаларын диетаға, сүннетті вафтизге (сумен шоқындыру) айналдырып жіберген. Тәңірді мүсіндердің ішінен іздей бастаған. Ақырында қолдарында не жөні түзу ахлақ, не құқық, не иман, не ғибадат қалмады.

Осылай болғандықтан христиан діні тәухид сенімі болудан да қалып, тәслиске (үштік жүйе) душар болды. Аллаһқа серік қоса бастады. Алайда тәухид сенімі Аллаһқа серік қосуды көтермейтін. Өйткені серік қосу Аллаһтың дәрежесін төмендету деген сөз. Яғни қолдан келмей жатқан істе серіктестің көмегі қажет болады. Ал Аллаһ Тағала бұдан пәк.

Міне, осы тарихи шындық көрсеткендей дінді дұрыс ұстану, дұрыс сену, барлығы да ықылас пен тақуалыққа негізделгенде мүмкін болады.

Әлбетте, Ислам Аллаһтың уәде еткеніндей қияметке дейін бұзылмай жалғасатын болады. Бұл тұрғыда алаңдаудың қажеті де жоқ. Бірақ әрбір мұминнің жағдайы не болады? Міне, осы тұрғыда кепілдеме жоқ!

Тарихтан білетініміздей Исламды тек ықыласпен, тақуалықпен алып жүрген қауымдар ғана Аллаһ ризалығына сай түп-тура жолды ұстана білген.

Ықылас пен тақуалықтан қол үзген қаншама адам діннен алыстап, адасып, бұзылып, жалған пәлсапалар мен пікірлердің теңізінде тұншығып қалған. Яғни надандықтарын бақыт деп ойлап қалатындай дәрежеде ақымақтық бодауында шырмалып кеткен.

Олай болса бар мәселе – Аллаһқа Аллаһтың Өзі қалайтындай құл бола білу. Аллаһтың құлына жарасатындай өмір сүріп өту. Сөйтіп Аллаһ Тағалаға ақ маңдаймен қауыша білу. Мұның жолы, әрине, тек ықылас пен тақуалықта ғана.

Басқасы бос әуре!

О, Раббым! Біздерді иманымыз бен амалдарымызда бір сәтке де ықылас пен тақуалықтан айырмағайсың! Кішкентай амалды да үлкен ықыласпен, тақуалықпен атқару пейілін бізге сыйлағайсың!

Әмин!..

